

HOOFSTUK 5

NAVORSINGSRESULTATE

5.1 INLEIDING

In hierdie hoofstuk word die resultate en bevindings van die studie bespreek. Alvorens ek met die bespreking kon begin het ek voor verskeie uitdagings te staan gekom. Ek het reeds tydens data-insameling met die eerste analitiese stap begin ter voorbereiding vir my reflektiewe onderhoude. Ek het die deelnemers se onderhoude asook die data verkry uit die observasiesessies nagegaan en onderwerpe of temas wat moontlik met diskoers(e) verband hou geïdentifiseer sodat ek dit tydens die reflektiewe onderhoude verder kon verken en/of verifieer. Ek het per gevallestudie groot hoeveelhede data en data-tipes gehad om te analiseer (vier onderhoude, vier projeksies, drie observasiesessies, veldnotas en reflektiewe joernaalinskrywings) en dit was daarom nodig om die data selektief te verminder. Die eerste uitdaging was om te kies watter data ek vir die diskoers-analise sou gebruik. Ek het gepoog om elke deelnemer se primêre- en sekondêre diskoerse sowel as die stellings wat met die onderskeie diskoerse verband hou in hulle onderhoude te identifiseer en te orden. Vervolgens het ek vir die bespreking van die geïdentifiseerde diskoerse dele van die geselekteerde diskursiewe teks in fyner besonderhede geanaliseer ten opsigte van die deelnemers se woordkeuse, herhalings, beklemtonings, kwalifiserings en so meer, en deurgaans die konteks en funksie van elke respons in gedagte gehou. Ek het die deelnemers se TAT-projeksies sowel as die tuissskool leerders se menstekening-projeksies geïnterpreteer en gepoog om hulle onbewuste betekenis te identifiseer. Ek het elke gevallestudie se observasie-data nagegaan met die doel om dit met die diskoerse te vergelyk, en aantekeninge gemaak van die fasiliteite en hulpbronne sowel as die onderskeie deelnemers se gedrag en houdings, asook hul onderlinge interaksies en verhoudings. Die veldnotas en reflektiewe joernaal is deurgaans in aanmerking geneem.

Die tweede uitdaging was om die resultate en bevindings op 'n logiese en sinvolle wyse aan te bied. Die resultate en bevindings sal per gevallestudie bespreek word. Elke gevallestudiebespreking sal voorafgegaan word deur 'n oriënterende oorsig wat ten doel het om

agtergrond inligting oor die besondere gesin en tuisskool te voorsien aangesien die konteks van kernbelang is in kwalitatiewe en diskursiewe navorsing. Die oriënterende oorsig sal gevolg word deur 'n beskrywing van die konteks van die data, wat 'n oorsig sal bied van die situasie en verloop van die data-insameling, byvoorbeeld waar die onderhoude gevoer is, hoe lank elk geduur het en relevante observasies.

Die bespreking van die gevallestudie sal per deelnemer gedoen word en eerstens fokus op die deelnemer se onderhoud(e). Die primêre diskoers sal eerste bespreek word en daarna die sekondêre diskoers(e) soos wat hulle betrekking het op die gesinsisteam, die tuisskool en die ander sisteme. Die bespreking van die diskoerse word vergesel van verbatim aanhalings om die bespreking te belig. Die omvattendheid van die data maak dit nie moontlik om alle formulerings in besonderhede diskursief te analiseer nie en daarom sal diskoers-analise selektief en eksemplaries getoon word. Elemente, byvoorbeeld beklemtoning of besondere woordkeuse (dus nie inhoude *per se* nie) waarna spesifiek verwys word en/of wat besondere diskursiewe betekenis of gewig dra is in die aanhalings onderstreep. Die bespreking sal vervolgens aandag skenk aan interpretasie van die deelnemer se projeksie(s) en het ten doel om moontlike ooreenstemmings en/of diskrepancies met die onderhoud(e) te identifiseer. Die TAT-projeksie word volledig ingesluit met 'n interpretasie daarvan. Die TAT-projeksies verteenwoordig die deelnemers se volledige response, maar met weglating van my terugvraging ter wille van fokus en ruimte. In die tuisskool leerder se geval word relevante dele vanuit hulle menstekening-projeksie ook ingesluit. Verskille tussen die deelnemers se weergawes sal tydens die bespreking van die onderhoud(e) sowel as die projeksie(s) uitgewys word. Die observasie-data sal as eenheid aangebied word aangesien verskillende deelnemers gelyktydig en in interaksie geobserveer was tydens die tuisskoolsessies.

Die resultate en bevindings van die gevallestudie sal ten slotte binne die teoretiese raamwerk, die bio-ekologiese model, geïntegreer en geïnterpreteer word om tot 'n begryping te kom van die tuisskoolonderrig praktyk soos dit plaasvind in die konteks van die besondere gesin, met die doel om die navorsingsvrae te beantwoord. Die bespreking sal in ooreenstemming met die uiteensetting van die bio-ekologiese model in 2.2 gestruktureer word. As uitkoms hiervan sal die voorlopige beantwoording van die navorsingsvrae, slegs ten aansien van die besondere

gevallestudie, en slegs met betrekking tot die sekondêre vrae, geskied. Die sintese tot die beantwoording van die primêre navorsingsvraag sal uiteraard moet oorstaan na hoofstuk 6.

In my aanbieding van die resultate en bevindings gaan ek so ver moontlik by die deelnemers se eie woorde en formulerings hou aangesien dit uiteraard diskursiewe implikasies inhou. Ek gaan byvoorbeeld nie taalfoute korrigeer nie aangesien dit lig mag werp op 'n deelnemer se vlak van praktyk. Ek gaan teks so min as moontlik vertaal omrede 'n vertaling daartoe kan bydra dat bedoelde betekenis verlore gaan, wat beperkend kan wees op die akkurate verskyning van die diskoers. Ek gaan deurgaans verbatim aanhalings uit die onderhoude in skuinsdruk aanbied. Elke aanhaling sal voorsien word van 'n lokaliserende kode om sodoende die opsporing daarvan en, veral, kontekstualisering, in die brondata moontlik te maak. Die lokaliserende kodes is soos volg, byvoorbeeld 1M27: 1(gevallestudie: 1-4), M (deelnemer = M-moeder, V-vader, D-dogter, S-seun, MR-moeder se reflektiewe onderhoud, DP-dogter se menstekening-projeksie, SP-seun se menstekening-projeksie), 27 (teks-eenheid). Observasies van praktyk van die kinders in die gesin wat nie deelgeneem het aan die studie nie sal ook aangestip word aangesien dit deel vorm van die tuisskool praktyk en kan bydra tot 'n begryping van die totale tuisskoolonderrig praktyk. Die omvattendheid van die data maak dit nie moontlik om alle formulerings in besonderhede diskursief te analiseer nie en daarom sal diskoers-analise selektief en eksemplaries getoon word. Die lengte en diepgang van die gevallestudies wissel uiteraard, as 'n funksie van die brondata.

5.2 GEVALLESTUDIE A

5.2.1 Oriënterende Oorsig

Die gesin in gevallestudie A is Engelssprekend en bestaan uit vier gesinslede en hulle is in een van Pretoria se gegoede voorstede woonagtig. Die moeder het aanvanklik verpleegkunde gestudeer maar het haar opleiding gestaak toe sy getroud is. Die vader werk vir die afgelope 11 jaar in 'n maatskappy se Inligtings Tegnologie (IT) afdeling. Hulle twee dogters was ten tye van die ondersoek (laaste helfte van 2009) onderskeidelik 8 jaar (Graad 2/3) en 11 jaar (Graad 5/6) oud, en laasgenoemde het aan die ondersoek deelgeneem. Die gesin doen al vir die afgelope 7 jaar tuisskoolonderrig. Nie een van die twee kinders was nog ooit in 'n institusionele leerskool

nie, ofskoon die oudste dogter ‘n kleuterskool bygewoon het toe sy ongeveer 4 jaar oud was en die jongste dogter (Shirley) as baba vir ‘n paar maande by ‘n dagmoeder was. Daar is tot dusver nie in die tuisskool van ‘n spesifieke kurrikulum of program gebruik gemaak nie. Die moeder gebruik materiaal wat maklik en geredelik in kettingwinkels (byvoorbeeld CNA) en/of boekwinkels beskikbaar is. Daar sal deurgaans na die gesin verwys word as **Gesin A** en **Tuisskool A** (ek onderskei gesin en tuisskool as twee sisteme), **Moeder A**, **Vader A** en **Kind A**. Waar een van die deelnemers na iemand in die gesin verwys (of waar ek dit doen) is die naam verander om die anonimiteit van die deelnemers te beskerm.

5.2.2 Resultate en bevindings

5.2.2.1 Konteks van die data

Gesin A was vriendelik en gewillig om deel te neem aan die studie. Moeder A kan beskryf word as saggeaard, sorgsaam, liefdevol en geselserig terwyl Vader A saggeaard, skaam, stil en teruggetrokke voorgekom het. Die ouers se toegewydheid aan mekaar en die gesin was opmerklik. Kind A het spontaan verhouding gestig, was geselserig en het gemaklik voorgekom terwyl Shirley effens stiller was en meer op die agtergrond gebly het. Hulle huur tans ‘n huis in ‘n landgoed en die huis is netjies en skoon met ‘n stil en rustige atmosfeer. Ek het met die eerste kontakbesoek dadelik welkom en gemaklik gevoel. Moeder A het spesiale moeite gedoen om my te ontvang deur muffins te bak wat sy saam met drinkgoed voorgesit het. Sy het voorgestel dat ons buite op die stoep gaan sit en gesels terwyl die dogters in die studeerkamer (wat uitloop op die stoep) gesit en teken het. Vader A was nie tydens die ontmoeting by die huis nie aangesien dit tydens werksure plaasgevind het.

Die dag van die onderhoude het Moeder A spesiaal vir ons ‘n middagete voorberei en daarop aangedring dat ek eers saam met hulle eet alvorens ons met die onderhoude begin. Ons het almal saam om die kombuis tafel gesit en eet. Kind A het voorgestel dat ons in haar kamer gaan gesels en ons het daar die onderhoud en haar projeksies gedoen, wat ongeveer 60 minute geduur het. Moeder A se onderhoud en projeksie was volgende en is op haar versoek buite op die stoep gedoen, wat ongeveer 75 minute geduur het en laastens het ek Vader A se onderhoud en projeksie

ook buite op die stoep gedoen, wat ongeveer 35 minute geduur het. Die onderhoud het informeel verloop en al die deelnemers het spontaan gesels. Ek het die onderhoud skedule voortdurend geraadpleeg aangesien die deelnemers nie spontaan die verskillende temas aangeraak het nie maar dit nodig was om uit te vra oor sekere temas voordat hulle daarvoor sou gesels. Ek het egter deurgaans gepoog om die deelnemers se inisiatief te volg. Die drie observasiesessies, wat ongeveer 60 minute elk geduur het, het ook goed afgeloop en Moeder A het weereens tydens elke besoek vir my drinkgoed aangebied alvorens ons begin het. Die reflektiewe onderhoud het ongeveer drie maande na die observasies plaasgevind, en het ongeveer 40 minute geduur. Die reflektiewe onderhoud was veral daarop gerig om die Christelike diskoers soos deur die Moeder A onderskryf verder te verken. Die diskoers het voorskriftelik/wetties van aard voorgekom en ek wou my begryping daarvan met Moeder A verifieer.

Moeder A se gedrag tydens die observasiesessies stem ooreen met wat sy in die onderhoud gesê het en blyk konsekwent te wees. Sy blyk werklik haar waardes en oortuigings uit te leef. Die verhoudings binne die gesin kom gunstig voor en daar was deurgaans positiewe verhoudingsmomente tussen Moeder A en beide haar dogters. In die onderhoud het Moeder A dikwels elipties gepraat en die oënskynlik gekapte aanhalings moet daarom nie gesien word as 'n funksie van seleksie nie. Sy het in beide onderhouds van verskeie vorms van beklemtoning gebruik gemaak en was selfs meer ekspressief en nadruklik in haar reflektiewe onderhoud.

5.2.2.2 Moeder A

(1) Onderhoude

'n Diskoers-analise van Moeder A se onderhouds het laat blyk dat die primêre diskoers wat sy onderskryf 'n **Christelike voorskriftelike diskoers** is. Moeder A het ten aanvang van die eerste onderhoud, in plaas daarvan om my inleidende vraag omtrent die agtergrond van elke gesinslid te beantwoord, heel eerste daarop gewys dat hulle Christene is (“...we are *very much* a Christian family.”(IMI)) wat reeds 'n aanduiding is van die sterkte van die diskoers. Haar beklemtoning (“*very much*”) dien as verdere nadruk op wat sy by my wou tuisbring. Moeder A verwys ook reeds tydens die aanvang van die onderhoud na die hoofrede vir tuisskoling as verbandhoudend

met die diskoers en haar verduideliking word verder onmiddellik binne ‘n voorskriftelike raam geplaas (“*So since Nicole was born we have lived a Christian life with good morals and good values and that was one of the main reasons why we decided to home school.*”(IM1)). Sy wys dadelik daarop dat Vader A nie tydens hulle ontmoeting en die eerste jare van hulle huwelik aan dieselfde geloof behoort het nie (“*He wasn't in our religion so that was a bit of a problem in the beginning.*”(IM1)). Dit blyk vir haar belangrik te wees dat haar hele gesin aan dieselfde geloof moet behoort. Hulle het vanaf Kind A se geboorte saam die besondere vorm van Christelike geloof nagevolg wat ‘n duidelike voorskriftelike raam stel (“...good morals and good values...”) waarbinne hulle moet leef. Vader A het ‘n doelbewuste stap geneem om toe te tree tot hierdie geloofsgemeenskap (“*And after four years of marriage he basically came over into our religion.*”(IM1); “*And he started becoming a Christian.*”(IM1)).

Dit is vir Moeder A van kernbelang dat die gesin die voorskrifte wat die Bybel stel nougeset moet navolg (“*We don't have a name for our church. It is a non-denominational church and we believe that what is in the Bible.*”(IM11); “*We try to live as close as possible to the Bible. We want to be in the perfect will of God. Obviously it is impossible to be in the perfect will of God but our lives are designed or lived by the Bible. So and that is how we bring up our children.*”(IMR18)). Dit blyk dat hulle die Bybel as ‘n duidelike bloudruk gebruik waarvolgens hulle hulle lewens inrig (“...*our lives are designed or lived by the Bible*”) en dat dit konstante, doelbewuste toegewydheid van hulle vereis (“...*we try to live as close as possible to the Bible*”). Sy is van mening dat hulle toegewydheid aan God hulle as ‘n gesin nader aan mekaar bring (“...*we live for each other and we live for the Lord and we believe how closer we are to the Lord the closer we are as a family together and how, you know, and we try.*”(IM14)). Die gesin streef gevolglik daarna om ooreenkomstig die voorskrifte te leef (“...*we are honest people, you know, we are reliable, we are trustworthy.*”(IM14)). Die navolging van die Bybel se voorskrifte blyk van groter belang te wees as byvoorbeeld die samesyn van gelowiges (“...*we go for proper service.*”(IM12); “*We don't have tea or coffee at church or that at all. The building is dedicated for service.*”(IM13)). Dit beklemtoon Moeder A se beskouing van die kerk as ‘n plek waar hulle onderrig word in die Christelike weë en voorskrifte en dat dit nie vir sosialiseringdoeleindes gebruik word nie.

Dit het na vore gekom dat alle aspekte van die gesin se lewens deur hul besondere begryping van Bybelse inhoude gerig word, byvoorbeeld hulle voorkoms, gedrag, menings (oor hulself, ander en tuisskoling), die interaksies in en tussen die sisteme waaraan hulle behoort sowel as die praktyk van hul tuisskool. Verbodinge word nougeset gehoorsaam (“*So we try to follow the things that are said in the Bible. Like one of the things is we don't cut our hair. It says a woman's hair shouldn't be cut, it is her covering. And we don't wear pants, or make-up, or you know, because in the Bible it also says a woman shouldn't wear clothes pertaining to a man and we see the clothes pertaining to a man as trousers or a, you know, a pants.*”(IM11)). Tydens my besoeke was dit duidelik dat sy en die dogters wel die voorskrifte vir hulle voorkoms volg. Hul hare is nog nooit gesny nie en was óf in ‘n poniestert óf in ‘n bolla op die kop vasgemaak. Hulle het tydens al my besoeke lang rompe aangehad en Moeder A het geen grimering gedra nie. Sy is nogtans nie rigied met die dogters nie aangesien hulle nog jonk is (“*...I obviously do allow my children to still wear pants because they haven't turned into woman yet. So once they reach womanhood those rules are more strict, stricter than now.*”(IM52)). Voorskrifte word andersins streng nagevolg en daar mag nie afgewyk word nie (“*...we stay away from that.*”(IM11); “*So we kind of stay clear from...and we try to follow the Bible in regards to what it says.*”(IM11)). Die voorskrifte kan ook nie aangepas of verander word nie (“*...we believe that Jesus Christ is the same yesterday, today and forever and he changes not, so why should the traditions of the people change?*”(IM11)). Moeder A se rigiede ingesteldheid was selfs sigbaar toe ek uitgevra het oor die verhoudings in die gesin en sy begin het deur eers te verwys na hulle roetine (“*We've got our set programming*”(IM9)).

Moeder A se beskouing van haar en haar man se rol in hul gesin word grotendeels op Bybelse voorskrifte gebaseer, wat hul houdings en gesindhede ten diepste en in fyn besonderhede rig (“*So our example is the Bible. So wherever the Bible talks about how a wife should be to obey the husband and a husband should love the the wife.*”(IMR16)). Sy beskou die man as die hoof van die huis (“*...we do believe that the husband is the head of the house.*”(IM56); “*We are 50/50 but God's Word says that although, he is the head of the house.*”(IM56)). Sy noem dat dit haar plig as vrou is om haar man met respek te behandel (“*...I would expect myself to treat a male not better but in a more respectful way knowing that he is responsible for his house.*”(IM56)).

Volgens haar voorsien die Bybel dan ook voorskrifte oor die wyse waarop die man sy kinders

moet hanteer (“...well it is important for us that the husband is the head of the house and that the husband must be loving and caring and that he must be involved with the children as much as he can.” (IMR16)). Moeder A verwag dat Vader A in ooreenstemming met sy rol as man en vader sal optree. (“He must show that caring and loving nurture that I show during the day during the evenings as well.” (IMR16)).

Dit is Moeder A se sterk oortuiging dat die vrou se plek by die huis is, by haar kinders (“I believe a mother's place should be at home with her children, as far as possible.” (IM44)). Sy fokus inderdaad daarop om saam met haar kinders by die huis te wees en saam met hulle te leer (“...but I will never not be involved. I am learning with them. I am going to do this with them. I am dedicated to do this with them, they know it and I am there for them.” (IMR25); “...I dedicated my life completely which was now 8 years ago to just home schooling.” (IM15)). Moeder A se woordkeuse (“I will never not be”, dedicated”, “completely”, “to just”) en herhalende nadruk beklemtoon haar toegewydheid en nougesette navolging van die voorskrifte. Sy beskou haarself as verantwoordelik vir haar kinders se opvoeding en poog om hulle ooreenkomstig haar beskouing van die vrou se rol op te voed (“...I would love for my girls to grow up as decent, loving wives...and good mothers.” (IM44); “To be honest, to be reliable, good Christian women...” (IM44)). Moeder A se rol behels meer as net die kinders se onderwys en opvoeding en sluit ook die instandhouding van die huishouding in wat in lyn is met die waardes en eise van die diskoers (“But now of course being at home I have a lot more than just doing school. I have to prepare dinner, I have to prepare lunches, I have to clean the house, washing, everything that comes inbetween that also takes my time away.” (IM38); “...get ready for my husband when he comes home.” (IM41)).

Moeder A verwag dat haar kinders in lyn met die waardes en eise van die diskoers moet optree (“To be honest, to be reliable, good Christian women...” (IM44)). Die mate waartoe haar kinders hieraan voldoen beïnvloed haar beskouing van haar kinders. Sy het ten aanvang van die eerste onderhoud na Kind A verwys as moeilik aangesien sy reeds van babatyd af veeleisend was (“Nicole then was born and she was to me what people would call, say, a difficult child.” (IM1)). Sy beskryf haar as iemand wat nie altyd met ander oor die weg kom nie en wat nie oor die gepaste sosiale vaardighede beskik om effektief met ander te kommunikeer nie (“...Nicole is a

perfectionist, likes her set ways.”(IM5); “...because Nicole likes to tell people what to do and how to do it.”(IM6)). Dit kom voor dat Kind A volgens die beskouing van Moeder A ‘n sterk wil het en dit stem nie ooreen met die Bybelse voorskrifte nie, wat daartoe bydra dat Moeder A haar beskou as ‘n moeilike kind.

Moeder A verwys na Shirley as “*easy going*” en beskryf haar as iemand met wie almal oor die weg kom aangesien sy maklik inpas en gehoorsaam is (“*She fits in, she is lovable, friends come and visit.*”(IM6); “...the younger one is, you decide what to do and you know, and she falls in with anything. And it makes her much more easy going as as a person or as a child.”(IM6)). Shirley is eerder geneig om gehoorsaam te wees en die voorskrifte na te volg wat daartoe bydra dat Moeder A haar beskou as ‘n maklike kind.

Moeder A beskou die wêreld as onveilig en sy poog om die kinders teen die gevare te beskerm wat veral hulle groei op ‘n geestelike vlak kan belemmer (“*Protecting them against evil, I would say maybe evil. You know, protecting them against influences that would hinder their growth now more on a spiritual level maybe and things like that.*”(IMR13)). Moeder A se gebruik van die woord “*evil*” plaas die wêreld weereens in ‘n normatiewe raam (“*good*” versus “*evil*”) en demonstreer haar begrip van die wêreld as onveilig. Haar eie ervarings op skool het bygedra tot dié beskouing. Sy wys daarop dat sy nie saamstem met die waardes wat destyds in die skole aangeleer is nie en dat sy geen begeerte het vir haar kinders om deur dieselfde ervarings te gaan nie (“...I was molested in my classroom.”(IM17); “...I had an English teacher that didn't have any control over her class.”(IM17); “...the lack of discipline and the lack of respect...”(IM17); “Also the morals of the school and the influences of the school, you know, the peer pressure.”(IM17); “I wanted my children to have a bit more stable upbringing to a certain place where I know they will make the right decision if they were faced with something.”(IM17)). Moeder A het ten doel om ‘n teenoorgestelde omgewing vir haar kinders daar te stel om in groot te word, vry van negatiewe invloede en teenstrydige waardes.

Moeder A is ook besorg oor haar kinders se fisiese veiligheid en wil nie haar kinders aan die geweld in die skole blootstel nie (“*But the more and more they read about it, people being stabbed by pencils and the sword thing...*”(IM46)). Dit kom voor dat haar beskouing beïnvloed

word deur die media se weergawes van gebeure eerder as ervaring en dat sy veralgemeen deur te verwag dat dié tipe insidente in alle skole plaasvind. Volgens haar tree sy op in die beste belang van haar kinders deur hulle te isoleer en kan sy hulle weg hou van negatiewe invloede, byvoorbeeld geweld, en terselfdertyd verseker dat hulle in die Bybelse voorskrifte onderrig word (“...*my child's best interest for being wanting to be with me the whole time, wanting to be in a safe environment, feeling safe*”(IM18); “*You’re kind of keeping them sheltered and shielded at home until until they are ready to go out there. You know, or until they want to go out there.*”(IMR13)). Moeder A is van mening dat haar kinders verkies om by die huis te wees (“*wanting to be*”) aangesien dit daar veilig is. Moeder A se isolering van haar kinders kan beskou word as ‘n doelbewuste en voortdurende handeling (“*keeping them sheltered and shielded at home*”).

In haar poging om haar kinders te isoleer is Moeder A selektief met wie hulle mag sosialiseer, al dan nie (“*I control my children and I believe there should be control in everything.*”(IMR20); “*There are too many things that can come in that are not right. So from that point of view everything or all our friends get screened or controlled or okayed so that we know that if our child is there they would be safe and they would be doing things that are pleasing to the Lord and pleasing to us.*”(IMR20); “*But you are going to try and steer them away from places and things that you know is going to hurt them or influence them in a wrong way.*”(IMR10); “*So, you know, protecting them from that kind of influence until they are ready to make their own decision, but they are still young.*”(IMR10); “*Well keeping them safe until they can do things. No, keeping them safe, keeping them shielded, keeping them not influenced by these things, you know.*”(IMR13); “*Hmmm basically keeping them safe, keeping them in a loving environment, protecting them for from things that are happening around hmmm and, and doing it with a Christian base...*”(IMR8); *In home schooling we can connect with groups that we approve of.*”(IMR10)). Moeder A se herhaalde gebruik van die woorde “*I control*”, “*I believe there should be control*”, “*screened*”, “*controlled*”, “*okayed*”, “*steer them away*”, “*keeping them*” is ‘n aanduiding van haar strewe na beheer en haar strategieë om haar kinders teen die onveilige wêreld te beskerm en te verseker dat hulle volgens die voorskrifte optree (“*pleasing to the Lord and pleasing to us*”).

Sy verklaar dat die negatiewe wêreldse invloede nie werklik ‘n invloed uitoefen op haar kinders nie aangesien hulle as ouers die kinders se blootstelling en/of sosialisering met individue van ander gelowe beperk (“*So, but it hasn't become an issue yet, I think because it is, you are not in that environment the whole time, the choir is just an hour, the art is just an hour and a half. And like I said, the other things that are more a full day thing is with other people who are just like us.*”(1M52)). ‘n Aanduiding van Moeder A se pogings om die gesin te isoleer is hulle beperkte vriendekring (“*We do have friends, not as many as maybe, I mean these days there isn't really time for friends.*”(1M10); “*...we just try to be together.*”(1M10); “*There is not really much time for visit.*”(1M10)). Moeder A beklemtoon die gesin se konstante, doelbewuste toegewydheid aan mekaar eerder as aan vriende.

Moeder A besef egter dat dit nie moontlik is om die kinders teen alle invloede te “beskerm” nie. Indien dit gebeur dat die kinders in kontak kom met andersdenkende individue maak die ouers van die Bybel gebruik om vir hulle te wys wat is reg en wat is verkeerd (“*...to assure them that this is where we find it in the Bible, we read it for them from the Bible and it is not just something we follow because somebody said it. We, they kind of know that is right and according to them they have made it right.*”(1M52); “*...I will also show them out of the Bible.*”(1M52); “*But we have always taken them back to the Bible to say we believe in one God...*”(1M55); “*We just kind of bring them back to our value system of believing in the one God. But still respecting that although that person is wrong, still respecting them as a person, they have their own choices to make just like they have their own choices to make.*”(1M55); “*So we take them, everything can be taken back to the Bible. And as every year we read the whole Bible through and as we read it through and we come across things that have been questions, people say look here, here is the scripture, here's the scripture. Then we refer them back.*”(1MR18)). Dit is weereens duidelik dat hulle die Bybel as riglyn gebruik en alle gedrag met die Bybelse voorskrifte vergelyk om te bepaal of dit aanvaarbaar is, al dan nie. Moeder A verkies dan ook dat die kinders se blootstelling hoofsaaklik beperk moet word tot hul ouers en grootouers aangesien kinders van hulle eie ouderdom nie die verskil tussen reg en verkeerd ken nie (“*...their influences is more the mother, the father, their grannies and so than children of their own age.*”(1M45); “*So I have tried to protect them from following children that are not always right.*”(1MR10); “*I would rather want them to try and follow me, my husband, people that we approve.*”(1MR10)).

Die Christelike voorskriftelike diskoers het 'n direkte invloed uitgeoefen op die redes wat Moeder A aanvoer vir hulle besluit om tuisskoolonderrig te onderneem (*"So since Nicole was born we have lived a Christian life with good morals and good values and that was one of the main reasons why we decided to home school"*(1M1)). Moeder A is van mening dat hulle deur tuisskoolonderrig kan verseker dat die voorskrifte nagevolg word en dat dit om dié rede 'n goeie opsie vir hulle is. 'n Volgende rede wat deur haar aangevoer word is dat tuisskooling in die beste belang van haar kinders is aangesien hulle by die huis veilig is (*"Any parent that loves their children will do the best for their child and we believe home schooling is the best for our children."*(1M14); *"...I was trying to do the best for my children."*(1M46); *"...my child's best interest...wanting to be in a safe environment, feeling safe."*(1M18)). Moeder A is van mening dat isolasie in die beste belang van haar kinders is en haar redes vir tuisskooling strook met haar behoefte om hulle te isoleer.

Die invloed van die Christelike voorskriftelike diskoers is in die tuisskool praktyke sigbaar en oefen onder andere 'n invloed uit op die tyd wat aan skoolwerk bestee word, die pas waarteen hulle werk, die keuse van 'n kurrikulum, beplanning, aanbieding, hulpverlening en assessering en hou beduidende implikasies in vir die onderrig- en leerproses. Moeder A is van mening dat 3 ure per dag voldoende is om aan skoolwerk te bestee aangesien hulle buitemuurse aktiwiteite en huistake het wat ook aandag moet geniet (*"...school if they sit properly takes at least 3 hours that you sit with your child."*(1M38); *"...the children have got Art. If we go on a Tuesday we can hardly fit any school in..."*(1M39); *"So there was no real time to fit in school."*(1M39); *"But now of course being at home I have a lot more than just doing school."*(1M38)). Dit kom voor dat die tyd wat aan onderrig en leer bestee word nie elke dag dieselfde voorrang geniet nie maar dat die buitemuurse aktiwiteite en huistake in sommige gevalle die tyd opneem wat aan skoolwerk bestee moet word.

Moeder A volg 'n model waar haar kinders teen hulle eie pas werk (*"...they can do it on their own pace."*(1M35); *"But I think doing it at their own pace."*(1M35); *"But obviously if they can't make that pages for whatever reason it is not the end of the world, we will either catch up the next day or it will stay over for the following week. We will eventually go through what we planned."*(1M21)). Dit blyk dat Moeder A min waarde heg aan beplanning, maar dat hulle die

werk sal afhandel wanneer daar tyd is om dit te doen. Dit is vir haar belangrik dat hulle nie in die oggende gejaagd moet wees nie en hulle het nie 'n spesifieke tyd wanneer hulle met skool begin nie (*"We are not that time conscious with what time we start."*(IM38); *"...nothing is rushed in the morning..."*(IM38)). Moeder A poog om haar kinders te beskerm teen onnodige druk waaraan hulle in die institusionele skool blootgestel sou word (*"...when I see my child is struggling I can sit with her longer with that or take a little bit longer time than they might have been pushed at school."*(IM35); *"...I am not time based as much as the school would have been."*(IM35)). Die verminderde druk stel haar in staat om na haar mening die tuisskool meer effektief te bedryf (*"I suppose knowing that I have got time."*(IMR3); *"If I do skip today for either reason, sick or we have to go on an outing or whatever, I have got the next day, I have got tomorrow, I have got next week. So I am not pressured into a system that, yes, you have to finish today. I can I can take it slower. We will still finish it doesn't matter if it is not today. It could be next week, it could be next year, it will be done."*(IMR3)).

Moeder A is oortuig daarvan dat alles wat in Tuisskool A aangepak word 'n Christelike basis moet hê. Sy noem dat, indien dit nie die geval is nie, hulle die inhoud dan terugbring na die Bybel toe ter verduideliking van hulle standpunt (*"Always having a Christian base with everything you learn, I mean, it, their books, isn't always Christian based but then you can bring it back. You can say if you are learning today about a man that is stealing why is it wrong to steal and refer them back to the Bible."*(IMR8)).

Hierdie tuisskool maak nie van 'n spesifieke kurrikulum gebruik nie, Moeder A kies materiaal wat geredelik beskikbaar is (*"I am one of those who don't follow a specific curriculum. I do my own independent thing..."*(IM19); *"...see what they have available."*(IM25)), alhoewel dit nie noodwendig Suid-Afrikaanse boeke is nie (*"...books that is not really South African curriculum."*(IM29)). Sy fokus op die volume werk wat daagliks gedoen word in terme van die voltooiing van 'n sekere aantal bladsye in plaas van op inhoud of die bemeestering van 'n bepaalde vaardigheid (*"I normally like to stick to a certain amount of pages because that gives them more an idea of what I expect of them for that day."*(IM21); *"...go on the internet and printed out your pages there instead of buying expensive books."*(IM42)).

Sommige van die skoolvakke word volgens die kinders se afsonderlike graadvlakke hanteer terwyl ander skoolvakke saam gedoen word. Moeder A is van mening dat elke dogter uit die werk sal neem wat nodig is en wat gepas is vir haar ouderdom (“...*the younger ones will only take in a certain amount and the older ones will take in a little bit more.*”(IM23); “*They will take out from it what they need or have to at that age level.*”(IM23); “...*they obviously do hear what I am talking with the other one and whatever goes in is to my advantage.*”(IM24)). Sekere vakinhoud word deur Moeder A as minder belangrik geag (“*The other things are not that important they don't know it, like Sciences, things that you don't remember all the facts.*”(IM28)). Probleme wat in die tuisskool na vore kom word hoofsaaklik op een van twee maniere hanteer, naamlik dat hulle die werk eenkant sit en later weer probeer (“*If we can't do it we will leave it for a day, three days, maybe a week, then we will go back to it.*”(IM28)), of dat Moeder A namens die kind die probleem oplos of die nodige korreksies aanbring (“*I go through the Skype thing and correct all her spelling mistakes.*”(IM41)).

Moeder A maak nie van enige vorm van formele- of informele assessering gebruik nie (“...*I am not registered. I haven't had the, I wasn't forced, it wasn't enforced on me yet to assess my child after the 3rd grade, the 6th grade...*”(IM32)). Dit blyk dat, alhoewel Moeder A Bybelse voorskrifte nageset navolg, reëls en prosedures wat van buite aangelê word, byvoorbeeld deur die Onderwys Departement, vir haar onbelangrik is en dat sy dit slegs onder dwang sal navolg. Sy is van mening dat formele assessering nie nodig is nie aangesien sy die hele dag tyd saam met haar kinders deurbring en sodoende voortdurend bewus is van hulle vordering (“...*I am with them all the time. I can see how they are improving the whole time...*”(IM33)). Moeder A se gebruik van die woorde “*all the time*”, “*whole time*” dui op haar konstante betrokkenheid by haar kinders. Die feit dat Moeder A nie geregistreer is vir tuisskooling nie is teenstrydig met haar nagesette navolging van voorskrifte, reëls en prosedures en suggereer ‘n opposisionele ingesteldheid teenoor eksterne gesagsvorme.

Moeder A erken algaande dat Shirley nog nie kan lees nie (“...*the younger one not being able to read that well you have to sit with her right through the whole time.*”(IM22); “*I still have to be there with every single word because she cannot even read a question by herself.*”(IMR22)). Sy is tans op ‘n graad 2 en 3 vlak. Kind A doen tans graad 5 en 6 werk maar is op graad 2 vlak met

haar Afrikaans (“*And she can’t read without me watching her to help her with the pronunciation of the words and the spelling and the things like that.*”(IMR22)). Dit blyk egter nie vir Moeder A ‘n probleem te wees nie (“*I have to be there a lot of the time hmmm but it is okay with me there is that little bit of gap that Nicole can carry on.*”(IMR22)).

Volgens Moeder A is die kinders baie gelukkig in die tuisskool en het hulle ‘n behoefte en/of wens om daar te wees (“*My children have a desire to be home schooled they don’t want to.*”(IMR13)). Sy noem dat hulle bewus is van die onveilige wêreld daarbuite en die tuisskool verkies (“*They also read, they also know about things that happen in school and they don’t want to be there under, you know, under that roof.*”(IMR13)).

Die diskoers-analise het verder laat blyk dat Moeder A se strewes om haar kinders te isoleer so wyd strek dat dit tot ‘n diskoers verhef moet word. ‘n **Isolasionistiese diskoers** word dus as ‘n sekondêre diskoers geïdentifiseer. Die diskoers word sigbaar in Moeder A se ekstreme response op alledaagse probleme deurdat sy haar kinders (veral Kind A) isoleer in ‘n poging om hulle te beskerm. Moeder A het tydens die aanvang van die eerste onderhoud daarop gewys dat Kind A van babatyd af gedurig siek was en dat hulle met verloop van tyd vasgestel het dat sy hiperallergies is (“*She had colic, she was crying all the time, she teathed early. It was just one problem after the other. Then we would notice that she was hyper allergic.*”(IM1)). Die probleme wat sy met Kind A se gesondheid ondervind het, het daartoe bygedra dat Moeder A besluit het om tuisskoolonderrig aan haar kinders te voorsien (“*And then that was one of the reasons also that we decided to home school because then we realized she was allergic to grasses and things and those kind of things are everywhere at the schools.*”(IM1)) in plaas daarvan om, soos in ander gesinne gedoen word, Kind A in die skool te hou en haar daar te ondersteun rakende die allergie. Deur Kind A by die huis te hou stel dit weereens Moeder A instaat om beheer oor die situasie uit te oefen (“*...so we keep her controlled at home...*”(IM1)).

Moeder A wys daarop dat Kind A nie gelukkig was in die kleuterskool nie (“*...whenever I dropped her off she always cried.*”(IM15)). Sy verwys na die probleme wat Kind A met sosialisering ondervind het (“*So she kind of always felt that she didn’t fit in, you know.*”(IM15); “*...so they didn’t like playing with her that much.*”(IM15)). Moeder A se gebruik van die woord

“*always*” is ‘n aanduiding dat Kind A elke dag met die probleme gekonfronteer was en dat geen oplossing gesoek is nie. In plaas daar van om haar te leer om die probleme te hanteer en aan haar die nodige ondersteuning in die skool omgewing te voorsien het Moeder A gekies om haar eerder hierteen te beskerm deur haar uit die skool te haal. Moeder A se eie ervarings op skool sowel as dit wat sy hoor en sien van wat aan die gebeur is in die omringende skole het daartoe bygedra dat sy haar kinders teen die institusionele skole wil beskerm deur hulle te isoleer (“*Just from what you hear and from what you see from when you walk past there, and experiences that I had from when I was young.*”(IM17); “*And ag, just bad experiences...*”(IM17)).

(2) Projeksie

“Okay, to me he looks a bit puzzled. He most probably doesn't know exactly how to play this instrument or how to tune it or hmmm (dink) he has a sheet of paper underneath him so maybe he is not sure how to hold it even. He does look puzzled but he is staring at the strings, he looks even cross eyed (lag). Hmmm he was most probably, were given this and asked to play it and he might not have a big interest in playing this instrument. But you most probably find that he will ask for help and hmmm will know how to put it under his chin and then he'll have to go for lessons to be able to play it since I don't even know how to play a violin. He looks about 9 or 10 years old the boy. Is that alright?”

“Maybe, maybe his mother said to him, ‘I would like you to play an instrument and you can choose which instrument.’ And maybe he did want to play piano but his mother said, ‘No, piano is too expensive. We have a violin in the house so rather play violin.’ So he just looks like he is not really very interested in playing this violin. So there for (dink).....”

“It doesn't look like he wants to disagree with his mother. Hmmm if he does disagree she might say to him, ‘But I want you to play an instrument it is good for you and later on you will thank me for it’ (lag).”

“Well his mother is most probably going to say, ‘Why don't you just take a few lessons? I'll send you for lessons. Take 1 or 2 lessons and we will see how it goes. And if you don't like it thereafter then we will talk about it again, maybe get another instrument, or, but maybe you'll like it and maybe you will enjoy it if you just give it a try.’”

“‘Okay,’ he will tell her, ‘Mom, Mom, it was quite difficult, but we learned one note and look, I can play it.’ And then he plays it to his mom and his mom will say, ‘Very good!’ And then his mom will say, ‘Do you want to go for another lesson?’ and then he'll say, ‘Okay, I will go for another one and see if I like it.’ And maybe he will come back after the second one and say he is prepared to give it another go for a little bit longer to see how it turns out. And he

found out that it wasn't as bad as what he thought it would be or as difficult as he thought it would be.”

“And then he most probably becomes a most brilliant violin, violinist (laugh) when he is older and he carries on playing for a long time thereafter. Maybe even as a hobby if he doesn't become a professional.”

Interpretasie van Moeder A se onbewuste betekenis – Die moeder in die projeksie blyk bewus te wees van die kind se onsekerhede met betrekking tot die eise wat aan hom gestel word. Dit wil vir Moeder A voorkom of die kind nie daar is uit eie keuse of op grond van sy eie belangstellings nie maar dat hy deur sy moeder aangesê is om by die spesifieke taak betrokke te raak. Sy is van mening dat die kind nie uit eie krag aan die eise kan voldoen nie maar dat hy hulp en ondersteuning nodig het. Die moeder is egter van mening dat die kind nie moet opgee nie maar dat dit ‘n kans moet gee en eers moet probeer. Sy is wel oortuig dat die kind met die nodige insette aan die eise sal kan voldoen en die taak wat hom opgelê is kan bemeester. Die moeder skyn te verwag dat die kind haar in alles moet gehoorsaam en haar nie moet bevraagteken nie aangesien sy weet wat die beste vir hom is. Die moeder maak van beredenering en oorreding gebruik om die kind haar wense te laat uitvoer. Die moeder poog om ‘n ondersteunende omgewing te skep deur die kind aan te spoor en te motiveer en die nodige hulp beskikbaar te stel, en ‘n oop verhouding tussen moeder en kind word geprojekteer.

Moeder A se projeksie blyk in lyn te wees met haar onderhoude. In beide onderhoude wys sy daarop dat sy deurentyd poog om in die beste belang van haar kinders op te tree en dat sy weet wat die beste is vir haar kinders. Alhoewel sy noem dat haar kinders gelukkig is in die tuisskool wil dit voorkom dat sy bewus is van Kind A se ongedurigheid. Sy beklemtoon egter deurgaans die belangrikheid van gehoorsaamheid en glo dat sy Kind A kan begelei om haar wense te gehoorsaam.

5.2.2.3 Vader A

(1) Onderhoud

‘n Diskoers-analise van die Vader A se onderhoud het laat blyk dat die primêre diskoers wat hy onderskryf **menslike ontwikkeling** is, naamlik die erkenning daarvan as doelwit. Vader A verwys deurgaans daarna dat sy kinders se ontwikkeling vir hom van kernbelang is. Dit is vir hom belangrik dat sy kinders selfstandig en volwasse moet word sodat hulle in die toekoms hulle eie besluite kan neem en self kan onderskei tussen reg en verkeerd. Hy erken die belangrike rol wat onderrig en leer speel in sy kinders se ontwikkeling en wil vir hulle die geleentheid gun om goeie gehalte onderwys te ontvang ter voorbereiding vir die toekoms.

Soos Moeder A, stel hy dat hulle Christene is en voortdurend poog om Christelike waardes aan hulle kinders oor te dra, maar my onderstrepings skyn te dui op ietwat minder kragtige stelling as sy vrou, en moet hier eerder as ‘n sekondêre diskoers beskou word (“...*we are Christian and, hmmm, we obviously place the Lord very high in our lives. So, hmmm, probably honesty, hmmm, integrity, that sort of thing is very high. We obviously try to instill Christian values in the children. Hmmm, so ja, it is just how to live your life as best you can, serving the Lord and being honest.*”(IV4)). Die Christelike voorskriftelike diskoers wat sterk deur Moeder A onderskryf word, word deur Vader A in kwalifiserende terme beskryf (“*So we are instilling the Christian values without having the negative influences of school. So for us, for me it is also a nice option. It is not the main reason but it was definitely a positive factor, you know, that we can still give them the foundations that we wanted for them, you know, from a hmmm I’d not say spiritual, but just a value perspective.*”(IV8)). Dit is vir hom belangriker dat hulle as ouers fokus op die kinders (‘n kind-gesentreerde benadering) en dat die kinders se behoeftes vervul moet word (“*Like I said, it will depend for me largely on the children, what they want.*”(IV6); “*Hmmm, but it boils down to what the kids want...*”(IV6); “*Hmmm, you know, what their their needs are and that’s what they want to get out of it.*”(IV6)). Die aanleer van ‘n toereikende waardesisteem is vir Vader A belangrik alhoewel hy dit nie op hulle wil afdwing nie en wil verseker dat hulle behoeftes terselfdertyd vervul word.

Vader A stel sy kinders se leer en ontwikkeling voorop, sodat hulle selfstandige grootmense kan word wat voorbereid is vir die toekoms en wat self besluite kan neem (“*And then when they are old enough to actually discern themselves then they can make their own decisions on what, because then they are not getting bombarded at a young age where they are susceptible to believe anything, that kind of thing.*”(1V8); “*I mean, the kids know right from wrong. So I mean, they won’t at this stage, any sort of outside influence they would, you know, weigh it up to the values that we have taught them.*”(1V22)). Vader A poog nie om sy kinders te beheer nie maar is van mening dat hulle, namate hulle ontwikkel, toegelaat moet word om self besluite te neem. Hy is van mening dat die reëls meer buigbaar sal word namate die kinders oud genoeg word om hulle eie besluite te neem, in teenstelling met Moeder A wat meld dat die voorskrifte (byvoorbeeld die dra van rokke) met tyd net strenger gaan word. Die kinders se ontwikkeling blyk dus vir hom belangriker as die noudesette navolging van die Bybel se voorskrifte.

Dit wil voorkom of Vader A nie dieselfde beginselgedrewe beskouing handhaaf as sy vrou met betrekking tot die rolle wat deur die man en vrou in die gesin vervul word nie (“*Ag well, look, it’s the way things have worked out with us, is like at home I suppose it is more traditional.*”(1V27); “*I mean, the home stuff, the home schooling, I generally leave to her as I mentioned. Hmm, not because I feel it’s, you know, her place. I am not like that chauvinistic or anything, it is just that I think she is more equipped to handle it than I am and, you know, I have my hands tied basically with the work, with the job. So this is just the way it has worked out, but I think from my perspective she’s, a woman, you know, in any situation will be a better home maker than a guy (lag). Hmm, so, ja, generally it is not, like I said, I do it because it is the way it should be and that kind of stuff. This is the way it has worked out and I am quite happy with it because she does, she makes a wonderful home and I think she has a good influence on the kids. So, you know, from my side, being the bread winner that is probably where I should be.*”(1V27)). Dit blyk dat Vader A verskonend of verdedigend is om sodoende te beklemtoon dat die rolle wat deur hom en sy vrou vervul word nie bepaal word deur ‘n vooropgestelde plan, idees of reëls wat deur die voorskrifte of samelewing opgelê is nie, maar dat dit eerder generies ontwikkel het.

Hy is bewus van sy verantwoordelikheid teenoor die gesin, maar ten spyte van sy voortdurende pogings om dit na te kom is dit nie altyd moontlik nie weens sy werksverpligtinge (“...*I work in IT, so a lot of the time it’s, hmmm, I bring my work home with me a lot because you work from home after hours and things like that.*”(IV1); “*I try to do as much as I can when I come home and things like that.*”(IV1), “*I wish I could have more interaction with the kids, but the job sometimes doesn’t allow that.*”(IV1)). Hy is bewus van die negatiewe invloed wat dit op sy gesin het (“*So, sadly, it does impact, I think, a little on the family.*”(IV1)).

Vader A wys daarop dat die tuisskool hulle in staat stel om die kinders te beskerm teen negatiewe invloede totdat hulle volgens hulle ontwikkeling gereed is om dit te hanteer (“...*we have been able to keep them away from the bad influences until they sort of, I would say, are more in a position to deal with it.*”(IV7); “*But I just think we have been lucky enough to be able to shield them from a lot of stuff that happens in schools until they are old enough to deal with that and make their own decisions.*”(IV7); “*Partly the influences in school, I mean, like I say, when you are young, I mean, you are a sponge, you are susceptible to anything.*”(IV8)). Hy is egter bewus daarvan dat hulle isolering van die kinders negatiewe gevolge vir hulle ontwikkeling kan inhou (“...*I suppose sheltering your child too much is a bad thing.*”(IV10); “*So for me, you know, they are not exposed to a lot...*”(IV10); “*But there are some influences I suppose that help you grow and, hmmm, I hope that is not causing a problem for them.*”(IV10)). Hy toon ‘n groter openheid met betrekking tot die ervarings waaraan die kinders blootgestel word en erken die invloed hiervan op hulle ontwikkeling.

Vader A blyk praktyk gedrewe eerder as ideologies gedrewe te wees deurdat hy waarde heg aan die kwaliteit van onderrig wat die kinders ontvang (“*Hmmm, well, it is just for me to give them a level of education...*”(IV14); “...*above, way actually above, the sort of standard of education that the schools are offering.*”(IV14); “*So it is just to have that level of education where they could take it to the next stage if they if they wanted to.*”(IV14)). Vader A wil verseker dat sy kinders se onderrig en leer van so ‘n gehalte is dat dit sy kinders instaat sal stel om verder te gaan studeer indien hulle sou verkies. Dit bevestig die waarde wat hy heg aan ontwikkeling en die kind-gesentreerde benadering wat hy volg. Hy verwys terug na sy eie ervarings op skool en is van mening dat die huidige onderwys stelsel nie op standaard is nie (“...*I can just relate to when*

I went to school and the type of education you get now. I think there would be for me a lot of gaps for the kids.”(IV6); “...you end up getting gaps and, for the way I see it anyway, and you get holes in your education.”(IV9)).

Volgens Vader A skep die tuisskool die geleentheid vir individuele aandag wat hulle nie in die skool sou kry nie en verhoed dit dat hulle agter raak (*“I think the home schooling gives the child that individual attention which I think they do need.”(IV6); “Hmmm, definitely the individual attention...”(IV9)*). Hy wys daarop dat die tuisskool geleentheid bied vir die onmiddellike aanspreek van enige probleme wat deur sy kinders ervaar word (*“You basically, you are there, if you don’t understand it is handled straight away and you can work through those problems thus getting that foundation in each of the subjects that you actually need.”(IV9)*). Hy is van mening dat beide kinders wel gelukkig is in die tuisskool (*“...I know our kids, they seem to be, you know, from my perspective they seem to be quite happy with the home schooling.”(IV6)*).

(2) Projeksie

“Okay, this is a, alright, he is obviously, hmmm, I don’t know, maybe he is being asked to start playing a musical instrument. He is looking at it as if he is not sure what to do with it. Hmmm, ja, I don’t know. I think he might be more a rugby player than a violinist but hmmm I don’t know. Ja, it looks like he is, he is not there out of choice by, if I could see it, I can imagine it, otherwise he would be holding the violin. I think he is faced with a daunting task of trying to learn it. Hmmm I don’t know actually (gee senuweeagtige laggie).”

“Obedience to parents probably (lag). I know a lot of kids, I mean, I know I have done it, Lisa has done it. You do a lot of things when you are young out of obedience even though it is actually not something you would like to do. So I don’t know, I can only, so the only reason why I say that, is if he was there and he wanted to be there and wanted to learn he would actually be holding it. Hmmm, so he just got that that sort of distant look from what I can see (lag).”

“Hmmm I suppose it depends how he goes against it, you know. If he talks to his parents and say he is really not interested in doing it, it could go one way but if he just stubbornly refuses it could go another. So I think it depends.”

“Well, I suppose if he talks to his parents and says he is really not interested in playing the violin they probably wouldn’t force him, but if he doesn’t and he just stubbornly sits and does nothing, you know, they might get upset and, I don’t know, threaten to ground him until, you

know, unless he actually plays or, I don't know, there are lots of different variations there (lag)."

"Either he is going to learn to play or he is not."

"I think not, I think he in this case wouldn't. You know, he is either going to speak to his parents or he is just going to be stubborn and not play. I don't know, or not play well, because his heart is not in it. So..."

"Can't say, I am not there (lag)."

"Hmmm, I gather that is music that is under the violin and already that is quite a daunting task to try and read music. So, hmmm, I don't know. I just, he has got that far away far away sort of look. I think he is day dreaming, I know I would be (lag). Hmmm, I don't know that is all I can say there."

"(dink) Shame, it is difficult to play violin but it is a nice sound. I can't think of anything else (lag)."

Interpretasie van Vader A se onbewuste betekenis – Dit lyk of die vader in die projeksie bewus is van sy seun se onsekerhede en ontevredenheid met sy huidige situasie. Die kind bevind homself in 'n situasie waar daar van hom verwag word om sy ouers te gehoorsaam alhoewel dit nie in ooreenstemming is met sy behoeftes nie, wat daartoe bydra dat hy 'n passiewe ingesteldheid openbaar. Vader A verwys terug na sy eie ervarings en is van mening dat almal 'n fase deurloop waar hulle hulle ouers gehoorsaam. Hy is van mening dat die kind in die projeksie 'n keuse het en dat elke keuse of besluit sekere gevolge inhou. Die kind kan die selfstandige opsie kies deur sy ontevredenheid met sy ouers te bespreek en hulle sal verstaan en hom nie forseer nie (eerlike en selfstandige gedrag is aanvaarbaar) of hy kan die onvolwasse opsie kies, opstandig raak en weier om betrokke te raak en sy ouers sal ontsteld raak en hom straf (opstandigheid en onvolwassenheid sal gestraf word). Vader A herhaal die opsies verskeie kere en kan nie 'n punt bereik waar hy kies hoe die kind die situasie sal hanteer nie. Dit skyn of hy hierin Kind A se dilemma aanvoel en ontvanklik sou wees indien sy haar besware sou opper, maar werklik nie weet hoe sy in die toekoms gaan optree nie.

Vader A se projeksie ondersteun sy onderhoud deurdat hy in beide verwys na keuse vryheid, selfstandigheid en behoefte vervulling wat as versterking dien vir die diskoers van menslike ontwikkeling wat deur hom onderskryf word. Hy blyk egter meer sensitief te wees as wat uit sy

onderhoud blyk vir moontlike weerstand, of, ten beste gebrek aan belangstelling, in sy kind(ers) rakende die taak-situasie waarin hulle verkeer.

5.2.2.4 Kind A

(1) Onderhoud

Kind A het ten aanvang van die onderhoud, toe ek haar gevra het om my meer van haarself te vertel, heel eerste daarop gewys dat sy daarvan hou om te teken en dat sy eendag ‘n mode ontwerper wil word. (*“I want to become a fashion designer because I love drawing clothes.”*(1D1)). Die behoefte is egter nie in ooreenstemming met Moeder A se beskouing van haar toekomstige rol as vrou nie. Sy is bewus van die voorskrifte waarvolgens sy moet handel en poog om die regte ding te doen en Moeder A te gehoorsaam al is dit nie altyd wat sy wil doen nie (*“Well my worst thing to do, hmmm (dink), I hate making my bed. And it is hard to help my mom to like hang up washing and wash the dishes. But sometimes she does so many things for you, you sort of have to do things for her to help her. You know and she gets old you have to help her. So I don't like doing things but I know it is the right thing to do so I'll do it.”*(1D6)). Dit kom voor dat dit vir haar moeilik is om hierdie pliggedrewe bestaan te voer en haar gebruik van die woord “*hate*” is ‘n aanduiding van die intensiteit van haar gevoelens.

Dit blyk dat haar opstandigheid teenoor die voorskrifte probleme tussen haar en haar ouers veroorsaak (*“...I fight with my mom, I mean, but it is not like a real fight, like ‘I hate you’ and things like that. It is just like a fight I don't want to do this I don't want to do that.”*(1D12); *“And sometimes I am quite naughty and misbehave.”*(1D12); *“Well me and my father sometimes don't get along because, I mean, I am naughty and he gets angry with me”*(1D16)). Kind A skyn gebuk te gaan onder gevoelens van ongehoorsaam wees, wat selfs voortspruit uit die blote onwilligheid om take te verrig. Dit wil voorkom of sy nie die Christelike voorskriftelike diskoers uit keuse onderskryf nie maar dit slegs doen om haar ouers gelukkig te maak.

Sy vind dit problematies om haar voortdurend aan haar ouers se opdragte en gesag te onderwerp en word dan gestraf. Haar onvermoë om die voorskrifte nougeset na te volg word beskou as

ongehoorsaamheid, wat “sonde” is. Sy verwys egter nie daarna as “sonde” nie maar beskou haarself as iemand met probleme. Sy wend verskeie pogings aan om gehoorsaam te wees maar slaag nie daarin nie, wat bydra tot die gevoelens van hulpeloosheid, moedeloosheid en mislukking wat sy ervaar (“*Well, I have problems...*”(1D11); “*I back chat. So I, I am struggling with my problems and I just don't know how to fix them. And so I do get hidings cause, I mean, it is the right thing to do to make me good. And, I mean, I still don't learn and I always try everything but I don't know what to do anymore (sy lyk en klink moedeloos). It is hard for me.*”(1D13)). Sy probeer wel om “beter” te wees (“*I have tried to stop it but I am much better.*”(1D21); “*I am trying to get better.*”(1D27)). Dit blyk dat sy konstant pogings aanwend om by die voorskrifte te hou maar dat sy nie daarin slaag nie en gevolglik haarself beskou as nie goed genoeg nie.

Dit kom voor dat haar ouers se beskouing van die wêreld as onveilig aan Kind A oorgedra is, en sy wend haar na haar moeder vir beskerming (“*...I have been very stuck to my mother and I didn't want to, like, leave her and I love her and I am scared I am going to lose her.*”(1D4); “*Well I mean, in real schools because I mean, when you run you get hurt and what if your mom is not there, no one is there.*”(1D41); “*I am with my mother and I am in the house.*”(1D28)). Sy toon egter ambivalente gevoelens en ‘n behoefte om weg te breek en meer selfstandig en vry te wees (“*So I am letting go one bit at a time. So now I am starting to get the hang of it and I am starting to let go, go free.*”(1D4)). “*I am letting go*” en “*I am starting to*” impliseer dat sy reeds pogings aanwend om meer selfstandig te wees.

Volgens Kind A is sy in tuisskoolonderrig omrede dit aan die een kant veiliger is by die huis en aan die ander kant haar ouers geleentheid gee om te verseker dat sy nie oortree nie (“*Well my parents to keep us safe. And so that they know that I am not doing bad things.*”(1D44); “*So my mom and my dad did it for safety and for loving to be with us more. And to see what we are doing and stuff so.*”(1D44)). Sy wys daarop dat sy in die kleuterskool gespot was en dit blyk dat die tuisskool haar nie net teen fisiese gevare beskerm nie maar ook op ‘n sosiale- en emosionele vlak (“*So everybody teased me.*”(1D39); “*So people teased me...*”(1D39); “*So it was not nice but everybody gets teased.*”(1D39)). Kind A maak van ‘n ekstreme formulering (“*everybody*”)

gebruik om haar ervaring van die omvang van die gespottery te beklemtoon. Andersyds rasionaliseer sy (“*everybody gets teased*”), as sou sy besef sy het oorgereageer.

Dit blyk dat haar persepsies beïnvloed en gerig word deur die Christelike voorskriftelike diskoers van die gesin sowel as haar beskouing van die wêreld as onveilig, maar haar ambivalensie met betrekking tot haar afhanklikheid van haar moeder en die spot-ervarings in die kleuterskool blyk ook hier. Sy erken dat dit soms vir haar eensaam is in die tuisskool, maar sy verkies dit steeds aangesien dit daar veiliger is (“*I do get lonely and I got no friends but I still think it is much better than school.*”(1D42); “*I mean, have you heard all the tragic news in the schools? Killing, people missing and I like home schooling...*”(1D28); “*I am not far away from my mother so I enjoy home schooling better*”(1D28); “*Well in my opinion people don't like home school at all but I do. I don't know why, it is just a feeling in me that says home schooling is better and I agree with whatever it is telling me inside.*”(1D50)). Kind A handhaaf ‘n oorredende oriëntasie in ‘n poging om my (moontlik ook haarself) te oortuig dat sy daarvan hou in die tuisskool. Sy is nie instaat daartoe om redes te gee ter ondersteuning van haar opinie nie, maar baseer dit slegs op ‘n gevoel wat volgens haar voldoende is.

(2) Projeksies

- Menstekening

“Okay, Tulip is a girl that lives in sort of like a forest in a cabin. She loves exploring and everything and then one day she was found somewhere because she was a little orphan girl. She didn't really have a home. So someone found her and so she was an orphan girl. So now let me put it this way, someone found her and they adopted her. But this was a rich person. So she was like, now a princess sort of thing. That is why I draw her in a pretty gown and a dress. So then she lived in a palace and everything and she had a wonderful life. And then one day she had to get married because she had to take the throne. So now she had to choose, she didn't even want to get married, she just wanted to like explore, she loved exploring and doing her own thing. So she decided she had to run away. She didn't even know where to go to, so she tried to run away but nobody would listen to her and nobody wanted to do what she wanted to do, just what they wanted to do. And she started to get very sad and unhappy. So she ran away to a place back to where she was and she loved it there and she wanted to stay there forever and ever. But she knew she couldn't cause she had no

money and no food. So she couldn't do anything so, hmmm, so, she had to go back. So she just thought about it for a tiny bit and so she said she will get married cause that is the only thing she could have done. So she did and they lived happily ever after. Something like that. Sorry I am not good at this.”(IDP13)

“Okay, well, she doesn't like people pushing her around and stuff but she loves flowers and exploring outside, and drawing animals, birds anything. She loves the nature, she loves the outside that's, and she doesn't like really inside because everybody tells her what to do and she doesn't like that. She just likes being outside relaxing.”(IDP16)

“Well she does like some people but not like bossy people. She likes kind people and people that understand her. And she likes inside as well, it is you always like it is nicer to be outside because you can play more and you can do things outside. You can like walk, ride bike and do everything stuff like that.”(IDP19)

“Well okay, well, I mean, like Kings and Queens they don't understand they just like care about themselves. ‘I rule the country let me do my own thing’ and they don't listen to her and they don't understand what she wants to do and, hmmm, they dislike her or they don't like her and ja, something like that. It is hard for me, it is a tiny bit hard for me to tell stories. I can't do it.”(IDP21)

“Well, she struggles with, she doesn't, she hasn't really been to school cause she was so poor and she was in an orphanage so it is hard for her to really like write. But when she was in the palace they taught her how. She is still struggling here and there but she can get the hang of it.”(IDP27)

“She struggles with, hmmm, sometimes people just don't want to listen to her. I mean, some people have to. What if it is an emergency and someone die. You have to sometimes listen. So it is important.”(IDP28)

“Well, when she struggles and she gets angry she just like goes out, goes outside and just goes somewhere far away and just sits there and think about everything what happened. And then she thinks it over and over and over and then she finally comes back in a good mood and they say sorry and this, and that.”(IDP29)

“Well, the most important things to her is probably her animals because her family, her parents died. So she has got really nobody. Only her sister but she hardly gets to see her. So her animals are sort of her closest things.”(IDP35)

“It was like, I don't know, why I think these rich people wanted to adopt her for a maid. It was like rich people adopt her but they didn't really love her or care for her. They just wanted another maid. So ja, she had lots in her life.”(IDP42)

“Well, she didn't like it and she really wanted to run away but the problem is she got money for it, and she needed it to buy food and lots of needs. So she couldn't really run away. And it was hard for her but she lost her parents and she doesn't even know where her sister is. And so she had no choice but to live, but the woman and the man were very rude. They ordered her around ‘Go get my gown and go run the bath and get drinks and food and, etc.’”(IDP46)

“Yes, and she really wanted to run away that's why, and the the castle because they were rich they lived in like a palace. Outside it was just lovely and peaceful. And she knew that the people were so noisy and she liked going far away and going to places that is nice and peaceful.”(IDP47)

“Hmmm, well there was only one person that really cared for her and that she liked, like her closest friend was one of the maids that worked there. Her name was (dink) Rosie. And they talk to each other and they had fun together. So she made only one friend.”(IDP48)

“Okay well, she well, before they went on the ship she was doing like primary school. So that was like the only school she went to and at the palace. But at the palace didn't teach her well, because, I mean, like rich people don't really care they only care about their own needs and wants. So she struggled really a lot but Rosie and her sister. Like when Rosie ag, when Tulip's sister was with her in the orphanage she helped her because, I mean, her sister was much older than her.”(IDP53)

“Well, her mother taught her at home because the school was too expensive because they were poor so they didn't have money to go to school.”(IDP59)

“Well, it was fun for her to experience at home and things. So she enjoyed it a lot. But she didn't get enough because her parents were quite elderly so they weren't that young. So they didn't like, what if you fall and you bang your head and you get like you can't remember? So it was something like that. She couldn't really remember anything. I put a lovely dress on because she was living in the palace for a few years but she hated it there so, I mean, she didn't know, she didn't know, what to do because she had no family there next to her and with her. So it was hard for her but she got through it in tough times.”(IDP61)

“Yes, but the people at the palace ruined it because she didn't, she wanted to run away from the adoption place but it was just too late and now the palace people, the man and the woman couldn't take care of her. So she had nowhere to go. So later in her life she ran away to her sister because her sister lived on a farm. So she ran away because I mean, it is not nice living in the palace when you don't get care. So she ran away to the farm where her sister still is. So it was long and hard for her and she struggled to get there and she almost starved when she left but she did it and she held and she did it.”(IDP67)

“Not really because, I mean, when you are in an orphanage you are, I mean, because you have to work in an orphanage. So you work from morning to night and then you are too tired to play and to do things. So she struggled.”(IDP68)

“Oh, well, she went to school for like grade 1 or 2, hmmm, but everybody teased her because she, I mean, she had raggy clothes. I just drew her like this because she is in the palace. But she had raggy clothes and she didn't really have food because they didn't have enough money to buy so everybody teased her. You got, you're too poor to buy food or clothes and this and that. She didn't like that.”(IDP70)

“Well, at home school it was just like her mother and her sister, they wouldn't say anything bad to her. So she felt welcome and comfortable and comfort where in school she felt terrible.”(IDP71)

“Well, when she was in the orphanage and the palace I can't believe she wanted to do, she liked the orphanage better than the palace because, I mean, at the orphanage she knows, she knew she had to work but nobody bossed her around like the palace people did. But she loved being home schooled, it was her favourite thing to do.”(IDP72)

Interpretasie van Kind A se onbewuste betekenis – Dit wil voorkom of Kind A haar huidige situasie ervaar as beperkend, eisend en pliggedrewe en dit voel vir haar sy behoort nie. Sy moet voortdurend gehoorsaam wees aan haar ouers en optree in ooreenstemming met hulle verwagtings, wat radikaal verskil van haar eie belangstellings en behoeftes aan vryheid om buite te eksplorieer. Sy is van mening dat haar ouers nie bewus is van haar behoeftes nie aangesien hulle nie na haar luister nie en haar nie verstaan nie. Haar verhouding met haar ouers blyk ongunstig te wees terwyl haar verhouding met haar suster bevredigend daar uitsien. Sy blyk ontevrede te wees met haar situasie waar ander vir haar voortdurend voorsê wat om te doen en waar sy spesifieke reëls moet navolg. Dit kom voor of sy voor ‘n keuse te staan kom tussen dit wat ander van haar verwag of dit wat sy graag wil doen. Sy toon ‘n behoefte om haarself te wees en om nie in ooreenstemming met dié eise en verwagtings (voorskrifte) op te tree nie. Daar is duiding van opstandigheidsgevoelens en sy toon gevolglik ‘n sterk behoefte om te ontvlug. Sy slaag egter nie daarin om te ontvlug nie aangesien die realiteit haar voortdurend terugbring na haar situasie waar daar van haar verwag word om die reëls na te volg, wat haar enigste opsie is. Dit dra verder by tot haar gevoelens van opstandigheid en sy verwerk haar woede alleen terwyl daar tuis ‘n goeie front voorgehou word.

Dit wil voorkom of sy probleme ondervind met haar skoolwerk en dat sy voel sy ontvang nie die gehalte onderrig wat sy nodig het nie. Sy blyk verder alleen te voel aangesien sy nie werklik vriende het nie. Sy geniet egter steeds die tuisskool meer aangesien sy nie blootgestel word aan die probleme (gespottery) wat sy in die skool ervaar het nie. Dit wil voorkom of sy oorweldig voel deur al die werk aangesien sy nie net skoolwerk het wat aandag moet geniet nie maar ook huistake. Sy toon ‘n behoefte aan meer tyd vir die aktiwiteite wat sy geniet.

- TAT

“Okay, so now this boy has to do violin lessons but he doesn't like it and he is sick and tired of doing violin lessons. But his parents say, ‘No, go on, it is such a beautiful instrument, you must keep doing it.’ But he doesn't like it and he is just like sighing and he doesn't like it. And everybody teased him before because everybody else had like guitars and pianos and a lot more fancier stuff than a violin. A violin is fancy but, I mean, everybody teased him because, I mean, he was like the only boy who had a violin. So now his parents, there is a concert coming up, and his parents just wanted him to do violin. But he he wasn't even an instrument person. He liked to, well, he liked doing other things, like building and exploring and being adventurous. And he hated violin so he did it to make his parents happy. But he didn't like it and so he was always so sad because he didn't make himself happy. So he didn't like it, so later on he did the concert that was coming up and then he told his parents in their faces, well right there, ‘I hate the violin and I am, don't wanna do it. I am not even an instrument person. I just did it to make you guys happy. I never did it to make me happy.’ And so ja, he stopped violin and his parents was upset but they were okay with it.”

“He stopped it and nobody teased him anymore because he was so brave to do it and say it and nobody ever said ‘Well done, well done.’ And so he went to school and then when he came back he just like went exploring.”

“Cause probably it has been in their family for centuries also a violin. The men were playing a violin so they wanted him to play violin too. So it can still carry on for centuries.”

“He wanted really to do well, he liked fine instruments. He loved piano and pianos were probably quite expensive in those days because, I mean, they are quite big. So I mean, and actually he told his parents, his dream came true and they got him a piano. He wasn't like a spoiled brat, like, I mean, he probably was quite poor but well, I mean, but it was probably for a birthday present and stuff.”

“Well, I mean, they probably got angry with him and they wanted to hit him and smack him but, I mean, you must calm down your temper, you mustn't get ‘Awww’ (trek mond en wys tande) like that, you must calm down your temper and just let it flow, go easy on it. Did I do good or bad?”

Interpretasie van Kind A se onbewuste betekenis – Die kind in die projeksie blyk ontevrede te wees met sy situasie aangesien daar van hom verwag word om sy ouers te gehoorsaam ten koste van sy eie geluk. Hulle wense, eise en verwagtings is nie in lyn met sy belangstellings en behoeftes nie, maar hy gehoorsaam dit in ‘n poging om sy ouers gelukkig te maak, nie homself nie, en dit isoleer hom van sy portuurgroep. Hy toon egter ‘n behoefte om op te staan teen sy ouers, sy ware gevoelens te stel en om te doen wat hom gelukkig maak. Dit blyk dat hy verwag dat sy ouers aanvanklik ontsteld sal wees met sy bekentenis (wat hy as braaf beskou), maar dat

hulle met verloop van tyd sal verstaan en aan hom die nodige ondersteuning sal bied. Hy is van mening dat die eise en die verwagtings wat sy ouers stel al vir 'n geruime tyd deur verskillende generasies gevolg word en dat dit nie gaan verander nie.

In beide haar projeksies kom dit voor dat Kind A ongelukkig is met haar huidige situasie. Sy blyk opstandig te voel oor die verwagtings wat haar ouers haar oplê en wil haar eie behoeftes en belangstellings uitleef. Haar projeksies stem ooreen met haar onderhoud waarin sy ook meld dat sy dit problematies vind om volgens die voorskrifte op te tree.

5.2.2.5 Ongestruktureerde nie-deelnemende observasies

Ek het 9:00 die Woensdagoggend (twee weke na die onderhoude) gearriveer vir my eerste observasie. Hulle het klaar aangetrek, hare gedoen en geëet en die kinders was besig om lego te speel terwyl hulle vir my gewag het. Die observasie bevestig Moeder A se rustige ingesteldheid, dat hulle nie in die oggende gejaagd is nie en nie op 'n vaste tyd begin nie (*"We are not that time conscious with what time we start. We make sure that nothing is rushed in the morning like we have to start at 8, but we haven't even eaten."*(IM38)). Dit was duidelik dat hulle teen hulle eie pas werk. Moeder A het vir ons tee gemaak alvorens hulle met die skooldag begin het. 'n Aparte vertrek (die studeerkamer) word vir skool gebruik, wat goed ingerig is en die werksomgewings is georganiseerd. Moeder A en beide dogters het hulle eie lessenaars waarby hulle werk met hulle eie rekenaars.

Moeder A was voorbereid en het vooraf besluit met watter vakke die dogters moes begin. Sy het Shirley gehelp om haar stoel reg te skuif en die hoogte te verstel sodat sy gemaklik by die rekenaar kon bykom, wat 'n aanduiding kan wees van Moeder A se behulpsame en ondersteunende ingesteldheid teenoor haar dogters. Shirley het met 'n tikprogram op die rekenaar begin, en kind A met 'n Engelse woordeskat werkboek. Moeder A het haar stoel langs Kind A ingeskuif sodat sy haar kon help. Moeder A het begin deur die opdrag voor te lees en vir haar te verduidelik wat sy moes doen. Daar is nie van Kind A verwag om selfstandig te werk nie aangesien Moeder A deurgaans die woorde wat sy nie verstaan het nie vir haar verduidelik het in plaas daarvan dat Kind A self die woorde in 'n woordeboek opgesoek het. Kind A se leesvermoë

blyk nie op die toepaslike graadvlak (5/6) te wees nie en Moeder A moes haar gereeld stop om die woorde wat sy verkeerd gelees het oor te lees. Tydens die werkstuk het Moeder A 'n teksboodskap op haar foon ontvang waarop sy dadelik gereageer het en wat die onderrig- en leergebeure vir 'n wyle onderbreek het. Moeder A het Kind A aangemoedig om self die vrae oor die leesstuk te beantwoord deur die korrekte vetdruk woorde in die oop spasies in te vul om sodoende die sinne te voltooi.

Moeder A het terug geskuif na haar lessenaar om voort te gaan met haar werk en om te kyk na Shirley se vordering. Moeder A was skaars terug by haar lessenaar toe Kind A haar vra vir hulp met die eerste vraag. Moeder A se respons was dat sy die vraag moes oorslaan en dat die woord wat op die einde oor was die vraag se antwoord sou wees. Kind A is nie aangemoedig om self die antwoord te soek nie maar is geleer om die “maklike uitweg” van betekenis-lose strategie te volg.

Shirley het die tikprogram voltooi en Moeder A het haar punte in 'n dagboek aangeteken. Sy moes haar Skrif (“*cursive writing*”) en Leesklanke (“*Phonics*”) werkboeke uithaal en Moeder A het haar stoel langs haar dogter ingeskuif sodat sy haar met die Leesklanke kon help. Moeder A het die opdrag voorgelees alvorens hulle met die leesstuk begin het. Shirley sukkel met lees en Moeder A het haar eie vinger onder die woorde gehou sodat sy nie haar plek sou verloor nie. Dit is in lyn met Moeder A se onderhoud waar sy te kenne gee dat Shirley hulp nodig het met haar lees (“*I still have to be there with every single word because she cannot even read a question by herself.*”(IMR22)). Moeder A het haar deurentyd aangemoedig om die woorde wat sy verkeerd gelees het te klank en self te probeer lees. Kind A het hulle in die rede geval en gesê dat sy klaar is met die vrae, maar nie seker is of haar antwoorde korrek is nie. Sy het nie aangegaan met verdere werk nie maar vir Moeder A gewag om haar werk na te gaan, wat teenstrydig is met Moeder A se onderhoud (“*So either you carry on by yourself or you wait for me. The choice is there and most of the time they will choose to carry on by themselves.*”(IMR25)).

Moeder A het vir Shirley haar volgende opdrag gegee, maar was self nie seker wat verlang word nie en het die opdrag verander wat in lyn is met Moeder A se onderhoud waarin sy noem dat sy haar eie ding doen (“*I do my own independent thing...*”(IM19)). Moeder A het agter Kind A

gaan staan om haar werk na te gaan. Sy het die verkeerde antwoorde uitgegee en die oorblywende vetdruk woorde omkring en Kind A gehelp om hulle in die regte sinne te plaas. Moeder A het hulle werk onderbreek en aangekondig dat hulle ‘n Wiskunde toets oor tafels gaan skryf. Die 1 – 12-X maal tafels is op aparte kaarte en elke dogter kon ‘n kaart kies (Kind A die 5-X maal tafel en Shirley die 1-X maal tafel) en Moeder A het ook vir hulle elkeen ‘n kaart gekies, naamlik die 6- en 7-X maal tafels. Dit wou voorkom of beide dogters die kaarte gekies het wat hulle reeds geken het. Moeder A het vir hulle 5 minute gegee om die tafels te leer (hulle moes omruil en mekaar se kaarte ook leer) waarna sy vir hulle vrae gevra het wat hulle skriftelik moes beantwoord. Moeder A moes meermale ‘n vraag herhaal aangesien Shirley nie toereikend gekonsentreer het nie. Beide dogters het van hulle vingers gebruik gemaak om die antwoorde uit te werk wat daarop dui dat hulle steeds nie hulle tafels ken nie. Daar is nie in die toets volgens hulle graadvlakke onderskei nie en beide dogters moes dieselfde vrae beantwoord, wat teenstrydig is met Moeder A se onderhoud (“*The rest of the other things are basically grade-orientated.*”(IM24)). Hulle het die toetse gemerk en beide dogters het goed gedoen (hulle het 95% gekry), waarna hulle aangegaan het met die werk wat hulle voor dit gedoen het.

Moeder A het weer langs haar jongste dogter gaan sit om haar te help met haar leesklanke. Haar geduld en ondersteuning was sigbaar in haar hantering van haar dogter toe sy gesukkel het om “*best*” te klank en met elke poging ‘n “*l*” ingevoeg het. Hulle het hieroor gelag en dit het nie vir Moeder A ‘n probleem geblyk nie. Shirley het wel daarin geslaag om al haar vrae oor die leesstuk korrek te beantwoord en Moeder A het haar ‘n paar soene gegee en haar geprys. Shirley het na my gekyk en effens skaam voorgekom.

Moeder A se versuim om doeltreffende hulp te verleen was weereens sigbaar toe Kind A haar gevra het hoekom hulle in die stuk gebruik maak van die woord “*artistic*”, waarop Moeder A bloot geantwoord het dat “*art*” en “*artist*” nie in die stuk pas nie en sy dit daarom nie kon gebruik nie. Dit kan aan die een kant ‘n aanduiding wees van Moeder A se onkunde met betrekking tot die inhoud en/of die ontsluiting daarvan of aan die ander kant kan dit saamhang met haar fokus op die volume bladsye wat hulle moet voltooi eerder as bemeestering van die inhoud (“*I normally like to stick to a certain amount of pages because that gives them more an idea of what I expect of them for that day.*”(IM21)).

Ek het twee dae later eers 10:00 gearriveer vir die tweede observasie aangesien hulle op Vrydae later begin, want hulle doen dan groepwerk saam met 'n ander tuisskool gesin (moeder en twee dogters). Die eerste les was Geskiedenis en dit is deur die ander moeder om die eetkamertafel aangebied. Die moeder het solank met die les begin terwyl Moeder A vir ons tee gemaak het. Sy het eerstens vir Kind A en haar oudste dogter terugvoer gegee oor 'n werksopdrag wat hulle op 'n ander geleentheid voltooi het, waarna sy met hersiening van die Romeinse tydperk begin het. Sy het vir elkeen 'n afskrif van 'n kaart gegee waarop die Romeinse Ryk aangedui word en hulle moes dit omlin sodat dit kon uitstaan. Die les was nie interaktief van aard nie aangesien die moeder uit 'n boek voorgelees het terwyl die kinders moes luister. Sy het vir hulle elkeen 'n prentjie van 'n krygsman gegee wat hulle later kon inkleur sowel as 'n bladsy met vrae en 'n bladsy met antwoorde. Hulle moes die antwoorde uitknip terwyl die moeder hulle ingelig het van die Romeinse aand wat hulle sou hou ter afsluiting van die tema. Toe hulle klaar uitgeknipt het, het hulle elkeen 'n beurt gekry om 'n vraag te lees en die antwoord te gee en toe moes hulle die antwoord langs die vraag plak. Kind A het oorgeneem en nie vir die ander 'n kans gegee om te antwoord nie, wat 'n aanduiding is van haar gebrekkige sosiale vaardighede. Die moeder het by geleentheid die les onderbreek om aandag te gee aan haar siek marmot wat sy saamgebring het.

Die les het 'n praktiese komponent bevat waar hulle kos moes voorberei wat met die era in die Geskiedenis verband gehou het. Die moeder het solank die kos reggesit terwyl die kinders voortgegaan het om die prentjie in te kleur. Hulle moes die kos uitpak, voorberei en vuurmaak om die kos daarop gaar te maak. Hulle het gesukkel met die vuur want dit was winderig en die moeder het voortgegaan terwyl hulle solank met die volgende les (Wetenskap) begin het wat deur Moeder A aangebied is. Hierdie les was interaktief van aard. Moeder A het vrae gevra wat hulle moes beantwoord en hulle het elkeen teen die einde (ter hersiening) geleentheid gekry om dele van die les aan die groep voor te dra. Sommige van die kinders was deurgaans besig om die prentjie van die vorige les in te kleur en het nie toereikend gekonsentreer nie. Dit was duidelik dat Moeder A voorbereid was vir die les en haar ondersteunende ingesteldheid was deurentyd opmerklik.

Die daaropvolgende Maandag het ek weens 'n verkeersopeenhoping effens later (rondom 10:00) opgedaag vir die derde observasie en hulle het reeds met die skooldag begin. Die dogters het

gedurende die naweek nuwe skoot rekenaars gekry om op te werk. Met my aankoms was die kinders besig in die studeerkamer waarskynlik met skoolwerk terwyl Moeder A buite wasgoed opgehang het. Dit bevestig wat Moeder A in haar onderhoud gesê het oor die huistake wat haar tyd opneem. Die dag het nie so georganiseerd verloop as tydens die eerste observasie nie. Beide dogters was meer veeleisend tydens die besoek en het voortdurend Moeder A se aandag en hulp verlang. Moeder A se aandag was verdeeld en sy het dit soms problematies gevind om tussen hulle te beweeg en aan hulle die nodige hulp te verleen. Sy was egter deurgaans rustig, geduldig en ondersteunend, wat in lyn is met die waardes en eise van die Christelike voorskriftelike diskoers.

Kind A het met Afrikaans begin en vir my gesê om nie vir haar te lag nie, wat daarop dui dat sy bewus is daarvan dat sy sukkel en moontlik selfbewus voel. Kind A het gesukkel met lees, veral die uitspraak van die woorde, en Moeder A moes langs haar staan en haar help. Dit bevestig Moeder A se stelling dat Kind A nie op standaard is met Afrikaans nie en nog baie hulp nodig het (*"She is in grade 2 level with her Afrikaans. And she can't read without me watching her to help her with the pronunciation of the words and the spelling and the things like that."*(IMR22)). Kind A het nie geweet hoe om hulle adres in Afrikaans te skryf nie en het hulp daarmee gevra. Moeder A het ook nie geweet nie en in plaas daarvan om uit te vind, het sy vir Kind A gesê om dit maar in Engels te skryf wat 'n aanduiding is van haar argelose hantering van die leerinhoud.

Shirley was besig met 'n Wiskunde program op die rekenaar. Dit is nie 'n Suid-Afrikaanse program nie, wat ooreenstem met Moeder A se stelling (*"I am trying to teach it to my child because it is something that is in one of their books that is not really South African curriculum."*(IM29)). Kind A was klaar met haar Afrikaans en het ook oorgegaan na 'n Wiskunde program op die rekenaar. Kind A is nie aangemoedig om van 'n papier en pen gebruik te maak om die somme uit te werk nie maar het dit met hoofberekening probeer doen, wat sy nie reg gekry het nie en dan het sy haar tot Moeder A gewend vir hulp. Moeder A moes weereens tussen die dogters beweeg om hulle met hulle Wiskunde te help.

Tydens al drie die observasiesessies het positiewe verhoudingsmomente tussen Moeder A en haar dogters voorgekom. Moeder A het egter nie dieselfde fisiese aanraking met Kind A gehandhaaf

as met Shirley nie. Moeder A het byvoorbeeld agter Shirley gestaan met haar arms om haar nek terwyl sy haar gehelp het, of sy het vir haar 'n soentjie gee as sy iets korrek geantwoord het. Moeder A se betrokkenheid by haar gesin sowel as haar ondersteunende ingesteldheid teenoor hulle was deurgaans opmerklik. Dit was duidelik dat hulle as gesin naby mekaar leef en werklik vir mekaar omgee. Die wyse waarop hulle teenoor mekaar sowel as teenoor my opgetree het is in ooreenstemming met hulle waardes en oortuigings. Dit wil dus blyk dat die Christelike voorskriftelike diskoers 'n direkte invloed uitoefen op die interaksies en verhoudings met mekaar (in Gesin A sowel as Tuisskool A) maar ook met individue buite hierdie sisteme, wat 'n aanduiding is van die sterkte van die diskoers.

Beide dogters was deurentyd oor bewus van my teenwoordigheid en het gereeld in my rigting gekyk. Vanuit die observasies blyk dit dat die dogters nie selfstandig werk nie maar dat hulle vir Moeder A wag vir hulp en/of bevestiging, wat teenstrydig is met Moeder A se onderhoud. Sy moes deurgaans tussen die dogters beweeg om hulle met hulle skoolwerk te help. Sy het dit egter met die nodige geduld en ondersteuning gedoen, wat die waardes en eise demonstreer wat die Christelike voorskriftelike diskoers aan haar stel. Beide dogters het tydens die observasies opgestaan om vir hulle iets te ete (vrugte) of te drinke (water) te gaan haal wat daarop dui dat die leeromgewing nie hoogs-gestruktureerd is nie, wat ooreenstem met Moeder A se onderhoud (*"Semi-structured. Definitely because it is not just structured, going there to sit down and do it."*(IM21)). Tydens al die observasies was dit merkbaar dat Moeder A geensins druk op haar kinders plaas om te presteer nie en dat dit vir haar belangriker is dat hulle teen hulle eie pas werk, wat bevestiging verleen aan Moeder A se onderhoud (*"But I think doing it at their own pace."*(IM35)).

Vanuit die observasies wil dit blyk dat die hulp wat Moeder A aan haar dogters verleen nie gebaseer word op onderwys beginsels nie. Sy het hulle korreksies vir hulle gedoen en die antwoorde vir hulle gegee sonder dat hulle aangemoedig of selfs ondersteun word om self te probeer. Dit is egter teenstrydig met Moeder A se onderhoud, waar sy haarself beskou as 'n fasiliteerder en daarop wys dat haar dogters eers self moet probeer voordat sy hulle sal help (*"Then I will just sit a lot longer to doing it so that she can watch me do the examples before I would give it over to her to do. And when she tells me that she still can't do it then I would say,*

'Well now, you just try without me and let me see where you don't get it right and then I can help you with that.' So that will still be the best because then I go away, she tries it on her own and, but she has to show me the steps so that I can see exactly with which steps she has a problem and then we will work through another 2 or 3 and I will go away again for example until she caught it, catches it and knows it." (IM28)). Dit het ook gebeur dat sy in die meeste gevalle nie 'n verduideliking voorsien het nie en vir die dogters gesê het hulle moet dit so doen want die boek doen dit so.

Dit wil voorkom of Moeder A die verwerwing van kennis en vaardighede ondergeskik plaas aan die navolging van die Bybelse voorskrifte. Moeder A se onderskrywing van die Christelike voorskriftelike diskoers hou gevolglik implikasies in vir die tuisskool en oefen 'n beperkende invloed uit op die onderrig- en leergebeure. Die invloed van die isolasionistiese diskoers was nie direk tydens die observasies sigbaar nie.

5.2.3 Bespreking

5.2.3.1 Mikrosisteem van Gesin A

Gesin A is ontspanne, gemaklik, liefdevol en ondersteunend, wat in die algemeen die onderlinge interaksies en verhoudings tussen die gesinslede blyk te bevorder. Die diskoerse wat deur die onderskeie gesinslede onderskryf word het 'n invloed op Gesin A se keuse van aktiwiteite, die rolle wat hulle vervul sowel as hul interaksies en onderlinge verhoudings. Gesin A heg waarde aan hulle betrokkenheid bymekaar en bring die meeste van hulle tyd saam deur, deur saam kerk toe te gaan, elke middag en aand saam in die studeerkamer te wees, elke Saterdag by Vader A se familie te gaan kuier, by geleentheid saam bordspeletjies te speel en soms saam na rolprente te kyk. Die gesinsaktiwiteite versterk die gesinsbande en is in lyn met die waardes van die Christelike voorskriftelike diskoers wat deur die ouers onderskryf word, hoewel met wisselende gewig.

Moeder A se beskouing van hulle rolle word grotendeels beïnvloed en gerig deur die Christelike voorskriftelike diskoers. Sy is van mening dat elke gesinslid 'n spesifieke rol in Gesin A vervul

en dat dit is hoe dit behoort te wees, naamlik Vader A is die hoof van die huis, Moeder A is verantwoordelik vir die huishouding en moet Vader A help en ondersteun waar nodig en die dogters moet gehoorsaam wees aan die ouers en hulle help waar nodig. Moeder A poog ook om haar dogters op te voed volgens die rolle sodat hulle eendag goeie christen vrouens en moeders kan wees.

Vader A se beskouing verskil en word nie ewe sterk deur die Christelike voorskriftelike diskoers beïnvloed nie. Hy is van mening dat hul rolle nie gestalte gekry het omdat dit so van hulle verwag is nie maar dat dit eerder generies ontwikkel het. Dit kom voor dat Kind A haar nie konsekwent ooreenkomstig haar rol gedra nie en sy blyk opstandig te wees teen die rol wat haar opgelê word, wat geredelik wrywing veroorsaak tussen haar en beide ouers. Weens die sterk normatiewe eise in die gesin word sy as “moeilik” beskou en sien sy haarself as iemand met “probleme”.

Die proksimale prosesse in Gesin A vind plaas op individuele vlak sowel as tussen die gesinslede en is informeel van aard. Kind A hou van teken en sy doen dit gereeld in haar vrye tyd wat daartoe bydra dat haar vermoë om te teken met tyd gaan verbeter. Kind A en haar sussie neem in hulle vrye tyd deel aan spelaktiwiteite, wat beskou kan word as ‘n vorm van proksimale proses aangesien hulle op ‘n gereelde basis saam speel en die spelaktiwiteite moontlik toeneem in kompleksiteit. Die dogters is in proksimale prosesse met beide hulle ouers betrokke deurdat hulle baie tyd saam spandeer, vir mekaar omgee en mekaar ondersteun. Shirley se maklike geaardheid dra daartoe by dat sy en haar ouers minder baklei en meer tyd saam deurbring, wat die proksimale prosesse tussen hulle bevorder. Hulle is ook in proksimale prosesse betrokke tydens hulle godsdiens beoefening aangesien beide dogters nuwe kennis, waardes en norme aanleer, byvoorbeeld om vir ander om te gee en om goeie Christene te wees. Kind A se onderdrukte weerstand met betrekking tot die uitvoering van die opdragte en die navolging van die voorskrifte dra gereeld by tot konflik tussen haar en haar ouers (veral Moeder A) en voortdurende berisping, wat die verloop van die proksimale prosesse tussen hulle benadeel.

5.2.3.2 Mikrosisteem van Tuisskool A

Tuisskool A vind plaas in die konteks van Gesin A en word beskou as 'n mikrosisteem op sigself. Moeder A het 'n veilige, rustige, gemaklike en ondersteunende omgewing in Tuisskool A geskep waar haar dogters kan leer en ontwikkel, wat in die algemeen die interpersoonlike verhoudings in Tuisskool A bevorder maar die onderrig en leer skyn te beperk. Moeder A verwys na haarself as die onderwyseres sowel as die hoof terwyl daar van die dogters verwag word om na haar te luister en haar opdragte uit te voer, wat in lyn is met die Christelike voorskriftelike diskoers.

Sy poog om 'n semi-formele leeromgewing te skep en is verantwoordelik vir die dag-tot-dag beplanning wat die keuse van materiaal, werkboeke, rekenaar programme en aktiwiteite insluit. Hulle is in die oggende, vir ongeveer 3 ure, besig met skoolwerk. Die mikrosisteem van die gesin dring dié van die skool in, byvoorbeeld om ander aktiwiteite uit te voer, soos om saam te eet, te speel, te teken of huistake te verrig en dit is in lyn met die waardes en eise van die Christelike voorskriftelike diskoers. Die beperkte tyd wat aan skoolwerk bestee word beïnvloed die dogters se onderrig en leer deurdat daar nie voldoende aandag bestee word aan die toereikende vaslegging van kennis en die inoefening van vaardighede nie.

Dit wil egter voorkom of Moeder A nie konsekwent optree nie aangesien haar nougesette navolging van reëls en beginsels beperk is tot Gesin A en nie deurgevoer word tot Tuisskool A nie. Moeder A volg nie 'n spesifieke kurrikulum nie en haar keuse van materiaal berus op dit wat geredelik beskikbaar is, wat goedkoop is of wat gratis is en nie op die leerinhoud as doelwitte nie. Dit dra daartoe by dat sekere kennis en vaardighede nie aangeleer word nie en/of dat die gehalte van dit wat geleer word van 'n sub-standaard is of nie op die dogters se toepaslike graadvlak is nie. Die dogters het byvoorbeeld goed presteer op die tafels toets, maar beide dogters het maklike tafels gekies het, wat onder hulle ontwikkelingsvlak is. Dit kon ook gebeur het dat hulle al vele kere vantevore oor dieselfde tafels toets geskryf het, wat die waarskynlikheid om goed te doen verbeter. Dit dra verder daartoe by dat die dogters op verskillende vakke op verskillende vlakke presteer. Dit blyk verder dat Moeder A se beskouing van die inhoud van die kurrikulum gerig word deur die Christelike voorskriftelike diskoers en verskil van dié van Kind A. Moeder A beskou byvoorbeeld die aanleer van hulle oortuigings, waardes en norme sowel as

die huistake wat verrig moet word as deel van die kurrikulum terwyl Kind A dit beskou as sinnelose aktiwiteite wat vir haar 'n pyn is om te doen.

Moeder A oefen nie druk uit op haar dogters om te presteer nie, sy laat hulle toe om teen hulle eie pas te werk, sy stel nie vir hulle doelwitte wat hulle moet bereik nie, wat daartoe bydra dat haar dogters nie leer om behoorlik te beplan en hulle tyd effektief te bestuur nie. Moeder A maak ook nie van enige vorm van formele- en/of informele assesserings gebruik nie, wat daarop dui dat Moeder A nie 'n manier het om haar dogters se vordering en/of hulle leemtes te bepaal nie. Dit benadeel Moeder A se beplanning en voorbereiding aangesien sy nie bewus is van die kennis en vaardighede wat reeds bemeester is en dié wat volgende aandag nodig het nie. Sy het verder ook geen manier om te bepaal op watter graadvlak elkeen van haar dogters presteer nie, en slegs die beskikbare leer materiaal gebruik om dit te bepaal.

Die wyse waarop die onderrig- en leergebeure hanteer word hou implikasies in vir die proksimale prosesse wat plaasvind, al dan nie. Moeder A voorsien óf geen verduideliking óf onvoldoende verduideliking vir die vrae wat hulle aan haar stel wat daartoe bydra dat daar nie toereikende leer kan plaasvind nie. Dit wil inderdaad voorkom of daar dan geen proksimale prosesse plaasvind nie aangesien Moeder A se wyse van begeleiding (of gebrek daaraan) nie die dogters instaat stel om meer komplekse aktiwiteite aan te pak nie, wat hulle ontwikkeling mag rem. Dit blyk dat Moeder A en die dogters met betrekking tot sekere vaardighede wel in proksimale prosesse betrokke is aangesien die dogters, byvoorbeeld kan lees. Hulle leesvermoë is egter sub-standaard, wat daarop dui dat dié proksimale prosesse ontoereikend voltrek word.

Vader A se primêre oorweging vir die tuisskool is sy dogters se ontwikkeling, om deur die tuisskool vir sy dogters goeie gehalte onderwys te voorsien wat hulle ontwikkeling bevorder en wat hulle instaat sal stel om verder te gaan studeer indien hulle sou verkies. Die onderrig- en leergebeure word egter in sommige opsigte negatief beïnvloed deur Moeder A se vooropstelling van 'n Christelike voorskriftelike diskoers bo die uitvoering van begronde onderwyskundige beginsels, wat daartoe bydra dat Vader A se oorwegings nie realiseer nie. Vader A is nie bewus hiervan nie aangesien hy min betrokke is in Tuisskool A.

5.2.3.3 Mesosisteam

Gesin A funksioneer nie in isolasie nie maar verkeer in interaksie met ander sisteme buite die gesin en skool. Die isolasionistiese diskoers speel egter inderdaad 'n rol aangesien die ouers poog om hulle dogters te isoleer en selektief is met wie hulle mag sosialiseer, wat veral van belang is op mesosistemiese vlak. Die ouers verkies dat hulle die meeste van hulle tyd saam as 'n gesin spandeer wat daartoe bydra dat die dogters se blootstelling grotendeels beperk word tot hulle waardes, norme en oortuigings. Tuisskool A vind plaas in die konteks van Gesin A en sterk wedersydse beïnvloeding vind plaas. Die Christelike voorskriftelike diskoers wat deur die gesinslede onderskryf word spoel oor na Tuisskool A en rig Moeder A se beskouing van kurrikulum, die tyd wat bestee word aan onderrig en leer, haar hantering van die dogters, assessering en hulpverlening. Dit gebeur ook dat gesinsaktiwiteite, byvoorbeeld om saam te eet, die skooltyd opneem, wat dan minder tyd vir onderrig en leer laat. Moeder A beskou Tuisskool A as net nog 'n taak wat verrig moet word en sy laat nie toe dat Tuisskool A inmeng met Gesin A se dag-tot-dag aktiwiteite en verpligtinge nie.

Familie is vir Gesin A belangrik en hulle bring elke Saterdag tyd saam deur met Vader A se familie (hulle sien Moeder A se familie min aangesien hulle in die Kaap woonagtig is). Die dogters se blootstelling word doelbewus beperk tot Gesin A en die familie (volwassene-georiënteerde omgewings), met geringe blootstelling aan hulle portuurgroep, wat hulle sosiale ontwikkeling mag rem. Vader A se familie het egter nie dieselfde waardes en oortuigings as Gesin A nie en Moeder A voel nie gemaklik om haar dogters alleen by hulle te laat oorbly nie. Dit veroorsaak wrywing tussen Gesin A en die familie en verhinder dat die dogters se verhoudings met hulle grootouers kan gedryf (wat 'n belangrike rol in kinders se lewens kan speel).

Gesin A is nou betrokke by die kerk en dit voorsien aan die dogters die geleentheid om wel met kinders van dieselfde portuurgroep en oënskynlik dieselfde waardestelsel te sosialiseer, en dit ondersteun die aanleer en beoefening van waardes wat vir Gesin A belangrik is. Moeder A het daarop gewys dat hulle 'n klein vriendekring het en dat hulle verkies om met gesinne te sosialiseer wat dieselfde waardes en oortuigings as hulle het, wat die dogters se kontak en

blootstelling aan mense in die algemeen beperk. Die dogters kry dus nie die geleentheid om op 'n gereelde basis met ander kinders te sosialiseer nie, wat daartoe bydra dat Kind A se gebrekkige sosiale vaardighede nie verbeter word nie.

Moeder A het verwys na Tuisskool A se betrokkenheid by 'n ondersteuningsnetwerk met gesinne wat aan dieselfde kerk behoort en wat ook tuisskoolonderrig aan hulle kinders voorsien.

Tuisskool A werk dan ook op Vrydae saam met 'n ander tuisskool gesin. Die byeenkomste sowel as die Vrydag groepie bied aan die dogters die geleentheid om in groepe te werk en om met ander kinders te sosialiseer en dit kan bydra tot hulle ontwikkeling. Moeder A skep ook geleentheid vir deelname aan buitemuurse aktiwiteite (koor en kuns) met die doel om die kinders se talente te ontwikkel.

Die ekologiese oorgangstoestande wat in Gesin A plaasgevind het hou implikasies in op mesosistemiese vlak. Gesin A het ongeveer 8 jaar gelede van Johannesburg na Pretoria getrek en Moeder A het opgehou werk. Dit was vir haar 'n positiewe verandering deurdat sy toe in 'n posisie was om tuisskoolonderrig aan haar dogters te voorsien. Gesin A was betrokke in 'n gewapende roof by hulle woning wat daartoe bygedra het dat hulle ongeveer 'n jaar en half gelede van een voorstad na 'n ander verhuis het. Dit was weereens vir Moeder A 'n positiewe verandering aangesien die nuwe huis 'n aparte area het wat hulle vir die skool kan inrig en organiseer sodat hulle sonder steurnisse van buite kan fokus op die onderrig en leer.

5.2.3.4 Eksosisteem

Gesin A sowel as Tuisskool A word beïnvloed deur die eksosisteem wat onder andere verwys na Vader A se werksverpligtinge. Vader A bring gereeld werk huis toe wat hom soms verhoed om kwaliteit tyd saam met sy gesin deur te bring. Hy verwys ook na die werksdruk wat hy ervaar maar ontken dat dit 'n negatiewe invloed uitoefen op Gesin A. Die Pilates klasse waaraan Moeder A een maal per week deelneem kan ook beskou word as 'n eksosisteem. Dit help haar om te ontspan wat daartoe bydra dat sy meer ontspanne is by die huis sowel as in Tuisskool A, ofskoon daar geen sprake is van beïnvloeding van die gesin nie.

5.2.3.5 Makrosistiem

Gesin A behoort aan 'n godsdienstige groep ('n besondere subkultuur) wat hulle eie houdings, oortuigings, waardes, norme en tradisies navolg en wat in sommige opsigte verskil van die dominante Christelike kultuur. Dié subkultuur beïnvloed en rig die gesinslede se persepsies oor hulleself, ander en die samelewing sowel as hulle deelname aan die sisteme wat deel vorm van die sosiale konteks, al dan nie. Gesin A se beskouings van wat reg en verkeerd is word gebaseer op hulle godsdienstige oortuigings, waardes en norme en word gereflekteer in hulle opvoedingspraktyke, sosialiseringpraktyke sowel as Tuisskool A. Die ouers volg die Bybelse voorskrifte noulettend in hulle opvoedingspraktyke (*“Yes, well we try to live as close as possible to the Bible. We want to be in the perfect will of God. Obviously it is impossible to be the perfect will of God but our lives are designed or lived by the Bible. So and that is how we bring up our children.”*(IMR18)). Die ouers se persepsie van hulle dogters word beïnvloed deur die mate waartoe die dogters die voorskrifte navolg, al dan nie.

Die ouers poog om hulle dogters te beskerm en beperk hulle blootstelling tot gesinne wat dieselfde houdings, oortuigings, waardes, norme en tradisies as hulle navolg. Moeder A poog om in Tuisskool A 'n teenoorgestelde leeromgewing vir haar dogters te skep as wat in die skole gevolg word. Indien die dogters blootgestel word aan individue wat nie aan dieselfde godsdienstige groep behoort nie, byvoorbeeld Vader A se familie, kuns en koor, word die tyd wat hulle daar bestee beheer en een of albei ouers is teenwoordig om toesig te hou. Dit blyk dat die dogters doelbewus geïsoleer word van die omgewing aangesien die ouers kies met wie hulle mag sosialiseer, iets waarvoor Vader A wel ongemaklik is.

5.2.3.6 Chronosistiem

Die deelnemers se intrinsieke ontwikkeling sowel as veranderings in die breër sosiale konteks het 'n invloed op Gesin A. Kind A is 'n vroeë adolessent en sy gaan in emosionele, sosiale, fisiese en kognitiewe opsig deur verskeie vorms van verandering wat oor-en-weer haar hormone, buie, kommunikasie en moontlik ook haar selfbeeld beïnvloed. Maturasie in beide dogters het bygedra tot die benadering wat Moeder A in die tuisskool volg aangesien Kind A, volgens Moeder A,

selfstandig kan voortgaan terwyl sy aandag gee aan Shirley. Dit is egter teenstrydig met die observasies. Ontwikkeling in die dogters dra ook daartoe by dat Moeder A meer komplekse werkboeke kan aankoop.

Gesin A is hoogs rekenaargeletterd en maak deurgaans in hulle vrye tyd sowel as in Tuisskool A van rekenaars en die internet gebruik, wat moontlik gemaak word deur ontwikkelings in die tegnologie. Die tegnologie het 'n positiewe invloed aangesien dit toegang tot hulpbronne moontlik maak en ook Kind A instaat stel om via “Skype” met 'n vriendin te kommunikeer. Die tegnologie het egter 'n negatiewe invloed op die interaksies en verhoudings in Gesin A aangesien hulle meeste van hulle vrye tyd agter hulle rekenaars spandeer wat hulle aangesig-tot-aangesig gesinstyd opneem en 'n invloed uitoefen op die dogters se groot motoriese- en sosiale ontwikkeling.

Die ekonomiese ontwikkelings het 'n direkte invloed op Gesin A uitgeoefen. Hulle is 'n enkel inkomste gesin en dit plaas druk op Vader A as die enigste broodwinner. Die swak ekonomiese toestand raak hulle finansiële posisie wat ook die onderrig- en leersituasie beïnvloed deurdat Moeder A van goedkoper hulpbronne en die internet gebruik maak. Die goedkoper materiaal is nie noodwendig van die beste gehalte nie, en sub-standaard materiaal dra by tot ontoereikende bemeestering van die nodige kennis en vaardighede deur die dogters.

Die veranderinge wat in 1994 op politieke gebied plaasgevind het, het veranderinge in die kurrikulum teweeg gebring. Dit het 'n invloed uitgeoefen op Gesin A se besluit op tuisskooling weens die ouers se ontevredenheid oor die huidige standaard en kurrikulum van onderrig in die institusionele skole. Hy wil graag vir sy dogters 'n geleentheid bied om 'n hoër standaard van onderrig te ontvang sodat hulle verder kan gaan leer indien hulle dit sou verkies.

5.2.3.7 Persoon-proses-konteks-tyd model

Die interaksies en verhoudings wat in Gesin A sowel as Tuisskool A plaasvind word uiteraard nie slegs beïnvloed deur die gesinslede se diskoerse nie, maar ook hul persoonseenskappe.

Persoonseenskappe verwys in die bio-ekologiese model na die deelnemers se gedragstendense

wat response of teengedrag by gesinslede ontlok, aanmoedig of ontmoedig (Swart & Pettipher, 2004: 14). Die dogters verskil van mekaar en dit het ‘n invloed op die ouers se hantering van elk. Die verskille beïnvloed die ouers se response op die kinders sowel as hulle interaksie selfs vanuit die diskoerse wat hulle onderskryf.

Kind A is reeds uit die staanspoor beskryf as ‘n moeilike kind wat van babatyf af rusteloos en veeleisend was, wat intieme, liefdevolle koestering ontmoedig. Wanneer Kind A nie by die Bybelse voorskrifte en gedragskode van die gesin wil of kan hou nie, ontlok dit negatiewe response (byvoorbeeld woede, frustrasie en teleurgesteldheid) by haar ouers en versteur dit hulle interaksies met haar. Die eise en leefstyl in die gesin dra by tot Kind A se gevoelens van opstandigheid, wat ontmoedig om deel te neem aan die interaksies in Gesin A sowel as Tuisskool A. Sy ken selfs onderdrukte, onbetoonde gevoelens van onwilligheid probleem-status toe. Haar “probleme” dra by tot haar gevoelens van hulpeloosheid, moedeloosheid en skuldgevoelens.

Shirley word beskryf as rustig en ‘n “*breeze*”, wat positiewe response (byvoorbeeld toegeneentheid) by haar ouers ontlok en wat intieme, liefdevolle bemoeienis aanmoedig. Moeder A se sagte, liefdevolle en ondersteunende geaardheid, as uitlewing van haar godsdienstige oortuigings, dien as aanmoediging vir die dogters om saam met haar deel te neem saamdoen aktiwiteite in Gesin A sowel as Tuisskool A. Sy poog om deur haar nougesette navolging van die Bybelse voorskrifte soos deur haar geïnterpreteer ‘n voorbeeld vir haar dogters te stel en hulle aan te moedig om dit ook na te volg. Vader A se saggeaarde, sorgsame en kind-gesentreerde ingesteldheid spoor beide dogters aan om saam met hom in liefdevolle bemoeienis deel te neem aan saamdoen aktiwiteite.

Moeder A se toegewydheid, belangstelling en ondersteuning in die onderrig- en leerproses rig en mobiliseer die aktiwiteite en interaksies tussen haar en die dogters. Dit blyk dat haar dogters die terugvoer en die milde hulp en ondersteuning wat sy voorsien as positief ervaar, wat hulle skyn te motiveer om deel te neem aan die onderrig- en leergebeure. Moeder A is van mening dat Kind A entoesiasies, gemotiveerd en bereidwillig deelneem aan die tuisskool aktiwiteite, maar dat Shirley nie dieselfde mate van entoesiasme en motivering toon nie. Dit blyk egter dat die dogters se gemotiveerdheid ‘n samehang toon met die aktiwiteite of werkstukke waarmee hulle besig is.

Kind A sukkel byvoorbeeld om Afrikaans te lees, wat bydra tot haar gebrekkige motivering en belangstelling in dié aktiwiteit, wat dan daartoe bydra dat sy die Afrikaanse lees aktiwiteit ontoereikend uitvoer en wat ten slotte haar algemene leesontwikkeling rem. Kind A geniet dit egter om te teken, wat haar motiveer om deel te neem aan teken aktiwiteite binne en buite skooltyd, sowel as aan haar kunsklasse (moontlik as ‘n legitieme ekspressievorm vir haar gevoelens van ingeperktheid) en wat haar tekensvaardighede gaan bevorder. Moeder A is van mening dat die dogters se vordering suksesvol is en dié persepsie dra daartoe by dat sy gemotiveerd is om deel te neem aan ondersteunende interaksies met beide dogters. Volgens die moeder se persepsie beleef die kinders die tuisskool dan ook as positief.

Moeder A het ‘n gebrek aan kennis in sekere leerareas sowel as ‘n gebrek aan opleiding en insig in didaktiese vaardighede. Sy stel kennis en onderwyskundige vaardigheid ondergeskik aan die navolging van die Bybelse voorskrifte. Hierdie leemtes verhinder haar om effektief onderrig aan haar dogters te voorsien en meer spesifiek om die dogters te begelei en te ondersteun om aan komplekse leer aktiwiteite deel te neem in Tuisskool A. Moeder A se uitvoering van die dogters se korreksies sowel as haar voorsê van antwoorde dra daartoe by dat die dogters nie leer om hulle eie kennis en vaardighede te gebruik of verder uit te brei nie. Haar versuim om die dogters te assesser maak haar beplanning van die onderrig- en leergebeure bykans sinneloos aangesien daar nie ‘n manier is waarop sy kan kennis neem van hulle vordering en/of leemtes nie en dit nie in die onderrig- en leerproses doelmatig kan aanspreek nie.

Shirley beskik oor die sosiale vaardighede wat haar instaat stel om vriendskappe en goeie verhoudings te vorm en in stand te hou, nie slegs in haar interaksie met Moeder A van die tuisskool nie, maar ook met die ander gesinslede en haar portuurgroep. Volgens Moeder A se persepsie beskik Kind A nie oor die nodige sosiale vaardighede beskik om vriendskappe in stand te hou nie en my observasie van die groepleersituasie het laat blyk dat haar deelname in daartoe konteks ook soms ietwat ontoepaslik was. Moeder A het verder gestel dat Kind A se allergieë haar gesondheid beïnvloed, wat haar verhinder om deel te neem aan sekere aktiwiteite (waar sy blootgestel sou word aan dié stowwe waarvoor sy allergies is, byvoorbeeld gras en katte), ofskoon dit nie geobserveer was nie. Moeder A het nie melding gemaak van enige fisieke probleme wat deur haar, Vader A of Shirley ervaar word nie.

Kind A se gesondheidsprobleme sowel as haar sosialiseringsprobleme en uitgesproke behoefte aan veiligheid kan as appèlmatige eienskappe beskou word deurdat hierdie probleme Moeder A mede-beïnvloed het om 'n veilige en koesterende dog isolerende omgewing in Gesin A en Tuisskool A te skep waarbinne sy gesond kan wees en haarself kan wees. Dit stel Kind A instaat om te fokus op die onderrig- en leergebeure en het oënskynlik 'n positiewe invloed op haar ontwikkeling aangesien sy in 'n veilige, ondersteunende en rustige omgewing (vry van negatiewe portuurgroep invloede, geweld, en konstante allergiese reaksies) kan ontwikkel. Dit het egter ook 'n negatiewe invloed op Kind A se ontwikkeling aangesien sy nie geleer word om, byvoorbeeld haar sosialiseringsprobleme sowel as haar allergieë, te hanteer nie.

Die proksimale prosesse word ook beïnvloed deur die konteks waarin dit plaasvind. Die waardes, norme en oortuigings wat so eksplisiet deur Gesin A nagestreef word gee vorm aan die konteks. Die konteks van Gesin A is liefdevol en ondersteunend maar kan ook, weens die voorskrifte en streng reëls wat nagevolg moet word, beskryf word as rigied, eng en beperkend. Kind A toon onderdrukte opstandigheid teen die rigiede raam waarin sy moet funksioneer en sy toon min belangstelling in die aktiwiteite waaraan sy volgens haar ouers moet deelneem. Sy toon 'n behoefte om te ontvlug en vry te wees en om ontdekkend betrokke te raak by nuwe ervarings wat sy sal geniet. Sy toon 'n behoefte om in die toekoms 'n mode ontwerper te word waar sy in-diepte betrokke kan raak by kreatiewe prosesse op 'n terrein wat reëlreg teenoor haar huidige leefwêreld staan. Haar behoefte om in 'n kreatiewe en vrye konteks te funksioneer is die teenpool van die rigiede, eng konteks waarin sy tans moet funksioneer.

Die konteks van Tuisskool A wat binne die konteks van Gesin A bedryf word is rustig, ondersteunend en spanningsvry deurdat daar nie druk op die dogters geplaas word om te presteer nie. Hulle kan teen hulle eie pas werk vir ongeveer 3 ure lank per dag, daar word nie veel eise of verwagtings aan die dogters gestel nie, Moeder A doen meeste korreksies namens hulle en daar is geen assesserings nie. Dit dra daartoe by dat die dogters nie aangemoedig word om hulle eie kennis en vaardighede aan te wend en of uit te brei nie en dat hulle ook nie gemotiveer word om by meer komplekse leer aktiwiteite betrokke te raak nie. Die konteks van Tuisskool A is nie vry van steurnisse nie, naamlik die telefoon, die honde, tuindienste, huistake, Vader A wat soms

vroeër huis toe kom en Moeder A se Pilates klasse, wat die onderrig- en leergebeure versteur en selfs vir langer periods onderbreek.

Die verskillende kontekste sowel as die proksimale prosesse wat daar plaasvind verander oor tyd en word beïnvloed en gerig deur veranderende verwagtings en gebeure met betrekking tot die ontwikkelingsfase van die kinders en ouers in die gesin sowel as in die breër gemeenskap. Kind A is 11 jaar oud en aan die begin van die adolessensie fase. Dit is die fase waartydens puberteit ‘n aanvang neem en word gekenmerk deur vinnige liggaamlike groei sowel as veranderinge op kognitiewe- emosionele- en sosiale vlak (Thom, 1990: 393). Shirley is 8 jaar oud en in die middelkinderjare. Hierdie tydperk is relatief rustig wat betref liggaamlike ontwikkeling alhoewel die fase van kernbelang is met betrekking tot ‘n individu se kognitiewe-, sosiale-, emosionele- en selfkonsepontwikkeling (Louw, Schoeman, van Ede & Wait, 1990: 325). Die ontwikkelingsfase waarin die dogters verkeer gaan uiteraard hulle response en interaksies met individue in Gesin A en Tuisskool A sowel as daarbuite beïnvloed. Kind A se hormoonveranderinge kan daartoe bydra dat sy meer geïrriteerd en opstandig is, wat dan intieme interaksies met haar ouers kan ontmoedig.

In Suid-Afrika het daar na die 1994 verkiesing veranderings op onder andere politieke gebied plaasgevind en daar vind ook gedurig veranderings op ekonomiese gebied plaas. Die eise en verwagtings wat aan ‘n individu gestel word verander dus voortdurend, wat daartoe daartoe bydra dat die kennis en vaardighede wat nodig is om in die wêreld in te pas voortdurend verander. Moeder A is egter uit vrye keuse geïsoleerd en hou nie tred met die veranderings nie en sy pas gevolglik ook nie die leerinhoude in Tuisskool A hierby aan nie. Suid-Afrika is verder ‘n multi-kulturele samelewing met inwoners wat uit verskillende kulturele- en godsdienstige agtergronde afkomstig is. ‘n Individu moet gevolglik oor die nodige sosiale vaardighede beskik om in ‘n diverse samelewing te leef en te werk. Moeder A se isolering van haar dogters beperk hulle blootstelling aan individue wat aan alternatiewe kulture en/of godsdienste behoort, wat hulle vermoë om in die diverse samelewing in te pas en te funksioneer negatief beïnvloed.

5.2.4 Voorlopige beantwoording van navorsingsvrae

1. Wat is die beweegredes vir plasing in tuisskoling?

Moeder A het as redes vir haar besluit om tuisskoling te onderneem Christelike redes, mediese redes en die beste belang van haar dogters aangevoer. Sy beskou die Christelike redes as een van die hoofredes vir haar besluit om tuisskoling te onderneem. Dit is vir Moeder A van kernbelang dat hulle gesin in ooreenstemming met die Bybelse voorskrifte moet lewe. Tuisskoling bied aan Moeder A die geleentheid om haar dogters in die Christelike weë op te voed en te onderrig en om die uitkomstes wat sy vir hulle ten doel stel, naamlik dat hulle “goeie” Christene sowel as “goeie” vrouens en moeders moet wees, te bereik. Die mediese redes het betrekking op Kind A se geneigdheid tot asma en haar allergieë (byvoorbeeld vir katte en grasse). Moeder A wys daarop dat die tuisskool haar in staat stel om Kind A weg te hou van katte en grasse en om Kind A se gesondheidsprobleme op ‘n natuurlike wyse by die huis te beheer. Moeder A is van mening dat die tuisskool haar ook instaat stel om haar dogters veilig by die huis te hou sodat hulle nie blootgestel word aan die onveilige wêreld nie. In haar pogings om haar dogters te beskerm isoleer sy hulle en sy is oortuig daarvan dat isolering in die beste belang van haar dogters is.

Hierdie redes het Moeder A se aanvanklik besluit (7 jaar gelede) onderlê. Dit is egter nodig om te kyk na die mate waartoe die tuisskool tans nog in lyn met die oorspronklike redes funksioneer deur te oorweeg of die redes wel realiseer, sowel as om die wyse(s) te oorweeg waarop die redes realiseer, al dan nie. Dit blyk dat die Christelike redes bepaald nog in Tuisskool A realiseer, en wel by wyse van Moeder A se konstante, doelbewuste pogings om haar dogters in ooreenstemming met die Bybelse voorskrifte te onderrig wat onder andere sigbaar is in hulle voorkoms, gedrag, menings, interaksies en onderlinge verhoudings met mekaar sowel as met ander buite dié sisteem.

Moeder A het slegs ten aanvang van haar eerste onderhoud verwys na Kind A se asma en allergieë en haar gesondheidsprobleme was nie tydens die observasiesessies sigbaar nie. Dit kan wees dat die mediese redes wel realiseer deurdát Kind A se asma en allergieë tot so ‘n mate onder beheer is dat dit nie dit op die oomblik ‘n probleem skyn te wees nie. Dit kan egter ook wees dat

Kind A die asma en allergieë ontgroeï het, en dat die mediese redes dus nie tans meer in Tuisskool A van krag is nie.

Moeder A het in haar onderhoude deurgaans verwys na die onveilige wêreld en dat sy poog om haar kinders hierteen te beskerm deur hulle by die huis te hou. Sy is van mening dat haar isolering van haar dogters in hulle beste belang is. Dit blyk dat dié rede steeds in Tuisskool A realiseer by wyse van Moeder A se doelbewuste pogings om haar dogters se blootstelling aan die portuurgroep of individue wat aan ander godsdienste of kulture behoort te beheer en/of te beperk. Kind A se beklemtoning van die veiligheid wat sy in tuisskool A ervaar is 'n verdere aanduiding dat dié rede steeds volgens haar persepsie in Tuisskool A realiseer, alhoewel sy soms ingehok voel.

Die redes vir tuisskoling wat deur Vader A aangevoer word verskil van dié van Moeder A. Hy verwys na hulle Christelike geloof maar dit het nie soseer sy besluit om te tuisskool primêr beïnvloed nie. Hy is eerder besorgd oor die swak gehalte van onderrig wat tans in die institusionele skole gehandhaaf word. Hy is verder besorgd oor sy dogters se ontwikkeling en die moontlikheid dat daar gapings in hulle onderrig sal wees indien hulle in 'n institusionele skool onderrig ontvang. Hy stel dat sy dogters in die tuisskool individuele aandag kan geniet en dat probleme dadelik aangespreek kan word. Tuisskoling voorsien dus aan Vader A 'n wyse om te verseker dat sy dogters goeie gehalte onderrig ontvang sodat hulle verder kan gaan studeer indien hulle sou verkies.

Die dogters ontvang wel individuele aandag maar probleme wat na vore kom, byvoorbeeld met lees, woordeskat of somme, word nie op 'n toereikende wyse hanteer nie, wat noodwendig hulle ontwikkeling in die algemeen teëhou. Vader A is ook min by die tuisskool betrokke en hy neem nie kennis van die dag-tot-dag bedryf van die tuisskool nie. Dit wil dus voorkom asof Vader A se rede vir tuisskoling nie toereikend in Tuisskool A realiseer nie. Vader A verwys ook na hulle isolering van hulle dogters, maar hy voel nie gemaklik hiermee nie.

2. Wat is die tuisskool leerders se persepsies van dié redes?

In haar onderhoud stel Kind A dat sy in tuisskooling is omrede dit haar ouers instaat stel om hulle te beskerm (teen geweld sowel as die gespot van die maats) sodat hulle veilig kan wees, en ook dat haar ouers kan sien wat sy doen en seker kan maak dat sy nie verkeerde dinge doen nie, om te verseker dat hulle die nodige onderrig ontvang want party skole leer nie die kinders nie, en dat hulle saam as 'n gesin kan wees. Kind A plaas nie die redes in dieselfde volgorde as Moeder A nie en dit blyk dat sy kommentaar lewer op die redes wat deur Moeder A aangevoer word. Sy verwys eerste na beskerming wat daarop dui dat sy die veiligheid verwelkom aangesien die ouers se beskouing van die wêreld as onveilig aan Kind A oorgedra is. Kind A erken die invloed van Moeder A se Christelike redes, maar haar beskouing van die Christelike redes verskil grootliks van dié van Moeder A. Kind A sien die Christelike redes as 'n vorm van eise en beheer en/of kontrole deurdat haar ouers haar die hele tyd dophou om seker te maak dat sy nie verkeerde dinge doen nie.

Kind A spreek die mening uit dat hulle in Tuisskool A die nodige onderrig ontvang wat hulle nie noodwendig in institusionele skole sou ontvang het nie. Dié rede weerspieël Vader A se wense, maar haar projeksie toon dat sy bewus is van die tekorte in haar onderrig en die nadele wat dit vir haar toekoms inhou. Kind A wys ten slotte daarop dat sy in tuisskooling is sodat hulle as 'n gesin saam kan wees en hierdie rede was nie deur Moeder A óf Vader A geopper nie. Kind A het nie verwys na die mediese rede, soos deur Moeder A aangevoer nie, wat daarop dui dat sy nie haar asma en allergieë sien as 'n rede om by die huis te bly nie.

Haar projeksies stem egter nie ooreen met haar onderhoud nie aangesien die rede vir tuisskooling wat sy in projeksie aanvoer verskil van die redes gestel in haar onderhoud. In haar projeksies sinspeel sy daarop dat haar ouers nie oor die finansiële middele beskik om haar in 'n institusionele skool te plaas nie en erken sy nóg die Christelike nóg die beskermings redes. In haar projeksies voel die hooffiguur ingeperk deur die streng reëls en voorskrifte wat sy moet navolg. Sy toon 'n behoefte om weg te breek uit die rigiede, eng raam waarbinne sy moet funksioneer en om vry te wees om te doen wat haar gelukkig maak. Sy beskou ook nie die

wêreld as so ‘n onveilige plek nie en sy is selfs bereid om uit te gaan in die wêreld en nuwe dinge te gaan ontdek.

3. Wat is die diskoerse wat tuisskool opvoeders se tuisskool praktyk rig?

Moeder A se redes vir tuisskooling blyk te artikuleer met beide haar diskoerse, naamlik ‘n Christelike voorskriftelike diskoers en ‘n isolasionistiese diskoers, en die redes word inderdaad deur die diskoerse gedikteer. Moeder A se sterk onderskrywing van ‘n Christelike voorskriftelike diskoers dra daartoe by dat sy die Christelike redes vooropstel en dié redes word ook deur die diskoers versterk. Dit blyk dat Moeder A se beskouing van onderrig en leer grotendeels gerig word deur die Christelike voorskriftelike diskoers. As opvoedingsdoelstelling beklemtoon Moeder A die godsdienstige en sedelike vorming van haar dogters tot deugsame huweliksmaats en moeders, wat ooreenstem met die doel van onderwys in onder andere die Christelike tydperk soos bespreek in 3.3.2. Dit blyk dat sy skool nie as ‘n prioriteit beskou nie, maar eerder as ‘n “*chore*”, en dat die bereiking van die beoogde uitkoms dus vir haar belangriker lyk as die intellektuele vorming (verwerwing van ‘n kennisbasis en/of die aanleer van vaardighede) van haar dogters. Sy is relatief min kennisgedrewe weens haar fokus op die navolging van Bybelse voorskrifte soos deur haar geïnterpreteer en tree eerder op binne ‘n raam wat affektief van aard is.

Die isolasionistiese diskoers het vorm gegee aan Moeder A se mediese redes sowel as haar derde rede waarvolgens sy poog om in die beste belang van haar dogters op te tree. Die isolasionistiese diskoers dien as verklaring sowel as versterking van dié redes. Kind A se allergieë en asma is op ‘n ekstreme wyse deur Moeder A hanteer deurdat sy haar uit die skool gehaal het in plaas daarvan om haar in die skool omgewing met behulp van medikasie te ondersteun. Moeder A poog om haar kinders teen “gevaar” te beskerm deur hulle so te isoleer dat isolasie tot diskoers verhef word. Moeder A se eie ervarings op skool sowel as die geweld wat in haar persepsie tans oral in die skole plaasvind het daartoe bygedra dat sy die wêreld beskou as onveilig, wat verder bydra tot haar pogings om haar dogters te beskerm deur hulle weg te hou (te isoleer) van die onveilige wêreld en isoleer hulle sodoende. Ook Kind A se sosialiseringprobleme as klein dogtertjie in die kleuterskool is hanteer deur haar uit die skool te haal en tuis te hou. Moeder A is oortuig daarvan dat isolasie in die beste belang van haar dogters is. Tuisskooling stel dus vir Moeder A

instaat om haar dogters weg te hou van negatiewe invloede en ervarings (byvoorbeeld geweld en gespottery) en om te kies met wie hulle mag sosialiseer, al dan nie.

Vader A se rede vir tuissskooling blyk te artikuleer met die menslike ontwikkeling diskoers, waarby hy die ontwikkeling van sy dogters vooropstel. Dit is vir hom van kernbelang dat sy dogters selfstandig en volwasse moet word sodat hulle in die toekoms hulle eie besluite kan neem. Hy erken die belangrike rol wat onderrig en leer speel in ontwikkeling in die algemeen, en daarom ook vir sy dogters. Hy is nie tevrede met die standaard wat in die institusionele skole gehandhaaf word en en wil vir sy dogters die geleentheid gun om die goeie gehalte onderwys wat hy so hoog ag te ontvang ter voorbereiding vir die toekoms. Dit blyk egter dat Tuisskool A nie gerig word deur Vader A se diskursiewe fokus op ontwikkeling en sy kind-gesentreerde beskouing (wat sou kon resoneer met uitkoms-gebaseerde onderwys) nie.

4. Hoe ervaar tuisskool leerders hul tuisskoolsituasie?

Vanuit die observasiesessies het geblyk dat Moeder A 'n veilig, ondersteunende en spanningsvrye omgewing in Tuisskool A skep. Moeder A stel min eise of verwagtings aan Kind A om te presteer, daar is geen tydsdruk nie en daar word nie werklik druk op Kind A geplaas om self probleme op te los nie. Kind A ervaar gevolglik die tuisskool as 'n plek waar sy kan ontspan en rustig wees wat daartoe bydra dat sy dit geniet in die tuisskool. In haar projeksies toon sy egter 'n bewustheid van die tekorte met betrekking tot die onderrig wat sy ontvang sowel as van die nadele wat dit vir haar toekoms inhou.

In haar onderhoud het sy ook daarop gewys dat sy dit geniet in die tuisskool aangesien sy daar veilig is en nie blootgestel word aan die geweld en gespottery in die institusionele skool nie, die tuisskool is buigsaam en sy kan meer tyd saam met Moeder A deurbring. Sy meld egter dat sy soms in die tuisskool alleen sowel as ingehok voel, wat daarop dui dat sy die tuisskool ervaar as eensaam en beperkend.

5. Hoe gee die persepsies van tuisskool opvoeders en tuisskool leerders vorm aan die tuisskoolpraktyk waaraan hulle deelneem?

Moeder A se persepsie van die tuisskool is volgens haar verklarings dat dit goed gaan, dat haar dogters presteer en dat hulle vordering in ooreenstemming is met die doelwitte was sy vir hulle stel. Hierdie persepsie van Moeder A het moontlik daartoe bygedra dat sy oor jare heen voortgaan om die tuisskool op dieselfde wyse te bedryf, sonder om vernuwing of verandering te oorweeg. Kind A se persepsie van die tuisskool skyn uit haar gedrag te wees dat sy nie nodig het om verantwoordelikheid vir haar eie leer te neem nie, dat sy foute kan maak en nie nodig het om self na oplossings te soek nie, maar dat sy haar tot Moeder A kan wend om antwoorde vir haar voor te sê of die probleme vir haar op te los. In die Vrydaggroeples het Kind A egter die vrae hardop beantwoord en selfs die antwoorde uitgeskree sonder om vir die ander kinders 'n kans te gee. Dit kan 'n aanduiding wees van haar gebrekkige sosiale vaardighede, maar ook dat sy die groepwerk as meer vry ervaar het en daarom meer betrokkenheid getoon het. Kind A ervaar die tuisskool as eensaam en haar gedrag tydens die groeples het daarop gedui dat sy die kontak met ander kinders geniet. Vader A se persepsie van die tuisskool is ook dat dit goed gaan in die tuisskool en dat sy dogters kwaliteit onderrig ontvang en goeie vordering maak. Sy persepsie gee egter nie direk vorm aan die tuisskool nie want hy volg dit nie op met daadwerklike betrokkenheid en deelname nie en hy kontroleer ook nie daarvoor nie.

5.3 GEVALLESTUDIE B

5.3.1 Oriënterende Oorsig

Die gesin in gevallestudie B is Afrikaanssprekend en bestaan uit die ouers, een seun en 'n ouma en hulle is in een van Pretoria se ouer, gevestigde voorstede woonagtig. Hulle het ook vyf honde. Die moeder het vir 10 jaar in die weermag gewerk waarna sy 'n pakket geneem het en vir 6 en 'n half jaar by 'n kerk in die omgewing gewerk het. Sy het ongeveer 6 jaar gelede weens gesondheidsredes opgehou werk. Die moeder is ook 'n skrywer en sy is steeds besig met haar skryfwerk. Die vader werk al vir 26 jaar in die weermag, die afgelope 19 jaar in die Inligtingsafdeling. Die gesin onderneem reise na die Midde Ooste, waartydens die ouers as

toerleiers optree. Die gesinslede het nie tydens die onderhoude of die observasies verwys na die ouma nie. Die seun was ten tye van die ondersoek (einde 2009) 13 jaar oud en in graad 7. Hy was tot en met einde graad 4 (tot op die ouderdom van 10 jaar) in 'n institusionele skool en die moeder voorsien die afgelope 3 jaar op sy versoek tuisskoolonderrig aan haar seun. Dit blyk dat sy sosialisering- en aanpassingsprobleme in die institusionele skool daartoe bygedra het dat hy belangstelling begin toon het in tuisskooling. Hulle gebruik 'n Christelik-gebaseerde kurrikulum, naamlik "*Accelerated Christian Education*" (ACE). Daar sal deurgaans na die gesin verwys word as **Gesin B** en **Tuisskool B**, **Moeder B**, **Vader B** en **Kind B**. Waar een van die deelnemers na iemand in die gesin verwys (of waar ek dit doen) is die naam verander om die anonimiteit van die deelnemers te beskerm.

5.3.2 Resultate en bevindings

5.3.2.1 Konteks van die data

Gesin B was vriendelik en gewillig om deel te neem aan die studie. Moeder B kan beskryf word as ontspanne, sorgsaam en geselserig terwyl Vader B stil, effens formeel, saaklik en ernstig voorgekom het. Die ouers se toegewydheid aan mekaar en die gesin was opmerklik. Kind B het skaam, stil en teruggetrokke voorgekom en hy het nie spontaan verhouding gestig nie, maar 'n wyle geneem om te ontspan en gemaklik te word met my. Hy is 'n oulike en goed gemanierde kind. Hulle woon al vir 18 jaar in hulle huis, wat ouerig en eenvoudig is. Hulle huis kry nie baie lig nie, maar is skoon, met 'n stil en rustige atmosfeer. Ek het met die eerste kontakbesoek dadelik welkom en gemaklik gevoel. Ek, Moeder B en Kind B het in die sitkamer gaan sit en gesels en ek het op dieselfde dag die onderhoude gevoer.

Moeder B het voorgestel dat ek en Kind B buite onder die bome gaan sit en gesels en ons het daar die onderhoud en sy projeksies gedoen, wat ongeveer 45 minute geduur het. Hy het nie spontaan gesels nie, en het deurgaans kort antwoorde gegee. Kind B se projeksies blyk ryker te wees as sy onderhoud, wat moontlik 'n funksie van sy persoon kan wees. Sy TAT-projeksie is ná die onderhoud afgeneem en hy was moontlik teen dié tyd meer ontspanne en het daarom gemakliker gesels. Dit word bevestig deurdat Kind B met elke observasiesessie meer ontspanne en gemaklik

voorgekom het en teen die derde sessie spontaan begin gesels het. Daar was onderbrekings tydens ons gesprek alhoewel nie vir lank nie, byvoorbeeld sy ouma het tuis gekom en hy het haar gehelp om haar goed in die huis in te dra. Die het nie gelyk of die onderbrekings die gang van die onderhoud of projeksies versteur het nie. Moeder B het vir ons koffie en koekies gebring terwyl ons gesels het. Moeder B se onderhoud en projeksie was volgende en is op haar versoek ook buite onder die bome gedoen, wat ongeveer 60 minute geduur het. Die ouma het tydens die onderhoud vir Moeder B iets kom vra waarna sy weer in die huis ingegaan het en ek het haar nie weer gesien nie. Laastens het ek Vader B se onderhoud en projeksie in die huis by die eetkamer tafel gedoen (dit het winderig en koud geraak buite), wat ongeveer 35 minute geduur het. Die onderhoude het informeel verloop en Moeder B en Vader B het spontaan gesels.

Vader B het tuisgekome terwyl ek en Moeder B omtrent halfpad deur ons onderhoud was en hy het agter haar gestaan vir die res van die onderhoud. Hy het op Moeder B se versoek (by twee geleenthede) insette gelewer en het verder net geluister en tussendeur gaan kyk wat Kind B in die motorhuis doen. Ek het die onderhoud skedule voortdurend geraadpleeg aangesien die deelnemers nie spontaan die verskillende temas aangeraak het nie en dit nodig was om uit te vra oor sekere temas voordat hulle daarvoor sou gesels. Ek het egter sover moontlik gepoog om die deelnemers se inisiatief te volg. Kind B het na afloop van my gesprek met Vader B vir my 'n kruie plantjie as geskenk gegee.

Die drie observasiesessies, wat ongeveer 60 minute elk geduur het, het vlot verloop en ek is gasvry ontvang. Die reflektiewe onderhoud het ongeveer vier maande na die observasies plaasgevind, en ongeveer 60 minute geduur. Die reflektiewe onderhoud was veral daarop gerig om die Christelike diskoers te verken soos deur die Moeder B onderskryf. Moeder B se optrede tydens die observasiesessies stem ooreen met wat sy in die onderhoude gesê het en blyk konsekwent te wees. Sy blyk werklik haar waardes en oortuigings uit te leef. Die verhoudings binne die gesin kom gunstig voor en daar was deurgaans positiewe verhoudingsmomente tussen Moeder B en Kind B.

5.3.2.2 Moeder B

(1) Onderhoude

Moeder B huldig sterk oortuigings en het in beide onderhoude van verskeie vorms van beklemtoning sowel as herhaling gebruik gemaak, en het vrylik meer inligting voorsien in haar reflektiewe onderhoud. Sy toon ‘n geneigdheid om haarself te onderbreek en verloor soms die draad van haar storie. ‘n Diskoers-analise van haar onderhoude het laat blyk dat sy twee diskoerse, naamlik ‘n **ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers** sowel as ‘n **diskoers van Christelike uitlewing** onderskryf. Dit wil blyk of die een diskoers nie die ander bepaal nie, maar dat hulle eerder verweef is en ‘n ewe sterk invloed uitoefen. My aanbieding van die diskoerse is dus nie hiërargies nie aangesien beide as primêre diskoerse na vore getree het.

Die **ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers** word sigbaar in Moeder B se herhaalde beklemtoning van ontwikkeling, volwassenheid en verbandhoudende konsepte. Dit is duidelik dat sy besondere waarde heg aan onderrig en leer as die wyse waarop Kind B die nodige kennis en vaardighede kan opdoen, wat hom instaat sal stel om toereikend te ontwikkel en ‘n volwasse persoon te wees wat toereikend in die wêreld kan funksioneer (“*Hy moet geletterd en gesyferd wees (lag). Ja, dis maar die belangrike goeters.*”(2M20); “*So dit is vir my belangrik dat hy sulke klein veranderinkies in die dag moet kan hanteer, jy weet.*”(2M20); “*...dit is vir my belangrik om as jy kyk na die toekoms hoe alles verander, jy weet, kantoor werk is ook nie meer wat dit was nie.* Baie ouens se kantoor is deesdae in coffee shops en hulle ry rond. So om bietjie te kan inoefen dat hy kan fokus ook in ander omstandighede, jy weet, dat hy kan wissel van omgewing...”(2M20); “*...dit is vir my belangrik dat hy self-dissipline en verantwoordelikheid vat en dat hy kan werk na ‘n doelwit toe...*”(2M20); “*...dit is vir my ‘n groot ding dat hy either eendag in ‘n werk gaan staan waar hy homself kan handhaaf of die ander groot uitdaging is entrepreneurskap, jy weet, om soontoe te werk sodat hy eendag vir homself kan werk skep.*”(2M20); “*Die ander ding is wat vir my belangrik is, is hmmm, hy moet kan leer om eendag in ‘n werk te kan staan of om ‘n besigheid te kan hê so dis tog hoekom jy skool gaan, jy weet. So so dis my uiteinde, vir my die belangrikste ding vir hom is om te kan leer om homself te kan sustain. Te kan, hmmm, either ‘n besigheid begin en dit te kan volhou of in ‘n werk ingaan en die*

verantwoordelikhede daarvan te kan verstaan en die skills hê.”(2MR5)). Moeder B is bewus daarvan dat die wêreld gedurig verander en dit is vir haar belangrik dat Kind B by dié veranderings moet kan aanpas. Haar herhalende gebruik van “*belangrik*” toon hoe sentraal haar perspektief op haar seun se toekoms as doelwit vir haar in die tuisskool is.

Dit het na vore gekom dat alle aspekte van die gesinslede se lewens prominent deur die diskoers van ontwikkeling-tot-volwassenheid gerig word insluitend hulle gedrag, menings (oor onderrig, leer en sosialisering), interaksies in en tussen die sisteme waaraan hulle behoort sowel as die praktyk van hul tuisskool. Moeder B hanteer Kind B op ‘n volwasse wyse en heg waarde aan sy insette, idees en opinies. Kind B het sosialiserings- en aanpassingsprobleme ervaar in die institusionele skool, alhoewel Moeder B hom steeds daar gehou het en verwag het dat hy moes leer om dit te hanteer. Dit is ‘n aanduiding van haar verbintenis tot sy ontwikkeling, wat in lyn is met die diskoers. Sy het ten aanvang van die eerste onderhoud, in antwoord op my inleidende vraag omtrent die agtergrond van elke gesinslid, vertel van Kind B se besoek aan die hoof van die ACE akademie, wat as keerpunt gedien het. Twee van Moeder B se vriendinne was besig om na Israel te emigreer en wou meer uitvind oor tuisskooling. Moeder B het hulle na die ACE-akademie vergesel bloot omdat sy vantevore kontak gehad het met die hoof (“*En toe gaan ek en hulle toe nou soontoe, en toe gaan meneertjie saam, en toe van daar af wil hy homeschool. Toe hy nou hoor wat sy alles te sê het (lag).*”(2M1)). Die aanvanklike idee om te tuisskool was dus deur Kind B geopper en Moeder B het dit nie afgeskiet nie, maar in ernstige oorweging geneem. Dit wys daarop dat Kind B ‘n stem het oor sy weg van ontwikkeling, wat ‘n aanduiding is van die invloed van die ontwikkelings-diskoers in die gesin.

Moeder B is van mening dat hulle as gesin verantwoordelikheid deel op alle fronte: vir die huishouding (“*...hy kan ‘n hele klomp goed by die huis self doen.*”(2M8); “*...daar is baie meer gesamentlike verantwoordelikheid in die huis.*”(2M8); “*...in die eerste breuk maak hy sy bed op, in die tweede breuk gee hy die hondjies kos.*”(2M14)), die reëlins vir die toere wat hulle lei na die Midde Ooste (“*...hy is baie betrokke daarby, by die reëlins...*”(2M34)) sowel as in hul tuisskool (“*Die ander ding is daar is baie meer verantwoordelikheid op ons om verantwoordelikheid vir ons kind se toekoms te vat, hetsy dit geloof is, hetsy dit opvoeding is, hetsy dit in alle opsigte is.*”(2M7); “*...sy pa vat baie meer verantwoordelikheid as wat hy gevat*

het toe hy nog in die skool was.”(2M8)). Haar gebruik van die woorde “baie meer” is ‘n aanduiding van hul betrokkenheid en dat hulle nie wegstrem van verpligtings nie, wat ook hulle eie vlakke en perspektief van volwassenheid weerspieël.

Moeder B stel dat onderrig en leer ‘n praktiese inslag moet hê (“*Ek is nie akademies nie, ek bedoel, ek het geswot en al my goedjies gedoen wat ek moes doen, maar ek is nogal leergierig. As ek iets sien wil ek weet hoe dit werk en en dadelik uitvind en sulke goed.”(2MR4)*). Moeder B se praktiese ingesteldheid en betrokkenheid is ook sigbaar in haar strewe om die wêreld om haar ‘n beter plek te maak (“*...dat jy in jou omgewing waar jy is vir jouself kan dink en jou omgewing kan beter maak want dis tog, dis tog, dit is vir my belangrik dat jy kan logies dink en probleme kan oplos. En as daar iets in jou omgewing is wat nie werk nie, om ‘n plan te kan uitdink, jy weet.”(2MR67); “Dis tog waaroor dit gaan, jy weet, is om te kan die wêreld om jou beter maak.”(2MR67)*).

Moeder B is van mening dat ontwikkeling (akademies sowel as sosiaal) geïntegreerd, as deel van die alledaagse lewe, moet geskied (“*So my uitgangspunt is net ek wil van elke geleentheid wat ek kan ‘n leergeleentheid maak, maar sonder dat dit nou ‘n beplande gestruktureerde ding noodwendig is.”(2MR4); “...terselfdertyd is dit ‘n leergeleentheid maar dit is ook ‘n genietgeleentheid. Jy weet, so, so jy leer as you go. En en dis vir my nogal lekker en dis fun en dis nog hoe ek dink jy ontwikkel.”(2MR4); “Wat lekker is, is alles wat gebeur is ‘n leerskool.”(2M21); “Mens sosialiseer in jou lewensgang soos wat jy leef, jy weet.”(2MR61); “Dis my, dis my idee van sosialisering is, jy socialize soos wat jy in jou lewe leef.”(2MR61)*). Moeder B toon ‘n sterk oortuiging dat ‘n gestruktureerde omgewing nie nodig is vir toereikende ontwikkeling nie maar dat outentieke leer eerder tydens ‘n individu se deelname aan natuurlike, alledaagse en genotvolle aktiwiteite plaasvind.

Dit is vir Moeder B belangrik dat Kind B gebalanseerd moet ontwikkel (“*En ek dink ‘n mens moet gebalanseerd wees...”(2MR61); “...my grootste ding is net dat hy nie van 8:00 tot 16:00 moet werk nie want hy het nie soveel werk nie, hulle het baie werk, maar nie soveel nie. So dit is belangrik dat hy iewers stop en dat hy kan speel.”(2M14); “So, hmmm, ja, natuurlik sosialiseer hy met maats van sy ouderdom, natuurlik sosialiseer hy met ander, natuurlik sosialiseer hy met*

sy gesin, maar daar is ‘n tyd vir elke ding en, hmmm, dis vir my belangrik.”(2MR61); “...en natuurlik maak jy tyd vir kuier, ek bedoel of course doen jy, maar nie elke lieve aand nie.”(2MR61)). Moeder B beskou ontwikkeling as ‘n proses (“En die ander ding is, maar ook wat great is, maar wat ook maar geduld vat, is deel van enige opvoeding maar dink ek, of jy nou homeskool en of jy nou skool gaan of wat ook al is, is maar self-dissipline en werk aan jou karakter en daai goed, so ‘n mens is altyd in daai proses...”(2M11); “Ja, wat ookal so, maar dit is ‘n proses, dit is ‘n proses.”(2MR67)). Hierdie beskouing kan verband hou met die ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers.

Moeder B waak daarteen om Kind B te isoleer en is oop vir kontak met ander buite die gesin- en skoolsisteem, wat bydra tot Kind B se gebalanseerde ontwikkeling (“Jy kom (naamlik met die tuisskool) nie meer in die wêreld waar jy, waar jy met ander mense in aanraking kom nie, so ja, probeer nogal om ander goed ook te doen, om in die wêreld uit te kom.”(2M29); “...ons probeer om met ander mense ook, anderster raak ‘n mens heeltemal uit voeling met alles uit en dan maak jy jou kind so groot, jy weet, dat hy naderhand homself nie meer kan beskerm wanneer hy in aanraking kom met goeters nie.”(2M30)). Moeder B se gebruik van die woorde “probeer nogal om” en “probeer om” beklemtoon haar doelbewuste pogings om sosialiseringseleenthede te skep, wat in lyn is met die ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers.

Dit is vir Moeder B belangrik dat Kind B blootgestel word aan ander kulture en godsdienste, in lyn met die ingesteldheid van die gesin (“Hy is nogal lief vir ander kulture en ek dink dit het maar te doen met die feit dat ons reis, jy weet. Ons hou van ander kulture, ons hou van oplees oor ander mense en ons hou van, as ons iewers heen gaan na ‘n ander land toe, ons maak graag hulle kosse. So ja, hy hou nogal van, jy weet, van ‘n bietjie, ja, in aanraking kom met dit.”(2M31); “Ons bure hier oorkant glo soos in niks nie en ons werk rêrig aan verhouding met hulle, so dit is ook vir ons lekker om met ander mense te te wees.”(2M29); “So ons kom baie in sulke kringe ook en ontmoet baie mense met wie ons dan verhoudings bou...”(2M34)).

Die invloed van die ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers is ook in hul tuisskool praktyk sigbaar en het onder andere ‘n invloed uitgeoefen op Moeder B se besluit om tuisskooling te onderneem, haar keuse van ‘n kurrikulum, die rolle wat deur opvoeder en leerder in Tuisskool B

vervul word, beplanning en die tyd wat aan skoolwerk bestee word, doelwitstelling, hulpverlening en assessering. Dit hou dus in velerlei opsigte beduidende implikasies in vir die onderrig- en leerproses.

Die invloed van die ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers het reeds tydens Moeder B se besluit om tuisskoolonderrig te onderneem 'n rigtende rol gespeel. Sy het nie die besluit ligtelik geneem nie, maar het alle aspekte in oorweging geneem (*"So ons het baie daaroor gepraat en maar ernstig daaroor gebid. Ek meen jy wil nou nie, (lag), dit is 'n groot stap hoor."*(2M2); *"...ons het klomp goeters gelees oor soos sosialisering en so aan. En toe het ons nou maar op die end baie nog daaroor gebid en so aan."*(2M2); *"Ag en toe het ons met ander mense ook gaan gesels wat homeschool en met mense wat nie homeschool nie."*(2M2)). Moeder B se gebruik van woorde soos "baie", "ernstig", "groot stap", "klomp", "op die end baie nog" beklemtoon die sorg waarmee hulle as ouers die tuisskool-opsie oorweeg het.

Moeder B het ook nie die keuse van 'n kurrikulum ligweg gemaak nie, maar het gesoek na 'n kurrikulum wat in hulle besondere behoeftes sou voorsien (*"Sjoe, ek was nogal geskok eintlik om te sien, toe ek begin navorsing doen het op die internet oor wat beskikbaar is."*(2M6); *"En wat ons op die ou end van gehou het was die ondersteuning struktuur by ACE. Jy weet, die feit dat ons hier naby 'n academy het waar ons kan heen gaan en ook waar daar, hmmm, ook bietjie van kontrole is en waar daar ook, hmmm, accountability is."*(2M6); *"...sy help ons ook om te kyk dat ons op die kurrikulum is en dat ons reg is en by is met alles."*(2M24); *"So ek wou nou gekyk het is ek op die regte goed, jy weet, is ek nog daar. So sy het vir my gehelp om net te kyk of ons daar is en so."*(2M25); *"Dit is vir my lekker om om 'n kurrikulum te hê om op te werk want ek is nie 'n opgeleide onderwyser nie."*(2MR13)). Dit is duidelik dat Moeder B goeie gehalte onderrig en leer aan Kind B wil verseker ten spyte daarvan dat sy nie opleiding in die onderwys het nie en dat sy nie terugdeins vir bysturing nie, wat 'n bevestiging is van die sterkte van die diskoers.

Moeder B vertrou dat Kind B reeds selfstandig genoeg is om op sy eie te werk maar sy is daar vir hulp en ondersteuning wanneer nodig (*"...dink ek ek is meer 'n fasiliteerder."*(2MR8); *"...want hy is groot genoeg hy doen meeste van die goed op sy eie maar ek probeer hands on wees dat ek darems altyd weet waar's hy? Is hy okay? Het hy hulp nodig?"*(2MR8); *"...ek sien myself baie*

in daai opsig as as meer as 'n fasiliteerder as rêrig 'n onderwyser want omdat die materiaal so oulik ontwikkel is dat hulle self kan aangaan, hmmm, is hy, is hy baie op sy eie wat dit betref.”(2MR8); “So ja, ek dink meer fasiliteer as regtig oplei, jy weet, want weereens dis daai, daai geheel ding.”(2MR8)). Die klem wat Moeder B plaas op selfstandigheid is in lyn met die diskoers wat sy onderskryf.

Kind B word die vryheid gegun om self sy daaglikse beplanning te doen en hy stel sy eie rooster op (“*Maar hy is baie gedissiplineerd ook darem en ons het die ding waarvolgens ons werk, jy weet, so ons hou by ons program.*”(2M11); “*...so hy skryf nou in die oggend vir hom sy program.*”(2M12); “*...hy het dit self begin doen, jy weet.*”(2M14)). Dit is opvallend uit Moeder B se formulering dat sy nie spog met sy selfstandigheid nie. Haar beklemtoning van outentieke ontwikkeling en leer dra daartoe by dat hulle nie die skoolwerk afjaag nie en nie sterk op prestasie gerig is nie (“*Nou ons, ons doen nie vooruit om vroeg klaar te maak nie. Dis glad nie ons idee nie. Ons doen vooruit sodat hy later kan meer tyd hê om op Biologie en sulke goeters te fokus, want dit raak nogal baie.*”(2MR22)). Moeder B wil Kind B ook nie druk as hy volgens sy ontwikkeling nog nie gereed is nie (“*...omdat hy 'n seun ook is, ek wil hom nie te veel druk dat hy te vroeg klaar is met skool nie. Hulle is mos maar altyd 'n bietjie meer onvolwasse nog.*”(2MR39)).

Moeder B blyk nie oordrewe prestasie-georiënteerd te wees nie, maar sy beklemtoon dat sy verwag dat Kind B na die beste van sy eie vermoëns moet presteer (“*...dit gaan vir my oor weereens oor die kind, wat is sy vermoëns?*”(2MR36); “*Ek sal nou nie sê hy is, hy is geniaal nie, maar hy is intelligent so ek verwag van hom om te kry wat ek weet hy kan.*”(2MR36); “*So dit is vir my belangrik dat hy tot sy potensiaal kan, kan presteer. Ek is nie, ek gaan nie hom druk om vir alles 100% te kry nie. Ek bedoel, ja, of course druk ons so 'n bietjie maar, hmmm, dit is vir my belangrik dat hy op sy potensiaal presteer.*”(2MR36); “*So ja, dis vir my belangrik dat hy goed presteer, maar dis vir my belangriker dat hy op sy vlak presteer.*”(2MR36); “*Hy is hy is intelligent genoeg om vir my op 'n sekere vlak te kan, hmmm, presteer.*”(2MR36)).

Moeder B se sterk fokus op leer en ontwikkeling het ook 'n rol gespeel in haar keuse van 'n kurrikulum, wat die bemeestering van inhoude en vaardighede verseker (“*...ACE het nogal 'n*

hoë verwagting, hmmm, regdeur die bank tot matriek moet hulle 80% kry vir hulle toetse.”(2MR33); “...ek moet sê met al daai baie herhaling lê hulle die goed vas, jy weet, so dit is, dit is hulle, hulle, hmmm, minimum requirement. So as jy by 80 nie gehaal het nie dan neem hulle aan jy het nie daai werk onder die knie nie dan, jy weet, moet jy dit herhaal.”(2MR34); “...die hele ding is daarop, hmmm, dit is prestasie gemik, maar in die sin dat, hmmm, hulle wil hê jy moet jou werk onder die knie hê, jy weet.”(2MR35); “Ek meen 80 klink hoog op, op skool maar dis redelik maklik haalbaar vir hulle want die werk is van so ‘n aard dat dit word so vasgelê dat, hmmm, dit is nie vir hulle moeilik om dit te kry nie.”(2MR35)).

Die invloed van die diskoers is sigbaar in Moeder B se beskouing van watter vakke belangrik is vir Kind B se akademiese vordering, en watter vir sy ontwikkeling in die algemeen, en sy plaas ‘n hoë premie op laasgenoemde. Dit is vir haar belangrik dat hy moet kan lees ten einde selfstandig te kan leer (“*Want ek sien dit is maar ons grootste uitdagings want, ek meen, as jy agter is met Wetenskap of jy is agter met Geskiedenis, dit is nie so ‘n issue nie. Maar as jy kan lees kan jy dit gaan opvang. As jy nie ordentlik kan lees nie dan is dit ‘n issue. So jy kan altyd later half self-educate wil ek sê, nie dat jy dit nalaat nie, jy het gelukkig ‘n sisteem waar jy dit kan opvang, maar dat jy darem later kan self-educate as jy agterkom daar is bietjie gapings.*”(2M20)). Sy is van mening dat sekere vakke vir Kind B meer as ander gaan beteken in die toekoms (“*...sy moedertaal is vir gebruik en vir praat en so. Hmmm, wanneer hy eendag gaan werk is Engels maar die voertaal. Hy gaan swot heel moontlik in Engels. Ek bedoel hy doen nou sy skoolwerk in Engels so die kans dat hy dan in Afrikaans gaan swot is zero, jy weet, so. So ek is eintlik, is ek nou rustig daaroor. Dit is vir my belangrik dat hy Afrikaans kan praat, dat hy dit goed kan praat en dat hy dit bly praat. Maar as dit kom by werктаal en so, is is Engels goed en hulle Engels is uitstekend.*”(2MR19)). Moeder B dink dat ‘n vak soos Lewensoriëntering in die gesin hanteer moet word en nie in die skool nie (“*...ek dink as jou gesin opereer soos, funksioneer soos hy moet funksioneer dan is dit eintlik die plek waar jou kind dit moet leer, hetsy of dit oor kultuur of godsdiens of allerhande daaglikse skills is jy weet.*”(2MR5); “*Soos hy’t byvoorbeeld, hmmm, hy moet party Donderdae aande kosmaak...en dit is alles life skills.*”(2MR5)).

Moeder B onderwerp haar seun aan die assesserings wat deur die ACE-kurrikulum gestel word (“*Ek ek soek ietsietjie wat vir my help met ‘n kurrikulum. Ek weet die kind word getoets, ek weet waar hy staan.*”(2MR13); “*En by die een geleentheid vir die jaar skryf hulle die OBES test.*”(2M15); “*En die CFAM test. Dit is blykbaar regering goed wat hulle skryf. Die een is om te kyk of hulle op hulle vlak is, ek dink dit is die OBES. En dan die CFAM is ek ook nie seker nie...*”(2M15)). Sy maak nie van addisionele assesserings gebruik nie maar sy beoog om hom deur ‘n onafhanklike persoon te laat assesseer (“*So ek het gedink so, hier vroeg in die hoërskool wil ons dit maar ook met Sarel doen. Laat ons net kyk waar is hy en alles.*”(2M17)). Dit is vir Moeder B belangrik om Kind B se vordering te monitor sodat sy weet waar verdere onderrig en leer nodig is.

Moeder B stel dat hulle die tuisskool geniet (“*Man ons geniet dit.*”(2M11)) en dat dit na haar mening bevorderlik is vir Kind B se akademiese- sowel as sy sosiale ontwikkeling (“*Hy kan vir jou goed in detail vertel lank nadat hy dit nog geleer het. So ek dink regtig dat daai vaslê is ja, ek dink dis langtermyn.*”(2MR37); “*...wat hy byvoorbeeld geleer het toe hy nog in die skool was teenoor wat hy onthou as hy nou iets geleer het dit voel vir my, dis meer dit word meer vasgelê. Ek dink in die skool was hy dalk ‘n bietjie, jy weet, ek weet nie of hy altyd geluister het nie.*”(2MR38); “*Hy het nou goeie vriendskappe, hy het nou meer maats as wat hy gehad het op skool en hulle wissel ook in ouderdom.*”(2M3); “*...ek moet sê ek kon rêrig ‘n verskil gesien het in hom van vroeg af wat ons begin homeskool het. Hy is rêrig vir my ‘n happy kind, hy loop altyd en sing en hy, en hy is ontspanne en hy is happy.*”(2M3); “*...hy is ‘n baie gelukkiger kind en hy het baie meer maatjies. Hmmm, en hy is vir my ‘n bietjie meer uit sy dop uit gekruip, jy weet, hy assosieer en sosialiseer vir my beter met van klein na groot en dit is nogal vir my amazing.*”(2M7); “*Ja, so ek moet sê dit het baie verander en hy is rêrig vir my ‘n happy kind.*”(2M4); “*...die rêrige weird ding is, is hy is sosiaal baie beter aangepas as wat hy ooit was.*”(2MR59)). Moeder B se herhaaldelike gebruik van die woorde “*vir my*”, “*baie meer*” en “*baie beter*” dien as beklemtoning van haar persepsie van die positiewe invloed wat tuisskooling op Kind B se ontwikkeling gehad het en word gesien teen die agtergrond van sy sosialiseringsprobleme vroeër, in die institusionele skool.

Moeder B wys daarop dat ‘n besluit in die toekoms om terug te gaan na ‘n institusionele skool by Kind B sal berus en dat sy oop sal wees daarvoor. Sy is sterk bewus van ‘n ontwikkelingsperspektief op besluite (“...ek is baie ten gunste van home school, maar dit moet vir jou werk, dit moet vir jou in die gesin werk, dit moet vir jou werk in die in die fase waarin jou gesin is, in die geaardhede en alles, jy weet, moet dit werk. As dit nie werk nie, dan gaan jy weer die ander pad, so dit is maar hoe ons daarna kyk.”(2MR3); “Jy doen wat by jou pas.”(2MR62); “...jy moet doen wat by jou pas en doen wat vir jou werk op die stadium van jou lewe wat jy in is.”(2MR64); “Maar ons doen nou wat vir ons nou werk en wat vir ons persoonlikhede werk en vir ons gesin werk in die fase waarin ons is. En dit is vir my die belangrikste. As dit verander dan verander dit, is goed.”(2MR64)).

Moeder B verwag dat Kind B die gevolge van sy besluite sal dra, wat ‘n teken van volwasseheid is (“So maar dit is ons ooreenkoms jy weet as hy wil teruggaan skool toe dan kan hy teruggaan. Maar ons ooreenkoms is ook op hierdie laat stadium as hy dan teruggaan skool toe dan is dit tot die einde toe.”(2M4)). Moeder B se gebruik van die woord “ooreenkoms” dui daarop dat hulle ‘n vennootskap het met mekaar en dat daar wedersydse vertroue is, wat ‘n verdere aanduiding is van die sterkte van die diskoers.

Die **diskoers van uitlewing van hul Christelike geloof** is sigbaar wanneer Moeder B daarop wys dat ‘n mens jou geloof konsekwent moet uitleef (“En jy moet ook as Christen oral waar jy kom jou liggie skyn.”(2M6); “...die heel belangrikste van alles is om dit van jou oortuiging te doen, jy weet, van jou lewensooruiging, vanuit jou geloofsoortuiging. So dis vir my belangrik is om om jou ‘stand’ te kan maak, sjoe, hmmm (lag), en ja, so om vanuit jou lewensooruiging te kan leef, jy weet, en nie in kompartementjies te kan leef nie, om ‘n volledige mens te wees op die ou einde. So dis vir my ek dink, dis vir my die belangrikste.”(2MR6); “So dis vir my belangrik en om te kan weet wie jy in die wêreld is en veral ook omdat ons gelowiges is, is om te kan standpunt inneem jy weet en te kan opstaan vir goed waarin jy glo of teen goed te staan waarin jy nie glo nie.”(2MR67)).

Moeder B poog om in ooreenstemming met die eise van haar geloofsbeginsels op te tree, wat ook haar keuse van ‘n kurrikulum gerig het (“...hmmm, maar jy is ‘n Christen maar jy wil nou nie die

landswette oortree nie. So daar is sisteme wat okay is en wat goed is en so ek het na, die inhoude lyk goed en is fine, maar dit gaan ook vir ons dit moet wettig wees en dit, jy weet, hulle werk ook redelik goed saam met die departement, ACE, en die departement aanvaar die goeters redelik goed. So dit was ook vir ons 'n groot oorweging gewees om alles reg te doen ten spyte van die feit dat ons na twee aansoeke en drie jaar verder nog nie deur die departement geregistreer is nie”(2M6); “So dit was ons groot oorweging en dan die ander ding natuurlik, ook omdat dit Christen gebaseer is en so.”(2M6)).

Moeder B het reeds vroeg in haar eerste onderhoud, waar ek gevra het oor die verskil tussen die kurrikulum inhoude van die institusionele skool en Tuisskool B, daarop gewys dat hulle Christene is (“*Weet jy wat, ons is gelowiges...”(2M5)). Sy stel dat dit vir haar belangrik is dat Kind B ‘n kurrikulum moet volg wat op Christelike beginsels gebaseer is (“*Hmmm, ons maak hom nie veroordelend groot nie, ek bedoel, ons probeer om nie rassisties te wees en goed op hom af te dwing nie of so nie, maar ek weet nie, dit is maar net, daar is beginsels. En ja, ek voel nogal die inhoud van die ACE is Christen gebaseer en ons hou daarvan.*”(2M5); “*...met die inhoud wat jy nou doen teenoor dit wat hulle in die skool gedoen het en wat ek sien hulle in die skool doen, dan weet ek nie of ek hom weer in ‘n staatskool sal wil terugsit nie.*”(2M4)). Moeder B streef daarna om Kind B in ooreenstemming met hulle Christelike waardes groot te maak.*

Dit blyk dat die verhoudings in die gesin vir Moeder B van kernbelang is, wat in lyn is met die Christelike uitlewingsdiskoers (“*...ons is baie close.*”(2M7); “*So ja, dit is die hegtheid van die gesin.*”(2M7); “*Hmmm, ek sal regtig as ek voel ons verhouding ly daaronder sal ek hom terugsit in die skool of iets.*”(2MR2)). Sy heg ook waarde aan hul verhoudings met ander buite die gesinsisteem (“*Ons bure hier oorkant glo soos in niks nie en ons werk rêrig aan verhouding met hulle.*”(2M29); “*So ons kom baie in sulke kringe ook en ontmoet baie mense met wie ons dan verhoudings bou...*”(2M34)).

Moeder B wys daarop dat hulle die Bybel as riglyn gebruik (“*Dis wat die Bybel sê, daar is ‘n tyd vir elke ding onder die son.*”(2MR61)), en hul wend tot God vir leiding (“*...maar ernstig daarvoor gebid.*”(2M2); “*En toe het ons nou maar op die end baie nog daarvoor gebid en so aan.*”(2M2)). Moeder B stel dat haar beskouing van onderrig en leer op die Bybel gebaseer is

(“Ek dink uit die Bybel uit.”(2MR7). Moeder B heg waarde aan holistiese ontwikkeling as in lyn met die Christelike uitlewingsdiskoers (“Leer is ‘n natuurlike proses en, hmmm, dis wat ek graag wil doen. En dat jou hele lewe geïntegreerd is want, hmmm, as jy kyk na hoe ons eintlik in die Westerse samelewing leef. Ons leef baie in kompartementjies, jy weet, jy het jou werk en jy het jou kerk en jy het jou sosiaal, jy het jou sport en jy het al sulke goeters, maar as jy in die Bybel gaan kyk, alles is geïntegreerd...dit is hoe God dit vir ons, hmmm, beplan het en ek dink dit is maar die enigste manier hoe jy ‘n holistiese mens kan wees. Iemand wat kan, hmmm, op alle vlakke van die samelewing homself handhaaf. Ek dink dit is hoe God ons gemaak het. Hy het ons nie, jy weet, in kompartementjies gemaak nie, hy het ons as ‘n geheel geskape.”(2MR7)). Moeder B is van mening dat tuisskooling vir ‘n rede op hulle pad gekom het (“Toe so in daai Oktober toe het ons maar besluit miskien is dit, het dit oor ons pad gekom vir ‘n rede.”(2M2)).

(2) Projeksie

“Okay, is dit ‘n boek wat hier voor hom is?”

“Okay, dit is obviously ‘n seuntjie. Hmmm (dink), sy naam is Morné. Okay, hy lyk vir my so 10 jaar oud. Hmmm, okay, hy lees baie ingedagte en hy lyk vir my ingeleef in sy onderwerp in. So ek reken ‘n seuntjie van daai ouderdom, so hy moet besig wees met Wetenskap. Okay, hmmm, ja, hy lyk of hy nog altyd gehomeschool het, vir hierdie outjie. Hy lyk vir my of hy lief is vir lees en of hy ook baie leergierig is en, hmmm, ja. Ek dink hy is happy, hy lyk baie ingeleef in sy onderwerp in, so ek dink hy hou van wat hy lees, van wat hy leer. En ek dink hy het dalk drome om eendag ‘n Scientist te word om ruimte toe te gaan saam met Richard Branson of iets (lag).”

“Okay, hmmm, ek dink sy ouers, hy is een van vier kinders en sy ouers het vooraf al besluit hulle gaan al hulle kinders homeschool en ja, hy is van kleinsaf al in die ding in en hy lyk vir my georganised in sy ways.”

“Hmmm, ek dink hy sal definitief universiteit toe gaan en hy sal ‘n, hy sal iets gaan studeer ja, iets professioneel soos ‘n sielkundige of ‘n argitek of ja, so iets. Hy lyk slim.”

“Ek dink hy geniet dit. Ek dink nie hy is die oudste kind nie. Ek dink hy is so die tweede van vier of die derde van vier. So hy lyk vir my na ‘n stiller outjie. So hy hou daarvan om sy eie ding te doen en ek dink hy sal nogal eendag ‘n beroep doen waarin hy eendag alleen sal werk as ek hom so check. Ja, so ek dink hy geniet sy homeschool. Hmmm, ek dink nie hy sal sommer verander nie, maar miskien het hy ‘n meer uitgaande broer of suster wat dalk sal wil skool toe gaan of ja, dalk die mould sal breek, ek weet nie.”

“Hmmm, ek dink hy het breë belangstellings. Hmmm, ek dink hy hou van sport, hy hou van sport, kyk dalk, maar ek dink hy is meer ‘n stil kind, meer in die kunste in. Ek dink hy sal ‘n goeie skrywer ook wees veral omdat hy lief is vir lees en so aan. So ja.”

“Hmmm, hy lyk vir my na ‘n outjie wat kan fokus en kan konsentreer (lag). Nee, wat hy sal seker ook van play station hou, hy is daai ouderdom, of WII of whatever hulle ook van hou (lag). Ja, wat sy ouers kan bekostig. Ja, hmmm.”

“(dink) Hy is baie inquisitive okay, en hy peper altyd sy ouers met vrae. En hy wil weet hoe alles werk in die lewe en hulle moet vir hom goeie antwoorde gee. Hy vat nie net nee of ja nie, hy wil weet hoekom. En, hmmm, hy is nie sommer net tevrede met enige antwoord nie, goed moet vir hom sin maak. Ja.”

Interpretasie van Moeder B se onbewuste betekenis – Moeder B fokus eerste op die kind se betrokkenheid en ingeleefdheid by sy taak. Dit kom vir Moeder B voor of hy dit geniet om te leer en dat dit hom gelukkig maak. Sy is van mening dat die kind ‘n positiewe toekomspektief toon en ‘n behoefte het om suksesvol te wees. Sy wys daarop dat hy georganiseerd is en meen dat hy oor die potensiaal beskik om te gaan studeer en suksesvol te wees. Sy is van mening dat hy effens stillerig is en verkies om op sy eie te werk. Die moeder wys daarop dat hy wil weet hoe goed werk en dat hy hom na sy ouers wend vir antwoorde op sy vrae.

Moeder B se projeksie blyk in lyn te wees met haar onderhoude. In beide onderhoude wys sy daarop dat Kind B leergierig is en ooreenkomstig sy potensiaal presteer en suksesvol is. Sy beklemtoon ook Kind B se vermoë om te beplan en selfstandig te werk en dat hulle daar is om hom te help en te ondersteun.

5.3.2.3 Vader B

(1) Onderhoud

Vader B het in sy onderhoud ‘n geneigdheid getoon om homself te onderbreek. ‘n Diskoersanalise van Vader B se onderhoud het laat blyk dat hy dieselfde diskoerse as Moeder B onderskryf, en ook gelykweg soos sy, naamlik **ontwikkeling-tot-volwassenheid en uitlewing van die Christelike geloof**. Die invloed van die **ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers** is

sigbaar in Vader B se beskouing van die uitkomst wat in Tuisskool B bereik moet word (“...hy moet byvoorbeeld bepaalde doelwitte vir hom stel en hy moet werk om dit te kan bereik. Hy moet ‘n goeie onderbou hê in terme van algemene kennis.”(2V6); “...ek dink in essensie hy moet vir hom bepaalde doelwitte kan stel en hy moet kan werk om daai doelwitte te bereik.”(2V6)). Vader B se beklemtoning van individuele doelbepaling en inspanning is ‘n aanduiding van die hoë verwagtings wat hy aan Kind B stel, wat in lyn is met die ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers.

Vader B beskou dit as belangrik vir Kind B om ‘n stem te hê en inspraak te lewer tydens besluitneming en die vlak van sy deelname is, gesien sy ouderdom, hoog (“*Ons trek tot vir Sarel byvoorbeeld in, want ek het nou byvoorbeeld vir hom 2 weke terug gesê, ‘Jy moet nou bid sodat jy kan hoor by die Here moet ons nou gaan of moet ons nie gaan nie’.*”(2V22); “*Ek dink dit is, om ‘n Engelse woord te gebruik, ‘n team effort.*”(2V23); “*...dit is belangrik dat ons dit saam, saam al 3 van ons, dit saam aanpak.*”(2V23)). Dit blyk vir Vader B belangrik te wees dat die gesin naby mekaar leef en saam deelneem aan alle aktiwiteite, waarby Kind B dus nie uitgesluit word as gevolg van sy ouderdom nie.

Vader B blyk hoë verwagtings te stel, met erkenning van die persoonseienskappe wat sukses onderlê (“*Daar was maar bietjie trane en harde woorde party keer maar ek dink dit is omdat ons as ouers ons is sy supervisors basies. Ons is sy teachers en ons het baie hoë verwagtings en ek glo dit het bietjie druk op hom gesit. Maar ek dink dit het, miskien het dit ook vir hom gehelp in terme van dissipline, in terme van dryfkrag, in terme van perseverance en al hierdie dinge.*”(2V4)). Dit kom voor dat Vader B waarde heg aan leer, wat sy beskouing van die ACE-kurrikulum as ondersteuning vir ontwikkeling-tot-volwassenheid beïnvloed (“*Wat ek toe gesien het in terme van die materiaal, die benadering van opvoeding, die benadering van die leerproses, ek het baie daarvan gehou.*”(2V7)). Dit is vir Vader B belangrik dat Kind B oor die nodige self-dissipline moet beskik en na sy mening dra tuisskooling by tot dié vorming (“*Ek voel net home schooling vereis baie meer self-dissipline en ek glo...een van die uitkomst van wat ons verwag in terme van home schooling vir myself as ‘n militaris. Nie dat ek myself sien as ‘n groot militaris nie, maar self-discipline is vir my baie belangrik. Dissipline is belangrik en ek dink*

hierdie is ook een van die maniere wat jy dan ook hierdie dissipline gaan kweek by jou kind.”(2V5)).

Hy beskou homself as verantwoordelik vir Kind B se opvoeding (“*So met die materiaal en daar is buite hulp ook wat ons wel kan raadpleeg, maar die verantwoordelikheid lê eintlik op ons skouers.”(2V12); “*Maar ek dink dit is reg. Jy delegeer dit nie vir ‘n onderwyser of onderwyseres X of Y nie. Jy neem dit op jou eie skouers.”(2V12)).* Vader B skram nie weg van die verantwoordelikheid nie. Dit is ‘n aanduiding van sy eie vlak van volwassenheid, wat in lyn is met die ontwikkeling-tot-volwasseheid-diskoers. Vader B beskou die tuissskool as ‘n positiewe invloed op Kind B se ontwikkeling (“*En ek glo dit het alles bygedra tot, hmmm, tot hierdie selfvertroue wat hy ontwikkel het.”(2V5); “...maar ek het net merkbare vertroue, selfvertroue gesien in dit wat hy doen.”(2V5)).**

Dit invloed van die **Christelike uitlewingsdiskoers** speel ‘n bepalende rol in Vader B se besluitnemingsprosesse, en hy herken Goddelike beskikking in die verloop van hul gesinsgeskiedenis (“*Maar ek dink dit was die Here se genade ook gewees en sy tydsberekening.*”(2V4); “*Toe het ons net geweier want dit is ‘n gebedsaak ook vir ons.*”(2V4)). Vader B stel dat hulle Christene is en dat God die tuissskool met ‘n doel op hulle pad gebring het (“*En ek glo dit is ‘n pad wat ons moet stap...*”(2V4); “*Ek glo, ek glo ons vat die regte pad.”(2V4); “Ek wil ook glo as ‘n, as ‘n as ‘n gelowige dat dit nie net op ons pad gekom het nie, dit het op ons pad gekom met ‘n doel.”(2V5)).* Vader B se herhaaldelike verwysing na hul gesinspad staan in die teken van gehoorsaamheid aan God se wil en illustreer dat hy werklik sy Christelike geloof uitleef.

Vader B se beskouing van hulle gesinsrolle en dus ook die tuissskool word deur die diskoers gerig (“*En weereens gaan ek terug na ons Christelike beginsels. Die man bly die hoof van die huis en as dit kom by sekere crucial beslissings of besluite wat geneem moet word, moet hy die leiding neem. Ek sê nie hy neem die besluit nie. Reta het sekere blootstelling gekry in haar lewe en dan werk ons op ‘n konsultasie tipe basis, konsulteer met mekaar.*”(2V22)). Daar word oor belangrike besluite gebid en gewag vir leiding van God, met volle erkenning van moontlike inspraak deur Kind B (“*...jy moet nou bid sodat jy kan hoor by die Here moet ons nou gaan of*

moet ons nie gaan nie.”(2V22)). Dit wil voorkom dat Vader B geensins die Christelike uitlewingsdiskoers gebruik (misbruik) in belang van sy eie mag nie, maar homself saam met sy gesin onder gesag van God stel.

Vader B se beskouing van tuisskooling word deur sy Christelike geloof gerig (*“Hmmm, en ek glo dat as ‘n gelowige ook, dit is hoe dit gewerk het in die verlede.”*(2V8); *“Ek glo dit is Bybels.”*(2V8)). Hy wys daarop dat hulle poog om Kind B in ooreenstemming met die Christelike waardes groot te maak (*“...dit gaan maar oor Christelike waardes.”*(2V18); *“Ek en Reta moet ‘n voorbeeld stel in terme van Sarel, in terme van ‘n man en vrou.”*(2V19); *“Hmmm, maar eerlikheid is belangrik. Ek het nou-nou gepraat van dissipline dit is vir ons belangrik en dan verdraagsaamheid.”*(2V19)). Vader B is van mening dat die ACE-kurrikulum hulle instaat stel om hul Christelike waardes aan Kind B oor te dra (*“En dan of course die Christelike beginsels wat ook vasgevang word, daarvan het ek ook gehou.”*(2V7); *“So en daarvan hou ek dan ook omdat ons hom grootmaak as ‘n gelowige kind.”*(2V7)).

(2) Projeksie

“(kyk na prentjie) Goed (dink) okay, ek sien ‘n, kan ek praat in die 3de persoon?”

“Ek sien ‘n, ek sien vir Sarel wat sit met ‘n challenge rondom sy musiek want dit is ‘n verdere addisionele aktiwiteit ook in terme van sy home schooling. Ek sien dat hy hmmm (dink), dit nie noodwendig maklik, maklik, as ‘n maklike challenge sien nie as gevolg van sy ander, ander aktiwiteite waarmee hy ook betrokke is. Hmmm, hy het ook die Science club en hy het die Skryf club. Hmmm, en hy het ook die behoefte om, om musiek te kan speel. En, hmmm, hy sit ook hierso met sy, met sy ogies toe om te dink in terme van wat hy ook moet speel as dit kom by die jaareindfunksie, die prysuitdeling wat oor 3 weke is. En, hmmm, vir hom is dit ook ‘n challenge in terme van, dat hy ook moet optree voor al sy maatjies wat ook musiek neem, maar ook die res van die akademie. Dit is die prysuitdeling vir die akademie en, hmmm, maar hy weet ook dat soos, soos in die verlede en soos met verlede jaar waar hy ook hierdie challenge gehad het dat hy dit ook, hmmm, met, dat hy dit ook sal kan doen met flying colours. En, hmmm, daar is ook dan vir hom, ook vir hom gesê dat ons baie trots is op hom en dat ons glo dat, hmmm, dat, hmmm, dat soos hy, dit sy wens was om te kan, musiek te kan speel dat hy dit sal, dat hy ook sy doel sal bereik.”

“(dink) Hmmm, vooraf was ek dink die challenges van sy ander vakke ook gewees en daarom sit hy hierso met sy ogies toe.”

“Ek, soos ek gesê het ek dink hy dink in terme van dit wat hy moet speel, vir wat is die liedjie, die musiek wat hy moet opvoer tydens die prys uitdeling.”

“(dink) Hmmm (dink), dit gaan maar oor rewards. Verlede jaar toe hy ook so goed gedoen het is hy ook gereward. En, hmmm, glo hy dat hy ook dan as hy ook hierdie doelwit bereik het, dat hy ook sy reward sal ontvang.”

“Hmmm, Sarel is ook ‘n, hy is ‘n alleen kind. Ek dink dit, wat dit ook in ‘n mate (dink) makliker maak in terme van die betrokkenheid van sy ouers ook by hom in terme van sy opvoeding, sy akademiese opvoeding. En, hmmm, glo ek ook dat, dat hy ook baie op sy ouers vertrou in terme van sy opleiding.”

“(dink) Nee ek dink nie so nie.”

Identifisering van momente van toepassing op Kind B – Vader B se respons op die TAT-plaat blyk ‘n identifisering van momente te wees, wat direk op Kind B van toepassing is eerder as ‘n projeksie. Dit blyk verhoudingsmatig van aard te wees aangesien dit dui op sy fyn ingesteldheid op Kind B, en is moontlik nie ‘n weerspieëling van die diskoerse nie. Hy wys daarop dat Kind B betrokke is by die taak en dat hy dit as uitdagend ervaar. Hy blyk bewus te wees van Kind B se werkslading en dat hy verskeie take het waarby hy betrokke is. Vader B is egter van mening dat Kind B gewoonlik suksesvol is en dat hulle baie trots is op hom en aan hom die nodige erkenning bied. Hy stel dat hulle volle vertroue in Kind B het dat hy sal volhard en die doelwitte wat hy vir homself stel sal bereik. Hy wys daarop dat Kind B, soos vorige jare, beloon sal word vir die goeie werk wat hy doen. Vader B blyk bewus te wees daarvan dat Kind B soms alleen voel maar is van mening dat hulle teenwoordigheid hom minder alleen laat voel. Vader B wys daarop dat hulle Kind B ondersteun en dat hy op hulle vertrou vir die leiding wat hy verlang.

Vader B se respons op die TAT-plaat is in lyn met sy onderhoud. In sy onderhoud het hy daarop gewys dat prestasie vir hom belangrik is en dat hy hoë verwagtings aan Kind B stel. Hy stel egter dat Kind B oor die vermoë beskik om in ooreenstemming met die verwagtings te presteer. Vader B se hulp en ondersteuning aan Kind B is duidelik in sy onderhoud sowel as sy projeksie. Hy het wel nie in sy onderhoud eksplisiet genoem dat hy trots is op Kind B nie alhoewel dit geïmpliseer word.

5.3.2.4 Kind B

(1) Onderhoud

‘n Diskoers-analise van Kind B se onderhoud laat blyk dat hy ook die **ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers** onderskryf. Die invloed van die diskoers is sigbaar in sy beskouing van die rol wat Moeder B in die tuisskool vervul (*“Sy bly hier so en as ek in my skoolwerk iets verkeerd gedoen het of iets vergeet het dan sê sy vir my en dan gaan doen ek dit reg of doen dit oor of iets.”*(2S12)). Hy blyk bewus te wees van die verwagtings wat aan hom gestel word en poog om te presteer, wat ooreenstem met die eise van die diskoers. Kind B werk selfstandig, wat ook in lyn is met die eise van die diskoers (*“Ek werk in my kamer en dan werk sy by die kamer langs my in die hoofslaapkamer.”*(2S13)). Kind B geniet dit in die tuisskool en vind dit stimulerend (*“...dit is nie of jy meer werk doen nie, maar jy doen beter en interessanter werk as in die skool.”*(2S25); *“En in die Wiskunde, die Wiskunde is maklik en ek het nou net met my laaste pace, boeke gesukkel maar ek het dit opgelos gekry.”*(2S25)). Hy toon deursettingsvermoë, wat in lyn is met die doelwitte in die diskoers.

Kind B voel soms eensaam maar is van mening dat dit nou beter is aangesien sy ouers daar is vir hom (*“Lekker, maar partykeer nie, want partykeer voel jy lonely.”*(2S7); *“...partykeer is ek bly ek is die enigste kind maar ander tye is ek bietjie eensaam.”*(2S7); *“Dit het beter geword van die homeschool af.”*(2S38)). Kind B wys daarop dat die tuisskool hom instaat stel om betrokke te raak by aktiwiteite wat hy geniet (*“Ek hou baie daarvan en, hmmm, dit is vir my lekker (dink).”*(2S17); *“En ek kan meer tyd saam met my gesin spandeer.”*(2S17); *“En dit is baie lekkerder as die skool want.... in die skool moet jy vir elke vak moet jy wissel, klasse wissel.”*(2S17); *En hier kan jy net op een plek bly.”*(2S17)). Dit lyk of Kind B ongemaklik is met verandering en die stabiliteit van voorspelbaarheid geniet wat die tuisskool voorsien.

(2) Projeksies

• Menstekening

“Hmmm, hy hou van skate board en play station speel, en hy homeschool, en hy het ook 5 honde.”(2SP5)

“Hmmm, hy hou daarvan om buite te speel, hy hou van sokker en tennis en (dink) hy hou daarvan om sy ouers te help met iets en hy hou daarvan om met sy honde te speel.”(2SP10)

“Hy sukkel partykeer om sokker te speel, party keer. En hy sukkel party keer om vliegtuie te bou, maar ja, hmmm, ja.”(2SP14)

“Hmmm, hy probeer net weer.”(2SP15)

“Hy het ‘n pa en ‘n ma en ‘n ander boetie, ‘n kleiner boetie.”(2SP17)

“Hmmm, hy is lief vir haar en hulle speel lekker saam en hy help haar baie met kos kook, met kos maak en tuin maak.”(2SP19)

“Hmmm, sy pa, hmmm (dink), sorry. Hy en sy pa doen elke Dinsdag iets saam soos gaan plant plantjies of gaan speel golf of iets en ja, hy speel saam met hom straat tennis.”(2SP25)

“Hmmm, hy dink sy boetie is baie irriterend en hy speel nog steeds saam met hom.”(2SP29)

“Hmmm, sy ma is die onderwyser en sy pa is die prinsipaal en hy doen nogal baie werk, maar nie so baie nie. En ja.”(2SP31)

“Hy dink dit is baie lekker.”(2SP32)

“Hmmm, die skool, hmmm, is baie groot, so jy kry nie direkte aandag nie. En, hmmm, hy het baie vriende maar hulle kan nie almal met hom gelyk speel nie.”(2SP38)

“Ja, en (dink) elke jaar verander hy van onderwysers en hy hou nie daarvan nie.”(2SP39)

“In die skool is daar min werk en in die tuisskool is daar bietjie meer werk.”(2SP40)

“Hy dink, of hy raai, of hy dink dit was God se plan.”(2SP43)

“Hmmm (dink), well in die skool het hy nie sulke baie vriende gehad nie en in die tuisskool het hy lekker baie vriende gemaak. Seker so twee keer meer vriende as in die skool.”(2SP44)

“Hmmm, hulle hou daarvan om saam te speel, om play station te speel en om saam golf te speel en putt-putt te speel.”(2SP49)

“Hmmm, dat jy bietjie later kan begin in die oggend dan hoef jy nie 7:30 by die skool te wees nie. En jy kan vroeër klaarmaak want as jy 11:00 klaar is met jou werk is jy klaar vir die dag en dan kan jy speel of rus of te kere gaan.”(2SP54)

“Hmmm, dat daar meer werk is, meer interessante werk en dat daar direkte help of ja, dat daar direkte help.”(2SP55)

“Hmmm, as jy nie jou werk gedoen kry op een dag nie, sê nou dit is Maandag, dan kan jy dit of Dinsdag doen of jy moet dit inhaal op ‘n ander dag. En op Vrydag as jy iets nie gedoen het nie moet jy dit op Sondag doen.”(2SP56)

“Hmmm (dink), hmmm, spelling op hierdie oomblik. Well dit is nie moeilik nie maar partykeer dink ‘n mens nie en skryf 2 woorde oor of iets verkeerd of so iets.”(2SP57)

“Hmmm, hy staan op en dan lees hy Bybel en dan begin hy en dan doen hy Wiskunde en dan Science en Afrikaans en Word building en Literature. En as hy klaar is met dit, hy maak gewoonlik 14:00 klaar, dan speel hy vir die dag verder.”(2SP58)

“Hmmm, hy kan die, hy kan sy skooltye enige tyd wat hy wil maak in die jaar. Soos hy kan Januarie begin en Oktober klaar maak of so iets. En ja, maar hy besluit want hy het nog maatjies wat in die skool was, wat ook nog saam met hom speel so hy doen dit, hmmm, hy doen sy skooltye saam met die skool sodat hy ook kan vakansie hou.”(2SP61)

“Hmmm, well, hy kan meer tyd saam met die gesin spandeer want as hy in die skool was kom hy eers 13:30 of 14:00 terug by die huis en dan moet hy nog huiswerk doen, vir so ‘n uur of twee. Dan kom sy pa in die aand en dan moet hulle in die aand saam goeters doen en dan gaan slaap hulle en dan moet hulle die volgende oggend weer begin. So as hy vroeg klaar maak kan hy meer tyd, hmmm, spandeer saam met sy gesin.”(2SP63)

“Party keer moet jy Sondae werk, dan kon jy, sê nou maar, gaan fliék het saam met jou gesin of winkel toe gegaan het of by ‘n koffie winkel gaan koffie drink het of so, en dan moet jy werk.”(2SP66)

“Hmmm, by die kerk is daar Sondagskool wat hy heen gaan en partykeer dan gaan sit hy saam met sy ma-hulle in die kerk. En ja.”(2SP67)

“Dit is nie rêrig ‘n probleem nie want hy was in die skool, so hy kan naastenby dieselfde opinie hê. En die skool is naastenby dieselfde as die tuisskool.”(2SP68)

“Hmmm, hy hou net baie daarvan. Hy hou baie van tuisskool en hy kan baie tyd saam met sy gesin spandeer.”(2SP69)

Interpretasie van Kind B se onbewuste betekenis – Kind B se bespreking van sy tekening bevat talle identifiseerbare elemente uit sy eie gesitueerdheid en selfs direkte bespreking, dus kan dit nie suiwer as ‘n projeksie geïnterpreteer word nie. Dit skyn of Kind B tevrede is met sy huidige situasie en dit geniet in die tuisskool. Dit wil voorkom of hy soms probleme ondervind met sekere van sy take, maar dat hy nie opgee nie en aanhou totdat hy sukses behaal. Dit blyk dat hy die gesinsverhoudings as positief ervaar en hy geniet dit om sy ouers met takies te help en om kwaliteit tyd saam met hulle deur te bring. Dit wil voorkom of hy soms alleen voel en hy toon ‘n behoefte aan ‘n broer saam met wie hy kan speel. Dit kom voor dat Kind B die institusionele skool as negatief ervaar het weens die gebrek aan individuele aandag, stabiliteit en stimulerende werksopdragte. Hy skyn dit as God se plan te sien dat hy in die tuisskool is. Hy skyn sy huidige situasie te ervaar as vry en stimulerend aangesien hy kan deelneem aan

aktiwiteite wat hy geniet, meer vriende het as in die skool, individuele aandag kry en die werk stimulerend vind.

- TAT

“Hmmm, okay, dit was ‘n, oh dit is ‘n viool. Hmmm, dit was ‘n seuntjie wat, hy was so 7, 8 jaar oud, 8, 9 jaar oud en, hmmm, hy het, hy wou die dag viool speel. En hy het ‘n konsert gehad, maar toe het een van sy string goeters gebreek en toe sê die komponis dat hy nie kan speel nie en nou is hy baie hartseer. En hy sit net by sy lessenaar en kyk na sy viool en ja, en na die tyd gaan hy en sy ma en sy pa vir hom gaan strings koop dat hy weer kan oefen. Maar nou moet hy eers weer wag tot volgende jaar vir die volgende konsert.”

“En ja, hy is net baie hartseer.”

“Hmmm, hy het geoefen en toe voel hy, hy is bietjie los, met sy hand so gevoel en toe draai hy hom styf maar toe het hy hom per ongeluk te styf gedraai en toe breek die onderste ding uit. En dan moet hy eers die hele onderste string se stuk van die viool vervang.”

“Hmmm (dink), hmmm, hy (dink), ek weet nie (dink), hy gaan maar net nuwe strings koop of kry en dan ja, gaan hy net aanhou speel.”

“Hmmm, goed hy speel al klomp liedjies en ja, sy komponis sê hy gaan ‘n groot viool star of ja, word eendag.”

“Hmmm, hy gaan maar net hard oefen en hy gaan seker maak sy strings breek nie weer nie. En hy gaan elke 6 maande, gaan hy nuwe strings op sit dat hy kan beter speel en net voor die konsert gaan hy ook nuwe strings op sit. En dan ja.”

“Hmmm, hulle is net baie hartseer vir hom ja, dat hy nie kan in die konsert speel nie want hy het baie uitgesien daarna.”

“Hmmm (dink), hmmm (dink), hmmm, nie rêrig iets anders nie.”

“Baie goed want hy gaan oefen en dan gaan hy die liedjie wat hy, sou hierdie jaar speel, speel so dan het hy langer geoefen, al.”

“Ook baie goed want hy speel omtrent elke dag. En ja.”

Interpretasie van Kind B se onbewuste betekenis – Die kind in die projeksie blyk ongelukkig te wees aangesien hy soms sukkel om die taak wat aan hom gestel word suksesvol te voltooi. Hy wend hom na sy ouers vir hulp en ondersteuning. Dit blyk egter dat hy nie gaan opgee nie en dat hy bereid is om hard te werk en dat hy wel sukses sal behaal. Dit wil voorkom dat hy in die toekoms pro-aktief sal wees om te verseker dat hy nie weer in dieselfde situasie beland nie.

In beide sy projeksies kom dit voor dat Kind B tevrede en gelukkig is met sy huidige situasie. Dit blyk dat sy verhouding met sy ouers positief daar uitsien en dat hy op hulle steun vir hulp, leiding en ondersteuning. Dit wil verder voorkom of hy dit geniet om tyd saam met sy ouers deur te bring. Sy projeksies stem ooreen met sy onderhoud waarin hy meld dat hy dit geniet in die tuisskool.

5.3.2.5 Ongestruktureerde nie-deelnemende observasies

Ek het 8:00 die Maandagoggend (‘n week na die onderhoude) gearriveer vir my eerste observasie. Kind B was reeds aangetrek en gereed om met sy skooldag te begin. Die observasie bevestig beide Moeder B sowel as Kind B se stellings dat hulle vroeg in die oggend met skool begin. Daar is nie ‘n aparte vertrek wat vir skool gebruik word nie en Kind B werk in sy kamer. Hy werk by ‘n lessenaar of “*work station*” (soos dit in ACE genoem word), wat voor die venster staan en uitkyk op die erf agter die huis waar daar ‘n lapa en baie bome is. Sy werksomgewing is goed ingerig en georganiseerd en sy kamer is stil en rustig en die geluid van die voëltjies en honde wat buite blaf is hoorbaar. Hy het nie sy eie rekenaar nie en werk hoofsaaklik in werkboeke.

Kind B was stil, teruggetrokke en effens skaam tydens die observasie. Hy het dadelik gaan sit en sy Wiskunde werkboek uitgehaal en begin werk sonder dat Moeder B nodig gehad het om leiding te gee of hom aan te moedig, wat in lyn is met haar onderhoud. Moeder B het langs sy lessenaar gaan staan en vir my verduidelik hoe hulle tuisskool funksioneer. Sy het onder andere verwys na die doelwit kaart (wat aandui watter vakke gedoen moet word en hoeveel bladsye per vak) en die nasien sleutel (wat Moeder B deurgaans by haar hou). Sy het Kind B onderbreek sodat sy vir my kon wys hoe sy werkboeke lyk en gebruik word.

Moeder B was nie die heelyd in sy kamer terwyl hy werk nie, maar het tussendeur kom vra of hy hulp verlang of vir haar wil vertel wat hy geleer het, wat Moeder B se onderhoud bevestig. Sy het my vertel van hulle roetine, dat hulle in die oggende om 7:30 saam Bybel lees en bid (hulle het ‘n atlas en kies elke dag ‘n ander land om voor te bid) waarna Kind B met skool begin.

Moeder B het daarop gewys dat Kind B na elke vak ‘n breuk neem en dat hulle tydens sy eerste

breuk saam ontbyt eet. Sy het genoem dat sy hare gewoonlik nie vir die eerste vak gekam is nie, maar dat hy vanoggend netjies was omdat ek kom kuier het.

Moeder B het die vertrek verlaat en die doelwit kaart (met hulle vak indeling) gaan haal sodat sy vir my kon verduidelik hoe dit werk. Sy het genoem dat hulle nie die Donderdag skool sou hê nie aangesien Kind B saam met die kinders van die akademie op 'n uitstappie sou gaan ter afsluiting van die jaar. Kind B het selfstandig gewerk ten spyte van die steurnisse van ons gesprek en soms opgestaan om sy neus te gaan blaas. Moeder B het vir ons koffie gebring en vir Kind B gevra wat hy wou eet vir ontbyt. Sy het elke kort-kort kom inloer en agter hom gaan staan om sy vordering te volg, en by dié geleentheid voortgegaan om vir my te vertel van die wyse waarop hulle hulle tuisskool bedryf. Sy het onder andere gesels oor die vakke wat hy doen (Wiskunde, Literatuur, Woordbou, Afrikaans, Engels, Sosiale studies en Wetenskap), dat hy agter is met Literatuur aangesien dit baie leeswerk is. Sy het die bladsy indeling vir elke vak gewys (hy doen tussen 90 en 120 bladsye per week, wat uitwerk op 29 – 34 bladsye per dag), en vertel van die tyd wat aan skoolwerk bestee word (hulle begin 8:00 in die oggende en werk tot ongeveer 13:30 of 14:00). Kind B het onder Moeder B se gesels deur gewerk sonder om 'n woord te sê of op te kyk na ons of die kamera.

Moeder B het agter Kind B gestaan met haar hand op sy skouer en sy werk met die nasiensleutel vergelyk om te bepaal of hy nog op die regte pad is. Sy het ook vir hom gevra om aan haar te verduidelik wat hy moes doen en hy moes die stappe verduidelik. Moeder B het nie vir hom die antwoorde gegee nie, maar hom begelei om self by die antwoorde uit te kom. Dit was vir Moeder B belangrik dat indien hy 'n fout gemaak het hy moes weet wat hy verkeerd gedoen het sodat hy nie die fout sou herhaal nie. Hy het ook 'n aparte boek wat hy gebruik om die somme wat verkeerd is oor uit te werk sodat hy nie sy werkboek bekrap nie. Hy is gelos om sy eie foute agter te kom en reg te stel en om die nodige korreksie in sy werkboek aan te bring.

Moeder B het verduidelik hoe korreksies hanteer word (indien 'n som verkeerd is word korreksie op aparte papier gedoen en in werkboek geplaas), maar Kind B het haar reg gehelp en daarop gewys dat dit slegs so gedoen word as hy 'n fout in 'n toets maak en dat die korreksies andersins in sy werkboek gedoen word en omkring word om te wys dit is oorgedoen. Hierdie regstelling

kan geneem word as ‘n illustrasie van die mate waarin Kind B eienaarskap neem van sy leertaak in die tuisskool en ingekoop het op die ACE-stelsel. Hy het dan ook, toe hy klaar was, opgestaan en Moeder B gaan roep sodat hulle sy werk kon merk. Sy het aan die hand van die nasiensleutel deurgaans seker gemaak dat hy verstaan waar en hoekom hy foute gemaak het en sy het hom daarop gewys dat hy soms nalatige foute maak. Hy het egter sy werk oorwegend suksesvol voltooi en min foute gemaak. Dit nalatige foute waarna Moeder B verwys hou verband met die organisatoriese take en sluit onder andere sy versuim in om aan te dui dat hy regstellings gemaak het sowel as om die bladsy waarmee hy klaar is te tel en aan te teken op sy doelwit kaart.

Ek het twee dae later 9:00 gearriveer vir die tweede observasie, sodat ek die ander vakke kon observeer. Hy het net klaar ontbyt geëet en het met Wetenskap begin. Die huishulp was daar en Moeder B het vir haar gesê om solank in hulle kamer te begin en dat hulle sou skuif wanneer sy by Kind B se kamer kom. Haar teenwoordigheid het nie die onderrig- en leergebeure versteur nie.

Kind B was effens meer ontspanne tydens dié observasie. Moeder B het regdeur die sessie op sy bed gesit en op haar skootrekenaar gewerk. Sy het tussendeur my epos adres gevra aangesien sy vir my inligting wou stuur oor ‘n tuisskool byeenkoms (ekspo waar verskillende kurrikulum verspreiders sou adverteer). Moeder B het weer tussendeur met my gesels en genoem dat hulle soms in die lapa gaan werk, veral wanneer die huishulp daar is. Moeder B het vir ons gaan koffie maak waarna sy die lapa gaan skoon maak het sodat hulle later daar kon gaan sit en werk.

Kind B het selfstandig gewerk en weer tussendeur opgestaan om sy neus te gaan blaas. Moeder B het tussendeur kom inloer om te hoor of Kind B regkom en om verder op haar skootrekenaar te werk. Moeder B het die leerwerk onderbreek om vir hom ‘n video-opname oor ‘n sonsverduistering te wys. Moeder B het vertel dat hy gewoonlik vir haar vertel wat hy leer maar dat hy vandag baie stil was. Hy het omgedraai en haar meegedeel waaroor hy lees, waarop Moeder B hom op die rug getik het in ‘n poging om hom te motiveer en vir hom gesê het, “*Go for gold*”.

Kind B het sy Wetenskap voltooi waarna hy sy werk volgens die nasiensleutel gemerk het en die korreksies aangebring het. Moeder B het agter hom kom staan om te kyk dat hy regkom met die merkwerk sowel as die korreksies. Sy het hom gewaarsku om nie nalatige foute te maak nie, terwyl sy met haar arm om sy nek gestaan het. Moeder B het genoem dat hulle die bladsy nommer van elke bladsy wat klaar gemerk is moet omkring. Sy weet nie hoekom hulle dit moet doen nie, maar hulle doen dit want dit is wat die kurrikulum vereis. Kind B moet ook deurgaans kruisverwysings doen om te wys dat hy wel terug gegaan het en verkeerde antwoorde opgesoek het. Die huishulp het by een geleentheid die onderrig- en leergebeure onderbreek om vir Moeder B in te lig dat sy iets in die huis gebreek het.

Ek het twee dae later om 10:00 gearriveer vir die derde observasie, weer van ander vakke. Dit was 'n lieflike dag en Moeder B en Kind B het buite by 'n tafel gesit en werk (Kind B het skoolwerk gedoen terwyl Moeder B op haar skootrekenaar gewerk het). Met my aankoms het hy met Engels begin en Moeder B het vir ons gaan koffie maak. Die honde het naby ons kom sit en Kind B het spontaan met my oor die honde begin gesels. Hy was aansienklik meer ontspanne tydens die observasie.

Hy het selfstandig gewerk en Moeder B het met haar terugkoms agter hom gaan staan. Hy was aanvanklik onseker oor die opdrag maar het op sy eie reggekom. Sy het wel gepoog om hom te help, waarna sy hom weer gelos het om dit self die werk te voltooi. Kind B se volgende opdrag was om 'n opstel te skryf. Hy moes self 'n onderwerp kies, idees wat verband hou met die onderwerp neerskryf, 'n voorlopige opstel skryf en daarna die finale opstel.

Hy het besluit om oor hulle reise na Israel te skryf en het begin om sy idees neer te skryf. Die telefoon het intussen gelui en die ouma het Moeder B vanuit die huis geroep. Hy het voortgegaan met die neerskryf van sy idees sonder om vir Moeder B te wag. Sy het teruggekom en hom uitgevra. Hulle het die opdrag bespreek en saam aan nog idees gedink en Moeder B het hom gehelp met die spelling van sekere van die woorde, byvoorbeeld "*Morocco*" (Marokko) en Kapernaum. Moeder B het van die werk deurgegaan en vir hom advies gegee, byvoorbeeld om mooier te skryf, spasies te maak tussen sy woorde en te let op sy spelling. Hy het sy beplanning klaargemaak en die finale opstel vir 'n latere stadium gehou.

Kind B het vervolgens begin met Woordbou en Moeder B het tussendeur met my gesels en vertel van haar skryfklub. Moeder B het genoem dat hulle nie die afdeling oor leesklanke gedoen het nie want Kind B was op daardie stadium nog in die institusionele skool. Sy het verduidelik dat dit Amerikaanse leesklanke is en nooit in die toetse gevra word nie. Sy het dit daarom nie as belangrik beskou nie en nie pogings aangewend om dit in te haal nie. Kind B noem aan Moeder B dat hy weet hoekom sy rug seer is – dat hy, tydens die uitstappie die vorige dag, voor was op die glybaan en dat die maats wat na hom afgekom het hom per ongeluk in die rug gestap het. Die oop en intieme verhouding tussen Moeder B en Kind B was veral tydens hierdie observasiesessie merkbaar.

Tydens al drie die observasiesessies het positiewe verhoudingsmomente inderdaad tussen Moeder B en Kind B voorgekom. Moeder B het gereeld agter Kind B gestaan terwyl hy gewerk het en het dikwels met haar arms om sy nek gestaan, oor sy skouers gevryf of hom gesoen. Haar betrokkenheid by haar gesin sowel as haar ondersteunende ingesteldheid teenoor Kind B was deurgaans opmerklik. Dit was duidelik dat hulle as gesin naby mekaar leef en werklik vir mekaar omgee. Die wyse waarop hulle teenoor mekaar sowel as teenoor my opgetree het was in ooreenstemming met hulle Christelike waardes en oortuigings. Dit blyk dat die Christelike uitlewings diskoers ‘n direkte invloed uitoefen op die interaksies en verhoudings met mekaar, in Gesin B sowel as Tuisskool B, maar ook met individue buite hierdie sisteme, wat ‘n aanduiding is van die sterkte van die diskoers.

Kind B was bewus van my teenwoordigheid alhoewel hy nie deurentyd in my rigting gekyk het nie, en algaande oënskynlik meer ontspan het. Vanuit die observasies blyk dit dat Kind B konsekwent, in ‘n verskeidenheid van vakke, selfstandig werk en nie vir Moeder B wag vir hulp nie, wat ooreenstem met Moeder B se onderhoud. Kind B het tydens al drie observasies by sy rooster gehou, wat ‘n aanduiding is van sy reeds gevormde vermoë om by struktuur en roetine te hou. Die doelwitte en verwagtings wat Moeder B aan Kind B stel was tydens al die observasies merkbaar. Vanuit die observasies wil dit blyk dat Moeder B wel as fasiliteerder optree deur aan Kind B die nodige hulp met detail te verleen sonder dat sy die werk vir hom doen. Kind B moes deurgaans self sy werk nagaan en sy foute korregeer.

5.3.3 Bespreking

5.3.3.1 Mikrosisteem van Gesin B

Gesin B is ontspanne, gemaklik in hul verhoudings en ondersteunend, wat positiewe response (byvoorbeeld wedersydse respek en liefde) by die gesinslede ontlok en wat liefdevolle en ondersteunende bemoeienis met mekaar aanmoedig. Die diskoerse, naamlik die ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers sowel as die Christelike uitlewingsdiskoers wat deur al die gesinslede onderskryf word, het 'n harmoniërende invloed op Gesin B se keuse van aktiwiteite, die rolle wat hulle vervul sowel as hul interaksies en onderlinge verhoudings. Gesin B heg waarde aan hulle betrokkenheid bymekaar en bring die meeste van hulle tyd saam deur, deur byvoorbeeld saam kerk toe te gaan, te reis, met plante te werk en te ontspan deur byvoorbeeld mini-golf en straat tennis te speel. Die gesinsaktiwiteite versterk die gesinsbande en verhoudings en is in lyn met die eise en waardes van beide diskoerse. Moeder B wys ook daarop dat hulle as 'n een-kind gesin op mekaar aangewese is, wat ook die gesinsbande versterk.

Vader B se beskouing van hulle gesinsrolle blyk beïnvloed en gerig te word deur die Christelike uitlewingsdiskoers wat hulle onderskryf. Hy verwys na homself as die hoof van die huis en stel dat die verantwoordelikheid vir finale besluite by hom berus, alhoewel hy Moeder B sal konsulteer alvorens hy 'n besluit neem. Die ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers speel ook 'n rol aangesien die ouers Kind B betrek by van die besluite, wat daarop dui dat hy 'n stem het in die sisteem en dat hulle hom op 'n selfstandige, volwasse wyse wil laat optree. Vader B wys daarop dat hulle poog om konsekwent ooreenkomstig hul rolle op te tree sodat hulle 'n voorbeeld vir Kind B kan stel.

Die proksimale prosesse in Gesin B vind plaas op individuele vlak sowel as met die ouers gesamentlik en is informeel van aard, wat bydra tot outentieke toepassing en integrering van die nuwe kennis/vaardigheid. Voor, sowel as tydens hulle reise na die Midde Ooste, leer hulle byvoorbeeld almal van die verskillende kulture deur op te lees en ook hul vernaamste disse te leer maak. Die kwaliteit van hulle omgee verhoudings met mekaar sowel as hulle vaardighede ontwikkel ook tydens hulle gesamentlike deelname aan byvoorbeeld straat tennis. Kind B is ook

in proksimale prosesse betrokke in die gesin se godsdienstige beoefening aangesien hy nuwe kennis, waardes en norme aanleer, byvoorbeeld eerlikheid en verdraagsaamheid. Kind B het egter ook selfstandige aktiwiteite, net soos hy sy skoolwerk grootliks op sy eie doen. Hy hou van rekenaar speletjies speel, met blokkies te bou en om in die motorhuis goed te maak of te bou, wat daartoe bydra dat sy vermoë met betrekking tot die genoemde aktiwiteite met tyd gaan verbeter.

5.3.3.2 Mikrosisteem van Tuisskool B

Tuisskool B vind plaas in die konteks van Gesin B en word beskou as 'n mikrosisteem op sigself. Moeder B het 'n rustige, gemaklike en ondersteunende omgewing in Tuisskool B geskep waar Kind B grootliks selfstandig kan leer en ontwikkel, wat in die algemeen die interpersoonlike verhoudings sowel as die onderrig en leer in Tuisskool B skyn te bevorder. Kind B beskou Moeder B as die onderwyseres en Vader B as die prinsipaal. Moeder B se beskouing van die rolle verskil egter van dié van Kind B. Sy verwys na haarself as 'n fasiliteerder en nie 'n onderwyseres nie, terwyl sy van Kind B verwag om selfstandig te werk, wat in lyn is met die eise van die ontwikkeling- tot-volwassenheid-diskoers. Tydens die observasiesessies het sy egter 'n sterk rol gespeel as kontroleur van sy vordering, alhoewel sy dit nie in haar onderhoud geopper het nie.

Moeder B blyk verantwoordelik te wees vir die keuse van die kurrikulum sowel as die leeraktiwiteite waaraan hulle deelneem, terwyl Kind B die verantwoordelikheid op homself geneem het vir die dag-tot-dag beplanning. Hulle volg 'n gestruktureerde benadering tot onderrig en leer en is in die oggende vanaf 8:00 – 13:30/14:00 (vir ongeveer 5 - 6 ure), besig met skoolwerk. Dit kom na vore dat aandag bestee word aan die toereikende vaslegging van kennis en die inoefening van vaardighede. Die mikrosisteem van die gesin dring egter wel dié van die skool in, byvoorbeeld om takies in die huis te verrig. Moeder B moedig Kind B aan om betrokke te raak by dié aktiwiteite aangesien sy klem plaas op gebalanseerde ontwikkeling, wat ooreenstem met die waardes en eise van die ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers.

Die wyse waarop die onderrig- en leergebeure hanteer word hou implikasies in vir die proksimale prosesse wat plaasvind. Moeder B poog om nougeset die voorgeskrewe struktuur van die ACE-

kurrikulum te volg en daar vind inderdaad verskeie proksimale prosesse plaas tussen Moeder B en Kind B. Moeder B se wyse van begeleiding deur hulp en leiding aan Kind B te voorsien en die werk vir hom te verduidelik indien hy nie verstaan nie maak dit moontlik dat toereikende leer kan plaasvind, wat Kind B se ontwikkeling bevorder. Moeder B verwag dat Kind B in ooreenstemming met sy vermoëns moet presteer en hy het doelwitte wat hy elke dag moet bereik. Hy doen sy eie tydsindeling, wat aan hom die geleentheid bied om verantwoordelikheid te neem vir sy eie leer, te leer om te beplan en sy tyd effektief te bestuur. Kind B werk vir lang periodes op 'n slag wat daarop dui dat hy oor goeie konsentrasievermoë beskik, wat hom instaat stel om sy take suksesvol af te handel. Die assesserings, wat as deel van die kurrikulum gedoen word, voorsien aan Moeder B riglyne met betrekking tot die kennis en vaardighede wat reeds bemeester is en dié wat nog aandag nodig het. Moeder B is dus deurgaans bewus van die vlak waarop Kind B funksioneer en sy kan die onderrig en leer dienooreenkomstig bestuur. Die wyse waarop die onderrig en leer hanteer word dra daartoe by dat Kind B op ouderdom-toepaslike graadvlak in al sy vakke presteer.

Die onderrig- en leergebeure skyn positief beïnvloed te word deur Moeder B se inkoop op die ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers aangesien sy in samehang daarmee waarde heg aan onderrig en leer en dus aan begonde onderwyskundige beginsels. Die invloed van diskoers van die uitleef van Christelike geloofsbeginsels is ook sigbaar deurdat sy streef om die Christelike waardes en beginsels in haar alledaagse lewe in Gesin B sowel as Tuisskool B praktyk te maak.

Vader B se primêre oorweging vir die tuisskool toon 'n ooreenstemming met die oorwegings deur Moeder B gestel. Hy is betrokke by die tuisskool deurdat hy Kind B in die aande of oor naweke help met die werk wat hy nie verstaan nie. Hy is ook betrokke by die prysuitdeling deurdat hy en Moeder B saam besluit oor die pryse wat Kind A gaan ontvang. Die akademie heg waarde aan die hoeveelheid "*paces*" wat 'n kind deurwerk per jaar, maar stel nie spesifieke kriteria vir die prysuitdeling nie. Elke ouer besluit self oor die pryse wat hulle vir hulle kind(ers) gaan gee. Die ouers gee gewoonlik 'n sertifikaat wat aandui hoeveel "*paces*" hy/sy deurgewerk het, wat sy/haar gemiddeld vir die jaar was en watter karaktertrekke hy/sy daardie jaar getoon het. Moeder B noem dat Kind B nog elke jaar goed presteer het en dat hulle ook vir hom byvoorbeeld 'n boek prys saam met die sertifikaat gee. Moeder B en Vader B gaan dan saam met Kind B op

die verhoog en as die hoof van die huis oorhandig Vader B die sertifikaat en prys(e). Die kinders kry ook pryse vir die aktiwiteite waaraan hulle deelneem op Dinsdae, wat bepaal word deur die persoon wat die aktiwiteit aanbied. Moeder B bied byvoorbeeld die skryfklub aan en sy gee vir elke kind ‘n rapport en ‘n bywoningertifikaat.

5.3.3.3 Mesosisteem

Gesin B funksioneer nie in isolasie nie maar verkeer in interaksie met ander sisteme buite die gesin en skool. Moeder B wys daarop dat hulle gesin daarvan hou om tyd saam deur te bring by die huis of tydens hulle reise na die Midde Ooste alhoewel hulle nie geïsoleerd lewe nie. Die ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers speel inderdaad ‘n rol aangesien gebalanseerde ontwikkeling vir die ouers belangrik is, wat veral van belang is in hul benutting en ontginning van die mesosistemiese vlak, naamlik vir wedersydse verryking en relevansie van ervarings en blootstelling.

Tuisskool B vind plaas in die konteks van Gesin B en sterk wedersydse beïnvloeding vind plaas. Die diskoerse wat deur die gesinslede onderskryf word oefen ‘n invloed uit op Tuisskool B en rig Moeder B se beskouing van onderrig en leer, haar keuse van die kurrikulum, haar hantering van Kind B, haar beskouing van hulle rolle, beplanning, hulpverlening en assessering. Dit gebeur ook dat gesinsaktiwiteite, byvoorbeeld om saam te eet, in die skooltyd plaasvind, wat dan minder tyd vir onderrig en leer laat. Kind B stel dat hy soms dié skoolwerk wat nie in die week voltooi word nie oor naweke moet afhandel, wat gesinstyd opneem, netsoos met werkvoltooiing vanuit ‘n institusionele skool sou gebeur het. Dit blyk dat die sisteme soepel is en met mekaar artikuleer en dat dit aangepas word volgens die behoeftes van die gesinslede in die gesin sowel as in die skool.

Tuisskool B is betrokke by ‘n ondersteuningsnetwerk van gesinne wat ook tuisskoolonderrig aan hulle kinders voorsien. Hierdie tuisskole kom elke Dinsdag by die akademie bymekaar, waartydens Kind B die geleentheid kry om aan verskillende aktiwiteite deel te neem, byvoorbeeld “Future Kids”, musiek, drama, kuns en ‘n skryfklub. Kind B kry ook op hierdie dae die geleentheid om met ander kinders te sosialiseer, wat daartoe bydra dat sy gebrekkige sosiale

vaardighede kan verbeter. Dit gebeur ook gereeld dat van die maats oorkom na sy huis en by hom kom speel. Kind B is nie tans by enige ander buitemuurse aktiwiteite betrokke nie.

Gesin B is aktief betrokke by hul kerk en Kind B is in die Sondagskool, wat aan Kind B die geleentheid bied om met kinders van dieselfde portuurgroep en oënskynlik dieselfde waardestelsel te sosialiseer, en dit ondersteun die aanleer en beoefening van waardes wat vir Gesin B belangrik is. Moeder B het gestel dat alhoewel hulle oop is daarvoor dat Kind B met individue van ander kulture en godsdienste sosialiseer sy dit waardeer dat die meeste van sy vriende dieselfde waardestelsel as hulle handhaaf, wat wel Kind B se blootstelling ietwat kan beperk.

Die ouers het albei in hulle onderhoude verwys na hulle families, maar nie genoem hoe gereeld hulle met die families kontak het nie. Beide ouers het daarop gewys dat hulle families hulle aanvanklik uitgespreek het teen hulle besluit om te tuisskool, maar dat hulle met verloop van tyd gemakliker geword het daarmee. Dit wil voorkom of die verhouding tussen Gesin B en hulle families positief daar uitsien.

Die ekologiese oorgangstoestande wat in Gesin B plaasgevind het hou implikasies in op mesosistemiese vlak. Moeder B het verwys na haar gesondheidsprobleme en dat sy ongeveer 6 jaar gelede opgehou werk het. Sy blyk nie negatief te wees hieroor nie maar beskou dit eerder as 'n geleentheid om meer tyd saam met haar gesin deur te bring. Dit het dit ook vir haar moontlik gemaak om tuisskoolonderrig aan Kind B te voorsien.

5.3.3.4 Eksosisteem

Gesin B sowel as Tuisskool B word beïnvloed deur die eksosisteem wat onder andere verwys na Vader B se werksverpligtinge. Vader B ontken dat sy werk 'n negatiewe invloed op Gesin B uitoefen. Hy meld egter dat hy soms werksdruk ervaar, wat kan bydra tot vrywing tussen die gesinslede, maar dat dit nie gereeld gebeur nie. Die aard van Vader B se werk vereis dat hy elke dag moet koerant lees en hy moedig Kind B aan om dit ook te doen en sodoende sy algemene kennis uit te brei. Vader B verwys na homself as 'n militaris alhoewel nie 'n groot militaris nie.

Sy militaristiese ingesteldheid het wel 'n invloed op sy opvoedingspraktyke en is sigbaar in Kind B se demonstrering van self-dissipline sowel as sy goeie maniere. Moeder B se betrokkenheid by haar skryfwerk kan ook daartoe bydra dat haar vaardighede ontwikkel wat sy dan aan Kind B kan oordra.

Die ACE-akademie word beskou as 'n eksosisteem aangesien die ondersteuning (byvoorbeeld op persoonlike vlak sowel as met administratiewe sake) en opleiding (waartydens haar kennis en vaardighede moontlik uitgebrei word) wat Moeder B van daar af benut daartoe bydra dat sy goed ingelig is, wat die druk op haar verminder en bydra daartoe dat sy minder gespanne en gefrustreerd oorkom in Tuisskool B. Die ACE-waardesisteem en die onderrigmodel wat hulle nougeset volg dra verder daartoe by dat sy goeie gehalte onderrig aan Kind B verseker, wat sy onderrig en leer sowel as sy ontwikkeling in die algemeen bevorder.

Die ouers gaan gereeld kerk toe en word daar onderrig in die Christelike waardes, wat hulle dan aan Kind B voorhou en wat byvoorbeeld die gesinslede se gedrag beïnvloed en rig deurdat hulle pogg om te alle tye eerlik en verdraagsaam te wees.

5.3.3.5 Makrosisteem

Gesin B behoort aktief aan 'n kerk (as 'n besondere subkultuur) wat uiteraard hul houdings, oortuigings, waardes, norme en gebruike beïnvloed, asook hul persepsies oor hulleself, ander en die samelewing sowel as hulle deelname aan die sisteme wat deel vorm van die sosiale konteks. Gesin B se beskouings van wat reg en verkeerd is word onder andere gebaseer op hulle godsdienstige oortuigings, waardes en norme en word gereflekteer in hulle opvoedingspraktyke, sosialiseringspraktyke sowel as Tuisskool B.

Dit is byvoorbeeld vir Vader B belangrik dat Kind B in ooreenstemming met hulle Christelike waardes, soos eerlikheid, dissipline en verdraagsaamheid, opgevoed word. Dit is ook vir hom belangrik dat hulle gesin na aan mekaar leef en dat hulle as ouers 'n goeie voorbeeld vir Kind B moet stel. Hulle opvoedingspraktyke word andersins beïnvloed deur hulle onderskrywing van die ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers aangesien dit vir beide ouers belangrik is dat Kind

B moet ontwikkel tot 'n verantwoordelike, selfstandige volwassene wat in die toekoms suksesvol in 'n werk kan staan en homself kan onderhou.

Moeder B hou daarvan dat Kind B met kinders wat dieselfde waardes as hulle het sosialiseer, alhoewel sy ook wil hê dat Kind B aan ander kulturele- en godsdienstige groepe blootgestel moet word. Die godsdienstige groep waaraan die ouers behoort het onder andere 'n invloed uitgeoefen op hulle keuse van 'n kurrikulum, deurdat beide ouers hou van die Christelike beginsels waarop die ACE-kurrikulum gegrond is. Moeder B hou verder van die ondersteuning wat die kurrikulum bied, dat dit wettig is en deur die Departement van Onderwys aanvaar word en dat Kind B jaarliks geassesseer word. Kind B neem ook deel aan die aktiwiteitsdae waar hy blootgestel word aan kinders met dieselfde waardes. Tuisskool B word ook beïnvloed deur die ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers aangesien Kind B aangemoedig word om verantwoordelikheid te neem vir sy eie leer en om selfstandig te werk.

5.3.3.6 Chronosisteem

Die deelnemers se intrinsieke ontwikkeling sowel as veranderings in die breër sosiale konteks het 'n invloed op Gesin B. Kind B is 'n adolessent en hy gaan in emosionele-, sosiale-, fisiese- en kognitiewe opsig deur verskeie vorms van verandering wat oor-en-weer sy hormone, buie, kommunikasie en moontlik ook sy selfbeeld beïnvloed. Kind B se maturasie het bygedra tot die benadering wat Moeder B in die tuisskool volg aangesien Kind B reeds instaat is om selfstandig voort te gaan met sy werk, wat bevestig is deur die observasies. Kind B se vlak van kognitiewe ontwikkeling dra ook daartoe by dat hy meer komplekse werkboeke doen en ook aan meer komplekse aktiwiteite by hulle aktiwiteitsdae deelneem, byvoorbeeld moeiliker skryftake.

Kind B het nie sy eie rekenaar nie, alhoewel hy toegang tot Moeder B se skootrekenaar het. Die tegnologie het 'n positiewe invloed aangesien dit toegang tot hulpbronne moontlik maak. Kind B geniet dit om rekenaarspeletjies te speel, alhoewel dit blyk dat hy nie sy vrye tyd oorwegend agter die rekenaar deurbring nie. Dit blyk dat hy gereeld buite speel (alleen, saam met sy ouers of saam met vriende), wat sy motoriese- en sosiale ontwikkeling kan bevorder. Hy en sy ouers bring die meeste van hulle vrye tyd saam deur wat aangesig-tot-aangesig gesinstyd moontlik

maak, wat die verhoudings in Gesin B bevorder, maar op so 'n wyse dat dit geensins Kind B se ontwikkeling rem nie.

Die ekonomiese ontwikkelings het 'n invloed op Gesin B uitgeoefen. Moeder A wys daarop dat die swak ekonomiese toestande daartoe bydra dat hulle nie kan bekostig om veel goed buite die huis te doen nie, maar eerder tyd by die huis saam deurbring. Sy sê egter nie dat Tuisskool B hierdeur beïnvloed word nie en is van mening dat tuisskooling 'n goedkoper opsie is aangesien hulle nie nodig het om skooldrag aan te koop nie. Hulle is 'n enkel-inkomste gesin en dit kan druk op Vader B plaas as die enigste broodwinner, ofskoon hy nie daarna verwys het nie.

Die veranderinge wat in 1994 op politieke gebied plaasgevind het, het veranderinge in die kurrikulum teweeg gebring. Dit blyk egter nie 'n invloed te gehad het op Gesin B se besluit op tuisskooling nie aangesien die ouers nie 'n probleem gehad het met die institusionele skool waarin Kind B was gehad het nie. Moeder B het gestel dat hulle oop is vir die moontlikheid dat die tuisskool-opsie tydelik van aard kan wees, en dat hulle enige veranderinge in die toekoms sal aanvaar en daarby sal aanpas. Sy hou egter van die kurrikulum wat hulle tans gebruik aangesien dit op Christelike beginsels gebaseer word en 'n hoë standaard handhaaf, wat na haar mening nie die geval is in die institusionele skole nie, en sy sal Kind B daarom nie sommer terug plaas in 'n "gewone skool" nie, maar sy sal eerder 'n Christelike privaatskool oorweeg.

5.3.3.7 Persoon-proses-konteks-tyd model

Die interaksies en verhoudings wat in Gesin B sowel as Tuisskool B plaasvind word uiteraard nie slegs beïnvloed deur die gesinslede se diskoerse nie, maar ook hul persoonseenskappe. Kind B se persoonseenskappe beïnvloed die wyse waarop die ouers Kind B hanteer sowel as die interaksies tussen hulle. Kind B word beskryf as 'n saggeaarde, sensitiewe, liefdevolle kind met 'n gemaklike persoonlikheid, wat fisiese aanraking (byvoorbeeld drukkies en soentjies) verwelkom en dit selfs uitdeel aan sy ouers en sy honde. Kind B se maklike geaardheid ontlok positiewe response by die ouers (byvoorbeeld gelukkigheid en liefde), wat liefdevolle en ondersteunende bemoeienis sowel as saamdoen aktiwiteite, byvoorbeeld straat tennis, aanmoedig. Dit dra by tot die bevordering van die intieme verhoudings in Gesin B.

Die eise en verwagtings wat aan Kind B gestel word is nie van so aard dat dit hom ontmoedig om deel te neem aan die interaksies in Gesin B of Tuisskool B nie, maar dit motiveer hom eerder om aan te hou totdat hy sukses behaal. Moeder B se gemaklike, liefdevolle en ondersteunende geaardheid, as uitlewing van haar godsdienstige waardes, dien as aanmoediging vir Kind B om saam met haar deel te neem aan saamdoen aktiwiteite in Gesin B (byvoorbeeld plantjies plant) sowel as Tuisskool B, waar hy byvoorbeeld kontinue assessering gemaklik aanvaar. Vader B se liefdevolle en ondersteunende ingesteldheid spoor Kind B aan om saam met hom deel te neem aan spelaktiwiteite soos mini-golf of straat tennis, asook konstruksie-aktiwiteite en leeraktiwiteite.

Moeder B se toegewydheid, belangstelling en ondersteuning in die onderrig- en leerproses rig en mobiliseer die aktiwiteite en interaksies tussen haar en Kind B. Dit blyk dat Kind B die terugvoer, hulp en ondersteuning wat hy voorsien as positief ervaar sonder dat dit hom oorafhanklik maak, wat hom dan skyn te motiveer om konstruktief deel te neem aan die onderrig- en leergebeure. Moeder B is inderdaad van mening dat Kind B entoesiasies, gemotiveerd, bereidwillig en selfstandig deelneem aan die tuisskool aktiwiteite en dat hy selfs met sekere take, byvoorbeeld die beplanning van sy rooster, inisiatief neem. Dit kom voor dat wanneer hy met 'n taak sukkel hy nie sommer sal moed opgee nie maar dat hy deursettingsvermoë toon, wat bevestig word deur sy projeksies sowel as die observasies.

Kind B geniet dit om, byvoorbeeld, vliegtuie te bou, wat hom motiveer om deel te neem aan konstruksie-aktiwiteite en wat dié vaardighede gaan bevorder. Moeder B is van mening dat Kind B se vordering suksesvol is en dié persepsie dra daartoe by dat sy gemotiveerd is om deel te neem aan ondersteunende interaksies met Kind B. Volgens die moeder se persepsie beleef Kind B die tuisskool dan ook as positief.

Moeder B erken dat sy 'n gebrek het aan kennis in sekere leerareas sowel as 'n gebrek aan opleiding en insig in didaktiese vaardighede. Die verwerwing van kennis sowel as onderwyskundige vaardigheid word beskou as belangrik, wat haar keuse van 'n kurrikulum gerig het. Die ACE-kurrikulum voorsien op daadwerklike wyse aan Moeder B die hulp en ondersteuning wat sy nodig het om, volgens haar persepsie, effektiewe onderrig aan Kind B te

voorsien. Dit is vir Moeder B belangrik dat Kind B selfstandig werk en self sy korreksies aanbring, wat daartoe bydra dat hy van sy eie kennis en vaardighede moet gebruik maak of dit verder uitbrei. Kind B word dan ook jaarliks geassesseer, wat rigting gee aan Moeder B se beplanning van die onderrig- en leergebeure aangesien sy kennis neem van sy vordering sowel as enige leemtes wat sy dan in die onderrig- en leerproses doelmatig kan aanspreek.

Moeder B wys daarop dat Kind B nie in die institusionele skool oor toereikende sosiale vaardighede beskik het om vriendskappe en goeie verhoudings te vorm en in stand te hou nie. Sy is egter van mening dat sy sosiale vaardighede aansienklik verbeter het vandat hy in die tuisskool is en dat hy nou meer goeie vriende het as ooit te vore en ook 'n gelukkige kind geword het. Ek het egter nie die geleentheid gehad om hom tydens sy sosialiseringseleenthede te observeer nie. Moeder B het verwys na haar hartprobleme, wat die rede was waarom sy moes ophou werk. Sy moet elke week of twee hospitaal toe gaan vir bloedtoetse en sy neem Kind B saam aangesien sy hom nie graag alleen by die huis wil los nie. Sy is van mening dat dit nie Kind B se vordering met sy skoolwerk versteur nie aangesien hy selfstandig werk en sy boeke saamneem en in die kafeteria werk. Kind B se ouma is soms tuis en dan sal hy by haar bly en voortgaan met sy skoolwerk. Moeder B het nie melding gemaak van enige fisieke probleme wat deur Vader B of Kind B ervaar word en as appèlkenmerke 'n rol sou kon speel nie.

Kind B se sosialiseringprobleme sowel as sy geneigdheid om te droom wanneer hy met sy skoolwerk besig is kan as appèlmatige eienskappe beskou word deurdat hierdie probleme Moeder B mede-beïnvloed om 'n rustige en koesterende omgewing in Gesin B en Tuisskool B te skep waarbinne hy kan aandag gee en homself kan wees. Moeder B sal met sekere vakke, byvoorbeeld Wiskunde, langs hom sit en sy aandag terugbring na die taak, wat hom instaat stel om beter te fokus. Moeder B skep 'n rustige en ondersteunende omgewing, vry van konflik met die portuurgroep, waarin Kind B kan ontwikkel. Dit kan egter 'n negatiewe invloed op Kind B se ontwikkeling uitoefen aangesien hy nie geleer word om alle uitdagings, byvoorbeeld sy sosialiseringprobleme, konstant te hanteer nie.

Die proksimale prosesse word ook beïnvloed deur die konteks waarin dit plaasvind en die waardes, norme en oortuigings wat deur Gesin B nagestreef word gee vorm aan dié konteks. Die

konteks van Gesin B is rustig en ondersteunend en Kind B blyk gemaklik en ontspanne te wees en hy toon 'n bereidwilligheid om deel te neem aan al die aktiwiteite in Gesin B. Die konteks van Tuisskool B wat binne die konteks van Gesin B bedryf word is ook rustig, ondersteunend dog gestruktureerd. Kind B stel elke dag doelwitte waarheen hy werk, hulle werk 5 – 6 ure lank per dag, hy werk selfstandig, doen self sy eie korreksies en word jaarliks geassesseer. Die konteks dra daartoe by dat Kind B aangemoedig word om sy eie kennis en vaardighede aan te wend of uit te brei en motiveer hom om in meer komplekse leeraktiwiteite betrokke te raak. Die konteks van Tuisskool B is nie vry van steurnisse nie, naamlik die telefoon, die honde, huishulp, ouma, vriende en vriendinne wat kom kuier en huistake wat die onderrig- en leergebeure versteur en selfs vir langer periodes mag onderbreek. Die steurnisse kan Kind B se konsentrasie onderbreek en kan dié tyd wat aan onderrig en leer bestee moet word opneem, wat daartoe bydra dat daar nie noodwendig elke dag 5 – 6 ure aan skoolwerk bestee word nie. Moeder B het daarop gewys dat hulle aanpasbaar is en indien hulle tyd verloor hulle dit op 'n ander dag sal inhaal. Dit wil voorkom dat die steurnisse nie 'n noemenswaardige invloed op Tuisskool B uitoefen nie aangesien Kind B in die meeste vakke op skedule is en volgens my observasies goed bly konsentreer het op sy werk selfs wanneer Moeder B gesellig met my gestaan en gesels het.

Die verskillende kontekste sowel as die proksimale prosesse wat daar plaasvind verander oor tyd en word beïnvloed en gerig deur veranderende verwagtings en gebeure met betrekking tot die ontwikkelingsfase van Kind B en die ouers in die gesin sowel as in die breër gemeenskap. Kind B is nou 13 jaar oud en in die adolensensie fase. Die mate waartoe Kind B verantwoordelikheid vir sy eie leer aanvaar sowel as sy selfstandige werkswyse is 'n aanduiding van sy vlak van kognitiewe ontwikkeling wat hy reeds bereik het sowel as sy vlak van toenemende volwassenheid. Moeder B het daarop gewys dat tuisskoling aan Kind B die geleentheid bied om langer kind te bly, en dit blyk dat sy emosionele- en sosiale ontwikkeling nie in lyn met sy portuurgroep geskied nie en dat hy byvoorbeeld nie aan dieselfde mate van groepsdruk blootgestel word nie. Die een-kind gesin waarin Kind B grootword dra ook daartoe by dat hy die meeste van sy tyd in volwasse geselskap deurbring, wat 'n invloed kan hê op sy portuur-toepaslike gedrag, hoewel dit andersyds daartoe bydra dat hy in sekere opsigte meer volwasse vir sy ouderdom is. Die ontwikkelingsfase waarin Kind B verkeer gaan uiteraard sy response en interaksies met individue in Gesin B en Tuisskool B beïnvloed, maar ook met ander buite dié

sisteme. Kind B se hormoonveranderings kan daartoe bydra dat hy meer geïrriteerd en opstandig is wat intieme interaksies met sy ouers kan ontmoedig, ofskoon dit nie geobserveer was nie.

Moeder B wend doelbewuste pogings aan om op hoogte te bly met die veranderings wat in die wêreld gebeur. Sy poog om Kind B hiervoor voor te berei deur vir hom die kennis en vaardighede aan te leer wat hy mag nodig hê. Dit is byvoorbeeld vir Moeder B belangrik dat Kind B moet kan aanpas by veranderings en leer om enige plek te werk aangesien individue nie meer net in kantore werk nie. Dit is ook vir haar belangrik dat hy eendag vir homself moet kan werk skep aangesien langtermyn indiensneming minder seker geword het. Die ouers poog om Kind B bloot te stel aan individue van verskillende kulturele- en godsdienstige agtergronde in hulle omgewing sowel as tydens hulle reise na die Midde Ooste, wat Kind B die geleentheid gee om te leer om te midde diversiteit te funksioneer.

5.3.4 Voorlopige beantwoording van die navorsingsvrae

1. Wat is die beweegredes vir plasing in tuisskoling?

Moeder B het daarop gewys dat sy nog altyd ten gunste van tuisskoling was, maar dat sy nie regtig gedink het hulle gaan dit doen nie. Sy stel dat die aanvanklike idee om met tuisskoling te begin nie deur haar of Vader B gedryf was nie, maar deur Kind B. Haar besoek aan die ACE-akademie (saam met haar vriendinne, ook vergesel van Kind B, wat op dié wyse kennis geneem het van wat tuisskoling behels) was nie self-geïnisieerde besoek nie maar het toevallig op hulle pad gekom. Dit wys daarop dat die ouers Kind B se idees en wense ernstig opneem en nie net ignoreer nie. Moeder B is van mening dat Kind B in die skool gesukkel het om maats te maak en om aan te pas, wat na haar mening bygedra het tot sy voorstel van tuisskoling. Vader B is ook van mening dat daar nie 'n enkele groot beweegrede van hulle kant as ouers was vir tuisskoling nie en dat Kind B die moontlik geïnisieer het ná sy besoek aan die akademie. Vader B is van mening dat hulle pad deur God beskik word en dat tuisskoling deel van dié plan is eerder as die resultaat van hul inisiatief. In sy onderhoud het Kind B as rede vir sy besluit om tuisskoling te versoek gestel dat tuisskoling vir hom lekker gelyk het en dat dit ook vooraf beter gelyk het as die skool, maar hy het nie in meer besonderhede ingegaan nie.

Die bogemelde (persoonsgedrewe) oorwegings het die onderskeie gesinslede se aanvanklike besluit (3 jaar gelede) onderlê. Die vraag is nou na die mate waartoe die tuisskool steeds in lyn met die oorspronklike oorwegings funksioneer, en dit blyk dat hulle inderdaad almal steeds realiseer. Die ouers is ingestel op Kind B se ontwikkeling en dit blyk dat die tuisskool, na hulle mening, sy ontwikkeling baie goed in ooreenstemming met hul Christelike waardes bevorder. Die ouers is ook in die tuisskool daartoe instaat om geleenthede te skep om Kind B se verdere ontwikkeling te bevorder deur byvoorbeeld geleenthede vir sosialisering te skep en hulle aanvaar hierdie verantwoordelikheid. Dit blyk dus dat dié oorwegings steeds vandag in Tuisskool B realiseer.

Vader B is indirek betrokke by Tuisskool B, wat hom instaat stel om Kind B se vordering en prestasie te monitor, wat daarop dui dat sy oorwegings vir hom belangrik bly en inderdaad in Tuisskool B realiseer. Dit blyk dat Kind B steeds daarvan oortuig is dat tuisskooling 'n beter opsie is as die institusionele skool. Hy geniet dit in die tuisskool en oorweeg nie om terug te gaan na 'n institusionele skool toe nie.

2. Wat is die tuisskool leerders se persepsies van dié redes?

Die ietwat unieke situasie van 'n tuisskool wat op voorstel van die kind in plaas van die inisiatief van die ouers ontstaan het, plaas uiteraard die vraag na die persepsies van die kind in 'n besondere lig. Daarom is dit relevant dat die redes in Kind B se onderhoud en projeksies verskil. In sy onderhoud, stel Kind B dat hy in tuisskooling is omrede dit vir hom lekkerder en beter gelyk het as die institusionele skool. Dit het na vore gekom dat die werk wat hy in Tuisskool B doen vir hom meer uitdagend (interessanter) is as die werk wat hy in die institusionele skool gedoen het. Hy verkies dit so en noem die appèl wat die werk tot hom rig sowel as die relevantheid daarvan vir sy alledaagse lewe sowel as sy voorbereiding vir die toekoms.

In Kind B se projeksies, blyk hy aanvanklik onseker te wees oor die rede vir tuisskooling, waarna hy stel dat dit God se plan is dat die geprojekteerde karakter in die tuisskool is. Hy wys ook daarop dat hy in die tuisskool meer vriende het as in die institusionele skool. Dit wil voorkom of Kind B se besluit om te tuisskool moontlik gedryf was deur sy gebrek aan vriende en sy

sosialiseringsprobleme. Dit blyk dat hy nie op bewuste vlak gemaklik gevoel het om die redes te deel nie, maar eerder op onbewuste vlak.

3. Wat is die diskoerse wat tuisskool opvoeders se tuisskool praktyk rig?

Dit blyk dat beide Moeder B se diskoerse, naamlik die ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers sowel as die Christelike uitlewingsdiskoers 'n invloed uitoefen op die tuisskool praktyk. Moeder B se beskouing van onderrig en leer blyk grotendeels gerig te word deur die ontwikkeling-tot-volwassenheid-diskoers. As opvoedingsdoelstelling beklemtoon Moeder B die praktiese, gebalanseerde en geïntegreerde ontwikkeling van Kind B sodat hy eendag volwasse kan wees, suksesvol in 'n werk kan staan en homself kan onderhou. Sy plaas klem op sy intellektuele vorming en dit is vir haar belangrik dat hy 'n sterk kennisbasis ontwikkel en dat hy die vaardighede sal aanleer wat sy as belangrik ag vir sy toekoms, byvoorbeeld self-dissipline en verantwoordelikheid. Die Christelike uitlewingsdiskoers dra daartoe by dat Moeder B poog om Kind B in ooreenstemming met hulle Christelike waardes en beginsels op te voed en te onderrig. Dit is dan ook vir Moeder B belangrik dat hy sy geloof uitleef en vanuit sy geloofsoortuigings optree.

Vader B onderskryf dieselfde diskoerse as Moeder B en hy stel dus ook die ontwikkeling van Kind B voorop. Dit is vir hom van kernbelang dat Kind B selfstandig en volwasse moet word en hy erken die rol wat onderrig en leer speel in Kind B se ontwikkeling in die algemeen. Hy was nooit ontevrede met die institusionele skool wat Kind B bygewoon het nie, maar beskou tuisskooling as iets wat God op hulle pad gebring het.

4. Hoe ervaar tuisskool leerders hul tuisskoolsituasie?

Kind B ervaar die tuisskool as 'n plek waar hy hard moet werk om die doelwitte soos gestel deur Moeder B te bereik, maar waar hy hulp en ondersteuning ontvang wanneer hy dit nodig het. Dit wil voorkom of hy dit geniet om hard te werk en of hy die tuisskool geniet. Kind B word nie konstant aan veranderings (byvoorbeeld wisseling van klasse en onderwysers), wat vir hom moeilik was, blootgestel nie. Hy kan rustig sonder onderbrekings voortgaan met sy werk in die

gemak van sy eie huis. Hy word ook nie elke dag gekonfronteer met portuurgroep invloede nie, wat verder daartoe bydra dat hy rustig en ongestoord aandag en tyd aan sy skoolwerk kan bestee. Kind B is van mening dat sy werk in Tuisskool B interessanter is as die werk wat hy in die institusionele skool gedoen het. Die bogemelde oorwegings dra daartoe by dat hy Tuisskool B as positief ervaar. In sy onderhoud het hy ook daarop gewys dat hy dit geniet in die tuisskool aangesien hy hierdeur meer tyd saam met sy gesin kan deurbring.

5. Hoe gee die persepsies van tuisskool opvoeders en tuisskool leerders vorm aan die tuisskoolpraktyk waaraan hulle deelneem?

Moeder B het vertel dat die eerste jaar in tuisskooling moeilik was en dat hulle eers moes gewoond raak daaraan en daarby moes aanpas. Moeder B poog om 'n gunstige leeromgewing en goeie gehalte onderwys aan Kind B te voorsien en haar persepsies het daartoe bygedra dat sy oor tuisskooling opgelees het om sodoende Tuisskool B te verbeter. Sy is van mening dat die aanvanklike aanpassings nou verby is en dat hulle dit geniet in die tuisskool. Moeder B se persepsie van Tuisskool B is dat dit op die oomblik goed gaan. Sy wys daarop dat Kind B meer vriende het en dat hy volgens haar persepsie nou 'n gelukkige kind is, dat hy goed presteer en dat sy vordering ooreenstem met die doelwitte wat sy vir hom stel, wat daartoe bydra dat sy voortgaan om Tuisskool B steeds op dieselfde wyse te bedryf.

Kind B se persepsie van Tuisskool B is dat hy hard moet werk, self probleme moet oplos en self verantwoordelikheid vir sy eie leer moet neem. Sy vermoë om dit suksesvol te doen en toereikend te presteer dien as motivering vir hom om voort te gaan met sy harde werk en steeds beter te presteer. Hy wys daarop dat hy dit geniet in die tuisskool en dat hy dit nie oorweeg om terug te gaan na 'n institusionele skool toe nie.

Vader B se persepsie van die tuisskool is dat dit baie goed gaan en dat Kind B se vordering na wense is en dat hy voldoen aan die uitdagings wat aan hom gestel word. Vader B blyk trots te wees op Kind B. Hy bly betrokke by die tuisskool deur voort te gaan met die hulp en ondersteuning wat hy tot dusver aan Kind B voorsien het.

5.4 GEVALLESTUDIE C

5.4.1 Oriënterende Oorsig

Die gesin in gevallestudie C is 'n Engelssprekende, Indiër gesin wat bestaan uit vier gesinslede en hulle is in een van Pretoria se noordelike voorstede woonagtig. Moeder C verkies om saam met haar gesin by die huis te wees. Haar vader is op 'n vroeë ouderdom oorlede en haar moeder moes gedurig werk, so sy en haar broer was van kleinsaf alleen. Sy het van 'n vroeë ouderdom af die wêreld as bedreigend ervaar, wat toe reeds daartoe bygedra het dat sy haar grootliks van die buitewêreld onttrek het. Sy het ná skool by 'n kollege 'n kursus in Administrasie gevolg vir 'n jaar, maar het nog nooit buite die huis gewerk nie. Sy is getroud kort voor sy 20 geword het en is 'n tuisteskepper. Die vader is 'n chemikus en werk as 'n omgewingspesialis vir 'n groot maatskappy in Pretoria. Hulle is oorspronklik van Durban afkomstig en het ongeveer 8 jaar gelede weens die vader se werksverpligtinge na Pretoria verhuis. Hulle twee seuns was ten tye van die ondersoek (begin 2010) onderskeidelik 14 jaar (Graad 9) en 10 jaar (Graad 7) oud, en laasgenoemde het aan die ondersoek deelgeneem.

Die oudste seun (Andre) was tot en met graad 6 in 'n institusionele skool en die jongste seun tot en met graad 3. Die gesin het op 1 September 2007 met tuisskoling begin en doen dit al vir die afgelope twee en 'n half jaar. Hulle gebruik die ACE-kurrikulum. Beide seuns moes aanvanklik 'n assessering ondergaan om hulle intree-vlak te bepaal, wat daarop gedui het dat Andre 2 jaar agter was in Wiskunde en 3 jaar in Engels, terwyl Kind C op sy graadvlak (graad 3) presteer het. Andre wou nie die nuwe jaar (2008) met 'n agterstand begin nie en het al die agterstallige werk voor Desember van daardie jaar ingehaal en die volgende jaar met graad 7 begin. Beide seuns vorder vinniger maar met 'n verskil, en is tans ongeveer 'n graadvlak voor hulle verwagte ouderdomsgroep.

Ek het tydens data-analise bewus geword van my kennis tekorte met betrekking tot die gesin se kultuur. In 'n poging om insae in hulle kultuur te verkry sodat ek die data beter kon begryp sowel as om te verhoed dat my eie idees en aannames 'n invloed uitoefen in my interpretasie, het ek 'n onderhoud gaan voer met 'n vrou wat aan dieselfde kultuur as die gesin behoort.

Daar sal deurgaans na die gesin verwys word as **Gesin C** en **Tuisskool C**, **Moeder C**, **Vader C** en **Kind C**. Waar een van die deelnemers na iemand in die gesin verwys (of waar ek dit doen) is die naam verander om die anonimiteit van die deelnemers te beskerm.

5.4.2 Resultate en bevindings

5.4.2.1 Konteks van die data

Gesin C was vriendelik en gewillig om deel te neem aan die studie. Moeder C kan beskryf word as skaam, stil en teruggetrokke terwyl Vader C ontspanne en geselserig voorgekom het. Kind C was vriendelik en goed gemanierd, en het skaam en stil voorgekom. Hy het nie spontaan verhouding gestig nie, maar 'n tyd geneem om te ontspan en gemaklik te word met my. Andre is ook skaam en stil en het effens op die agtergrond gebly. Hulle woon al vir 8 jaar in hulle huis, wat skoon en netjies is, met 'n rustige atmosfeer. Die huis is eenvoudig met ouerige meubels en hulle het 'n swembad. Teen die mure hang bordjies met Bybel versies sowel as gesinsfoto's. Ek het met die eerste kontakbesoek nie dadelik gemaklik gevoel nie en die atmosfeer was effens styf. Ek en Moeder C het in die sitkamer gaan sit en gesels en ek het op dieselfde dag die onderhoude gevoer.

Moeder C het voorgestel dat ek en Kind C in die eetkamer (wat 'n aparte vertrek is) by die eetkamertafel gaan sit en ons het daar die onderhoud en sy projeksies gedoen, wat ongeveer 60 minute geduur het. Kind C het deurentyd geglimlag maar hy het nie spontaan gesels nie en het op die meeste vrae kort antwoorde gegee. Moeder C se onderhoud en projeksie was volgende en is op haar versoek ook by die eetkamertafel gedoen, wat ongeveer 70 minute geduur het. Vader C het tuisgekom terwyl ek en Moeder C besig was met ons onderhoud en hy en die seuns het in die sitkamer televisie gekyk. Laastens het ek Vader C se onderhoud en projeksie ook by die eetkamertafel gedoen, wat ongeveer 35 minute geduur het. Daar was geen onderbrekings tydens enige van die onderhoude nie.

Die onderhoude het informeel verloop en Moeder C en Vader C het spontaan gesels. Ek het die onderhoud skedule voortdurend geraadpleeg aangesien dit nodig was om uit te vra oor sekere

temas voordat die deelnemers daarvoor sou gesels. Ek het egter sover moontlik gepoog om die deelnemers se inisiatief te volg.

Die drie observasiesessies wat twee weke na die onderhoude plaasgevind het, het ongeveer 60 minute elk geduur, en het vlot verloop. Die gesin het die week voor die observasies in Mauritius vakansie gehou. Die reflektiewe onderhoud het ongeveer twee maande na die observasies plaasgevind, en ongeveer 50 minute geduur. Die reflektiewe onderhoud was veral daarop gerig om die invloed van kultuur en godsdiens in Gesin C sowel as Tuisskool C te verken. Moeder C se optrede tydens die observasiesessies stem ooreen met wat sy in die onderhoude gesê het en blyk konsekwent te wees. Die verhoudings binne die gesin kom gunstig voor alhoewel positiewe verhoudingsmomente tussen Moeder C en haar seuns nie direk geobserveer was nie.

5.4.2.2 Moeder C

(1) Onderhoude

Moeder C het die geneigdheid getoon om my dikwels in die rede te val deur te begin praat voordat ek 'n vraag klaar gevra het, veral in die reflektiewe onderhoud. Sy het my vrae akkuraat geantisipeer en toepaslik beantwoord. Sy het taalfoute gemaak, wat nie gekorrigeer sal word nie aangesien dit relevant mag wees met betrekking tot haar vlak van praktyk. 'n Diskoers-analise van Moeder C se onderhoude het laat blyk dat die primêre diskoers wat sy onderskryf 'n **patriargale diskoers** in die Indiër kultuur is. In belang van sistematiek bespreek ek steeds Moeder C eerste, al behoort die data verkry van Vader C as die patriarg uiteraard nou eintlik as uitgangspunt te dien. Moeder C se instemmings en praktyke blyk met ander woorde indirek of sekondêr beïnvloed te wees deur die patriargale diskoers, terwyl dit deur Vader C gedryf word.

Godsdiens *per se* het 'n prominente plek in die Indiër kultuur en die beoefening daarvan is gegewe. Dit blyk egter dat Gesin C se beoefening van hulle godsdiens ekstreem is byvoorbeeld in die getal geleenthede wat weekliks bygewoon word, wat daarop dui dat dit nie noodwendig kultuur gedrewe is nie maar ook personaal gedrewe. Moeder C neem byvoorbeeld sommige

oggende deel aan aktiwiteite wat vir haar ‘n persoonlike ervaring bied en moontlik aan sekere persoonsbehoefte voorsien.

Moeder C behoort saam met haar gesin aan ‘n charismatiese Christelike geloofsgemeenskap wat onder andere die dinamiese, praktiese uitlewing van geloof benadruk en haar godsdienstige oortuigings het so ‘n sterk invloed op elke aspek van haar lewe dat dit skyn tot diskoers verhef te word. Dit is ook vir haar geloofsgemeenskap belangrik dat hulle die Bybelse voorskrifte navolg en dit blyk dat Moeder C hiermee poog om haarself en haar seuns só weg te hou van die praktyke wat vir haar onaanvaarbaar is dat dit afgrensing ten doel het. Dit blyk dus dat Moeder C ‘n **Christelike uitlewing- sowel as voorskriftelike diskoers** onderskryf, wat sigbaar is wanneer sy daarop wys dat sy haar geloof vooropstel (“*We are number 1 we are Christians, we are saved, we are born again.*”(3M31); “*For us serving God is very important absolutely. It is priority in our home...*”(3M36); “*You can’t go out and do stuff if you don’t pray and you don’t read the Word.*”(3M36)). Die invloed van die Christelike diskoers vind dus geïntegreerd plaas wat dit moeilik maak om dit te onderskei. Die invloed van die diskoers sal daarom waar dit voorgekom het, aangestip word.

Die patriargale diskoers word reeds sigbaar tydens Moeder C se beantwoording van my inleidende vraag, omtrent die agtergrond van die gesin. Haar hiërargiese aanbieding van die gesinslede en uiteensetting van haar gesitueerdheid is gedoen volgens die posisie wat elk in die gesin bekleë, in lyn met die rolle wat in hulle Indiër kultuur aan hulle opgelê word.

Sy het verduidelik dat sy na haar troue by Vader C en sy moeder moes intrek, wat in lyn is met haar kultuur sowel as ‘n patriargale diskoers van hul kultuur. Dit kom voor dat Moeder C beleef dat sy in meerdere opsigte nie ‘n keuse of beheer gehad het in die ontplooiing van die gesinsbestel soos dit tans daar uitsien nie (“*...when you move into a new area whenever you get dumped, you get dumped.*”(3M23); “*...when we got thrown here we were just confused.*”(3MR32); “*We are thrown into this place that we don’t know.*”(3MR32)). Ook die bedryf van ‘n tuisskool het so met haar “gebeur” (“*I only heard of it when I came to Pretoria and in our church cause there were a few ladies who were doing it. But I had no idea how they were doing it, really I was thrown in at the deep end. I didn’t know what it was going to be*

like.”(3M26)). Moeder C het te kenne gegee dat sy nie geken was in die besluit of keuse nie en dat daar van haar verwag is om die tuisskoling te doen. Dit is in lyn met die patriargale diskoers van hulle kultuur sowel as die patriargale diskoers waar ‘n vrou nie ‘n man se besluit mag bevraagteken nie. Moeder C aanvaar dit steeds en probeer die beste daarvan maak, soos met alles in haar lewe (“...I just took it as it came. If it was a bad day it was a bad day and I just like accepted it and moved on (lag). And maybe that is because it is something that is in me, is that no matter what the situation is I can, I’ll live with it. I will not (dink) jump and run now (lag). So I think that is why, although it is just too much, because it came suddenly for us as well, that I just started to work with it and carried on and it works out.”(3MR33)). Moeder C se aanvaardende ingesteldheid is in lyn met die patriargale diskoers.

Moeder C het my van Vader C vertel en onder andere verwys na sy beroep en die sukses wat hy tot dusver behaal het, as sou sy gepoog het om die belangrike rol wat hy in Gesin C vervul, as hoof van die huis en broodwinner, uit te lig. Sy het slegs genoem dat sy ‘n tuisteskepper is en het nie spontaan hieroor uitgebrei nie (“...I call myself a home executive (lag).”(3M3); “I have never worked outside the home ever.”(3M4)). Sy het baie tyd bestee aan haar vertelling van haar gesin, wat ‘n aanduiding is van die belangrike rol wat haar gesinslede in haar lewe speel. Ek het dit egter deurgaans moeilik gevind om haar aandag op Kind C te vestig en sy het oorwegend van Andre vertel en hom gedurig as voorbeeld gebruik.

Dit het na vore gekom dat alle aspekte van die gesinslede se lewens prominent deur die patriargale diskoers gerig word insluitend hulle gedrag, menings (oor hulself, ander en tuisskoling), die interaksies in en tussen die sisteme waaraan hulle behoort sowel as die praktyk van hul tuisskool. Moeder C het nog altyd die behoefte gehad om haar seuns self groot te maak (“...I really, really wanted to be there with the boys and really see them go through stuff.”(3MR2); “...I never worked and then my big son came along and then I decided I am not going to work because I want to raise the boys myself.”(3M4)). In hulle kultuur werk die mans en hulle verwag dat hulle vrouens by die huis bly saam met die kinders. Moeder C het haar besluit toegeskryf aan haar gemis tydens haar eie kinderjare, maar dit is tegelyk in lyn met haar rol as moeder en versorger.

Moeder C beskryf die belangrike rol wat dissipline in hul gesin speel (“*There is a lot of discipline and we are, we want discipline, it is a big thing for us. We want them to be respectable, disciplined children.*”(3M12)), wat in lyn is met die eise en waardes van die patriargale diskoers waar daar van die kinders verwag word om gehoorsaam te wees. Moeder C noem dat die seuns, veral die oudste, bewus is van Vader C se gesag in die gesin (“*There are days when he knows okay, daddy means business, now I can’t talk to him on a very familiar basis.*”(3M21)). Dit kom voor asof die verhoudings in Gesin C meer formeel van aard is en dat Vader C as ‘n gesagsfiguur beskou word.

Die patriargale diskoers gaan nie sonder meer om ‘n erkenning en uitoefening van mag nie, maar het ook ‘n invloed op hulle interaksies en verhoudings met ander aangesien die seuns almal met respek moet hanteer (“*...not to just hush people off no matter who you are, whatever race. We are very particular about that because even with our gardener we expect them to speak to him properly and never to speak to him as if he is lower than them.*”(3M12); “*Everybody must be treated alike.*”(3M12); “*...we taught them how to make sure that you respect everybody and you live in harmony with everyone, cause we find it is important.*”(3M12); “*I think for us is, that they need to love everybody equally you can’t see people differently.*”(3M57); “*...we make them understand that love is absolutely important, respect. You have to respect everybody whether they are older than you or younger than you, it is very important, respect.*”(3M57)). Moeder C maak van die woorde “*we make them*” gebruik wat dui op ‘n vorm van dwang. Dit blyk dat daar duidelike, streng riglyne vir die seuns gestel word en die invloed van die patriargale diskoers is sigbaar in die ouers se opvoedingspraktyke. Dit kom egter voor of die invloed van die patriargale diskoers getemper word deur Moeder C se Christelike oorwegings. Sy is van mening dat die respek nie ‘n “koue”/afsydige vorm moet aanneem nie, maar vanuit liefde betoon moet word.

Moeder C vertel dat hulle reeds in Durban besluit het dat Andre na ‘n ACE skool toe moes gaan (“*We went to the ACE schools and we already filled in applications.*”(3M31)). Vader C het vroeg reeds deur ‘n vriend kennis gemaak met die ACE-kurrikulum en die keuse van die kurrikulum was toe reeds deur hom gedryf (“*Okay, my husband, or he actually told me about ACE. I had no idea about ACE because of this friend I was telling you from ACE...So he understood how it works...and he knew exactly what the education was all about. And so when*”

he told me about what it was then I was all for it...”(3M31)). Hulle moes egter op kort kennisgewing Pretoria toe trek en hulle het Andre weens praktiese redes in ‘n institusionele skool geplaas (“...the problem was when we moved here the ACE schools were too far for us.”(3M23); So the only other school that took him was *** and only because he was a boy.”(3M24); So we had to put him in that school because we had no choice.”(3M23)). Die seuns is later (weer om praktiese redes) geskuif na ‘n Christelike privaatskool wat naby hulle huis geleë is, maar wat nie ‘n sekondêre afdeling het nie. Met die oog op die hoërskool het die ouers vervolgens die opsie van tuisskooling oorweeg. Dit wil egter voorkom soos vroeër gemeld, dat die finale besluit om te tuisskool deur Vader C gedryf was.

Moeder C het vertel dat hulle die seuns wel vir hulle opinie genader het. Volgens haar formulering het dit egter moontlik meer gegaan om die plek as om die leer (“But we asked the boys first what they would like, because as much as we want, hmmm, ACE was the way we wanted to go, we also needed to know from them. They want to be at home or they want to be out in one of the schools? I really believe they would want to be at home, that they would rather be at home.”(3M25)). Dit wil voorkom of Moeder C gewoonlik die een is wat met die seuns oor hulle opinies sal gesels (“Quite often I speak with them because obviously the dad doesn’t have as much time to sit with them because of his work and stuff like that.”(3MR5)), wat in lyn is met haar rol as moeder en versorger en moontlik blyke gee van die invloed van die patriargale diskoers.

Moeder C se beskouing van onderwys, onderrig en leer word onder andere gerig deur die kultuur waaraan sy behoort sowel as die patriargale diskoers. Om “*educated*” te wees verwys in hulle kultuur nie noodwendig na die verwerwing van akademiese kennis en vaardighede nie, maar na enige iets wat ‘n individu goed doen, byvoorbeeld Andre se musiek (“So Andre is just music. If anyone talks about Andre, he is music.”(3M9)). Dit is sigbaar in die uitkomst wat Moeder C vir haar seuns ten doel stel (“I would want my children to be happy. That whatever they have chosen for themselves is really really their passion...So, as much as all the other stuff in education is important to me, you must follow your passion.”(3M59); “So ultimately we want him to go and run after the goal that he has set for himself. They must be able to go and do what makes them happy.”(3M59)). Dit is dan Moeder C se plig om haar seuns aan te moedig en te ondersteun om

hulle talente verder te ontwikkel. Sy spoor gevolglik haar oudste seun aan om deel te neem aan musiek-aktiwiteite (“*He is in the praise and worship in our church, he plays for the Sunday school’s praise and worship too and our head praise and worship leader also allows him to play on a Sunday evening.*”(3M6); “*...you need to find an external music school, so it was quite a battle for us to get an external music school.*”(3M59)).

Dit blyk dat Moeder C die verwerwing van akademiese kennis en vaardighede ondergeskik plaas, of minstens ambivalent is daarvoor (“*I think if he had to take all of his school books and put it in the bin he probably do it (lag) and go for music (lag), he loves music. But he does his school work well, some days, most days. Some days he scribbles it but I think he enjoys the flexibility of being at home because now he he is doing a lot of extra activities.*”(3M9); “*Andre spot read for Literature instead of reading the whole book and they have some big books to read. So Andre would rather spot read to get his answers (lag).*”(3M11); “*...because he is not doing Literature till matric I think it doesn’t really matter to him right now.*”(3MR10); “*Obviously if you have to find meanings then you find every meaning. But if you are not finding meanings, you just have to re-write the sentence, then I tell every alternative.*”(3MR19)). Kind C se gehoorsaamheid aan Moeder C is sigbaar deurdat hy slegs met haar toestemming (“*I do give him permission now.*”(3MR17)) vrae oorslaan en nie vanuit sy eie keuse nie.

Moeder C is bewus van haar onkunde (“*Because I can just tell you what I learned a long time ago.*”(3M38)) en sy volg die ACE-kurrikulum nougeset (“*...the paces are very, very well equipped so it’s like you must really not understand.*”(3M43)), byvoorbeeld in die wyse waarop hulle hulle dag begin (“*Okay, so a normal day would start with Scripture as well. They can choose the scripture or I can choose it for them and they must study the scripture and recite it. So because that is part of ACE and you must do that because it is important.*”(3M35)). Die kurrikulum bepaal selfs watter hulpbronne hulle mag gebruik en sy hou daarby (“*We are bounded by ACE to use their tutors simply because their tutors share the vision of ACE and the mission of ACE and they would rather we use their tutors.*”(3M41); “*...they expect us to buy a dictionary, specific dictionaries that ACE expects you to buy.*”(3M50)). Die kurrikulum bied aan Moeder C uitvoerige riglyne sodat sy nie alleen verantwoordelikheid vir haar seuns se onderrig en leer hoef te neem nie. Sy beklemtoon inderdaad dat daar van haar verwag word om so min moontlik ‘n inset te lewer (“*...everything is explained very clearly and if you don’t understand*

then obviously we are not allowed to, actually, if he comes and tells me he doesn't understand something, I am not allowed to, now, take a pen and paper and work it out for him. So I am supposed to ask him to, now, re-read the instructions and I will re-read it loud so that he hears what he is saying so that he can start to get an understanding."(3M27); "...we are not allowed to, unless they really, really, really do not understand the explanation, then we can sit down and go and see. But he needs to first tell me how much he knows until I step in and try and correct him wherever."(3M27); "The system is you must do every single pace, you can't skip a pace, they do not allow you to skip a pace."(3M46)).

Sy benadruk dat die kurrikulum haar seuns leer om verantwoordelikheid vir hulle eie leer te aanvaar en om verantwoordelik op te tree, wat belangrik is vir hulle toekomstige rol as broodwinner ("Remember, the curriculum is teaching you responsibility."(3M6); "He gave guitar lessons and he raised his funds and he paid his entire fee."(3M6); "...he has chosen this year to just give service out of free will..."(3M9); "Okay, if there are something that you do not understand I, like, I, remember, I told you last time I do not explain it to you immediately. You must now read, because every book has instructions."(3MR23)).

Moeder C speel 'n minder aktiewe rol in Tuisskool C en neem min verantwoordelikheid vir haar seuns se onderrig en leer. Wat hulle nie self kan bemeester nie, word dikwels gelaat totdat Vader C of ACE-personeel hulle daarmee kan help ("...*I always ask them to come to me because that also gives them some exercise or else they are just sitting over here. So I always say, you know, get up from the chair and then you come to me.*"(3M37); "...I couldn't understand it, so I said, 'I am not even going to read it now.' Obviously if I read it I will get some understanding, but (lag) I didn't read it. So I said, 'Okay, let Dad help you with that.' So that book is just on hold now till Dad can help him with it."(3M38); "So far, we didn't have that problem. Maybe in the later grades, but up until now we have not, but you know what, the school has systems in place for us if we do not understand."(3M39); "...obviously I have to read them and go through them to find mistakes, correct their grammar and stuff like that."(3MR8); "I mark those things and correct them. If I don't know, I give it to my husband and he helps with that, if we don't know, the school helps us."(3MR8)). Vader C kan egter weens hulle kerklike aktiwiteite nie altyd dadelik tyd afstaan om die seuns te help nie, wat daartoe bydra dat hulle skoolwerk dikwels moet

oorstaan (“...very, very rarely it is the same day because obviously most of our afternoons are busy, so there is not much time in the afternoons, so it is weekends.”(3MR24)). Die hulp wat die seuns ontvang is afhanklik van Vader C se beskikbare tyd, wat bevestig dat hulle skoolwerk nie altyd prioriteit is nie.

Moeder C het aanvanklik genoem dat dit vir haar moeilik is om die seuns se werk in verskillende grade te hanteer (“In school it is hectic some days, hmmm, some days I get very stressed because, hmmm, especially when you are dealing with two different grades here.”(3M12)). Sy beskryf egter lateraan hoe sy dit hanteer, wat dui op haar vermoë om haar situasie te aanvaar en voort te gaan (“I think why it is not really a hassle...not every day, is because I try to make them do subjects not, if they are both doing Maths, they mustn't do it together at the same time. So if they need help, you know, to juggle from where they are in Math and, you know, Math is not easy (lag). So what I do is I try to tell them, 'Don't do, especially Math and Afrikaans, don't do them together', because then it is very difficult for me.”(3M37); “...there are some days that are hectic because there are some days they have no choice but to do the same subjects at the same time because then it is leaning towards the end of their books.”(3M38); “...we manage ourselves. I can honestly say we have not really had anything serious.”(3M38)).

Moeder C onderwerp haar seuns aan die assesserings wat deur die ACE-kurrikulum gestel word (“ACE has what they call the CFAM which is an IQ test which you will do in March. It is not compulsory, but if you want to, you must do it.”(3M45); “...every year we have an OBES test that is done in September. That is compulsory, you must do that. So that they will get the results and tell us, okay, the children have been working. You see, I can now manipulate the system and make them believe that my kids are working and that they are working well and whatever...So far they haven't, okay, they tell you in that, like with Andre, I think, they are still to read more Afrikaans, I think.”(3M45); “So far, the boys have not been behind”(3M46)). Sy maak egter nie van enige addisionele assesserings gebruik nie.

Die diskoers-analise het verder laat blyk dat Moeder C se strewes om haarself en haar seuns te isoleer so wyd strek dat dit tot 'n diskoers verhef moet word. **Isolasie** word dus as 'n sekondêre diskoers geïdentifiseer. Moeder C het reeds tydens haar kinderjare die wêreld as onveilig ervaar

en verkies om eerder in die bekende, veilige omgewing van hulle huis te bly (“...we were alone for most of the day. We will go to school and we would get back, we were too scared to do stuff that was wrong.”(3MR2); “...one of the days they were asking me if I could go somewhere and I was like, no, I would not be able to even go to chat to them where I lived all my life because I never went out. So we, I think it was out of fear when we were little that we just stayed in the house and did everything properly.”(3MR2)). Sy voel steeds nie gemaklik om uit te gaan nie (“So I like to be at home. I am not someone who likes to go out. I like to be with my family all the time.”(3M13); “If I do go out, I go out on a Tuesday to church and a Wednesday and my boys go with.”(3M13)).

Moeder C beskou haarself as voltyds verantwoordelik om haar seuns teen negatiewe invloede te beskerm (“So for us the thing was we need to raise them, watch over them, be there, talk them through things, help, listen when they need to speak.”(3MR2)). Moeder C sal hulle nie eens alleen by die huis los, met of sonder familie teenwoordig, nie (“...some people think I am completely crazy, but I will never go on holiday without my children.”(3M13); “I don’t leave them alone at home.”(3M13); “...that (die kerk) is the only place where I am feeling safe with him, I don’t want him to actually go out, so, because he is right there in church with me, I keep him. Because I am one of these people, I think I am Mother Hen (lag). I would like for them to always be nearby, I want to see what they are doing and all of that. Hmmm, know what is going on.”(3M14)). Sy besef dat hulle die seuns besonder beperkte blootstelling aan vreemde ervarings toelaat, maar voel tevrede daaroor (“I didn’t want Andre to be exposed to any of this because already he was very, hmmm, if I can say, sheltered from all of this. He really was not exposed to much things. We have always kept him, we will talk to him about certain things, but he was never really exposed to it and so.”(3M25); “I think it is obvious that if there was a group of boys on my front lawn with alcohol, I would not let my kids go near them...When there are family functions then obviously there is alcohol and I don’t allow my boys to go into that area where there is alcohol. I would rather let them come on this side of the property or whatever. I personally wouldn’t want them to be exposed to that and I don’t allow them to be exposed to that.”(3M58); “So obviously I don’t want them to be exposed to bad language because I wouldn’t want them to be using that language.”(3MR59)).

Moeder C spreek haar sterk uit teen die hedendaagse gedragstendense en wil haar seuns opvoed volgens die beginsels wat in haar jeug gegeld het (“...*the schools we came from, we were very, very conservative. If the teacher walked past we would stop talking because we respected them that much and now the teachers walk there, we see teachers coming out and the children are still doing all of this stuff in front of us.*”(3MR7)). Sy poog gevolglik om haar seuns weg te hou van kinders wat ander waardes as hulle handhaaf (“...*I have never seen such a lot of disrespectful children like I have seen now...and I think that is the things I want to protect them from.*”(3MR7); “*I see the children are very rude...*”(3M25)). Moeder C sal haar seuns wel inlig oor sekere dinge maar sy wil hulle nie direk daaraan blootstel nie (“*But at the same time it is not that they mustn’t see it completely, because obviously I want them to see a little bit so that they can understand that is why we don’t want them to do certain things.*”(3MR7); “*I think that is some of the things we would really want to protect them from.*”(3MR7); “...*we tell them that these things are happening and they hear that these things are happening, we don’t want them really to be in it and know to be in this thing where they have to fight to survive in school. I think that is one of the reasons we really wanted them to enjoy education and not fight for it.*”(3MR7); “*We really want to protect them from that, that they don’t need to be in a fight, now that is not their fight.*”(3MR7)).

Moeder C is egter van mening dat haar seuns voldoende kontak met die buitewêreld het (“...*my kids are so involved with church, they have a very, very big social life.*”(3M53); “...*with church itself they have a very, very big family where they get on with everybody.*”(3M54)). Sy noem dat haar seuns nie probleme met sosialisering ondervind nie (“*I think that although we raise them to honour God and serve God, they don’t put this as a criteria of getting friends.*”(3M55); “...*when we go to Durban most of them, the friends, they are not saved. But they get on just perfectly with them.*”(3M55); “...*they don’t have a problem interacting with the children because generally they are easy going children.*”(3M54)).

(2) Projeksie

“Oh okay, I think he wanted to play the violin and his parents first bought him the violin. And now it is a bit difficult for him to play. So he is tired. So he is just like looking at it now and he is very tired and he is wondering how is he going to do this, it is too much work. So I think

later on maybe he is going to do it again, but now he is a bit tired and he is wondering why did he choose such a difficult instrument.”

“I think he probably saw that somebody play it and he thought it was an exciting thing to do and then he asked his parents. And like most parents they will give them this sort of thing (lag) so I think his parents bought him this thing. And now they think he must play it because it has cost them money for it.”

“Hmmm (dink), maybe after he (dink) has a sleep and wake up and probably try it again.”

“But maybe one day he’ll just be an excellent violinist, yeah.”

“No, now he is just really sad and upset I think. But he will be okay (lag).”

“I just feel that if a child decides this is something that they are passionate about, that they are really like that, they will really go even if they stop for a little while because of difficulties. At some point they will go back to it because they like to do it. Unlike if I say, ‘Hmmm, Chris you must play this instrument, you have to’ because obviously in our house Andre is playing all the instruments. So if I have to go to Chris and say, ‘Chris, just look how well Andre plays the guitar why don’t you play it like that?’ If he doesn’t like it, he doesn’t like it. It is not like he is going to put in effort. Maybe he will for the short term just because he wants to make me happy for the short term, but then he will eventually get bored and tired of it. And then it will be a waste of his time and his effort instead of if he choose something for himself. So I really believe that, especially in those things, those are things children must choose for themselves. They know what they like best. I cannot point out Chris play the keyboard cause he doesn’t like it.”

“I think that he most definitely will because it is a passion that is inside of him.”

“I don’t know, maybe he, he couldn’t read some scale that he was supposed to have or maybe he went for a practice session. Everybody else got it except him cause it happens sometime everybody else will get this thing except you (lag). And I think children generally feel, ‘Everybody else got it, especially they’re my age, and then they think, ‘Maybe something’s wrong with me.’ And obviously as soon as that thought comes into your mind then you just down yourself completely because you wouldn’t even attempt it cause you have this thought, ‘Everybody else around me, so I must be stupid, something is wrong with me, I am not normal.’ And I think only later on if when people are very encouraging, when their families are really encouraging them and when people are really telling them, you know, ‘What if you try, you can’, then they will get back on it and stuff.”

Interpretasie van Moeder C se onbewuste betekenis – Moeder C heg groot waarde aan ‘n kind se belangstelling, beskou ‘n insinking as tydelik, te wyte aan ‘n faktor soos moegheid. Ouers sal gehoor gee aan ‘n kind se versoeke. Sy het die projeksie onderbreek met deprojeksie,

dus om op terugvraging haar eie oortuiging dat dit onwys is om dwang op 'n kind uit te oefen, met my te deel. Sy toon 'n sensitiwiteit vir die effek van mislukking en vir gevoelens van intense minderwaardigheid, wat slegs deur opregte ondersteuning en aanmoediging verhelp kan word.

Moeder C se projeksie toon ooreenkomste sowel as verskille met haar onderhoude. Enersyds heg sy op albei vlakke waarde aan die seuns se belangstellings en is dit vir haar van belang dat elk sy passie moet navolg. Maar die insig in Kind C se welstand en haar bewustheid van sy moegheid soos weergegee in die projeksie word nie in haar onderhoud weerspieël nie. Ten spyte van haar mening dat dit onwys is om 'n kind te dwing, het haar onderhoud ook nie laat blyk dat haar seuns veel keusevryheid gehad het met betrekking tot die besluit op tuisskooling nie, hoewel laasgenoemde ook 'n aanduiding kan wees van haar eie gesitueerdheid waar sy nie kon kies nie. Volgens die onderhoud is sy bewus van die belangrike rol wat ondersteuning speel en is sy van mening dat sy voldoende ondersteuning aan haar seuns bied, alhoewel dit nie deur die observasies bevestig word nie.

5.4.2.3 Vader C

(1) Onderhoud

'n Diskoers-analise van Vader C se onderhoud het laat blyk dat die primêre diskoers wat hy onderskryf 'n **patriargale diskoers** in lyn met hule kultuur as 'n Indiër gesin is. Die invloed van die diskoers is reeds sigbaar in sy beantwoording van my inleidende vraag, omtrent die agtergrond van die gesin, waarin hy dadelik verwys na Moeder C se rol (*"She's a housewife and now she is doing homeschooling."*(3M2)). Omtrent die verhoudings in die gesin sê hy, *"We all understand each other and we relate very well to each other."*(3V3) as sou die ordelike verloop van hul gesinslewe as kriterium dien. Vader C stel nie die gevoelsmatige aspekte van die verhoudings voorop nie en het nie werklik uitgebrei oor sy gesin nie.

Vader C behoort aan dieselfde geloofsgemeenskap as Moeder C en dit blyk dat hy ook 'n **Christelike uitlewing- sowel as voorskriftelike diskoers** onderskryf, wat sigbaar is in die wyse waarop Vader C poog om sy lewe te lei (*"We try to live a very moral Christian life ... The*

Christian values are important to us.”(3V14); “The Bible says train up a child in the ways of the Lord ... that is what the Word says. in.”(3V15)). Vader C se deelname aan talryke verrykende kerklike aktiwiteite mag ook saamhang met sekere persoonsbehoefes.

Die invloed van die patriargale diskoers is ook sigbaar in die wyse waarop Vader C suksesse uitwys (*“I am not sure whether they told you but in 2007 they were on the programme and they finished school early in November and we went overseas for the holiday. I am not sure whether that came out or not. Did they tell you?”(3V6); “And did they tell you Saturday we are leaving for Mauritius?”(3V7); “I know all the special angles, I don’t even have to think it because I think because I learned it so well it (lag).”(3V25)).*

Vader C blyk streng te wees en dit is vir hom belangrik dat sy waardes realiseer in die gesinslede se gedrag. Dit sluit Christelike waardes in (*“Okay, in terms of, I think, honesty, you know, I can’t stand lies. If I hear lies I go mad.”(3V14); “So for me trust is important, honesty is important, truthfulness and yeah. And in terms of morals and ethics, I mean, the language that we use at home is also very strictly guarded by, they don’t use words like ‘shut-up’ and ‘get out’ and ‘voertsek’. They don’t use words that are not allowed. We try to live a very moral Christian life, if I can say it that way. The Christian values are important to us.”(3V14)).*

Vader C is nie ten gunste van die institusionele skole nie (*“In the government schools it is becoming more and more liberated, the education portion of it.”(3V5), wat ‘n aanduiding is van sy konserwatiewe ingesteldheid. Sy voorkeur vir ‘n meer konserwatiewe opvoeding vir sy seuns het ‘n invloed uitgeoefen op sy keuse van ‘n kurrikulum en dui op negering van die realiteite van hul seksuele ontwikkeling (“...the curriculum that we are following is not that liberated. There are things that are suppressed, if I can say that. And I think there are two schools of thinking. The one school of thinking, ‘You tell them what is out there’, and the other school of thinking is, ‘Hey what they don’t know won’t hurt them’. Especially on the sex education portion. So that is the stance that we have taken and for me, I believe what they don’t know won’t hurt them. That is what I believe in.”(3V5)).*

Vader C is van mening dat hy geen beheer oor die institusionele skool se invloed op sy seuns sal hê nie, maar dat sy beheer in die tuisskool inderdaad volkome is (“...if you look at, hmmm, your institution, the influence is very much out of your control. If I say out of your control, if you’re the teacher in a school, that if you choose to throw a duster to a child or you choose to tell a child, ‘Hey shut up, get out of here, you animal’ and that kind of thing. That influences their behavior and their characteristics. So the, hmmm, government school has that influence and I have no control over it. In the home situation I have full control over that, in the sense that I know my wife doesn’t use those words. If I do hear her then I will ask her, ‘What is going on? I hear you are talking to the children?’ I can ask those questions, so I have that control.”(3V16)).

Vader C beskou homself eweneens in beheer van die leerinhoude (“...here in the home environment the doctrine that will come through very clearly, in the paces, in the books itself, a lot of it is your self-interpretation or how you interpret the Scripture...and we have an influence over that...And you include in the doctrine what you want to and for me I am in control. Not just me, my wife and me, we are in control of that”(3V16); “...we can guide and direct the path that they should actually go.”(3V16)).

Vader C is van mening dat die tuisskool Moeder C in ‘n beter posisie plaas om haar rol as moeder te vervul en te sorg dat alles goed verloop (“They are interacting with her and that bond them closer. And now she is able to see, ‘Hey, there is something wrong with this boy today. He is not with us’, or ‘He is thinking about something.’ She can actually check what is happening, is there something wrong with this boy.”(3V18)).

Dit is vir hom belangrik dat die seuns verantwoordelikheid vir hulle leer aanvaar en dat hulle vertrou word daarvoor (“...they will have responsibility now that increase tremendously. Because remember there is a lot of trust based on this particular programmes that they have to set their own goals that teach them that responsibility of planning your work or what have you. They have to accomplish the tasks that they set out to do and they have to report on that honestly. So that characteristic of trust and honesty actually developing. For me that that’s what I like.”(3V12)). Hulle moet op die ou einde hulle rol as man in die samelewing kan vervul (“To become mature adults, responsible adults. The thing that is most important is that they must be

mature and responsible.”(3V15); “I mean, in terms of passing their grades, I don’t think that is going to be a problem. Not something that I have given much thought. They will pass because of the system.”(3V15)). Dit is moontlik relevant dat hy groot vertroue stel in ACE ten opsigte van die seuns se akademiese vordering, as sou dit min of meer gewaarborg wees, terwyl hy skerp fokus op hul sedelik-morele ontwikkeling.

Vader C het dié kurrikulum gekies spesifiek op grond van sy ontwerp en doelstellings (*“I chose the ACE programme because I understand that their way of learning is totally different to what the normal school is. Normal school is, there is the notes, go learn it, come and write the exam. And in the ACE system understanding is important. Because they need to know, they have got to read, understand, apply and demonstrate that understanding, otherwise it is very difficult.”(3V6)*). Die moontlikheid van universiteitsopleiding is egter ook vir hom belangrik (*“...the one reservation that I have is still on the matric, you know, the whole issue around acceptance at university. I know that they have to write special exams, but that is fine. I would still like to see the Senior Certificate as, you know, the physical certificate. That is very important.”(3V8)*).

Vader C verkies dat sy seuns by die huis is aangesien hy hulle vordering kan monitor en self oor sake soos die vakansies kan besluit (*“...here at home you can, you can physically measure it anytime of the day or anytime of the month, you can measure if they are. If we haven’t done this we haven’t done this. But because they do their goals on a weekly basis you can see whether they have achieved them or not.”(3V12); “...the convenience of having them at home, having them to be able to take a week off here or a week off there.”(3V6)*). Deur sy vrou en seuns by die huis te hê laat Vader C se mate van beheer toeneem en is ‘n verdere aanduiding van die invloed van die patriargale diskoers.

Vader C se onderskrywing van die patriargale diskoers is merkbaar tydens sy bespreking van sy seuns se toekoms (*“As where Andre is concerned, the music thing, he has got a passion for that and that is what he wants to, I have agreed and said, ‘Ja, now that is fine, you can do, if that is what you want to.’ But personally I don’t think he is going to finish, that he is, will actually end up in that route. I don’t know, maybe as a father I am thinking otherwise, I have other plans for*

him (smiles) meaning, because, I mean, for me, I come from a very technical background and I expect him to do something in the technical field.”(3V15); “But he has chosen subjects, he is taking Maths and Science, which is what I wanted. It was no pressure from my side, it was subjects he chose.”(3V15); “So, to me the most important is to become mature and responsible adults. They will do the right thing, I am sure of that.”(3V15)). Dit is vir Vader C belangrik dat hulle vinnig vorder sodat hulle kan gaan werk (“...that is an advantage that they speed up their schooling and that they move at that pace.”(3V16)), wat in lyn is met hulle kultuur. Vader C is nie spyt oor die besluit op tuisskooling nie (“We have no regrets. In fact, the only regret we have is we should have started earlier. If we started earlier Andre would have been much further.”(3V26); “I don’t regret the choice, I am happy and I think if I have an option to do it again I will go the same route. I wouldn’t change it.”(3V9)).

Die diskoers-analise het verder laat blyk dat Vader C streef om sy seuns te beskerm binne die veilige ruimte van hul huis en gesin en **isolering** is dus as ‘n sekondêre diskoers geïdentifiseer. Die diskoers word sigbaar in Vader C se ekstreme response op alledaagse probleme deur sy seuns daarteen te wil beskerm (“I was not comfortable sending him to the normal government schools because at that stage we were having the stabbings...story in the paper, in the Record around drugs...The drugs, the fighting and the language, the swearing I am talking about, the vulgar language. And I didn’t want that coming home that was things that I personally considered to be important for them...And then we look at the risk of travelling, accidents, highjacks, taxis all of those things. And I look at the issue around peak hour traffic in the morning...So we look at that situation and the risk is too high. Then we investigated the homeschooling and we found hey, the homeschooling can work for us.”(3V5)).

Die isolasionistiese diskoers is ook op sosiale vlak sigbaar (“...the one time they were playing music and it was pop music as such and we stopped my son playing and he never had an issue with it. We said this is why and he never had an issue with it. As I am saying maybe if we were not there he would have continued to play and I don’t know what the consequences would have been but luckily we were there.”(3V23)). Dit blyk dus dat sy ekstreme hantering van alledaagse probleme bydra tot isolering van sy kinders. Deur die tuisskool kan Vader C beheer uitoefen oor die invloede waaraan hulle blootgestel word (“...what strikes us the most is we don’t have any

negative influence. When I say negative influence, especially in their behavior...”(3V12); “I mean, when they come from that school in the corner they said some things that was funny and I say, ‘Hey, where did you get that word?’ ‘No, it is from school.’ ‘What does this word mean?’ ‘No, my friend used it.’ Now we don’t have that because if they say things they have learned it in the home.”(3V12); “...then they come with some funny games. Games that actually involve clapping each other, you know, ‘What is this?’”(3V12); “...so that brings radical change for me that they are not exposed to that...”(3V12)).

Vader C is egter van mening dat sy seuns genoeg kontak met die buitewêreld kry (“*I feel that there are enough social activities at church. They go to church on a Tuesday, Wednesday, Thursday, Friday, Sunday two times. So I think they interact a lot.”(3V18)).*

(2) Projeksie

“...Okay, someone has given him this thing in front of him, has put it down on his table and he is trying to understand what is this? And what can he do with this? He is just marveling over this instrument or this thing that he sees in front of him. Maybe he knows it is a violin or maybe he doesn’t yet. But I think he is looking at it and thinking, okay, what can I do with this? Can I play this? How does this thing work? I mean as a kid he is most probably 10, 11, 12 of age if you look at the picture. That is what he is looking at and yeah. I think the thought that is going through him is, is it possible to? Can he play it? Can he learn to play it? How does he play it? And what can come out of it? I think his ultimate objective is to be able to play this professionally if I look at it. He is really giving some thought to it.”

“Yes, I suppose, okay I can see that he looks like, he is very alone. There is nothing else in the picture if I look at the picture. He is very alone. So this gift or toy or whatever he has found or whatever was given to him whichever it is, he actually looks to it as a companion the way I look at it and I think he seems to be very lonely and this is something that will give him companionship. I think a lot of people go to their instruments and spend a lot of time. People do yoga for passing the time, people meditate and other stuff. People play the piano so I am thinking maybe he is thinking the same, ‘I am going to keep myself busy and occupied.’”

“He is going to pick up the challenge. He is going to play this thing. He is telling himself that he will play this thing.”

“He is going to be good at it. He is going to be the best. He is actually going to master the art of playing this instrument.”

“This looks like he is an only child. I don’t know why I think he is an only child but there is nothing else in the background that shows that. Yeah that’s it.”

Interpretasie van Vader C se onbewuste betekenis – Vader C toon skerp aanvoeling vir die appèl wat die onbekende aan ‘n seun kan rig en beskou dit as ‘n uitnodiging met verskeie moontlikhede. Hy sien die kind as iemand wat weetgierig en ondernemend is en wat in elke opsig geïnteresseerd is in die taak. Hy toon egter ook ‘n bewustheid van die kind se eensaamheid, wat so intens is dat hy selfs ‘n objek as ‘n metgesel kan beskou om so sy leë tyd om te kry. Hy verwag wel dat die seun gaan wel die taak wat hom opgelê is sal aanvaar en daar is ‘n verwagting van sukses.

Vader C se projeksie toon ooreenkomste sowel as verskille met sy onderhoud. In sy onderhoud blyk dit dat hy ‘n verwagting van sukses koester met betrekking tot beide seuns, wat deur die projeksie bevestig word. Sy sorgsame ingesteldheid teenoor sy seun(s) kom egter nie in die onderhoud na vore nie en sy bewustheid van sy seun(s) se eensaamheid word ook nie tot op bewuste vlak deurgevoer nie.

5.4.2.4 Kind C

(1) Onderhoud

Kind C se onderhoud het veral sy ervaring van die tuisskool belig en het min waarde-georiënteerde stellings bevat. Hy verwys na Moeder C as die een wat hom veral dissipliner en meld dat ongewensde gedrag, na sy mening tereg, gestraf word (*“My mom disciplines me.”*(3S27); *“Sometimes she grounds me or she gives me a hiding or a lecture. But I accept it because it is all going to build me up.”*(3S28)). Kind C help graag Moeder C met die huistake (*“Hmmm, sometimes I help her cook and then on Saturday, no not Saturday, on Thursday morning I baked.”*(3S40)), wat soms die skooltyd opneem.

Kind C verwys na Vader C se werksverpligtinge (*“Well he does different things. Sometimes when we go on holiday you hear the phone ringing it is one of his work colleagues saying, ‘This and this and this is wrong, what do we do?’ So now he must either go to work or he will tell them*

over the phone, okay, it is in that place and then you must do this and this. So he always keeps his phone near him so that whenever he gets a call he can answer.”(3S32)). Hy aanvaar dat sy Vader C besig is (*“Well it is okay with me (glimlag), because he is providing for us.”(3S37)*).

Kind C meld dat hulle soms tyd saam met Vader C deurbring (*“Hmmm, we like to just talk and then sometimes when we play cricket, he’ll come and play with us. Sometimes even with soccer. And sometimes we will just go to the park and we will take our bicycles, we will ride it and him and my mom will just sit and watch us.”(3S34)*). Dit gebeur egter nie gereeld nie aangesien Vader C meeste van die tyd werk (*“Yes, but we haven’t gone to the park for a long time because now sometimes on Saturdays my father goes to work.”(3S35); “...he goes from about 9, 10 o’clock till about 3, 4 o’clock.”(3S36)*).

In die tuissskool, is Kind C self verantwoordelik daarvoor om sy eie doelwitte te stel en Moeder C help hom nie hiermee nie (*“You set it yourself. You set it the day before and so you have to accomplish what you set for yourself.”(3S72)*). Hy is van mening dat hy oor die algemeen regkom met sy skoolwerk maar stel dat hy hulp vra wanneer hy sukkel (*“Well because they explain everything in the pace I don’t usually struggle but when I don’t understand something then I will ask my mom, then she will read it and if I still don’t understand then she will explain it in simpler English.”(3S101)*). Hy is egter bewus daarvan dat hy met sekere vakke sukkel en die oplossings is nie altyd gesond nie (*“I am not good at it, Afrikaans.”(3S14); “Because in my Afrikaans paces, most of the time I skip questions cause I can’t answer it.”(3S16); “...you have to answer from a story and now sometimes I just can’t find it, because I don’t understand the words.”(3S17); “Sometimes I tell my mom and if she can’t find it then we just mark it wrong and then we get the answer from the score key. Or sometimes she will check the score key and tell me which paragraph to find it in.”(3S18); “Hmmm (dink), sometimes I struggle with (dink) English because to know all those definitions it is tough and then it is Social Studies.”(3S21)). Die ontoelaatbare gebruik van die nasiensleutel toon dat daar nie van hom verwag word om self oor die antwoorde te dink nie en dat hy die maklike uitweg kan neem.*

Kind C toon ‘n behoefte aan verrykte leerervarings en mis die nodige hulpbronne (*“Well, I like stories like non-fiction and fiction. Like we used to go to the library but now we stopped so now*

we don't get a chance to go back and apply.”(3S24); “So now it was early last year that our card expired.”(3S25); “I told my mom she has to take me there because there are some books that, hmmm, my Literature it give me a reading book so now I enjoy it and then they tell me the books that are in that series...plus there is videos that can tell me more about missionaries that they advise you to watch. So I have got the urge to go to the library so I can watch it, I can get to the library to watch it.”(3S25)). Hy meld dat hy in die tuisskool soms tyd kry vir leeraktiwiteite wat hy geniet (“I like reading. Sometimes I can if I get a book that I really enjoy, that is full of stories and stuff, I can read it in one day.”(3S23)). Hy noem dat Moeder C die enigste buite-aktiwiteit waaraan hy deelgeneem het gestop het, wat moontlik ‘n uitvloeisel is van haar isolasionistiese diskoers, ofskoon dit oënskynlik in sy belang gedoen is (“I used to attend a ministry in our church. It's a fusion college. They teach you how to dance and stuff. So this year I just stopped, next year I will carry on because I need a rest from 3 years. My mom said I must take a rest.”(3S100)).

Kind C vertel dat hy dit geniet het in die privaatskool wat hy aanvanklik bygewoon het. Sy herinneringe wentel veral om sosiale ervarings (“The private school, it was fun because I once attended my friend's birthday party and we shared a lot of funny stories with each other.”(3S61); “So now and then sometimes we used to walk around the school yard and play.”(3S61); “The friends were good, loyal.”(3S64); “All my classmates were friendly with me.”(3S65); “They are still friendly with me and some, even the lower grades and the higher grades, were friendly with me.”(3S66)). Dit kom voor of hy die maats mis. Hy wys daarop dat sy kontak met maats tans beperk is (“Well, in the holidays they'll walk past and I will have a talk with them.”(2S91); “And sometimes because, hmmm, my friend, hmmm, his teacher sometimes takes long so now all my other friends will come out. So now I talk with them and sometimes while we are waiting I'll go for a visit to all the teachers and so on.”(3S91); “No, we don't go to each other's houses because we are only allowed if we have permission by the parents.”(3S93)). Kind C se formulering van “we are only allowed if” dui daarop dat sy ouers streng is en sy beperkte blootstelling aan die portuurgroep is ‘n aanduiding van die invloed van die isolasionistiese diskoers.

Kind C het ten aanvang van sy onderhoud aktiwiteite waarvan hy hou (*“I like to play drums. I would like to play a violin one day and (thinks) I like soccer, cricket and baseball. I like to swim.”*(3S1)), wat daarop skyn te dui dat hy graag aan meer aktiwiteite wil deelneem. Hy het egter verklaar dat hy die lewe geniet (*“...I enjoy life.”*(3S1)), as sou hy sy situasie aanvaar, wat in lyn is met die patriargale sowel as die isolasionistiese diskoers van sy ouers. Kind C noem verskeie redes waarom hy die tuisskool geniet en geen nadele nie (*“It’s been very fun since you can do more than one grade in a year.”*(3S70); *“No exams, no homework and it is all about building character and honesty.”*(3S89)).

(2) Projeksjies

- Menstekening

“Well, he is very rich. (dink) He drives a Ferrari. He likes to race. (dink) He wears only name brand clothes (dink) and (dink) he has his PhD.”(3SP9)

“Hmmm, he is really tall and (dink) he likes to put his hair in different shapes (dink) and he is very strong.”(3SP11)

“He likes to race, he likes to go shopping. He (dink) likes soccer. He (dink) likes cheese. Yeah.”(3SP12)

“He doesn’t like hockey. He (dink) doesn’t like to be plain.”(3SP13)

“His wife hmmm (dink) is a house wife. She enjoys cooking. His children the girl is 16 and then the two boys are 10 and 8.”(3SP22)

“They go to school and they enjoy playing baseball.”(3SP23)

“He has a brother and his parents.”(3SP25)

“Their family enjoy (dink) soccer. His brother is part of a soccer team. His parents (dink) his father is a coach and his mother is (dink) a (dink) house wife.”(3SP26)

“For him it was fun because he enjoyed the best of life.”(3SP28)

“He (dink) never had to ride in a taxi. He (dink) got whatever he wanted whenever he wanted it. And he had all the money he wanted.”(3SP29)

“They like to bake together and clean.”(3SP34)

“His father still coaches soccer so he takes part in the team.”(3SP35)

“His brother plays in another soccer team.”(3SP38)

“They like to (dink) have races and they enjoy just chatting with each other.”(3SP40)

“(dink) He never fought with his brother and he was always a (ek kan nie hoor nie).”(3SP41)

“Their relationships are extremely good and they enjoy fellowship with each other.”(3SP42)

“He went to a private school and he (dink) took part in races and sometimes he came first.”(3SP43)

“Running. And he played for his school’s soccer team. And he (dink) liked all his subjects.”(3SP44)

“He enjoyed most about the school that they (dink) had lots of things that every child could participate in.”(3SP45)

“(dink) That some of the children were bullies.”(3SP48)

“They tease him (dink) and make fun of everyone. And they used to smash children’s lunch in their faces. Yeah.”(3SP49)

“Hmmm, they tease him like because he was always doing school work and stuff. They said he doesn’t like to have fun. Yeah.”(3SP50)

“His friends, whenever the bullies came they used to form like a shield around him. They were very loyal and they are still loyal today.”(3SP52)

“They like to (dink) participate in sports together because they always make a group, and yeah.”(3SP54)

“He enjoys being a doctor and he cheers up all his patients and he is one of the best doctors in the world.”(3SP56)

“Yeah. (dink) He doesn’t like shoes with laces, he only likes velcro.”(3SP59)

“Because shoes with laces he always have to tie it up where he just puts it on and it doesn’t come out.”(3SP60)

“He wants to be the oldest man in the world and he wants to (dink) drive the world’s best, best hmmm fastest car and he wants to become an owner of a (dink) racing club.”(3SP62)

“He is still struggling on how to handle his Ferrari (dink) and how to maintain his diet.”(3SP63)

“How he likes to eat lots of unhealthy things instead of eating healthy things so that he can be the oldest man in the world.”(3SP64)

“They, you start at 7:30 and finish at 13:00. They had half an hour breaks and food was provided for them. (dink) And whenever it was a birthday they got breakfast.”(3SP65)

“Yes when it was some one’s birthday they get breakfast the whole school.”(3SP66)

“He enjoyed it and he likes to go and visit that school sometimes.”(3SP67)

“He helps the teachers. (dink) He sometimes go to the sports. (dink) And he and his friends gather at the school and they show all the children how they did it when they were in school.”(3SP69)

“That there were no bullies.”(3SP70)

“Scared.”(3SP71)

“He used to run to the teacher.”(3SP72)

“(dink) He always smiles.”(3SP73)

“He is a Christian.”(3SP76)

“His church where he (dink) has his Sunday school which he teaches in. And they have a separate Sunday school building (dink) and (dink) he is best friends with the pastor. (dink) And (dink) the church has lots of activities for kids.”(3SP78)

Interpretasie van Kind C se onbewuste betekenis – Dit wil voorkom of Kind C vervul is met hunkering na ‘n leefwyse wat reëlreg verskil van sy huidige situasie. Hy toon ‘n behoefte om suksesvol te wees op alle vlakke, byvoorbeeld sosiaal en finansiëel. Dit kom voor of gesinsverhoudings wel vir hom belangrik is en dat dit gunstig is, alhoewel hy ‘n behoefte toon aan meer kwaliteit tydens saam met sy gesin, veral sy vader. Alle gesinslede blyk die vrou as huisvrou uit te beeld en die man as broodwinner.

Die privaatskool word in sy projeksie beskryf as die plek waar hy dit geniet het en goed presteer het. Hy skyn die verskeie opsies wat die privaatskool bied met betrekking tot deelname die meeste te geniet. Dit blyk dat die boelies wat hom geterg het selfs nie eens sy positiewe ervaring van die privaatskool kon verander nie en hy ervaar dat hy goeie maats gehad het wat onder alle omstandighede daar was vir hom. Hy openbaar ‘n positiewe toekomspektief en wil graag eendag suksesvol wees in sy beroep en wil ook finansiëel onafhanklik wees. Hy toon ‘n behoefte om uit te breek van die norms of voorskrifte ter wille van genieting.

- TAT

“Okay once upon a time there was a boy who had a violin and he enjoyed playing with it. And he used to play at church and he used to just play his talent for everyone. One day as he was taking his violin up to play he started playing it and he heard a loud noise and when he looked at his violin one of the strings had cut. And there were no strings, he had no strings to replace it with and wherever he went to buy strings they were out of stock. So he laid his violin on a table and he was really sad. And so eventually he started to cry and God made a way that he looked in a certain place and he had the specific violin string, the last, last one. And he fixed his violin and he was back to normal.”

“He mistakenly used his stick too hard.”

“He attended a concert that a guy was playing a violin and he took such interest in it that he asked his dad to, hmmm, buy him a violin and to get him a teacher.”

“And his parents got him a violin and a teacher and after two years he could play perfect.”

“Well he is going back to all his normal activities and he went and bought extra strings of all his strings.”

“He was thinking of where he could find one or what another shop he could use and get his string. And he was feeling very sad and he felt as if there was a part missing from him.”

“He got to take up the career of violin and play professionally.”

“It will work out because of his passion for violin and his faith.”

“His parents are very excited for him and are doing everything they can to help him in his career.”

“He is (dink) going to be, he wants to be the world’s best violinist.”

“(dink) He is about 12.”

Interpretasie van Kind C se onbewuste betekenis – Die kind in die projeksie het die uitlewing van sy talent geniet, totdat daar ‘n onoorkomelike probleem opgeduik het, wat hom baie ongelukkig laat voel het. Dit wil voorkom of Kind C voel dat hy nie op sy eie probleme kan oplos nie, maar dat dit Goddelike ingryping verg voordat sy lewe weer die normale gang kan loop. Hy toon ‘n geneigdheid om pro-aktief te wees om probleme te vermy. Hy is van mening dat indien hy sy passie beoefen en vashou aan sy geloof hy in die toekoms sukses sal behaal. Hy glo in die volgehoue ondersteuning van sy ouers.

In beide sy projeksies kom dit voor dat Kind C ongelukkig is met sy huidige situasie. Hy toon ‘n behoefte om homself uit te leef en te doen wat hom gelukkig maak. Dit blyk dat sy verhouding met sy ouers positief daar uitsien, alhoewel hy soms alleen voel en hulle nie in alle opsigte die rol van hulp, leiding en ondersteuning vervul nie. Sy projeksies stem ooreen met sy onderhoud, waarin hy terug verwys het na die privaatskool en dat hy dit daar geniet het.

5.4.2.5 Ongestruktureerde nie-deelnemende observasies

Ek het 9:00 die Maandagoggend (twee weke na die onderhoude) gearriveer vir my eerste observasie. Moeder C was besig om wasgoed op te hang en haar oudste seun het vir my die hek oopgemaak. Ek het by die kombuisdeur ingegaan waar die ouma besig was om kerrie te maak en die hele huis het daarna geruik. Die ouma was die vorige week saam met Gesin C met vakansie na Mauritius en sou later daardie middag terugkeer Durban toe. Hulle het nie ‘n aparte vertrek wat vir tuisskoling gebruik word nie. Andre werk in die eetkamer by die tafel terwyl Kind C in sy broer se kamer werk. Moeder C het in haar onderhoud genoem dat Andre vroeër in sy eie kamer gewerk het, maar dat dit nie vir hom gewerk het nie. Hulle het besluit dat hy eerder by die eetkamertafel sou werk en aangesien die lessenaar in Andre se kamer staan is dit waar Kind C werk.

Die kamer waarin Kind C reeds besig was, was stil en rustig, maar Moeder C en die ouma se werkery en geselsery in die kombuis was hoorbaar. Daar was nie enige prente teen die mure wat sy aandag kon aftrek nie, wel Bybel versies en godsdienstige spreekwoorde teen die kamer se deur. Kind C het gewerk by 'n lessenaar wat teen die muur staan en sy werksomgewing was netjies. Die ander muur het 'n groot venster wat op die swembad uitkyk. Op sy lessenaar was sy doelwit kaart wat sy vakindeling sowel as die hoeveelheid bladsye wat hy per vak moes doen aangedui het. Hy het hoofsaaklik in werkboeke gewerk en het nie 'n rekenaar gebruik nie.

Kind C was besig met Afrikaans en moes 'n kort storie skryf. Hy het 'n stuk rofwerk papier uitgehaal en die storie eers daarop geskryf voordat hy dit in sy werkboek oorgeskryf het. Die woordeboek word in die eetkamer gebêre en hy het opgestaan om dit te gaan haal. Hy het die rofwerk storie klaar geskryf, die woordeboek eenkant geskuif en sy storie in sy werkboek oorgeskryf. Sy taalgebruik en sinskonstruksie was nie op standaard nie en daar was niemand om hom te help en te begelei nie. Hy het daarna die rofwerk papier in die laatjie op die lessenaar gebêre. Hy moes volgende 'n Bybelversie in 'n blokkie in sy werkboek invul. Hy het nie die Bybel geraadpleeg nie maar terug geblaai in sy werkboek na 'n vorige keer wat hy die versie moes neerskryf en hy het dit oorgeskryf.

Die nasiensleutel word in die sitkamer gehou en Kind C moes deurgaans opstaan en sy werk in die sitkamer gaan merk. Daar was niemand in die sitkamer nie en hy het sy vroeë gemerk, verkeerde antwoorde uitgegee en die nodige korreksies self aangebring. Hy het aanvanklik sommige van die vroeë uitgelaat en die korrekte antwoord ingevul nadat hy die nasiensleutel onder oë gehad het. Die merkwerk is nie deur Moeder C gekontroleer nie en hy moes dit ook self hanteer.

Hy het reeds Wetenskap, Sosiale Studies, Engels en Afrikaans gedoen en sou volgende met Woordbou begin. Hy is terug na die sitkamer en het sy Afrikaanse boek op die bank gaan bêre sodat Moeder C dit kan merk. 'n Vriendin van die gesin het intussen aangekom en ook in die kombuis saam met Moeder C en die ouma staan en gesels. Dit wil voorkom of Kind C selfstandig werk aangesien Moeder C nie een keer na die kamer toe gekom het om te kyk hoe hy vorder nie. Ons het terug gegaan na die kamer toe en hy het sy Woordbou werkboek uitgehaal en

sy werk voltooi. Hy het na Moeder C gegaan om te vra of hy maar kon ophou vir die dag om tyd saam met sy ouma deur te bring waarop sy geweier het en gesê het dat hy nog verder moes werk.

Ek het drie dae later om 9:00 gearriveer vir die tweede observasie. Kind C het met Literatuur en Kreatiewe skryfwerk begin en dadelik na die sitkamer gegaan om sy werk te merk. Daar was nie daardie dag kuiermense nie en Moeder C het in die sitkamer gesit en die seuns se werkboeke gemerk. Die huishulp was daar en sy het haar 6 maande oue baba saamgebring. Ons het teruggegaan na die kamer en hy het sy leesboek "*Treasures of the snow*" gelees en vrae daarvoor beantwoord. Die baba het tussendeur in die agtergrond gehuil, maar dit het nie gelyk of dit Kind C se konsentrasie beïnvloed het nie. Hy het weer van tyd tot tyd opgestaan en sy werk in die sitkamer gaan merk, waar sy broer heelyd saam met Moeder C was, besig om te werk en tussendeur te gesels. Hy het volgende sy Wetenskap werkboek uitgehaal en op sy doelwit kaart gekyk watter bladsye hy moes doen. Andre het vir my kom vra of ek iets soek om te drink en hy het vir my koeldrank gebring. Kind C het herhaaldelik opgestaan om sy neus te blaas. Hy het sy werk voltooi en sy Wetenskap werkboek in die sitkamer gaan neersit sodat Moeder C dit kon nagaan.

Hy het sy Woordbou werkboek uitgehaal, deur die boek geblaai en met die werk begin. Tydens een van Kind C se merksessies het ek Moeder C uitgevra oor die wyse waarop sy hulle punte aanteken. Sy het genoem dat sy vir hulle sterretjies gee (goue sterre vir 100%, silver sterre vir 90 – 100% en blou sterre vir onder 90%). Die kaart met die sterre word dan aan die einde van die kwartaal by die ACE-akademie ingehandig. Hy het ook met sy Woordbou die Bybel geraadpleeg aangesien hy 'n stuk uit die Bybel moes lees en vrae daarvoor moes beantwoord. Hy het die Bybel weer gaan bêre en weer sy werk gaan merk.

Die baba het intussen wakker geword en Moeder C het hom gaan haal en in die sitkamer neergesit sodat hy daar kon speel. Ek het vir Moeder C gevra of ek Andre se werkarea kon afneem terwyl Kind C sy werk gemerk het. Hy het by die eetkamertafel gewerk en met oorfone geluister na musiek terwyl hy werk. Ek het weer terug gegaan na die kamer en Kind C was steeds besig met Woordbou. Hy het nog Engels en Afrikaans oorgehad om te doen en het albei boeke uitgehaal en deur hulle geblaai om te sien wat die werk behels. Hy het sy Afrikaanse

werkboek gebêre en besluit om eerste met die Engels te begin. Hy is baie netjies en het elke keer die werkboeke, woordeboeke, rofwerk papiere of Bybels wat hy gebruik het gebêre.

Ek het die volgende dat om 9:00 gearriveer vir die derde observasiesessie. Kind C was reeds besig met Literatuur en Kreatiewe skryfwerk. Moeder C het weer in die sitkamer gesit en was besig om hulle werk en toetse te merk. Die huis was baie stil, met geen steurnisse soos tydens die vorige besoeke nie. Kind C het na sy doelwit kaart gekyk om te bepaal watter vakke nog gedoen moes word. Hy was onseker oor watter vak hy volgende wou doen en het sy Wetenskap werkboek uitgehaal en daardeur geblaai. Hy het dieselfde met sy Woordbou-, Engelse- en Afrikaanse werkboeke gedoen, waarna hy besluit het om met die Wetenskap aan te gaan. Hy het weer sy werk gaan merk, waartydens Moeder C vir hom gesê het hy moet sy neus blaas. Hy het skaam geglimlag, ‘n sneesdoekie geneem en sy neus geblaas.

Hy het sy Woordbou werkboek uitgehaal en daarmee begin. Hy moes sinne oorskryf en ek het gesien dat hy net elke tweede sin doen. Ek het hom hieroor uitgevra waarop hy geantwoord het dat Moeder C hom toestemming gegee het dat hy dit kan doen. Hy het weer sy werk gaan merk en Moeder C het daarop gewys dat hy sekere verwysings (hy moet die bladsye merk wat op die “*check-up*” wat hy gedoen het betrekking het) in sy Literatuur en Wetenskap werkboeke nie gedoen het nie en dat hy dit moet doen voor hy aangaan met sy werk. Andre het ook in die sitkamer gesit en was besig om sy werk te merk.

Kind C het die verwysings gedoen, die werkboeke in die sitkamer gaan sit en weer voortgegaan met Woordbou. Hy het weer sy werk gaan merk en agtergekom dat hy ‘n hele afdeling (trappe van vergelyking) verkeerd gedoen het. Hy het na Moeder C gegaan om te hoor wat hy nou moet doen. Sy was in die eetkamer besig om ‘n gordyn reg te maak en het gesê hy moet die boek gaan haal en vir haar kom wys wat hy moes doen. Sy het die opdrag gelees en vir hom met ‘n ongedurigheid in haar stem gesê dat hy die woordeboek moes gebruik soos wat die opdrag vereis. Moeder C het streng en afsydig voorgekom en hom weggestuur om die werk oor te doen. Hy het die woordeboek in die eetkamer gaan haal terwyl Moeder C voortgegaan het om aan die gordyn te werk.

Tydens al drie die observasiesessies het dit geblyk dat daar van Kind C verwag word om selfstandig te werk. Moeder C het nie by een geleentheid kom inloer op Kind C nie en dit wil voorkom dat sy nie 'n aktiewe rol in die onderrig- en leerproses speel nie. Daar was min kontak tussen Moeder C en Kind C en geen fisiese aanraking nie. Moeder C het haarself die hele tyd eenkant gehou en het ook nie spontaan met my gesels nie, wat kan dui op 'n gevoel van vreemdheid en ongemak, of ook op haar neiging om haarself te isoleer en nie met ander kontak te maak nie. Dit wil dus voorkom of die diskoerse wat deur hulle onderskryf word 'n direkte invloed uitoefen op die interaksies en verhoudings met mekaar, in Gesin C sowel as Tuisskool C, maar ook met individue buite hierdie sisteme, wat 'n aanduiding is van die sterkte van die diskoers.

Kind C was gedurende die observasiesessies merkbaar bewus van my teenwoordigheid en het nie terwyl hy gewerk het in my rigting gekyk nie, maar slegs wanneer ons sitkamer toe of terug geloop het. Vanuit die observasies blyk dit dat Kind C konsekwent, in 'n verskeidenheid van vakke, selfstandig moes werk, wat ooreenstem met Moeder C se onderhoud. Kind C het tydens al drie observasiesessies by sy rooster gehou, wat 'n aanduiding is van sy reeds gevormde vermoë om by struktuur en roetine te hou. Kind C moes deurgaans self sy werk nagaan en sy foute korrigeer met min (of geen) hulp en leiding van Moeder C.

5.4.3 Bespreking

5.4.3.1 Mikrosisteem van Gesin C

Gesin C is vriendelik en ondersteunend met mekaar, wat liefdevolle bemoeienis en samesyn met mekaar aanmoedig. Die Indiër kultuur sowel as die diskoerse wat deur die onderskeie gesinslede onderskryf word het 'n invloed op Gesin C se keuse van aktiwiteite, die rolle wat hulle vervul sowel as hul interaksies en onderlinge verhoudings. Gesin C heg waarde aan hulle betrokkenheid by mekaar en bring die meeste van hulle tyd saam deur, deur byvoorbeeld saam aan kerk aktiwiteite deel te neem, te gesels, te speel (byvoorbeeld sokker en krieket), fiets te ry, park toe te gaan en vakansie te hou, wat die gesinsbande versterk. Die gesin se konstante betrokkenheid by mekaar stel die ouers instaat om die seuns veilig te hou en om seker te maak dat hulle

ooreenkomstig die eise wat aan hulle gestel word optree, wat in lyn is met beide diskoerse wat deur die ouers onderskryf word, maar dit maak van die gesin 'n geslote sisteem.

Die ouers se beskouing van hulle rolle word grotendeels beïnvloed en gerig deur die patriargale diskoers binne hulle Indiër kultuur. Hulle is van mening dat elke gesinslid 'n spesifieke rol in Gesin C vervul, naamlik Vader C is die hoof van die huis, Moeder C is 'n huisvrou en is verantwoordelik vir die huishouding en die versorging van die seuns, en die seuns moet gehoorsaam wees aan die ouers en hulle help waar nodig. Dit was opvallend dat Moeder C in haar onderhoude oorwegend verwys het na haar oudste seun en dit wil voorkom of sy posisie as oudste seun in die gesin moontlik hier 'n rol kon speel, en Kind C dus ietwat in die agtergrond bestaan. Die ouers poog om die seuns op te voed om in ooreenstemming met hulle verwagte rolle op te tree. Die ouers sal die seuns toelaat om insette te lewer maar hulle het nie 'n direkte stem tydens besluitneming nie en die finale sê berus by Vader C.

Die proksimale prosesse in Gesin C vind plaas op individuele vlak sowel as met die ouers gesamentlik en verloop informeel. Die kwaliteit van hulle omgee verhoudings met mekaar sowel as hulle vaardighede ontwikkel veral tydens hulle gesamentlike deelname aan byvoorbeeld krieket, sokker en fietsry. Die seuns is ook in proksimale prosesse betrokke in die gesin se godsdienstige beoefening aangesien hulle nuwe kennis, waardes en norme aanleer, byvoorbeeld eerlikheid, vertrouwe, respek en liefde. Kind C en sy broer neem in hulle vrye tyd deel aan spelaktiwiteite met mekaar, byvoorbeeld krieket, sokker en rekenarspeletjies, wat beskou word as 'n vorm van proksimale proses aangesien hulle op 'n gereelde basis saam speel en dié aktiwiteite moontlik toeneem in kompleksiteit namate hulle vaardighede ontwikkel, en dit bevorder ook hulle verhouding met mekaar. Kind C hou daarvan om te lees maar dit wil voorkom of sy leeslus nie altyd deur sy ouers geakkommodeer word nie, wat daartoe mag bydra dat hy nie voldoende geleentheid kry om sy leesvaardighede uit te brei nie en dit kan sy ontwikkeling van meer gevorderde leesvaardighede rem. Indien sy behoefte om te lees nie bevredig word nie mag dit bydra tot gevoelens van frustrasie en opstandigheid.

5.4.3.2 Mikrosisteem van Tuisskool C

Tuisskool C vind plaas in die konteks van Gesin C en word beskou as ‘n mikrosisteem op sigself. Moeder C het ‘n veilige en rustige omgewing in Tuisskool C geskep waar haar seuns kan leer en ontwikkel, wat in die algemeen die interpersoonlike verhoudings in Tuisskool C bevorder, maar die onderrig en leer skyn te beperk. Moeder C het nie vir haarself ‘n onderrig-rol in Tuisskool C toegeken nie. Sy handhaaf orde en roetine, en verwag van haar seuns om hulle eie beplanning te doen en om selfstandig te werk. Dit was bevestig deur die observasiesessies, deurdat Moeder C nie een keer direk deelgeneem het aan die onderrig- en leerproses nie.

Vader C was verantwoordelik vir die besluit om te tuisskool sowel as die keuse van die kurrikulum. Moeder C het nie die besluit bevraagteken nie maar dit aanvaar, al het sy aanvanklik oorweldig gevoel en nie geweet wat om te verwag nie. Hulle volg ‘n gestruktureerde benadering tot onderrig en leer, waarin Moeder C poog om noudeset die voorskrifte van die ACE-kurrikulum te laat realiseer aangesien sy nie oor die nodige kundigheid beskik om self die proses te bestuur nie. Hulle is in die oggende vanaf 6:45 – 13:00 (vir ongeveer 6 ure), besig met skoolwerk. Dit blyk dat Kind C die verantwoordelikheid suksesvol op homself geneem het vir sy dag-tot-dag beplanning, wat hom leer om verantwoordelikheid vir sy eie leer te aanvaar. Dit kom voor asof Kind C soms oorweldig voel deur sy skoolwerk, of andersyds dalk nie altyd geïnteresseerd is nie, aangesien hy op meer as een geleentheid in sy werkboeke rondgeblaai het en ‘n paar dan opsy geskuif het voordat hy eindelijk een opgeneem het om te begin werk. Hy werk vir lang periodes aaneen (ongeveer 2 ure), wat konsentrasie kan bemoeilik op sy ouderdom, wat daartoe kan bydra dat hy sekere van sy take nie suksesvol kan afhandel nie.

Die wyse waarop die onderrig- en leergebeure hanteer word hou implikasies in vir die proksimale prosesse wat plaasvind, al dan nie. Vanuit die observasiesessies wil dit voorkom dat Moeder C min hulp en leiding aan haar seuns voorsien, wat daartoe bydra dat daar nie altyd toereikende leer kan plaasvind nie. Moeder C se gebrek aan begeleiding dra daartoe by dat die seuns nie ‘n geleentheid kry om hulle kennis en vaardighede verder uit te brei nie, wat hulle nie in die geleentheid stel om meer komplekse aktiwiteite aan te pak nie. Dit kan ook gebeur dat die seuns verkeerde tegnieke aanleer en dat daar dan niemand is om hulle daarop te wys of dit reg te stel

nie. Hulle gaan dus voort om hulle skoolwerk op dieselfde wyse te doen, wat hulle vordering sowel as hulle ontwikkeling mag rem. Dit wil inderdaad voorkom of daar dan bykans geen proksimale prosesse plaasvind nie of dat dié wat wel plaasvind ontoereikend voltrek word. Dit blyk eerder dat die seuns op individuele vlak met hul leerstof omgaan en dat hulle aan hulself oorgelaat word om sin te maak van dit wat hulle leer en nie gelei word tot dieper insigte nie of ondersteun word om dit self te vermag nie. Die seuns poog om vinniger deur hulle skoolwerk te vorder en dit blyk dat hulle die voltooiing van hulle skoolwerk as doelwit stel eerder as outentieke diepteleer en die toepassing daarvan in die alledaagse lewe.

Moeder C maak van die kurrikulum se assesserings gebruik, hoewel nie met die doel om hulle vordering te bepaal of leemtes te identifiseer nie, maar om eerder vas te stel of hulle werk, al dan nie. Moeder C benut egter nie die ander beskikbare hulpmiddels, byvoorbeeld tutors, DVD's, CD's, rekenaars, internet of professionele persone nie en is van mening dat hulle dit tot op hede nog nie nodig gehad het nie.

Die onderrig- en leergebeure blyk negatief beïnvloed te word deur Moeder C se inkoop op die patriargale diskoers aangesien sy haar man se wense uitvoer ten spyte daarvan dat sy nie oor die nodige kennis en vaardighede beskik om ooreenkomstig begronde onderwyskundige beginsels te handel nie en dus nie daartoe instaat is om effektief deel te neem aan Tuisskool C nie. Dit blyk dat Kind C vorder danksy die gesin se dissipline, die goeie onderrigmateriaal en sy goed ontwikkelde verantwoordelike sin en selfstandigheid, maar sy vordering is nie optimaal nie.

Vader C se primêre oorweging vir die tuisskool was om 'n veilige omgewing te skep waar sy seuns kan leer en ontwikkel. Die tuisskool het hom ook instaat gestel om beheer uit te oefen oor die keuse van 'n kurrikulum sodat sy seuns gehalte onderwys kan ontvang sonder blootstelling aan die dinge wat vir Vader C onaanvaarbaar is. Vader C is direk betrokke by die onderrig deurdat hy die seuns soms in die aande, maar meestal eers oor naweke, help met die werk wat hulle nie verstaan nie. Dit kan dan gebeur dat Vader C se wyse van begeleiding daartoe bydra dat die seuns mettertyd kan deelneem aan meer komplekse leeraktiwiteite.

5.4.3.3 Mesosisteam

Gesin C funksioneer nie in totale isolasie nie, maar verkeer in beperkte interaksie met ander sisteme buite die gesin en skool. Die isolasionistiese diskoers speel egter 'n bepaalde rol aangesien die ouers poog om hulle seuns te isoleer en streng selektief is met wie hulle mag sosialiseer. Moeder C hou nie daarvan om uit te gaan nie en die ouers verkies dat hulle die meeste van hulle tyd saam as 'n gesin deurbring, wat daartoe bydra dat die seuns se blootstelling grotendeels beperk word tot die ouers se waardes, norme en oortuigings.

Tuisskool C vind plaas in die konteks van Gesin C en sterk wedersydse beïnvloeding vind plaas. Die diskoerse wat in die gesin onderskryf word oefen 'n invloed uit op Tuisskool C en rig Moeder C se hantering van die seuns, haar inkleding van hulle rolle, leerondersteuning en assessering. Dit kom voor dat hulle gesinsaktiwiteite, byvoorbeeld hulle betrokkenheid by die kerk op 'n gereelde, byna daaglikse basis, hulle skooltyd soms opneem, wat dan minder tyd vir onderrig en leer laat. Gesin C se deelname aan die kerklike aktiwiteite kan as oordrewe kwalifiseer en dit laat nie veel ruimte vir deelname aan ander aktiwiteite nie, wat dus beperkend is. Moeder C laat nie toe dat Tuisskool C inmeng met Gesin C se dag-tot-dag aktiwiteite en verpligtinge by die kerk nie en sal eerder die skoolwerk uitskuif en eenkant hou vir die naweek, wat daarop dui dat die skoolwerk nie werklik prioriteit is nie.

Die seuns se blootstelling word doelbewus beperk tot oorwegend Gesin C en die familie (volwassene-georiënteerde omgewings), wat weereens dui op die geslotenheid van die gesinsisteam. Die gesin gaan kuier gereeld oor naweke by hulle familie in Johannesburg en Rustenburg, en ook soveel as moontlik in Durban. Die seuns maak verder 'n punt daarvan om elke oggend voor skool (oggende en aande oor naweke) telefonies met hulle ouma in Durban in kontak te tree. Die ouers beskou egter hulle familie as baie "wêrelds", met ander waardes en oortuigings en die ouers wend tydens die besoeke doelbewuste pogings aan om die seuns se blootstelling aan "verkeerde" dinge, byvoorbeeld alkohol en popmusiek te beperk deur hulle aan hulle eie sy te hou. Die interaksie met die familie-mikrosisteam is dus afgebaken en selektief.

Gesin C is so nou betrokke by die kerk dat dit as ‘n “enmeshed” verhouding beskryf kan word. Na die mening van Vader C voorsien dit aan die seuns meer as genoeg geleentheid om met kinders van dieselfde portuurgroep en oënskynlik dieselfde waardestelsel te sosialiseer, maar Kind C verwys nêrens na dié interaksie as betekenisvol vir hom nie. Dit ondersteun egter die aanleer en beoefening van waardes wat vir Gesin C belangrik is. Gesin C is elke aand (buiten Maandae) betrokke by kerklike aktiwiteite, en kom dan redelik laat in die aande tuis. Die seuns vind dit soms moeilik om in die oggende aan die gang te kom en hulle sal dan inlê. Moeder C en die seuns is op Dinsdae en Woensdae oggende ook betrokke by kerklike aktiwiteite. Gesin C se betrokkenheid by mekaar en die kerk dra daartoe by dat hulle gesinsbande en geloof versterk word, maar dit neem skooltyd op, wat aansienlik minder tyd en fokus vir onderrig en leer laat.

Die ouers het nie verwys na ‘n aparte vriendekring met wie hulle sosialiseer nie en dit blyk dat die seuns nie toegelaat word om by vriende te gaan kuier of om vriende oor te nooi nie, wat hulle kontak en blootstelling aan ander mikrosisteme in die algemeen beperk. Die seuns kry dus nie die geleentheid om op ‘n gereelde basis vrylik met ander kinders te sosialiseer nie, wat die ontwikkeling van beide seuns se gebrekkige sosiale vaardighede rem. Kind C het vir die afgelope 3 jaar deelgeneem aan ‘n dansgroepie by die kerk, maar Moeder C het dit gestaak met die rede dat hy ‘n ruskans nodig het. Dit blyk dat Kind C eensaam voel in die tuisskool en dat hy tans aan geen buite-aktiwiteite deelneem nie al toon hy ‘n sterk behoefte aan deelname. Dit kom egter voor dat Andre met die ondersteuning van sy ouers opgaan in sy musiek deurdat hulle vir hom geleentheid en aktiwiteite vir deelname skep.

Tuisskool C is nie betrek by enige ondersteuningsnetwerk vir tuisskole nie en Kind C neem nie aan enige buitemuurse aktiwiteite deel nie, wat verband kan hou met die isolasionistiese diskoers. Die ouers het gesê dat hulle oop is vir kontak met ander kulture, maar dit lyk nie of hulle enige geleentheid hiervoor benut nie, wat daartoe bydra dat die seuns oorwegend in interaksie is met individue wat dieselfde waardesisteme as hulle het.

Die ekologiese oorgangstoestande wat in Gesin C plaasgevind het met hul verhuising na Pretoria hou implikasies in op mesosistemiese vlak. Dit was nie vir Moeder C ‘n aangename of ‘n positiewe ervaring nie aangesien dit baie skielik gebeur het en sy haar familie daar moes

agterlaat. Die seuns se skoolplasing het ook nie glad verloop nie. Hulle het gesukkel om 'n skool vir Andre te kry en toe hulle einde ten laaste 'n skool kry was hulle gekonfronteer met praktiese probleme, byvoorbeeld vervoer, wat uiteindelik uitloop het op die vestiging van die tuisskool. Dit wil dus voorkom of die mikrogesinsisteem se afgeslotenheid deur die verhuising versterk is.

5.4.3.4 Eksosisteem

Gesin C sowel as Tuisskool C word beïnvloed deur die eksosisteem wat onder andere verwys na Vader C se werksverpligtinge. Die ouers het verwys na Vader C se vorige werk waar hy baie gereis het en werksdruk ervaar het. Moeder C is van mening dat Vader C sy huidige werk geniet en nog sy nog Vader C het enige negatiewe invloed van sy werk op Gesin C of Tuisskool C gemeld. Moeder C het net genoem dat hy in die oggende vroeg ry om die verkeer te mis, wat algemene praktyk is. Kind C sê egter dat Vader C gereeld selfs op Saterdag by die werk is en dat hy oor naweke en vakansies sy foon by hom hou en werksoproep ontvang en krisisse uitsorteer, wat daartoe bydra dat sy werksverpligtinge hulle gesinstyd opneem.

Die ACE-hoofkantoor (waar Vader C se vriend werk) word beskou as 'n eksosisteem met invloed aangesien die ouers die vriend nader vir hulp en ondersteuning. Die ACE-waardesisteem en die onderrigprogram wat hulle nougeset volg voorsien aan Moeder C 'n struktuur en leiding waarsonder sy vrywel verlore sou gewees het en wat die seuns se ontwikkeling in die algemeen kan bevorder.

Die ouers se intense betrokkenheid by die kerk, Bybelskool en selgroepe bied hoë blootstelling aan Christelike waardes, wat hulle dan aan die seuns voorhou, en wat die gesinslede se gedrag beïnvloed en rig deurdat hulle byvoorbeeld poog om te alle tye eerlik te wees en almal met respek en liefde te hanteer.

5.4.3.5 Makrosisteem

Gesin C behoort aan die Indiër kultuur, wat uiteraard hul houdings, oortuigings, waardes, norme en gebruike beïnvloed, asook hul persepsies oor hulleself, ander en die samelewing, en hulle deelname aan die sisteme wat deel vorm van hul konteks. Die patriargale diskoers hou verband met hulle kultuur. Gesin C behoort verder aan 'n kerk (wat funksioneer as 'n besondere en kragtige subkultuur), wat sterk vorm gee aan hulle beskouings van reg en verkeerd en gereflekteer word in hulle opvoedingspraktyke, sosialiseringpraktyke sowel as Tuisskool C.

Die interaksie tussen die gesin en hul gekose waarde-gemeenskap is wederkerig en intensiveer hul isolasie: enersyds is hulle weens hul isolasie oop en gefokus op slegs dié waardes, en anders versterk die waardes hul isolasie. Die ouers poog om hulle seuns te beskerm en beperk hulle blootstelling tot gesinne wat dieselfde houdings, oortuigings, waardes, norme en gebruike as hulle navolg. Dit blyk dat die seuns doelbewus geïsoleer word van die omgewing aangesien die ouers kies met wie hulle mag sosialiseer. Indien die seuns met individue verkeer wat nie aan dieselfde godsdienstige groep behoort nie, byvoorbeeld familie, word die geleentheid beheer en een of albei ouers is teenwoordig om toesig te hou.

5.4.3.6 Chronosisteem

Die deelnemers se intrinsieke ontwikkeling sowel as veranderings in die breër sosiale konteks het 'n invloed op Gesin C. Kind C is in sy middelkinderjare en sy maturasie (veral op kognitiewe vlak) het bygedra tot die benadering wat Moeder C in die tuisskool volg aangesien hy volgens haar instaat is om selfstandig voort te gaan met sy werk, soos gedeeltelik bevestig deur die observasies. Kind C se versnelde leer dra daartoe by dat hy tans besig is met skoolwerk wat bo sy verwagte ontwikkelingsvlak is en waarvoor hy nie gereed is nie. Hy ontvang ook nie die nodige begeleiding om op daardie vlak met sy skoolwerk om te gaan nie. Dit wil dus voorkom of hy slegs poog om sy werk te voltooi eerder as om te verstaan, wat daartoe bydra dat hy moontlik nie werklik insig het in wat hy leer nie. Hy gaan steeds oor na meer komplekse werkboeke, wat eintlik teenproduktief mag wees en sy ontwikkeling in die algemeen mag rem. Gesin C bring die

meeste van hulle vrye tyd saam deur in aangesig-tot-aangesig gesinstyd, wat die verhoudings in Gesin C sowel as die ouers se insig in hul seuns se ontwikkelingstand sou kon bevorder.

Hedendaagse tegnologiese hulpmiddele word gedeeltelik benut. Kind C het toegang tot sy ouers se rekenaar. Hulle het egter nie internet toegang nie, wat sy toegang tot hulpbronne kan bemoeilik, alhoewel Moeder C dit nie as ‘n struikelblok sien nie aangesien Vader C by sy werkplek nodige inligting kan aftrek. Kind C geniet dit om rekenaarspeletjies saam met sy broer te speel, alhoewel hulle nie hulle vrye tyd oorwegend agter die rekenaar deurbring nie. Dit blyk dat hulle gereeld buite speel, wat hulle spelvaardighede en motoriese ontwikkeling kan bevorder.

Die ekonomiese ontwikkelings het ‘n invloed op Gesin C uitgeoefen. Hulle is ‘n enkel-inkomste gesin en Vader C het daarop gewys dat tuisskooling nie die goedkoopste opsie is nie. Dit kan druk op Vader C plaas as die enigste broodwinner, ofskoon hy nie daarvoor uitgebrei het nie. Moeder C het verder daarop gewys dat hulle nie sonder die seuns op vakansie gaan nie. Hulle moet dus tyd neem om geld te spaar sodat die hele gesin saam op vakansie kan gaan. Die gesin kry dan nie gereeld geleentheid om tydens vakansies weg te breek en te ontspan nie, wat die geslotenheid van die gesin versterk aangesien hulle voortgaan om al hulle tyd by die huis en die kerk deur te bring. Die vakansies waarop hulle dan wel gaan is duur, oorsese vakansies waartydens die seuns blootgestel word aan ander kulture en ervarings, wat hulle ontwikkeling in die algemeen mag bevorder.

Die veranderinge wat in 1994 op politieke gebied plaasgevind het, het veranderinge in die kurrikulum sowel as akademiese standaarde teweeg gebring en dus indirek Vader C se besluit op tuisskooling beïnvloed. Hy hou van die kurrikulum wat hulle in Tuisskool C gebruik aangesien dit op Christelike beginsels gebaseer word en van ‘n hoë standard is.

5.4.3.7 Persoon-proses-konteks-tyd model

Die interaksies en verhoudings wat in Gesin C sowel as Tuisskool C plaasvind word uiteraard nie slegs beïnvloed deur die gesinslede se diskoerse nie, maar ook hul persoonseenskappe. Moeder C wys daarop dat beide seuns “*easy going*” is, wat positiewe response (byvoorbeeld liefde en

ondersteuning) by die ouers sowel as ander individue ontlok en wat liefdevolle bemoeienis met hulle aanmoedig. Die seuns verskil egter ook in sekere opsigte van mekaar en dit het 'n invloed op die ouers se hantering van elk.

Moeder C beskou Kind C as die “akademiese kind” wat van skool hou en wie se passie dit is om eendag 'n mediese dokter te word. Die moontlikheid bestaan dat die appèl wat Kind C aan Moeder C rig van so 'n aard is dat sy nie toereikend daaraan kan voldoen nie, wat die saamdoen en bevordering van veral leeraktiwiteite ontmoedig. Dit kan moontlik daartoe bygedra het dat Moeder C tydens haar onderhoude hoofsaaklik verwys het na Andre. Moeder C beskryf Kind C ook as die “*fun*” een in die gesin wat daarvan hou om grappies te maak, wat positiewe response (byvoorbeeld ontspanning) by die ouers ontlok en gemaklike samesyn met hom aanmoedig. Dit kom voor dat hy soms nie in ooreenstemming met die ouers se wense optree nie, wat negatiewe response (byvoorbeeld teleurgesteldheid) by die ouers ontlok en wat hulle interaksies met hom kan versteur.

Andre word beskou as die musikale kind, met 'n passie net vir musiek. Moeder C beskryf hom as toegewyd, iemand wat meer doen as wat van hom verwag word. Dit maak sy ouers trots en bring liefdevolle en ondersteunende bemoeienis met hom mee. Dit skyn of Andre nie gereeld 'n kognitiewe appèl tot Moeder C rig nie, wat moontlik daartoe bydra dat sy verkies om eerder by sy musiek betrokke te wees.

Moeder C het genoem dat Vader C se verhouding met Kind C beter daar uitsien as sy verhouding met Andre. Sy skryf dit toe aan die tyd wat Vader C en Kind C saam deurgebring het toe hy gereeld as baba siek was, wat 'n betekenisvolle appèlkenmerk was en Vader C aangespoor het om op 'n direkte wyse by sy versorging betrokke te wees.

Moeder C het in 'n gesin grootgeword waar haar ouers afwesig was, wat daartoe bygedra het dat sy self min hulp en leiding ontvang het en nie kwaliteit bande met haar versorgers ontwikkel het nie. Ek het reeds daarop gewys dat Moeder D verkies het om by die huis te wees, wat haar blootstelling met ander individue beperk het, en wat haar eie sosiale- en emosionele ontwikkeling moontlik gerem het. Die afwesigheid van haar ouers sowel as haar gebrek aan hulpbronne het

onder andere daartoe bygedra dat haar proksimale prosesse ontoereikend voltrek het, wat haar ontwikkeling in die algemeen skyn te benadeel het.

Moeder C se ontwikkelingsgeskiedenis word gevolglik gekenmerk deur verskeie ontwikkelingsrisiko's wat haar deelname aan die saamdoen- en leeraktiwiteite in Gesin C sowel as Tuisskool C met tye kan ontmoedig. Moeder C se gebrek aan belangstelling, toegewydheid en ondersteuning in die onderrig- en leerproses kan deelname aan aktiwiteite sowel as die interaksies tussen haar en Kind C ontmoedig. Hy neem kennis van die appèl wat die taak tot hom rig en sien nie altyd kans daarvoor nie aangesien hy nie die nodige hulp en leiding ontvang wat hy verlang nie. Dit kom voor dat wanneer hy met 'n taak sukkel hy nie sal aanhou probeer of om hulp vra nie, maar dat hy die nasiensleutel sal raadpleeg, wat bevestig word deur die observasies.

Moeder C toon egter steeds 'n liefdevolle en ondersteunende geaardheid, wat as aanmoediging vir Kind C kan dien om saam met haar deel te neem aan saamdoen aktiwiteite in Gesin C (byvoorbeeld kook en bak-aktiwiteite). Vader C se vriendelike, ontspanne en gemaklike ingesteldheid spoor Kind C aan om saam met hom deel te neem aan spelaktiwiteite soos krieket, sokker en fietsry sowel as leeraktiwiteite.

Moeder C is inderdaad van mening dat Kind C die tuisskool aktiwiteite entoesiasies, gemotiveerd, bereidwillig en selfstandig uitvoer en dat hy sy eie beplanning doen, wat bevestig word deur die observasies, maar dat Andre nie dieselfde mate van entoesiasme en motivering toon nie. Dit blyk egter dat die seuns se gemotiveerdheid 'n samehang toon met die aktiwiteite waarmee hulle besig is. Andre geniet dit byvoorbeeld nie om sy Engelse Literatuur boek te lees nie, wat bydra tot sy uiters ontoereikende uitvoering van die taak deur dele oor te slaan en wat ten slotte sy algemene leesontwikkeling rem. Hy geniet dit egter om kitaar te speel, wat hom motiveer om deel te neem aan musiek-aktiwiteite by die huis, sowel as by die musieklesse en wat sy musiekvaardighede gaan bevorder. Kind C geniet dit byvoorbeeld weer om te lees, wat hom motiveer om selfs buite skooltyd te lees en wat dié vaardighede gaan bevorder. Moeder C is van mening dat Kind C se vordering suksesvol is en dié persepsie dra daartoe by dat sy steeds deelneem aan die take wat van haar verwag word, byvoorbeeld die merk van sy werkboeke en toetse. Volgens die moeder se persepsie beleef Kind C die tuisskool dan ook as positief.

Moeder C het 'n gebrek aan kennis in sekere leerareas, byvoorbeeld Afrikaans, sowel as 'n gebrek aan opleiding en insig in didaktiese vaardighede. Sy stel kennis en onderwyskundige vaardigheid ondergeskik aan die bevordering van die seuns se passies. Hierdie leemtes verhinder haar om effektief onderrig aan haar seuns te voorsien en meer spesifiek om die seuns te begelei en te ondersteun om aan komplekse leeraktiwiteite deel te neem in Tuisskool C. Moeder C se gebrek aan begeleiding dra daartoe by dat die seuns nie die geleentheid kry om aan meer komplekse leeraktiwiteite deel te neem nie en dat hulle kennis en vaardighede nie verder uitgebrei word nie.

Moeder C het genoem dat beide seuns al in die verlede sosialiseringprobleme ervaar het. Volgens Moeder C se persepsie het Kind C op 'n vroeër ouderdom nie oor die nodige sosiale vaardighede beskik om vriendskappe met sy portuurgroep te vorm nie. Sy is egter van mening dat dit nie meer 'n probleem is nie en dat hy nie meer so skaam en teruggetrokke is as wat hy was nie. Sy het ook verwys na Andre wat geboelie was maar dit skyn nie meer te gebeur nie. Moeder C het verder gestel dat Kind C se gesondheidsprobleme (met sy maag en longe) daartoe bygedra het dat hy gereeld siek was, wat hom kon verhinder het om deel te neem aan sekere aktiwiteite, maar dat dit nou onder beheer is. Moeder C het op een geleentheid verwys na haar eie gesondheidsprobleme wat sy ervaar het net na hulle aankoms in Pretoria, maar het nie weer daarna verwys nie. Moeder C het nie melding gemaak van enige fisieke probleme wat deur Vader C of Andre ervaar word nie.

Kind C toon 'n intense hunkering na maats en hy het deurentyd terug verwys na sy maats in die privaatskool en die aktiwiteite waaraan hulle saam deelgeneem het. Sy behoefte aan maats realiseer egter nie tans in Gesin C of Tuisskool C nie. Moeder C verwys na Kind C se vroeëre sosialiseringprobleme wat as appèlmatige eienskappe beskou kan word, wat haar mede-beïnvloed om 'n veilige en koesterende dog isolerende omgewing in Gesin C en Tuisskool C te skep. Die isolerende omgewing versterk egter net sy hunkering na maats en hy skyn ingehok te voel.

Die proksimale prosesse word ook beïnvloed deur die konteks waarin dit plaasvind. Die waardes, norme en oortuigings wat deur Gesin C nagestreef word gee vorm aan die konteks. Die

konteks van Gesin C is ontspanne en ondersteunend maar kan ook, weens die eise en streng reëls wat nagevolg moet word, beskryf word as rigied, eng en afgeslote. Kind C toon 'n behoefte aan 'n situasie wat reëlreg verskil van sy huidige situasie en om uit te breek van die norms en voorskrifte sodat hy kan deelneem aan die aktiwiteite wat hom sou gelukkig maak.

Die konteks van Tuisskool C wat binne die konteks van Gesin C bedryf word is rustig deurdat die seuns hulle eie beplanning doen en selfstandig werk sonder enige druk deur Moeder C. Die seuns ervaar egter druk van Vader C om vinnig te vorder en dit wil voorkom of hulle self ook vinniger deur die leermateriaal wil werk aangesien hulle die voltooiing van die werkboeke beskou as 'n vorm van prestasie. Moeder C voorsien nie aan Kind C die nodige hulpverlening nie en hy word nie gemotiveer om aan meer komplekse leeraktiwiteite deel te neem nie, wat daartoe bydra dat sy kennis en vaardighede nie toereikend ontwikkel nie. Die konteks van Tuisskool C is nie vry van steurnisse nie, naamlik die telefoon, die huishulp, familie en vriende wat kom kuier, wat die onderrig- en leergebeure versteur en selfs vir langer periods onderbreek.

Die verskillende kontekste sowel as die proksimale prosesse wat daar plaasvind verander oor tyd en word beïnvloed en gerig deur veranderende verwagtings en gebeure met betrekking tot die ontwikkelingsfase van die kinders en ouers in die gesin sowel as in die breër gemeenskap. Kind C is 10 jaar oud en in die middelkinderjare, terwyl Andre 14 jaar oud is en 'n adolessent is. Die ontwikkelingsfase waarin die seuns verkeer gaan uiteraard hulle response en interaksies met individue in Gesin C en Tuisskool C sowel as daarbuite beïnvloed. Kind C se deelname aan leeraktiwiteite wat bo sy ontwikkelingsvlak is dra daartoe by dat sy kognitiewe ontwikkeling nie op 'n toereikende wyse voltrek word nie. Kind C toon 'n behoefte aan meer kontak met sy maats, wat daarop dui dat die blootstelling wat hy tans ontvang nie vir hom voldoende is nie, wat sy emosionele- en sosiale ontwikkeling mag rem.

Moeder C se doelbewuste pogings om haarself en haar seuns te isoleer kan daartoe bydra dat sy nie kennis neem van die veranderings wat in die wêreld plaasvind nie. Dit kan verder daartoe bydra dat sy nie haar seuns toereikend voorberei vir die toekoms nie en hulle nie onderrig in die nodige kennis en vaardighede wat hulle mag nodig hê nie. Moeder C poog egter om haar oudste seun te ondersteun in sy navolging van sy passie en om vir hom geleenthede te skep, waar

moontlik en binne haar vermoë, om sy talent te ontwikkel. Dit wil egter voorkom of sy nie dieselfde geleentheid vir Kind C sê om sy talente te ontwikkel nie. Die ouers noem dat hulle oop is daarvoor om hulle seuns bloot te stel aan verskillende kulturele- en godsdienstige agtergronde maar dit wil voorkom dat hulle steeds uitsluitlik hulle tyd deurbring saam met individue wat aan hulle kultuur en godsdiens behoort. Dit wil voorkom of die seuns nie voldoende geleentheid kry om te leer om te midde van diversiteit te funksioneer nie.

5.4.4 Voorlopige beantwoording van navorsingsvrae

1. Wat is die bewegredes vir plasing in tuisskooling?

Die ouers het as redes vir hulle besluit om tuisskooling te onderneem beide die praktiese oorwegings as een van die hoofredes vir hulle besluit aangevoer. Hulle het ook beide vertel dat hulle onvrede was met die staatskole.

Moeder C het genoem dat hulle reeds in Durban besluit het dat hulle die seuns na 'n ACE-skool wou stuur, maar het met hulle aankoms in Pretoria egter besef dat die ACE-skool ver van hulle geleë is. Hulle moes noodgedwonge 'n skool vind maar die skole was reeds vol en *** was die enigste skool wat bereid was om hul seun in te neem. Moeder C het verwys na hulle vervoer probleme wat hulle in daardie tyd ervaar het, waarom hulle op 'n stadium 'n skool nader aan hulle huis moes soek en hulle het plek gekry in 'n naby geleë Christelike privaatskool. Vader C was gelukkig met die skool, maar op soek na 'n hoërskool is gevind dat die ACE-skole steeds ver was en Vader C was besorgd oor sy vrou en seuns se veiligheid. Hy het by sy vriend by die ACE-hoofkantoor in Durban navraag gedoen oor hulle opsies en is ingelig oor tuisskooling. Die aanvanklike besluit om te tuisskool was deur Vader C gedryf en hulle het die seuns uit die skool gehaal en met tuisskooling begin. Moeder C moes Vader C se besluit aanvaar en dit deurvoer, wat in lyn is met die patriargale diskoers.

Met betrekking tot die ouers se ongemak met die staatskool, was Moeder C besorgd oor die teenstrydige waardes (byvoorbeeld disrespek) wat in die skole gehandhaaf word (wat in lyn is met haar rol as opvoeder), terwyl Vader C besorgd was oor die geweld, dwelms en slegte

taalgebruik (wat in lyn is met sy rol as beskermmer van sy gesin). Die isolasionistiese diskoers dien as verklaring sowel as versterking van die ouers se ontevredenheid met die staatskole. Die besluit om nie die seuns in die ACE-skool te plaas nie is op 'n ekstreme wyse deur Vader C hanteer deurdat hy 'n risiko-analise gedoen het waarop hy besluit het dat die padveiligheidsrisiko net té hoog is. Die ouers poog om die seuns teen “gevaar” te beskerm deur hulle van blootstelling daaraan te vrywaar. Tuisskoling stel dus die ouers instaat om hulle seuns weg te hou van negatiewe invloede en ervarings (byvoorbeeld geweld, dwelms, seks onderrig en kru taalgebruik) en om te kies met wie hulle mag sosialiseer, al dan nie.

Tuisskoling voorsien dus aan die ouers die geleentheid om 'n veilige omgewing te skep waar hulle seuns kan leer en ontwikkel en hulle kan verder verseker dat hulle blootgestel word aan goeie gehalte onderwys sonder die negatiewe invloede wat in staatskole waargeneem is. Vader C het lateraan bygevoeg dat hy graag van 'n Christelike kurrikulum gebruik wou maak maar dit het nie soseer sy besluit om te tuisskool primêr beïnvloed nie.

Bogenoemde redes het Vader C se aanvanklike besluit (twee en 'n half jaar gelede) onderlê. Dit is egter nodig om te kyk na die mate waartoe die tuisskool tans nog in lyn met die oorspronklike redes funksioneer deur te oorweeg of die redes wel realiseer, sowel as om die wyse(s) te oorweeg waarop die redes realiseer, al dan nie. Dit blyk dat die praktiese redes bepaald nog in Tuisskool C realiseer aangesien Gesin C steeds in dieselfde huis in dieselfde area woonagtig is en vervoer steeds 'n probleem blyk te wees. Dit blyk dat Vader C steeds die wêreld as onveilig ervaar en dat hy steeds nie gemaklik voel dat sy vrou en seuns na die ACE-skool reis nie.

Die ouers het in hulle onderhoude deurgaans verwys na die onveilige wêreld en dat hulle poog om hulle seuns hierteen te beskerm deur hulle by die huis te hou. Dit blyk dat dié rede steeds in Tuisskool C realiseer by wyse van die ouers se doelbewuste pogings om hulle seuns se blootstelling aan die portuurgroep of individue wat aan ander godsdienste of kulture behoort te beheer en/of te beperk. Dit kom voor of hul beswaar teen die negatiewe waardes wat in die staatskool voorkom sedertdien, moontlik onder die isolasionistiese diskoers, uitgebrei het, wat die omvang van die isolasie groter maak. Dit blyk dat Vader C wel betrokke is by die tuisskool en kennis neem van die dag-tot-dag bedryf van die tuisskool en hy kan sodoende verseker dat sy

redes vir tuisskool steeds realiseer, byvoorbeeld met betrekking tot die seuns se woordeskat en die leerinhoud.

2. Wat is die tuisskool leerders se persepsies van dié redes?

In sy onderhoud wys Kind C daarop dat Moeder C hom en sy broer genader het en hulle gevra het hoe hulle daarvoor sou voel om by die huis skool te gaan. Die indruk word geskep dat die ouers se redes nie per se in hierdie gesprek gefigureer het nie. Hy stel dat dit vir hom na 'n lekker opsie geklink het aangesien hy nie in die tuisskool nodig het om eksamens te skryf of huiswerk te doen nie. Dit lyk asof hy eerder waarde geheg het aan die verminderde werklading en nie ingestel was op die leerinhoud of sy voorbereiding vir sy toekoms nie. Dit blyk egter teenstrydig te wees met Moeder C se onderhoud waarin sy van mening was dat Kind C van die tuisskool hou en 'n passie het om eendag 'n mediese dokter te word. Hy erken nie die praktiese redes of sy ouers se ontevredenheid met die staatskole nie en hy het nie in sy onderhoud verder uitgebrei oor dié redes nie.

Kind C se projeksies laat blyk egter dat sy aanvanklike verwagting dat dit vir hom lekker sou wees in die tuisskool, glad nie gerealiseer het nie. Die hooffiguur in sy projeksie is nie in tuisskooling nie, maar in 'n privaatskool. Die geprojekteerde karakter geniet dit in die skool en is veral opgewonde oor die verskeie opsies met betrekking tot deelname in die skool sowel as die maats wat hy daar het. Die seun in sy projeksie wil graag vry wees om te doen wat hom gelukkig maak en toon 'n behoefte om uit te breek van die norms en voorskrifte van sy huidige milieu. Hy beskou nie die wêreld as 'n onveilige plek nie en is bereid om uit te gaan in die wêreld en deel te neem aan aktiwiteite.

3. Wat is die diskoerse wat tuisskool opvoeders se tuisskool praktyk rig?

Dit blyk dat die ouers se praktiese redes vir tuisskooling nie oorwegend met hulle diskoerse, naamlik 'n patriargale diskoers in die Indiër kultuur en 'n isolasionistiese diskoers, artikuleer of daardeur gedikteer word nie, gerig of sterk beïnvloed word nie. Vader C se verwysing na die risiko's om na die ACE-skool te reis is egter 'n aanduiding van die invloed van die

isolasionistiese diskoers, wat op 'n indirekte wyse 'n invloed uitoefen op Vader C se redes. Hulle ontevredenheid met die staatskole blyk egter met hulle isolasionistiese diskoers te artikuleer, en die rede word inderdaad deur die diskoers versterk.

Dit blyk dat Moeder C se praktyk van tuisskooling grotendeels gerig word deur haar diskoerse, naamlik 'n patriargale-, 'n isolasionistiese- en 'n Christelike verhoudingsdiskoers. As opvoedingsdoelstelling beklemtoon Moeder C die ondersteuning van haar seuns om hulle passie na te volg en gelukkig te wees. In haar kultuur is dit haar plig om haar seuns te ondersteun en aan te moedig om “*educated*” te wees sodat hulle eendag broodwinners kan wees en hulle families kan onderhou. Sy poog om hulle binne die gesinskring en tuisskool ooreenkomstig hulle manlike rolle op te voed deur hulle voor te berei om eendag hulle plek in hulle eie huishoudings vol te staan en self besluite te neem.

Dit blyk dat Moeder C nie die tuisskool per se as 'n prioriteit beskou nie en dat die verwerwing van 'n bepaalde waardesisteen (wat ooreenstem met hulle Indiër kultuur) dus vir haar belangriker lyk as die intellektuele vorming (verwerwing van 'n spesifieke kennisbasis en/of die aanleer van bepaalde kognitiewe vaardighede) van haar seuns. Sy is relatief min kennisgedrewe weens haar fokus op die navolging van haar seuns se passie en die uitlewing van die ouers se waardes en tree eerder op binne 'n raam wat affektief van aard is.

4. Hoe ervaar tuisskool leerders hul tuisskoolsituasie?

Vanuit die observasiesessies het geblyk dat Moeder C 'n rustige en veilige omgewing in Tuisskool C skep. Moeder C stel uit haar eie min eise of verwagtings aan Kind C om te presteer, maar maak staat op die kurrikulum. Hy ontvang min of geen hulp en leiding met die probleme waarvoor hy te staan kom en moet selfstandig werk. Hy blyk bewus te wees van die appèl wat die inhoude aan hom rig maar het nie altyd lus om daaraan gehoor te gee nie. Hy ervaar gevolglik die tuisskool as 'n plek waar hy hard moet werk, op homself aangewese is en waar hy soms werk moet doen wat nie vir hom lekker of maklik is nie.

Vanuit sy onderhoud het dit geblyk dat die tuisskool wel aan Kind C die geleentheid bied om soms deel te neem aan aktiwiteite wat hy geniet, soos kosmaak of koek bak, wat daartoe bydra dat hy die tuisskool geniet. Hierdie aktiwiteite vorm egter nie deel van die tuisskool nie (maar eerder van die gesinsisteem) en kan nie as ‘n geldige rede beskou word nie. Dit kom dus voor of die reëls en rooster na willekeur gebuig kan word, wat skooltyd opneem. In sy onderhoud het hy ook genoem dat hy nie eksamen skryf of huiswerk het nie en dat hy meer as een graad in ‘n jaar kan afhandel, wat verder daartoe bydra dat hy die tuisskool geniet. In sy projeksie laat blyk hy egter dat hy sy maats mis en dat hy ‘n behoefte het aan kontak met sy maats, wat daartoe kan bydra dat hy soms ingehok voel en die tuisskool as inperkend ervaar.

5. Hoe gee die persepsies van tuisskool opvoeders en tuisskool leerders vorm aan die tuisskoolpraktyk waaraan hulle deelneem?

Moeder C se persepsie van die tuisskool is volgens haar verklarings dat dit goed gaan, dat haar seuns presteer en dat hulle vorder in ooreenstemming met die doelwitte wat sy sowel as die kurrikulum aan hulle stel. Hierdie persepsie van Moeder C het moontlik daartoe bygedra dat sy oor die jare heen voortgaan om die tuisskool op dieselfde wyse te bedryf, sonder om vernuwing of aanpassings te oorweeg. Moeder C hou haarself in Tuisskool C effens op die agtergrond en is van mening dat haar aktiewe betrokkenheid by die onderrig- en leerproses nie nodig is nie. Sy sal selfs die seuns uit die tuisskool neem om saam met haar na die kerklike aktiwiteite te gaan in plaas van om hulle aan te moedig om hulle skoolwerk te doen. Al neem hulle hulle boeke saam, is Moeder C buitendien steeds besig met haar eie aktiwiteite en nie beskikbaar om haar seuns te help met hulle werk nie. Moeder C se gebrekkige betrokkenheid is ook sigbaar in hulle gebruik van die nasiensleutel aangesien die seuns se gebruik daarvan nie beheer word nie, wat daartoe bydra dat hulle dit nie doeltreffend benut nie. Moeder C toon ook ‘n geneigdheid om die riglyne wat deur die onderrigprogram gestel word na willekeur te wysig en die seuns se skoolwerk af te skaal, wat daarop dui dat sy nie waarde heg aan die onderliggende beginsels waarop die onderrigprogram gegrond is nie.

Kind C se persepsie van die tuisskool is dat hy oorwegend verantwoordelikheid vir sy eie leer moet neem en dat hy op homself aangewese moet wees, wat daartoe bydra dat hy sy eie leer

beplan en self sy werkstake afhandel. Sy persepsie dat hy die maklike uitweg kan neem as hy vrae nie kan beantwoord nie dra daartoe by dat hy nie sy eie kennis en vaardighede soveel ontwikkel soos wat vereis word nie. Kind C beskou die tuisskool as 'n geleentheid vir versnelde leer, wat daarop dui dat hy die vinnige deurwerk van sy werkboeke eerder as prioriteit beskou, wat daartoe bydra dat insig en diepteleer ingeboet word.

Vader C se persepsie van die tuisskool is ook dat dit goed gaan in die tuisskool en dat sy seuns kwaliteit onderrig ontvang oor die onderwerpe wat hy goedkeur en dat hulle goeie vordering maak. Sy persepsie gee direk vorm aan die tuisskool aangesien meeste van die besluite wat daar geneem word deur hom gedryf word. Hy blyk direk betrokke te wees by die tuisskool aangesien hy vertel het dat hy nou meer beheer het oor wat die seuns leer en dat hy die seuns help met die werk wat hulle nie verstaan nie. Dit blyk egter dat die leerondersteuning nie daagliks geskied nie, wat daarop dui dat die skoolwerk nie beskou word as 'n prioriteit nie. Die kerklike aktiwiteite word belangriker geag as die skoolwerk, wat tussendeur gedoen kan word wanneer daar tyd is daarvoor.

5.5 GEVALLESTUDIE D

5.5.1 Oriënterende Oorsig

Die gesin in gevallestudie D is Afrikaanssprekend en bestaan uit die ouers, twee dogters en 'n ouma en hulle is in een van Pretoria se ouer, gevestigde voorstede woonagtig. Die moeder wou nie na skool gaan studeer nie, maar haar moeder het haar ingeskryf vir 'n 6 maande Sekretariële kursus by die Technikon in hulle woongebied. Sy het daarna vir 6 jaar by 'n groot maatskappy in Johannesburg gaan werk. Die moeder het opgehou werk toe sy uitgevind het sy is swanger, soos vooraf deur die egpaar besluit, en wou self haar kinders grootmaak. Die vader het 'n hoër diploma in Elektriese Ingenieurswese aan die Technikon verwerf en werk sedertdien vir 'n groot maatskappy, hoewel nie tans in sy veld nie, maar in die Finansiële afdeling. Die dogters was ten tye van die ondersoek (begin 2010) onderskeidelik 12 jaar (graad 6) en 13 jaar (graad 7) oud, en laasgenoemde het aan die ondersoek deelgeneem. Die gesin doen al vir die afgelope 6 jaar tuisskoolonderrig en nie een van die twee dogters was vantevore in 'n institusionele leerskool nie.

Hulle gebruik twee kurrikulums, naamlik KONOS (vir Wiskunde, Engels en Wetenskap) en Love2Learn (vir die res van die vakke), maar beoog om in die hoërskool slegs van die KONOS kurrikulum gebruik te maak. Die moeder het verklaar dat die dogters se graadvlakke net in Afrikaans en Engels geskei word en dat hulle in die res van hulle vakke dieselfde werk doen. Die ouma het gedurende die onderhoude en observasies in haar kamer gebly en ek het haar nie ontmoet nie. Daar sal deurgaans na die gesin verwys word as **Gesin D** en **Tuisskool D**, **Moeder D**, **Vader D** en **Kind D**. Waar een van die deelnemers na iemand in die gesin verwys (of waar ek dit doen) is die naam verander om die anonimiteit van die deelnemers te beskerm.

5.5.2 Resultate en bevindings

5.5.2.1 Konteks van die data

Gesin D was vriendelik en gewillig om deel te neem aan die studie. Moeder D kan beskryf word as stillerig en skaam alhoewel sy lekker gesels het, terwyl Vader D meer formeel voorgekom het. Moeder D se sorgsame en ondersteunende ingesteldheid teenoor haar gesin was opmerklik. Kind D het spontaan verhouding gestig, was geselsierig en het gemaklik voorgekom terwyl die jongste dogter (Lize) effens stiller was en meer op die agtergrond gebly het. Hulle woon al vir 17 jaar in hulle meenthuis in 'n sekuriteitskompleks. Hulle huis is redelik klein, vol groot meubelstukke en met verskeie boktrofees teen die mure van die sit-eetkamer. Die huis is skoon en netjies met 'n rustige atmosfeer. Moeder D en haar dogters het my by die deur ingewag en ek het met die eerste kontakbesoek dadelik welkom en gemaklik gevoel. Ek, Moeder D en haar dogters het in die sit-eetkamer gaan sit en gesels en ek het op dieselfde dag die onderhoude gevoer.

Weens die beperkte ruimte het Moeder D voorgestel dat ek en Kind D in die ouers se kamer op hulle bed gaan sit en gesels en ons het daar haar onderhoud en projeksies gedoen, wat ongeveer 65 minute geduur het. Sy het die deur toegemaak sodat niemand ons kon steur nie en daar was geen onderbrekings nie. Moeder D se onderhoud en projeksie was volgende en is op haar versoek in die sit-eetkamer gedoen, wat ongeveer 60 minute geduur het. Beide dogters was deurentyd in hierdie vertrek doenig en Kind D het by tye insette gelewer en/of Moeder D gekorrigeer. Laastens het ek Vader D se onderhoud en projeksie ook in die sit-eetkamer gedoen,

wat ongeveer 50 minute geduur het. Moeder D was ten tye van sy onderhoud besig om kos te maak, terwyl albei dogters weereens in die vertrek gebly het.

Die onderhoude het informeel verloop en al die deelnemers het spontaan gesels. Ek het die onderhoud skedule voortdurend geraadpleeg aangesien die deelnemers nie spontaan die verskillende temas aangeraak het nie en dit nodig was om uit te vra oor sekere temas. Ek het egter sover moontlik gepoog om die deelnemers se inisiatief te volg.

Die drie observasiesessies, wat ongeveer 60 minute elk geduur het, het vlot verloop en ek is gasvry ontvang. Die reflektiewe onderhoud het ongeveer twee weke na die observasies plaasgevind, en ongeveer 40 minute geduur. Die reflektiewe onderhoud was veral daarop gerig om die invloed van die gesin se godsdiens, eie ervaring en die kurrikulum te verken. Moeder D se optrede tydens die observasiesessies stem ooreen met wat sy in die onderhoude gesê het en blyk konsekwent te wees. Die gesin blyk werklik hulle waardes en oortuigings uit te leef. Die verhoudings in die gesin kom gunstig voor en daar was deurgaans positiewe verhoudingsmomente tussen Moeder D en haar dogters.

5.5.2.2 Moeder D

(1) Onderhoude

‘n Diskoers-analise van Moeder D se onderhoude het laat blyk dat die primêre diskoers wat sy onderskryf ‘n **patriargale diskoers** is. In belang van sistematiek bespreek ek steeds Moeder D eerste, al behoort die data verkry van Vader D as die patriarg, soos by Vader C, as uitgangspunt te dien. Moeder D se instemmings en praktyke blyk indirek of sekondêr beïnvloed te wees deur die patriargale diskoers, terwyl dit deur Vader D gedryf word.

Moeder D het nog altyd die behoefte gehad om haar dogters self groot te maak (“...*ek en my man het van die begin af gesê as ek die dag swanger raak gaan ek ophou werk. Ek wil graag my eie kinders grootmaak want hy het so grootgeword, ek het ook so grootgeword.*”(4M1)). Moeder D het haar besluit toegeskryf aan haar eie kinderjare waar sy grootgeword het in ‘n huis waar haar

moeder vir die gesin daar was, maar dit is tegelyk in lyn met haar beskouing van haar rol as moeder en versorger. Dit blyk dat Moeder D selfs as jongmens nie veel keusevryheid gehad nie, maar haar daarby neergelê het (“...*ek was nie rêrig lus vir verder swot nie, maar my ma het my toe ingeskryf vir ‘n sekretariële kursus...*”(4M5)).

Dit het na vore gekom dat alle aspekte van die gesinslede se lewens prominent deur die patriargale diskoers gerig word insluitend hulle gedrag, die rolle wat hulle vervul, menings, interaksies in en tussen die sisteme waaraan hulle behoort sowel as die tuisskool praktyk. Moeder D verwys na die rol wat Vader D in haar lewe speel (“*Gelukkig met my man se hulp het ek ook al bietjie uitgekome.*”(4M11)), en dat hy van vroeg reeds kies aan watter aktiwiteite hulle as gesin deelneem (“...*selfs nog voordat ons getroud is het hy my eendag na ‘n plot toe geneem en wou hy net hê ek moet ‘n bietjie met ‘n pistool skiet. En ek was so bang vir die goed want ek het dit nie geken nie... en nou skiet ek al saam met hom met die groot jag gewere. Net om ook ‘n bietjie saam met hom te wees.*”(4M11); “*Want hy wil graag hê dat ons as ‘n gesin meer saam moet gaan kamp.*”(4M14)).

Moeder D beskryf die belangrike rol wat ouerlike besluite en oordeel in hulle gesin speel (“...*vir hulle sê, maar ma en pa, wat ma en pa sê is reg, nie soseer wat die groep en die maats sê nie.*”(4M51); “(*Carmen*) *wil in ‘n skool wees, sy wil dit so doen. Wat ek vir haar gesê het, ‘My kind mamma en pappa kies so en jy moet nou maar onder mamma en pappa inkom.’*”(4M58); “...*wat ons hulle gedissiplineer het as hulle met hulle wil teen ouers se wil gaan...*”(4M65)). Moeder D se formulerings soos onderstreep laat blyk dat hul gesag nie onderhandelbaar is nie en dat ongehoorsaamheid gestraf word. Dit blyk dat daar duidelike riglyne vir die dogters gestel word en die invloed van die patriargale diskoers is sigbaar in die ouers se opvoedingspraktyke.

Moeder D se onderskrywing van die patriargale diskoers is sigbaar in haar benadering tot haar man en dit wat sy die dogters leer (“...*ons het nou al geleer, jy kyk na jou man as hy by die huis kom en hy is ‘n bietjie ongelukkig...Die ding is wat ek hulle ook wil leer is, gee pappa ‘n bietjie spasio. As hy by die huis kom sê vir hom, ‘Hallo en hoe gaan dit?’ maar gee hom spasio. Moenie dadelik op hom afstorm en sê, ‘Pappa, pappa dit en pappa, pappa dat nie.’ Ag ja, en dan*

gewoonlik in die aand as ons klaar geëet het en klaar Bybel geles het en so aan dan is dit nou rustiger. Dan kan hulle 'n bietjie met hom gesels en so aan."(4M15)).

Moeder D se beskouing van die gesinsrolle word deur die patriargale diskoers gerig, soos onder andere onderskryf deur die kerklike gemeenskap waaraan hulle behoort (*"Pa is die hoof van die huis. Hy is die gesag in die huis en ek is sy helper wat hom moet help en moet ondersteun. Die kinders weet ook pa se woord is reg. Ons kan wel vir hom sê, 'Maar pa wat van dit, wat van dat?' maar sy woord is op die ou einde die gesag."*(4M71); *"In ons kerk, baie vrouens as hulle trou, hou hulle op werk om daar te wees vir hulle mans."*(4MR9)). Moeder D sê dat Vader D in beheer is van die besluite wat in die gesin geneem word (*"...hy het die finale sê. Maar ons kan almal saam praat en saam ons idees gee, 'Wat van dit, wat van dit?' en ja, pa sal luister en, 'Okay, ja, vir dit en ja.' "...maar pa se woord is die finale ene."*(4M72)).

Moeder D se eie ervarings as kind het ook daartoe bygedra dat sy verkies om nie vir haarself op te staan nie. Haar doelbewuste vermyding van konflik, wat sy inderdaad "*haat*" versterk die patriargale diskoers verder (*"Vir my is 'n gesin belangrik laat 'n mens kan saam wees en laat daar absolute harmonie en vrede sal wees. Ek is nie 'n mens wat hou van konflik nie. Ek het grootgeword in 'n huis waar my ouers verskriklik baklei het, ek hou nie daarvan nie. Ek wil half wegkrimp so as daar, as daar verskille is wil ek dit half kalm en rustig uitsorteer. 'n Nagevolg dat ek konflik haat is dat ek baie keer sal stilbly en nie altyd sal sê hoe ek oor 'n ding voel of so nie. Ek sal maar die minste wees en stilbly en maar net los."*(4MR40)).

Dit blyk dat Moeder D nie inspraak gehad het in die besluit om te tuisskool nie (*"...toe het my man, Piet, gesê ons gaan ook home school."*(4M1); *"Hmmm, kyk Piet is eintlik die ou wat ook gesê het ons gaan tuisskool doen..."*(4MR5); *Hy is die eerste een wat gesê het ons gaan tuisonderwys doen..."*(4M71)). Moeder D was aanvanklik nie ten gunste van die besluit nie vanweë haar gevoelens van onvermoë (*"En op daai stadium het ek ook nog soos baie mense gedink nee, ek het nie die geduld nie, ek het nie die dissipline nie..."*(4M1); *"... ek was half ook bietjie teen dit gewees vir eers..."*(4MR5); *en ek het ook in die begin nog teen dit geskop..."*(4M71)). Haar versigtige kwalifisering van haar onwilligheid as "half ook bietjie" beklemtoon eintlik haar erkenning van haar man se gesag ten spyte van haar eie oorwegings.

Dit blyk dat die keuse van die kurrikulum(s) deur Vader D gedryf word (“*En toe het ons ‘n bietjie met mense gesels en toe het ek begin met die KONOS kurrikulum wat ‘n Amerikaanse kurrikulum is...en toe gaan kyk ons na die Love2Learn aanbieding en toe sê Piet vir my kom ons gaan oor na Love2Learn toe...en toe het my man gesê ons gaan na Love2Learn toe.*”(4M23)).

Dit kom weereens voor of Moeder D aanvanklik huiwerig was oor die verandering van die kurrikulum, maar Vader D se besluit ten slotte aanvaar het (“*Toe sê ek vir hom, ‘Hoekom moet ons verander?’ toe sê hy vir my, ‘My vrou,...So dis toe wat ons na Love2Learn toe gegaan het*”(4M25)). Moeder D sal eerder Vader D se besluite volg as die reëls en regulasies wat van buite aangelê word (“*...met ander woorde, ek gaan my kinders grootmaak en leer, miskien nou nie soos ons Staat dit vereis nie maar op die ou einde sal my kinders kan universiteit toe gaan want hulle gaan al die werk gedek het wat hulle nodig gaan hê.*”(4M21)).

Moeder D is van mening dat die tuisskool haar in ‘n beter posisie plaas om haar rol as vrou in die gesin te vervul volgens die voorkeure van haar man (“*...die tuisonderwys maak dat ons meer rustig is en ek dink dit is wat die mans wat by die huis kom, die vrou is hier, die kinders is hier en ons is rustig. Kos is gemaak. Ek dink daai atmosfeer wat die werkende man inkom is ook dink ek vir hulle baie lekkerder.*”(4M60)). Sy voel soms oorweldig deur die eise wat die tuisskool aan haar stel en neem dit ernstig op (“*...ek kan nie net vir hulle in die oggend help en in die middag sê, ‘Okay nou is julle van my hande af ek wil nou so ‘n bietjie me-time hê nie.’ Ek moet nog help, hmmm, studeer en so aan.*”(4M16); “*...ek het ook al ingeklim, wat ek hulle gehelp het (lag).*”(4M47)).

Moeder D vertel dat Vader D beheer uitoefen oor die dogters se deelname aan buitemuurse aktiwiteite. Dit kom voor dat Vader D selfs daarop aandring dat aktiwiteite gestaak word wanneer dit inmeng met die gesinsisteem (“*Toe sê ek vir hulle, ‘Praat met julle pa’, en toe sê hy ook dis alright.*”(4MR31); “*Okay, in die eerste plek moes die kinders met hulle pa praat en hoor, ‘Okay, is pappa reg laat ons nou maar ophou?’ en so aan.*”(4MR36); “*En dan het ek te laat in die aand by die huis gekom en Piet het nie baie daarvan gehou nie want dan kom ek byvoorbeeld 18:00, 18:30 by die huis, dan begin ons eers kos maak.*”(4MR26)).

Die diskoers-analise het verder getoon dat Moeder D die kurrikulum as onderrigprogram in so 'n mate verhef tot gesag dat 'n **“kurrikulêre” diskoers** as 'n sekondêre diskoers geïdentifiseer is. Moeder D blyk inderdaad afhanklik te wees van die gekose kurrikulums en onderrigmateriaal (*“Kyk ek het absoluut vertrou in die kurrikulums en goeters wat hulle die werk vir die kinders goed genoeg verduidelik...”*(4MR16)).

Haar afhanklikheid is sigbaar nie net in die rondbeweeg tussen kurrikulums nie, maar ook in haar beskrywing van die wyse waarop sy 'n verandering van kurrikulum hanteer, spesifiek omdat sy die nuwe riglyne, reëls en prosedures so nougeset wil navolg (*“Okay, 'n groot verandering vir my was toe ons Love2Learn toe gegaan het. 'n Kurrikulum is vir my 'n groot verandering en dit vat my maklik 'n maand om nou rêrig weer mynself te kry en te sê, 'Okay' en weer in roetine te kom en, hmmm, ook vir die kinders om uit te vind okay, dit is nou hoe ons dit anders gaan doen want jy is nou net lekker in 'n roetine met 'n kurrikulum en dan verander jy nou. En ek weet dit kom nou weer as ons gaan stop met Love2Learn en ons kry nou weer die ander vakke. Om dan uit te werk okay, hoe lank gaan ons nou dit doen en hoe lank gaan ons nou dit doen. Wanneer doen ons dit en wanneer doen ons dat.”*(4M61)).

Moeder D is bewus van haar eie onkunde, maar glo haar natuurlike instinkte kompenseer tog daarvoor (*“...ek het ook nie onderwys geswot nie totdat ek begin oplees het en gesien het dit is nie 'n vereiste nie.”*(4M71); *“...daar is baie boeke wat eintlik sê dat 'n ma hoef nie noodwendig 'n onderwyseres te wees nie want eintlik vandat jou kind gebore is, is jy die ma wat daai kind moet leer...”*(4MR2)). Moeder D se gebrek aan kundigheid is tog sigbaar in haar keuse van leermateriaal op grond van dit wat maklik en gerieflik is (*“So dis toe wat ons na Love2Learn toe gegaan het, maar ek het KONOS se Wiskunde gehou en ek het hulle Engels gehou. Ek het Love2Learn se Engels probeer maar vir 'n jaar maar toe het ons gesê ons gaan terug want Love2Learn se Engels is toe basies iets soos vyf boeke en dit het ons omtrent 'n uur gevat om te doen. Nee, die Engels het toe net te lank gevat en dit is vyf boeke wat jy basies moet deurwerk, so toe het ons teruggegaan na KONOS se Engels toe, so dit is een boek, dit is een iets wat jy deurwerk.”*(4M25); *“Maar toe hou ek van die Wiskunde want die Wiskunde wat ons ook doen by KONOS is heeltemal anders as die skole se Wiskunde. Dit is 'n remediërende juffrou wat daai Wiskunde uitgewerk het... So ek het gekies om dit te doen eerder as hierdie Wiskunde waar die*

goed so gemeng is.”(4M26); “So ek gebruik maar orals wat ek langs die pad kan kry wat dit net makliker maak en wat mens kan help.”(4MR4)).

Sy sien geredelik in dat sy hulp nodig het (“...ek is te gestruktureerd ek wil half iets hê om so onderwys te kon gee.”(4MR8)), en steun daarvoor op die kurrikulums en onderrigmateriaal. Moeder D toon ‘n behoefte aan struktuur en benut die voorskrifte van die programme daarvoor (“Okay, ek is nogal ‘n mens wat baie van struktuur hou. Hmmm, en dit is ook hoekom ek ‘n program uitgewerk het.”(4MR1); “In die Love2Learn, sy gee ook vir jou ‘n rooster...So dis maar hoekom ons dit doen, hoe ons dit doen.”(4MR1)).

Na haar mening, voorsien die kurrikulum(s) aan Moeder D al die hulpmiddels wat sy nodig het vir elke aspek van die onderrig- en leerproses, byvoorbeeld vir voorbereiding (“Ja, wat sy ook vir jou gee is, sy gee vir jou die lêers en sy gee vir jou al die werk wat jy elke dag moet doen. So ek het basies nie voorbereiding nie.”(4M24)), die aanbieding van die leerinhoude sowel as leerondersteuning (“Die Wiskunde kyk hulle ‘n DVD... dan verduidelik hy vir hulle die nuwe werk en dan gaan hulle in hulle boeke en dan werk hulle ook.”(4M34); “Die KONOS boeke kom ook met ‘n CD wat die kinders heeltemal op hulle eie kan doen wat hulle dan die CD insit, die ou lees basies wat hulle in die boek dan volg en dan kan hulle ook op hulle eie doen. En dan het ek byvoorbeeld ‘n boek met vrae of goeters wat ek ook net kan weet wat doen hulle en hulle kan vra wat hulle vir my kan verduidelik hoe doen hulle dit en so aan.”(4M34); “...maar soos Carmen wat bietjie stadig is dalk met die lees kan sy die CD insit en sy kan want die CD lees presies wat in die boek is. Sy kan luister en sy kan lees wat op die boek aangaan...maar soos ek sê, ek is hier as daar enige hulp nodig is of so, dan sal ek net vir Lize sê, ‘Okay, gaan jy nou aan met dit want dit kan jy op jou eie doen’, en dan sal ek nou by Carmen wees en haar help tot sy reg is en dan maar weer daar wees vir Lize.”(4MR15)). Die kurrikulum(s) voorsien ook hulpmiddels vir assessering doeleindes (“Ek kry ‘n boek met vrae wat ek haar kan vra om te weet doen sy die werk, weet sy wat aangaan om my net half betrokke te hou.”(4MR15)).

Dit is vir Moeder D belangrik dat haar dogters verstaan wat hulle leer, maar sy steun nie op die selfstandige leerbenadering van die gekose onderrigprogramme (“Ek probeer sover as moontlik hulle help en dan probeer ek ook, dit is baie belangrik selfs in Wiskunde, laat hulle verstaan

hoekom hulle goed doen en dan sal ek oor en oor met hulle praat. En die nuwe Wiskunde wat ons nou doen sê die ou ook hulle moet half die juffrou word en vir my verduidelik wat doen hulle laat ek kan hoor, sien en verstaan, verstaan hulle wat hulle doen.”(4MR13); “...dis een ding wat ons ook geleer het in die tuisonderwys hoekom jy moet tussen in die kind en die boeke uitstaan want inligting wat hulle vir hulle self gekry het onthou hulle baie beter as wat ek soos ‘n lepelkje hulle net voer.”(4MR13)).

Moeder D sê dat sy wel beskikbaar is en dat die dogters nie aan hulleself oorgelewer is nie (“Soos Carmen het in een assessering het sy 73% gehad, so toe het ons gestop en ‘n hele week gevat net om weer oor die werk te gaan wat sy dalk nie verstaan het nie of nie geken het nie want dit is belangrik dat sy dit dan moet vasmaak, dat sy dit dan moet verstaan en leer as wat ‘n mens net aangaan en dan later sukkel sy, maar dan is dit soveel groter frustrasie.”(4MR19); “...as ek hulle werk merk en ek sien hulle begin nou bietjie nie so goed doen soos wat ek weet hulle kan nie, dan sal ek byvoorbeeld die volgende dag die kind vat en sê, ‘Right, nou gaan ons Wiskunde saam doen. Verduidelik vir my wat jy doen, hoekom doen jy dit so?’ En ja, die Engels ook kan hulle op hulle eie doen, maar as ek die werk merk en ek sien hierdie kind doen nie soos wat sy dit moet doen nie dan sit ek die volgende dag by haar en ek sê, ‘Let op na dit, let op na dit’.”(4M34)).

Moeder D bied die vakke oorwegend op dieselfde graadvlak aan, ooreenkomstig die riglyne van die onderrigmateriaal (“Ja, al wat hulle op graadvlakke basies doen is die Engels en die Afrikaans. Verder Wiskunde is hulle gelyk”(4M29); “Wat die Love2Learn en die Konos doen is, jy doen presies dieselfde werk met hulle maar met die terugvoer, sê nou maar hulle moet skryf of so, sal Carmen byvoorbeeld ‘n bladsy en ‘n half, twee bladsye skryf, en Lize net ‘n bladsy.”(4M30); “Nee, dit maak dit eintlik baie maklik. Want jy sit met hulle, jy lees die boek, jy behandel die werk en hulle hoor presies dieselfde. Dit is net die terugvoer wat ek van Carmen bietjie meer verwag as van Lize.”(4M32)).

Dit is vir Moeder D belangrik om haar dogters se vordering te laat monitor (“Ek het byvoorbeeld vir Carmen en Lize, ...voorskool het ek hulle gevat, einde van graad 3 en einde van graad 6...dan vat ek hulle na ‘n Opvoedkundige Sielkundige dat sy hulle net ontleed, kyk is hulle darem op

merk met die res. Tot dusver was hulle.”(4M42)). Moeder D blyk deurgaans afhanklik te wees van die opinie van individue buite die gesinsisteem (“Toe sê sy vir my, ‘Weet jy, hulle lewe van leer is so lank. Laat hulle saam met jou in die huis werk en speel-speel kleure en tel en so leer.’ So ek het in die begin nie vreeslik baie gedoen nie, maar toe sy omtrent 6 was, of 5 was, het ons met Love, nee, met Smile se “Bridging with Smile” gedoen vir ‘n jaar. En toe het ek met ‘n Afrikaanse kurrikulum “Alles-in-een” van Mart Mei, graad R gedoen en toe sy al 7 is, toe het sy eers met graad 1 begin.”(4M4)).

Moeder D onderskryf ook ‘n **diskoers van Christelike verhoudings** as sekondêre diskoers. Sy wys op die belangrikheid daarvan om in ‘n verhouding met God te staan (“Ek wil hê hulle moet grootword en weet daar is ‘n God wat lewe en wat ‘n verskil in ons lewens maak.”(4MR11); So in my eie persoonlike lewe ervaar ek God se hand en wil ek Hom graag met die kinders deel en wil ek hê my kinders moet so ‘n lewende verhouding met die Here lewe.”(4MR11)).

Moeder D sê hulle streef daarna om volgens die Christelike beginsels te leef (“So ja, ons probeer streng volgens Sy Woord leef. Hmmm, kinders moet ouers respekteer en nie net ouers nie, maar enige ouer mense. Ook hulle verhouding met mekaar is vir ons baie belangrik.”(4M13); “...ek dink dit is dalk God se hart dat ons as gesinne so moet wees.”(4M54)). Die diskoers is ‘n medebepaler van hul gedrag (“...ons as Christene glo om maar die minste te wees, te vergewe, probeer ‘n vredemaker wees so ver jy kan.”(4M52); “Ons moet leer om minder selfsugtig te wees, meer ruimte vir mekaar te maak.”(4M54)).

Die Christelike verhoudingsdiskoers het volgens Moeder D ‘n invloed uitgeoefen op hulle besluit om te tuisskool (“Dit is ook dalk ‘n hoofrede hoekom ons op die ou einde gekies het om te homeschool. Om hulle in God se weë groot te maak en nie in die wêreld se patroon..”(4M13)). Dit beïnvloed ook hulle keuse van ‘n kurrikulum (“...maar ons gaan Love2Learn los, nou as ons klaar is. Ons gaan oor na ‘n Amerikaanse kurrikulum wat uit en uit op godsdienste staan...Jy erken God as skepper God en dit is van daaraf dat jy al jou vakke doen. En dis maar vir ons waarde wat ons oorgaan na daai kurrikulum toe.”(4M21)).

Die diskoers bepaal die wyse waarop hulle die dag begin (“*Ons begin eerste met skool met Bybelstudie.*”(4M15)). Dis hoegenaamd nie formalisties nie, en probleme word ook in dié tyd hanteer (“*Dit is baie keer ook vir ons ‘n tyd wat ons ons harte met mekaar oopmaak en wat ons dan praat, meisies teenoor mekaar.*”(4M15); “*...ek glo maar om die eerste van ons dag vir die Here te gee en dan kan Hy ons help om ons harte reg te kry vir die res van die dag, ook in ons verhouding teenoor mekaar.*”(4MR1)).

Moeder D se geloofsoortuigings het ‘n invloed op haar beskouing van die leerinhoud (“*Die Lewensoriëntering en die Kuns en Kultuur vakke. Hmmm, die feit dat hulle sê jou kinders moet leer van die ander godsdienste en daai goeters het ek nie baie van gehou nie.*”(4M20); “*...toe kurrikulum 2005 ingekom het, jy moet nou van al hierdie ander godsdienste leer en al hierdie danse en al hierdie goeters en toe het ek besluit nee, my kinders gaan nie dit leer nie.*”(4M53)). Hierdie beskouing het daartoe bygedra dat Moeder B sekere vakke belangriker ag as ander (“*...daarna het ek net besluit volgens ons waardes, ons wat hulle Bybels grootmaak, glo ons Lewensoriëntering is nie rêrig nodig nie. As ons ons kinders uit die Woord uit grootmaak is hulle klaar Lewensgeoriënteer. En die Kuns en Kultuur het ek net so gekyk en gedink dit is nie rêrig vir my kuns nie en ek het dit gelos.*”(4M20)). Die diskoers is ook sigbaar in Moeder D se hantering van moeilike inhoud (“*So ag, ek weet nie, ek het volle vertroue dat die Here ons ook sal wysheid gee as ons daar kom wat om te doen.*”(4MR16)). Dit blyk dat Moeder D op God vertrou vir hulp wanneer sy nie oor die nodige kennis in ‘n spesifieke leerarea beskik nie.

(2) Projeksie

“(Die moeder lag hardop en Lize kom sit langs haar op die bank se leuning) Okay (dink) ek sal sê hierdie seuntjie droom (dink) dat hy (dink), hy het dalk ‘n kon, hy was dalk saam met sy ouers by ‘n konsert opvoering, ‘n klassieke konsert opvoering. En hy het dit gesien en hy het dit gehoor en hy was absoluut vasgevang in hierdie musiek en die viool musiek het hom veral geprikkel. En hy het vir sy mamma en pappa gesê maar hy sal graag ‘n viool wil speel. En sy mamma en papa het gesê, ‘Goed’ en hulle het hom winkel toe gevat en hy het die viool gekies en alles en nou het hy die viool voor hom en hy het sy stuk werk hier voor hom en nou moet hy begin oefen. Miskien soos Carmen met haar musiek les, die persoon het hom geleer hoe om nou te begin speel en nou moet hy die drukke dalk oefen. En dit kan miskien ‘n seuntjie wees wat ook baie gou vervelig raak met te lank dieselfde goeters doen. Hy wil gouer vooruit beweeg en so

nou moet hy die hele week die goed oefen tot miskien die volgende week se les en nou is hy half, 'Maar ek het nou al hierdie gedoen en ek kry nou al hierdie reg,' en nou sit hy vir die viool en kyk en dink, 'Ag, moet ek dit nou weer doen?' En dan my uiteinde sal wees dat wanneer die musiek tannie hom dalk weer nou sien of hy nou weer klas toe gaan dan sal hy die musiek stukke speel en sy sal sê, 'Dis pragtig', maar dan sal hy dalk die vrymoedigheid neem om vir haar te sê, 'Maar juffrou ek raak vervelig met hierdie musiek instrument kan juffrou nie vir my meer goed gee om te doen nie?' En ek glo die juffrou sal dalk luister en aangesien hy dan so goed sy goeters kan doen sal sy dalk vir hom sê, 'Reg, kom ons probeer' en dan sal sy vir hom meer gee en kyk of dit hom nie dalk meer geïnteresserd gaan hou as wat hy so sit en, "Ag, ek kan dit nou al doen" (lag). Dit is maar wat ek sien."

"Ek sal dink hulle het hom nou vir hom gekoop en hulle wil graag hê. Hy het nou die belangstelling laat hy dit gaan probeer en laat hy iets daarvan gaan maak dat hy ja, dit sal oefen en sukses daarin sal behaal."

"Ek dink hy voel op hierdie stadium, 'Ag, ek het nou al hierdie goed hoeveel keer gevoel en ek kry dit reg. Hoeveel keer moet ek dit nou nog doen?"

"Hy sit heel moontlik al hier en droom."

"Oor hoe hy eendag ook in daai simfonie orkes gaan speel. Hy sien homself ja, miskien moedeloos met hierdie drukke wat ek nou moet oefen maar terwyl hy die viool so kyk dan dink hy dalk aan homself, 'Maar ek gaan dit reg kry en ek gaan ook eendag soos daai oom of daai tannie in daai konsert so mooi speel.'"

Interpretasie van Moeder D se onbewuste betekenis – Moeder D fokus eerste op die kind se belangstelling en selfs gefassineerdheid met die taak en sy wys daarop dat hy met sy ouers se toestemming en ondersteuning die taak aanpak. Dit blyk egter dat die seun nie die taak as uitdagend ervaar wanneer hy dit ten slotte uitvoer nie en dat hy gou belangstelling verloor, omdat die taak vir hom te maklik of herhalend is. Hy toon egter die nodige uithouvermoë en self-dissipline om met die taak voort te gaan, meer werk te versoek, dit te bemeester en oor te gaan na meer uitdagende vlakke. Dit wil voorkom of dit sy ouers se wens is dat hy die taak bemeester en dat hy met sy belangstelling en harde werk wel sukses sal behaal.

Moeder D se projeksie toon ooreenkomste sowel as verskille met haar onderhoude. Sy het nie in haar onderhoud gemeld dat Kind D soms verveeld is met die standaard of aard van die onderrig en dat sy belangstelling verloor nie hoewel sy gesê het dat Kind D graag na 'n institusionele skool wou gaan. Moeder D het wel vertel dat Kind D soms sukkel met haar skoolwerk en sy is

bewus van die belangrike rol wat ondersteuning speel en is van mening dat sy voldoende ondersteuning aan haar dogters bied, wat deur die observasies bevestig word.

5.5.2.3 Vader D

(1) Onderhoud

‘n Diskoers-analise van Vader D se onderhoud het laat blyk dat hy oënskynlik slegs die **patriargale diskoers** onderskryf. Hy het algaande verwys na die invloed van sy Christelike oorwegings op sy persepsies en praktyke, ofschoon dit nie uit sy stellings skyn te verdig tot ‘n diskoers nie. Die Christelike oorwegings sal waar dit voorgekom het, aangestip word.

Die invloed van die patriargale diskoers is sigbaar in Vader D se beskouing van die rolle wat die man en vrou vervul. Hy is oortuig daarvan dat Moeder D se plek by die huis by die kinders is, maar skyn moeite te doen om die manlike gesagsrol sagter te stel (“*Ek persoonlik wil sommer van die begin af sê ek sien nie die man enigsins op ‘n hoër vlak as die vrou wat menswees betref nie. Hmmm, uit ‘n gesagsoogpunt glo ons maar net dat die Woord sê die man is die hoof van die huis en die vrou was daar om hom by te staan...*”(4V32); “*En as ek dan oortuig is dat ons iets anders moet doen wat vir hulle beter sal wees dan is ek oop vir om daarvoor te praat en dit is nie te sê ek is altyd reg en hulle nie, definitief nie.*”(4V32); “*Hmmm, so persoonlik dink ek maar weet jy aan die anderkant dink ek sien ek dit nie eers rêrig as ‘n nadeel nie want my siening is dit is hoe dit moet wees. ‘n Ma is daar om na die kinders om te sien.*”(4V18); “*So ek dink dit laat haar nog steeds toe om na die huis se dinge te kan omsien terwyl sy hier is en ook vir hulle bystaan.*”(4V20)).

Vader D stel sy gesin op prys, maar sy formulering doen patriargaal aan (“*...ek weet nie wat ek gedoen het om ‘n vrou te verdien soos wat ek het nie. Hmmm, so ek is rêrig baie dankbaar vir die vrou wat ek het en ek moet sê hoe ouer ons kinders word hoe meer geniet ek hulle.*”(4V1)). Daar is vaste saamwees tye (“*...ons maak ‘n punt daarvan om om die tafel te sit en eet. Dan kan ‘n mens mekaar in die oë kyk en ‘n ou kan eintlik lekker praat en gesels en vra vrae en so aan. Dis ‘n tydjie wat vir ons eintlik met elke ete nogal, nogal lekker is om almal hier bymekaar te*

bring.”(4V11)). Dit wil voorkom of dit vir Vader D belangrik is dat hulle dinge saam moet doen (“So ten minste doen ons dinge saam as ‘n gesin, maar wat ek dink eintlik ‘n voorreg is. ‘n Mens kry baie keer dat elkeen in sy eie rigting trek en op die ou einde van die dag dan gaan die verhoudings ‘n bietjie uit mekaar uit.”(4V11)). Omtrent sy verhouding met Moeder D sê hy, “So wat ek dink miskien maak dat ons mekaar ook goed verstaan.”(4V5)), wat die moontlikheid laat dat hy nie die gevoelsmatige aspekte van hulle verhouding voorop stel nie.

Vader D wys op die belangrike rol wat dissipline speel (“*Ek hoop en vertrou dat waar ons dalk miskien streng is in sekere opsigte dat ons kinders op ‘n tyd sal raaksien hoekom en dit ook sal waardeer.*”(4V1)). Dit blyk dat die ouers nie ‘n koue vorm van dissiplinerings uitoefen nie maar dat Vader D glo dat dit in sy dogters se beste belang is en uit liefde gedoen word. Vader D se Christelike oorwegings is ook sigbaar in sy opvoedingspraktyke (“*ons grootste begeerte is net om ons kinders in die weë van die Here groot te maak en sodat hulle ook ‘n seën sal wees...waar hulle ook eendag mag wees.*”(4V1)).

Dit blyk dat die aanvanklike besluit om te tuisskool deur Vader D gedryf was (“...die verantwoordelikheid van om jou kinders te onderrig is die ouer se plig, dit is niemand anderster se plig nie.”(4V13); “*Ek dink dit is ‘n goeie verskoning om onbetrokke in jou kind se lewe te wees om hulle in ‘n staatskool te sit. Ek persoonlik dink dit help om meer betrokke in jou kind se lewe te wees en om direk te kan die vrugte pluk van die onderrig wat hulle kry.*”(4V13)).

Die invloed van die patriargale diskoers is sigbaar in die wyse waarop besluite geneem word. Vader D wil glo dat Moeder D die keuse van die kurrikulum gedryf het alhoewel sy die teendeel gestel het (“*Lee sal vir my sê, alhoewel ons saam na van die uitstallings en goed gegaan het waarvan die kurrikulums beskikbaar is, ons het saamgegaan om na dit te kyk, dan sal Lee byvoorbeeld vir my haar insette gee en vir my sê sy wil graag hierdie en hierdie hê, dis wat die redes is...en gewoonlik, hmmm, het ek nie rêrig ‘n probleem met van die goed wat sy voorstel nie.*”(4V14); “...omdat Lee juis die een is wat dit maar aanbied moet sy op die ou einde van die dag ook gelukkig wees met dit en, hmmm, so ek ag eintlik dit wat sy vra of voorstel redelik hoog.”(4V14)). Dit wil voorkom of Vader D met Moeder D konsulteer en haar vrae, redes en

voorstelle oorweeg, maar dat die finale besluit by hom berus, wat in lyn is met die waardes en eise van die patriargale diskoers.

Tuisskool D stel Vader D instaat om betrokke te wees en beheer uit te oefen oor hoe en wat sy dogters leer (“*Weet jy ek dink die ding is, die voordele is dat ‘n mens direk betrokke kan wees in jou kinders se onderrig. Dat jy direk van die vrugte daarvan sien.*”(4V16); “*...jy kan, jy kan beheer oor, hmmm, wat jou kinders geleer word.*”(4V16); “*... ‘n ou kan nie die wêreld daar buite verander nie, al wat jy kan doen is jy kan beheer wat jy kan en ek glo dis maar wat ons doen.*”(4V18)). Dit blyk dat Vader D ook insette lewer oor watter vakke in Tuisskool D aangebied moet word (“*Ek verstaan daar is hier en daar van die vakke wat die onderwysdepartement seker sal wil hê ‘n mens moet aanbied, maar, hmmm, ek is nie so oortuig daarvan dat jou kinders alles oor ander gelowe in detail moet weet soos wat hulle dit in die skole, hmmm, aanbied nie.*”(4V16)). Vader D laat hom versigtig, ietwat apologeties, uit oor die leerinhoud (“*Hmmm, ek sou sê die enigste ding waar ons miskien so ‘n bietjie verskil, hmmm, met party wetenskaplikes is maar oor dinge soos evolusie en so aan wat ons ‘n probleem mee het. Hmmm, maar ja, ek dink ‘n mens kan, ‘n mens kan Wetenskap uit ‘n, uit ‘n creation oogpunt ook sien.*”(4V22)).

Dit kom voor of Vader D op gesagvolle wyse nie toelaat dat die tuisskool die gesinsisteem binnedring nie (“*In die week lyk dit so hier in die sitkamer. Dis boeke en ‘n boks wat daar staan en penneblikke en goete. So ek het nie rêrig ‘n probleem daarmee nie, maar Lee weet as Vrydag middag kom, hmmm, dan is alles terug in hulle bokse en terug in die kas.*”(4V20); “*Hier is dit vir my nogal redelik, hmmm, hoe kan ek sê, wanneer hulle besig is en die tyd wat hulle insit is vir my nogal partykeer ek wil amper sê ‘n frustrasie as ‘n ou in die aande nog steeds moet sit en stoei met, met, met skool.*”(4V20)).

Vader D is gelukkig met die tuisskool en voorsien nie dat sy dogters na ‘n institusionele skool toe sal gaan nie (“*Ek sal, ek sal oop wees daarvoor maar dan moet ek oortuig wees dat daar op daai stadium beter voordele sal wees dat hulle na ‘n staatskool toe gaan.*”(4V31); “*En ek moet sê sover lyk dit of dit werk.*”(4V32); “*...ons is nie spyt dat ons die keuse gemaak het tot nou toe nie en ek dink as ons weer moet kies dan sal ons dalk maar dieselfde roete gaan.*”(4V33)).

(2) Projeksie

“(dink) Okay nou kyk voor ek by die wat het nou gebeur wat gaan gebeur en wat huidiglik gebeur. Hmmm, (dink) moet ek dit in daai volgorde doen, gaan dit beter wees vir jou?”

“Hmmm, as ek sommer net so vinnig kyk na wat nou gebeur dan sien ek baie myself. Hmmm, hierdie seun wat hierso sit en vir die viool kyk dit is obviously nou iets wat hy wat hy seker besig is om te leer speel. Maar as dit ek was wat daar gesit het en vir daai viool gekyk het die eerste ding wat of, of wat ek sal dink in so ‘n opset is is hoe werk die ding. Ek is nou maar so as ek ‘n ding gekoop het in die winkel dan wil ek eers weet hoe werk hy. En ek dink amper dit is wat ek hierso sien is hy sit miskien op hierdie stadium en dink hoe werk die ding. Presies wat maak dat elke snaar ‘n ander akkoord het en hoe werk hierdie ding. Hmmm, ek sal ook sê ek sien maar net myself nogal nogal redelik hierin ek ek wil weet hoe als werk. Dit is seker ook hoekom ek ingenieurswese geswot het (lag hardop).”

“(dink) Wel hmmm, (dink) weereens as ek myself hierin kan sien. Dit is definitief seker iets wat hierdie seun wil, wil hmmm, leer speel en wil bemeester. Hmmm ek dink daar was seker maar ‘n begeerte om dit te kan doen en hmmm hy het heel moontlik dit bekend gemaak aan sy ouers of so en, en hulle het hom die geleentheid gegee om om, om te kan begin om hierdie ding te begin speel. En op hierdie stadium soos ek sê lyk dit vir my of hy daar sit en wonder oor hoe werk die ding. Hmmm, hoe werk elke ding hoekom is dit dat hierdie wonderlike klanke hier uitkom. En ja, hmmm, die pad vorentoe is seker maar net om, hmmm, om te kan (dink) volhard om om om om deur te druk om om hom te kan bemeester. Ek ek hmmm, ek dink ook hy dink seker as hy as hy weet hoe werk die ding sal dit vir hom makliker wees om om te kan speel.”

“(dink) Wel ek dink, hmmm, iets wat ek in die lewe geleer het is niks kom maklik nie. So met harde oefening en baie harde werk sal dit definitief moontlik wees om die ding om die viool te kan leer speel. Hmmm, die anderkant van die saak is ook dat ‘n mens kan laks raak en jy kan jy kan die tyd wat jy moet insit om die ding te bemeester laat slap lê en dan gaan dit moeilik wees om dit te kan doen of dit mag dalk nooit gebeur nie. Wat ek net in die lewe geleer het is niks in hierdie lewe kom sommer net maklik nie dit vat harde werk. En as ek na hierdie ding kyk is daar een van twee paaie vorentoe.”

“Wel ‘n mens moet positief wees so ek glo hy hy hy sal oefen en hy sal die suksesvolle pad vat.”

“Wel weet jy dit is moeilik om, hmmm, as ‘n ou nou die uitdrukking op sy gesig kyk kan dit een van twee dinge wees. Dit kan of moedeloosheid wees of dit kan wees dat hy wonder hoe werk die ding en ek sal maar hou by dit wat ek in die begin gesê het. As hy weet hoe hy werk dan wil ek nie eers na die kant toe gaan van moedeloosheid nie want dit kan lyk of hy bietjie moedeloos is met die ding. Maar soos ek sê met harde werk kan ‘n mens met enige faset van die lewe bo uit kom en dit is wat ek dink wat sal gebeur.”

Identifisering van momente van toepassing op Vader D – Vader D se respons op die TAT-plaat blyk ‘n identifisering van momente te wees wat direk op homself van toepassing is, dus eerder as ‘n ekspressie. Dit blyk vir hom belangrik te wees om elke faset van ‘n taak, insluitende die eise en verwagtings by wyse van analise te verstaan alvorens hy met ‘n taak begin. Hy noem wel dat die seun in die projeksie belangstel in die taak en ‘n behoefte toon om sukses te behaal en dat hy sy ouers se ondersteuning het. Kennis oor die taak sal die seun in ‘n beter posisie plaas om die taak te bemeester. Vader D beklemtoon die belangrikheid van harde werk en deursettingsvermoë en wys moedeloosheid sterk af as onaanvaarbaar. Hy is van mening dat die seun in die projeksie ‘n keuse het en dat elke keuse of besluit spesifieke gevolge inhou. Die kind kan verkieslik hard werk en die taak bemeester. Hy toon ‘n sensitiwiteit vir die effek van die taak op die seun, maar laat min ruimte vir sy gevoelens.

Vader D se respons op die TAT-plaat is in lyn met sy onderhoud, waarin hy ‘n hoë premie geplaas het op die rasonele as op affek. In sy onderhoud het hy genoem dat hy vir sy dogters geleenthede wil skep sodat hulle eendag suksesvol kan wees. Hy is ook van mening dat sy dogters hard werk. Vader D blyk bewus te wees daarvan dat Kind D soms kan sukkel.

5.5.2.4 Kind D

(1) Onderhoud

Kind D het volwasse vir haar ouderdom voorgekom en dit was duidelik dat sy haar eie opinies het, dinge oordink en nie sommer net aanvaar nie, wat ‘n aanduiding kan wees van ‘n mate van weerstand met betrekking tot die patriargale diskoers. Sy waardeer dit nie as ander persone ongegronde afleidings maak nie, veral nie oor die tuissskool nie (“*Dit is vir my ‘actually’ snaaks want mense, rêrig, partykeer dan sê hulle, ‘O jy doen tuisonderwys en dit en dit,’ en ‘Jy het nie maats nie,’ of ‘Whara, whara, whara’ en dan wil ek iets oorkom want dit is nie die waarheid nie.*”(4D2); “*So, ons het redelik vriende, dit is hoekom ek ‘kind of’ kwaad word as mense sê, ‘Maar jy het nie maatjies nie,’ want dit is nie die waarheid nie.*”(4D79); “*Dan sê hulle, ‘Ja, jy kry nie interaksie nie,’ dan wil ek partykeer vra, ‘Wat doen ons nou?’ jy weet (lag) so ja, dit frustreer my as mense so sarkasties word oor party dinge. Dis nie snaaks nie.*”(4D81)).

Sy spreek ook haar opinie uit oor die kurrikulum en die leerinhoude. Sy beskou sekere van die leerinhoude as sub-standaard. Haar sterk opinies en afkeure dui daarop dat sy nie alles gelate aanvaar nie maar bevraagteken, wat nie in lyn is met die eise van die patriargale diskoers nie (“*So maar daar is ook dan party goeters in boeke en goed wat ons nie van hou nie of wat nie vir ons so lekker is nie. Ons doen nou ‘n boek graad 7 werk maar ek persoonlik voel dit is graad 4 werk. Dit is rêrig nie vir my op my standaard nie. Dit is vir my, ek leer niks nie. Ek het dit al in graad 4 geleer, hoekom moet ek dit nou weer leer? Dit is stupid goed, jy leer niks.”(4D63); “Ja, daai Wetenskap is ‘n baie hoë standaard. Dit is seker hoekom dit vir ons voel dat die Love2Learn boeke nie goed genoeg is nie want ons is gewoond aan ‘n hoë standaard. Graad 7 boeke voel vir ons soos graad 1 werk.”(4D63)).*

Dit blyk dat Kind D se situasie haar nie tans, sedert haar ouma se intrek, toelaat om haarself uit te leef nie en dat sy vasgevangene voel (“*En ek is ook ‘n persoon wat hou daarvan om goed te beplan.”(4D20); “...ek hou daarvan om aan die kant te wees en netjies te wees.”(4D16); “So en toe ek nou by my sussie intrek. Sy is nie altyd so netjies nie. So dit het my in die begin gevang en frustrer...”(4D20); “Party dae is dit frustrerend want ‘n mens word al hoe groter en jy wil nou.”(4D23); “So dis nie altyd lekker nie...”(4D24)).*

Kind D toon ‘n behoefte om te ontvlug, maar beklemtoon dat sy van die tuisskool hou (“*Ek wou, einde 2008 wou ek koshuis toe gegaan het. Nie omdat die tuisonderwys nie vir my lekker is nie, maar omdat my ouma hier ingetrek het en ek en my sussie ‘n kamer deel. Op daai stadium was dit vir my te veel toe het ek gevoel ek wil wegkom.”(4D58); “Maar dit was glad nie vir tuisonderwys redes gewees nie. Dit is nie asof ek unhappy is met enige iets nie dit is net ek wou ‘n bietjie uit die huis uitkom.”(4D60)). Sy toon ‘n behoefte aan vryheid, spasie en om haarself te wees. Sy is egter oortuig dat die gesin se situasie deur God beskik is (“...maar ons lewe daarmee saam en ons dink maar dis ‘n toets wat die Here ook oor ons pad bring om ons te toets en te sien of ons dit gaan slaag.”(4D24)), wat dui op die invloed van die diskoers van Christelike verhoudings sowel as die patriargale diskoers.*

Kind D se gesin is vir haar belangrik (“...dat ek by die huis kan wees. Ek kan by my gesin wees...”(4D66); “Ons het nou die naweke bymekaar en ons as ‘n gesin doen dinge saam. So ja,

dit is vir my lekker dat ons so as 'n gesin, ons is redelik naby aan mekaar en ons help mekaar of so aan."(4D78)). Gehoorsaamheid is belangrik en goeie gedrag word beloon ("...maar sy (Lize) hou nou haar kamer aan die kant want sy wil 'n Bybel cover hê. So nou moet haar kamer aan die kant wees anders kan sy hom nie kry nie..."(4D20)). Sy toon egter 'n behoefte om soms weg te breek en deel te neem aan selfstandige aktiwiteite buite die gesin ("So dan party Saterdag wil ons nie saamgaan nie want dis nie altyd so lekker om net daar op die skietbaan te sit nie."(4D10)).

Dit kom voor of Kind D nie die verhoudings in die gesin as volkome gunstig ervaar nie. Sy neem kennis van Vader D se werksverpligtinge en die wyse waarop hulle hom moet hanteer ("So nou het ons darem vir so 'n uur of twee in die week 'n pa by die huis..."(4D35); "Ja, dan moet ons hom maar so bietjie los dat hy eers so 'n bietjie afkoel (glimlag) en dan later die aand na ete of so dan kan ons nou vir hom vra wat ons wil vra of so aan."(4D36)). Sy is van mening dat die verskille tussen haar en haar suster daartoe bydra dat hulle verhouding soms minder aangenaam is ("...sy is 'n speel-kind en ek is nie rêrig nie. Ek sal liever sit en 'n boek lees en miskien bietjie speel of my kamer regpak of iets doen...So, toe ek kleiner was was dit 'fine', maar nou die laaste drie jaar werk dit net nie meer so lekker uit nie (lag)."(4D28); "...dan is ons nou bietjie katterig met mekaar..."(4D24)).

Kind D is van mening dat Moeder D weet wat die beste vir haar is en aanvaar haar besluite en leiding ("...toe ek hierso in graad 5 of 6 gekom het, ek is nie seker nie, toe wil ek dit inwerk want toe voel ek hoekom moet ek...So ek wou hard werk en my werk inwerk maar ek is nie emosioneel reg daarvoor nie. So party dae was dit rêrig, ek was down in the dumps oor alles wat ek moet doen, en ek moet werk en werk en werk, maar ek is nie reg daarvoor nie. En toe het ons na die April vakansie daai jaar toe sê my ma dit is nou genoeg. Jy kan nie hierdie werk aanhou nie want jy is nie reg daarvoor nie"(4D64)).

Kind D verwys na die invloed van die patriargale diskoers op haar ouers se besluit om tuisskooling te onderneem ("En toe my ma swanger was toe sê, toe besluit my pa hulle hulle gaan home school en toe het my ma opgehou werk...En toe was sy nog al die tyd by die huis. En ek was nog nooit in 'n kleuterskool gewees nie."(4D31)). Sy het deurgaans gesê dat sy gelukkig is in die tuisskool ("Ek voel gelukkig oor die tuisskool. Ek het glad nie 'n probleem daarmee

nie...”(4D60)). Dit kom egter voor dat Kind D oorweldig voel met al haar skoolwerk (“As ek tyd het doen ek dit.”(4D8)) en ‘n behoefte het aan tyd vir haarself en aktiwiteite wat sy geniet (“Ek het opgehou met tennis want dit was nie vir my lekker nie. Ek moes al hoe meer en meer oefen en die skoolwerk word meer...”(4D13); “...ek wil ook nog ‘n lewe hê en by my vriende en goed gaan kuier. Dis nie net van tennis, tennis of skool nie.”(4D13)). Sy het geen begeerte om te studeer nie (“Ek wil kyk of ek so ‘n jaar of so vroeër kan klaar maak met skool. Nie vir enige snaakse redes nie maar ek is net baie lus om bietjie vroeër klaar te maak.”(4D82); “...dis vir my, ek wil nie so lank studeer. Sewe jaar is ‘n bietjie woës, ek wil nie so lank studeer nie.”(4D82)), wat teenstrydig is met Vader D se begeerte dat sy dogters moet gaan studeer en loopbane moet najaag.

Kind D het vertel dat daar van die vakke is wat sy nie geniet nie aangesien dit na haar mening nie toepassingswaarde het nie (“Ek hou net van niks nie, of soos hierdie, ons het nou die wêreld oorloë gedoen. Dis nie vir my Geskiedenis nie, ek hou rêrig niks daarvan nie. Geskiedenis is net nie vir my lekker nie want ek persoonlik voel, ‘Wat gaan jy met daai Geskiedenis in jou lewe doen?’”(4D7)).

Kind D maak staat op die leermateriaal vir struktuur (“Die boek gee vir jou jou weke se werk, die Engels. En die Afrikaans moet ons maar self besluit, okay, ek is vandag lus vir baie werk, hier gaat ek.”(4D68)). Sy maak ook staat op die kurrikulum om haar voor te berei vir haar toekoms (“...die kurrikulum wat ons nou gaan doen gaan ek Rekeningkunde kry en al daai goed wat ons nie seker is of ek in die Love2Learn sou gekry het nie.”(4D64); “...as jy daai klomp vakke het wat hulle vir jou op hoërskool voorsien kan jy basies universiteit toe gaan en enige iets gaan swot, want dan het jy jou basiese grond neergelê. Waar as ek nou hier uit my duim uit moet suig watse vakkeuses ek wil doen weet ek nie of ek rêrig, want op hierdie stadium weet ek nie wat ek wil word nie...So die Oikos voorsien vir ons die nodige vakkeuses wat ek omtrent enige iets kan gaan doen. So ek sien baie uit na my hoërskool loopbaan. Ek wil nou net graad 7 agter die rug kry (lag).”(4D64)).

Kind D aanvaar verantwoordelikheid vir haar eie leer (“Wel ek stel vir myself ‘n goal, ek wil so klaar wees.”(4D66); “So ons het ons weke se werk maar as ek wil vinniger werk of vir myself ‘n

goal stel...”(4D68); “So in die tye wat uitgesit is as ek dit nie vinniger kan doen nie moet ek daai tyd klaar wees.”(4D68).

Kind D verwys na die rol wat godsdiens speel in hul gesin en sy blyk dit persoonlik toe te eien (“*Wel ons ag dit nogal baie belangrik om volgens God se Woord te lewe en om ‘n punt daarvan te maak om in vrede en liefde met mekaar saam te leef. En om tyd saam te spandeer sal ek ook sê is een van die hoofdinge.”(4D45); “...partykeer as ons nie te moeg is nie dan kom maak my ma my wakker en dan lees ek Bybel of ek doen Bybelstudie of so. En in die oggend voor skool, die eerste ding wat ons doen is ons hou eers Bybelstudie. En in die aand na ete dan lees ons Bybel en bid saam na ete...”(4D46); “...so ons het ‘n uur preek dan het ons ‘n halfuur breuk dan het ons nog ‘n uur Sondag skool en dan die aand weer is daar weer ‘n diens.”(4D50)). Sy erken die rol wat Christelike redes speel in die tuisskooling (“...my ma-hulle wil ons in Christelike waardes grootmaak en deesdae in die skole is dit nie meer so soos wat ons dit graag wil hê nie.”(4D56)). Dit is ook vir haar belangrik dat die leerinhoud op hulle Christelike beginsels moet berus (“*In die boeke is hierdie creation ministry goeters, so dit is uit ‘n Christelike oogpunt uit want ek hou glad nie van die goed wat sê die aarde is miljoene jare oud of dit nie. Ek persoonlik glo dit nie so ek stem nie saam daarmee nie en ek hou dan nie, ek hou nie daarvan om daarvan te leer nie.”(4D64)).**

(2) Projeksjies

- Menstekening

“Okay Blommetjie is 10 jaar oud. Sy het bruin oë en rooi hare en (dink) sy bly in Pretoria en sy gaan by die huis skool.”(4DP8)

“Sy hou van, hmmm, die natuur en voëls kyk. En, hmmm, sy hou ook van kuns doen soos kraletjies ryg en sulke goed.”(4DP9)

“Sy hou nie van teken nie (lag) en sy hou nie baie van sport nie.”(4DP11)

“Ja sy hou van klassieke musiek.”(4DP19)

“En, hmmm, sy hou van klassieke musiek en sy hou van, hmmm, Christelike musiek, worship musiek en sy speel blokfluit.”(4DP20)

“Dis nie baie moeilik nie. Sy het ‘n baie oulike juffrou wat haar help met die blokfluit. En ja so sy kom mooi reg.”(4DP23)

- “Sy hou van perde fliëks. Haar gunsteling fliëk is Tornado.”(4DP24)*
- “Sy hou ook van foto’s neem.”(4DP25)*
- “Sy hou daarvan om die natuur af te neem of voëls en diere of oudhede en sulke goed.”(4DP26)*
- “Okay sy het ‘n pa en ‘n ma en twee boeties. Een is ouer as sy en een is jonger as sy.”(4DP28)*
- “Hy’s 14 en die jonger boetie is 5.”(4DP29)*
- “Sy en die jonger boetie is nie eintlik baie goeie maats nie maar sy en die ouer boetie kom goed oor die weg en hulle doen dinge saam en so aan.”(4DP30)*
- “Haar oudste boetie hou ook daarvan om foto’s te neem en sulke goed.”(4DP31)*
- “Want die jonger boetie wil meer speel en dit en sy is nie rêrig ‘n speel-kind nie. Sy hou meer daarvan om allerhande ander dinge te doen.”(4DP33)*
- “Haar ma is hulle onderwyser, sy leer hulle al drie. En sy het opgehou werk toe haar oudste boetie gebore is. En, hmmm, haar ma hou daarvan om naaldwerk te doen. En, hmmm, en haar juffrou (lag), ag, hoor nou vir my, haar ma is ‘n goeie onderwyser en sy geniet dit om tuis skool te hê.”(4DP34)*
- “Hulle het ‘n goeie verhouding en party dae raak Blommetjie ‘n bietjie gefrustreerd maar andersins is hulle verhouding goed.”(4DP36)*
- “As sy sê nou maar nie skoolwerk verstaan nie en haar ma verduidelik dit nie altyd so lekker nie dan raak sy ‘n bietjie gefrustreerd.”(4DP37)*
- “Dan raak sy ‘n bietjie opgewonde en dan sê haar ma vir haar sy moet rustig wees en dan kalmeer sy en dan probeer hulle weer en dan probeer sy weer die werk verstaan.”(4DP38)*
- “Haar verhouding met haar pa is ook goed. Haar pa leer haar nog foto’s neem en so aan want hy hou ook van foto’s neem. Sy leer by haar pa, sy en haar boeties leer by haar pa foto’s neem en hulle het ‘n goeie verhouding met hulle pa ook.”(4DP39)*
- “Oor naweke en so aan dan gaan neem hulle foto’s of as hulle gaan kamp of so.”(4DP41)*
- “Hulle hou daarvan om te gaan kamp. Dit is vir hulle almal lekker. Hulle gaan so een maal ‘n maand dan gaan kamp hulle ‘n bietjie.”(4DP43)*
- “Hmmm, hulle hou ook daarvan om saam te gaan fliëk of so iets. Hulle geniet dit ook saam of om te gaan uiteet of so aan.”(4DP48)*
- “Hmmm, sy was nog nooit in ‘n kleuterskool gewees of niks nie. Sy was nog altyd by die huis gewees. En haar ma het al drie die kinders van die begin af getuisonderwys en sy beplan ook om hulle tot en met matriek te tuisonderwys te gee.”(4DP51)*
- “Sy geniet dit baie want sy persoonlik was nog nooit op ‘n ander plek gewees of so nie. So vir haar is haar comfort zone maar by die huis tuis skool. Sy weet nie rêrig wat anders hoe dit andersins voel nie.”(4DP52)*
- “Want haar ouers voel dat hulle wil haar in ‘n Christelike oogpunt grootmaak en nie alles wat in die skole gebeur stem sy en haar ouers mee saam nie. So sy is tevrede om by die huis skool te gaan.”(4DP53)*

“Sy hou nie altyd van al die vakke en goed wat die kinders doen en wat altyd alles by die skole gebeur en so aan nie.”(4DP54)

“Hmmm, hulle gebruik Love2Learn en sy hou baie van Biologie omdat dit oor die diere is en so aan. En sy hou ook baie van Wetenskap en Wiskunde.”(4DP55)

“Sy het nog, hmmm, Geskiedenis en haar tale, Engels en Afrikaans en Bybelstudie en Ekonomie en Tegnologie en ek dink dit is omtrent al.”(4DP56)

“Sy is nou graad 4.”(4DP57)

“Hmmm, (dink) sy geniet dit baie om tuis skool te doen want daar kan sy aandag kry, volle aandag as sy aandag nodig het. En sy het ook nie baie huiswerk nie as sy al haar werk gedoen kry in die skooltyd dan is daar nie huiswerk nie. So sy hou baie daarvan want van haar maatjies wat in die skool is het hulle huiswerk en dit is vir haar nie altyd, dit lyk nie eintlik vir haar lekker om so baie huiswerk te hê nie. So sy is bly sy kan tuisonderwys doen en het nie nodig om so baie huiswerk te doen nie.”(4DP58)

“Sy staan so 6:30 op en dan trek sy aan en maak die kamer aan die kant en alles. En dan so half dan gaan eet sy ontbyt en so 8:30 begin hulle met skool en dan so 11:00 het hulle soos ‘n pousetjie wat hulle gou gou middagetee eet of tee drink of wat ook al. Dan doen hulle die res van die skool. En in die middag as daar ‘n bietjie huiswerk is om te doen wat sy nie gedoen het nie dan doen sy dit. En op Dinsdae middag doen sy bietjie kunsklasse en ander middag is hulle maar net rustig by die huis of hulle gaan kuier by mense of so aan.”(4DP59)

“Ja sy speel tennis ook.”(4DP60)

“Die kuns geniet sy ook baie. Dis nou meer haar rigting. Sy doen tennis meer vir ‘n sport om fisies aan die gang te wees maar die kuns doen sy vir ontspanning en om meer te leer van wat sy alles by die huis self kan doen.”(4DP64)

“Of party middag doen sy maar net ‘n bietjie kuns by die huis as hulle niks aan het nie of hulle gaan doen ‘n bietjie inkopies of so.”(4DP67)

“Wel die eerste ding wat sy baie van hou is dat sy nie regtig baie huiswerk het nie en as sy regtig wil kan sy in haar nagklere skool toe gaan, nie asof sy dit doen nie maar dis wat almal sê.”(4DP68)

“Nadele of voordele is ook dat meer en meer mense begin nou tuisonderwys doen so dis nie meer asof hulle so uit is nie.”(4DP69)

“Ja, so ‘n bietjie want almal like, ‘Oh jy doen tuisonderwys’ en noudat dit meer begin aankom is die mense is of hulle dit elke dag sien is nie meer so snaaks nie.”(4DP70)

“Sy het gedink maar dis net skool want dis wat, dis wat sy ken want sy weet nie wat is fout met die mense nie dat hulle so ‘n groot bohaai daarvoor maak nie.”(4DP71)

“Ons is die heeldag by die huis en wanneer hulle soos as hulle wil weggaan, hmmm, dan kan hulle besluit hulle wil nou sommer hierso begin Februarie weggaan dan is dit nie eers vakansie nie. Dan kan sy sommer besluit of haar ma hulle kan besluit okay ons vat twee weke af en dan wanneer die ander kinders dan nou weer vakansie het dan werk hulle nou weer net bietjie hulle skoolwerk in. So

hulle kan actually enige tyd op vakansie gaan of enige dag afvat as iets gebeur. As iemand siek is dan is dit nie nodig om skool toe te gaan of jy bunk skool nie. Jy werk dit net later in.”(4DP72)

“Sy het nie rêrig baie nadele oor tuisonderwys nie.”(4DP73)

“Ja, hmmm, sy het maatjies by die tennis het sy ‘n klompie maatjies en by die kuns en dan by die kerk het sy ook ‘n klomp maatjies. En dan ander mense wat ook tuisonderwys doen het sy ook maatjies.”(4DP75)

“Hulle hulle het mekaar. Hulle het op ‘n stadium ‘n ondersteuningsgroepie gehad en toe het hulle daar, hmmm, mekaar leer ken. En nou is die ondersteuningsgroepie nie meer daar nie maar hulle het nog steeds mekaar se telefoon nommers so dan reël hulle ‘n Vrydag middag of ‘n Saterdag of wat ook al dan speel hulle of kuier hulle by mekaar en so aan.”(4DP76)

“Baie van die mense het, hmmm, se kinders het hoërskool toe gegaan dan is daar mos meer werk en so aan. En toe was daar net ‘n paar ‘n handjie vol tannies wat nog jonger kinders gehad het. Toe besluit hulle hulle los dit maar. Hulle kan nog steeds met mekaar kuier maar hulle hoef nie meer so gereeld by mekaar te kom nie.”(4DP78)

“Daar gewoonlik die tannies het met mekaar gepraat en mekaar ondersteun en bemoedig en so aan en dan het die kinders gespeel. En partykeer was daar soos sport aktiwiteite. Een tannie het byvoorbeeld ‘n klomp sport goeters met die kinders gedoen, en dan het die ander gekuier. En dan ‘n ander week is dit weer ‘n ander tannie se beurt en so.”(4DP80)

“Sy, dit was vir haar lekker want dan het sy maatjies gehad, maar dit is nie asof sy in die week alleen was nie want sy het haar boeties gehad en maar dit was vir haar lekker gewees.”(4DP81)

“By hulle kerk is daar dan party Sondae na kerk dan gaan die maatjies byvoorbeeld saam met hulle huis toe en dan gaan hulle net weer na die aand diens toe of hulle kuier in die vakansie of wat ook al. Maar hulle sien mekaar darem elke Sondag.”(4DP83)

“Sy hou nie van die goeters wat hulle in Tegnologie van leer wat hulle moet doen of sy geniet dit nie dit is net nie haar rigting nie.”(4DP88)

“Ek sal sê dit beïnvloed hulle dit maak hulle meer ‘n naby gesin. Hulle is lief vir mekaar en als want hulle is die heeldag bymekaar. Daar is maar partykeer ‘n bakleiery soos wat boeties en sussies doen, maar agterna is hulle maar weer beste maats en dan gaan hulle maar weer aan met die lewe.”(4DP89)

“Partykeer wens sy sy kan net bietjie vir ‘n dag uitkom maar dit is nie asof dit elke dag so is nie. So once in a while.”(4DP90)

“Wel dat hulle nog nooit in ‘n kleuterskool was nie so hulle kan nie vir hulle ma sê, ‘Maar ma, dit of dit of dit nie, ek wil so of so maak nie.’ Hulle aanvaar wat hulle ma sê en as iets nuuts bykom dan pas hulle aan of so aan.”(4DP91)

“As hulle soos byvoorbeeld nuwe boeke kry of ‘n nuwe jaar begin dan is dit vir haar ‘n aanpassing want elke jaar is meer werk en sy hou van foto’s neem so dis haar tydsverdryf. As sy in die middag niks doen nie dan doen sy of kuns of sy verwerk haar foto’s op die rekenaar en maak albums of wat

ook al. En elke keer wat die werk meer word is daar minder tyd vir dit. Dan het sy net naweke of so aan. So dit is nie vir haar lekker om aanpassing na meer werk te doen nie.”(4DP94)

“Sy sukkel bietjie met die Tegnologie want dit is nie haar rigting nie en dit is nie rêrig waarin sy belangstel nie. Dit fassineer haar glad nie, sy hou nie daarvan nie, so dis nie vir haar lekker om dit te doen nie, so sy sukkel maar bietjie.”(4DP95)

“Dan vra sy maar haar pa of haar boeties om maar te help.”(4DP96)

Identifisering van momente van toepassing op Kind D – Kind D se respons op die menstekening blyk ‘n identifisering van momente te wees wat direk op haarself van toepassing is, ofskoon sy konsekwent in die derde persoon praat. Sy bevestig dat sy die tuisskool geniet aangesien sy nie huiswerk het nie. Sy is van mening dat die verhoudings in die gesin gunstig daar uitsien alhoewel hulle soms vassit. Sy wys op die verskille tussen haar en haar suster. Dit is volgens haar vertelling moontlik dat sy en Vader D soms tyd saam deurbring. Sy toon ‘n behoefte aan gedeelde aktiwiteite met iemand met dieselfde belangstellings as sy. Haar verhouding met Moeder D blyk gunstig te wees alhoewel Moeder D nie altyd vir haar die nodige leerondersteuning voorsien wat sy verlang nie, wat haar frustrer. Sy wys daarop dat sy pogings aanwend om gehoorsaam te wees maar dat sy soms die behoefte het om weg te kom. Sy vind haar skoolwerk soms oorweldigend en toon ‘n behoefte om deel te neem aan aktiwiteite wat sy geniet. Sy noem dat sy sal voortgaan met ‘n taak waarin sy belangstel maar dat sy sukkel met die vakke waarin sy nie belangstel nie.

- TAT

“Okay wat de hel lê hier voor hom?”

“O ‘n viool.”

“Okay, hmmm, die outjie wou baie graag ons noem hom maar sommer Jan. Hy wou baie graag viool gespeel het. En, hmmm, toe sê sy ma-hulle, ‘Maar okay ons kan nie nou vir jou ‘n viool kry nie’ en wat ook al. En toe hy nou uiteindelik ‘n viool kry toe begin hy oefen. Die eerste maand toe is dit vir hom lekker en cool gewees en nou sukkel hy ‘n bietjie daarmee want sy ma-hulle is te besig of hulle help hom nie so lekker op die viool oefen nie, so nou voel hy ‘n bietjie, ‘Nou hoekom het ek ooit begin viool speel?’ En, hmmm, hy wil graag nog maar hy sukkel. En, hmmm, ek dink wat in die toekoms gaan gebeur is hy gaan vir hom ‘n juffrou soek wat hom sal kan mooi help met sy viool lesse of wat ook al mooi leer hoe om te speel.”

“Dit was vir hom ‘n mooi instrument. As ander mense dit speel het dit vir hom mooi geklink en hy het gevoel hy sal graag so iets wil speel.”

“Hmmm, want hy wil graag speel maar hy verstaan nie lekker sy teorie of wat ook al nie. En hy het nie rerig iemand wat ken van en hom kan help of leer of wat ook al nie so nou sukkel hy ‘n bietjie.”

“Hy hou pity party.”

“Hy voel niemand gee om nie of hy voel niemand wil hom help nie en nou sit hy hier en hy wil graag dit doen maar hy kan nie want hy weet nie hoe, hy verstaan nie. En nou kry hy homself jammer.”

“(dink) Wanneer hy party dae dan speel hy lekker dan kry hy dinge reg en dan ander dae dan is dit weer dan kry hy nie die noot gespeel nie of hy moet nou ‘n nuwe stuk speel en dan verstaan hy dit nie en dan hou hy pity party. So af en toe as iets nuuts gebeur en hy moet iets nuuts doen of iets nuuts uit probeer of so.”

“Ek dink persoonlik hy is bietjie hartseer ook want hy voel hy wil dit doen maar hy kry dit nie reg nie, nou wat’s nou fout met hom?”

“Hy kan dit nie reg kry nie.”

“(dink) Hmmm, ek dink hy voel hy kan dit nie meer doen nie. Hy voel hy is nie goed genoeg daarvoor nie.”

“Dan behoort hy beter te kan verstaan wat hy doen en dan behoort sy hom te kan help en dan sal hy dit verstaan en dit reg kry. Dan sal hy beter voel daarvoor en voel hy kan weer iets reg kry.”

“Dan gaan hy in ‘n orchestra, wat is dit in Afrikaans? Wat ook al in ‘n orchestra speel, dan gaan hy famous raak (lag).”

Interpretasie van Kind D se onbewuste betekenis – Die kind in die projeksie toon ‘n belangstelling in die taak maar dit wil voorkom of hy soms sukkel en dat hy nie uit die gesinskring die nodige ondersteuning en hulp ontvang wat hy verlang nie. Hy is van mening dat hy nie oor die vermoë beskik om op sy eie die taak te bemeester nie en hy voel jammer vir homself. Hy vind dit problematies om ‘n nuwe taak te bemeester en dink die hulp kan net van buite die gesin kom. Dit dra daartoe by dat hy ongelukkig voel onder die spanning van nuwe take en daar is herhaalde duidinge van hulpeloosheid en minderwaardigheidsgevoelens. Hy is van mening dat indien hy die hulp kry wat hy verlang dit hom instaat sal stel om die taak te bemeester en dit sal sy selfvertroue laat toeneem.

Kind D se menstekening-projeksie is oorwegend in lyn met haar onderhoud terwyl die TAT-projeksie daarvan verskil. Volgens die menstekening gaan alles goed in die tuisskool en geniet sy dit, terwyl die TAT-projeksie daarop dui dat sy tans nie gelukkig is in die tuisskool nie

aangesien sy met haar skoolwerk sukkel en daar na haar mening niemand is wat haar die hulp, leiding en ondersteuning kan gee wat sy nodig het.

5.5.2.5 Ongestruktureerde nie-deelnemende observasies

Ek het 8:30 die Woensdagoggend (twee dae na die onderhoude) gearriveer vir my eerste observasie en Moeder D en haar dogters het my vriendelik by die deur ontvang. Hulle was reeds aangetrek en gereed om met die skooldag te begin. Daar is nie 'n aparte vertrek wat vir skool gebruik word nie en die dogters werk in die sit-eetkamer, wat 'n oop-plan vertrek is. Hulle werk by die eetkamertafel in hulle werkboeke maar sal op die sitkamerbanke sit wanneer hulle byvoorbeeld leeswerk doen. Hulle werksomgewing is goed ingerig en georganiseerd en die huis is stil en rustig. Hulle werk hoofsaaklik in werkboeke en daar is 'n rekenaar met internet toegang in die sitkamer indien hulle dit sou nodig hê. Moeder D was voorbereid en het vooraf besluit hoe die dag gaan verloop aangesien sy van 'n rooster gebruik maak wat hulle nougeset navolg. Kind D was baie geselsierig en gemaklik terwyl Lize stiller en meer teruggetrokke was.

Moeder D en Kind D het langs mekaar op die sitkamerbank gaan sit, terwyl Lize op die stoel by die rekenaar gaan sit het. Hulle het musiek in die agtergrond aangesit en begin met Bybelstudie deurdat Moeder D vir hulle tyd gegee het om by hulself 'n stukkie in die Bybel te lees waarna hulle dit bespreek het. Lize het ook langs Moeder D op die bank kom sit en Moeder D het vir hulle 'n stuk uit die Bybel voorgelees. Die dogters het gedrukte papiere gehad met vrae oor die stuk wat Moeder D gelees het. Hulle het saam deur die vrae gewerk en Moeder D het hulle 'n kans gegee om eers die vrae te beantwoord waarna hulle dit ingevul het. Dit was ook by tye nodig dat die dogters die antwoorde in hulle Bybels opsoek en Moeder D het dit nie vir hulle voorgesê nie. Moeder D het deurgaans verduidelikings voorsien om seker te maak die dogters verstaan en die dogters het die vrymoedigheid gehad om tussendeur opmerkings te maak of vrae te vra. Hulle het die Bybelstudie afgesluit deur saam 'n gebed uit die Bybelstudie boekie op te lê.

Hulle het daarna oorgeskuif na die eetkamertafel en die dogters het hulle Wiskunde werkboeke uitgehaal en reggemaak vir die toets wat hulle moes skryf. Die dogters sit oorkant mekaar by die

tafel en Moeder D het 'n houer met boeke tussen hulle gesit sodat hulle nie op mekaar se werk kon kyk nie. Hulle werk op dieselfde graadvlak in Wiskunde en die toets het oor breuke en desimale gehandel. Daar is geen tydsbeperking gestel nie en die dogters het geskryf totdat hulle klaar was. Kind D het onmiddellik begin, toereikend gekonsentreer en op haar eie aangegaan met die vrae. Lize het egter 'n rukkie gevat om aan die gang te kom en dit blyk of haar aandag maklik afgelei word. Moeder D moes haar aanmoedig om te begin en om deurentyd te werk. Die dogters het rofwerk papier gebruik sodat die stappe wat hulle volg duidelik geblyk het. Moeder D het heeltyd langs die eetkamertafel gestaan of was in die sitkamer besig om die res van die dag se werk uit te haal en reg te sit en om ook van hulle boeke te merk. Sy was beskikbaar en gewillig om van Lize se vrae tussendeur te beantwoord.

Kind D het eerste klaargemaak met die toets en sy en Moeder D het na die ouers se slaapkamer gegaan om die toets te merk sodat hulle Lize nie steur nie. Moeder D het vir Kind D die antwoordboek gegee om die antwoorde hardop te lees terwyl Moeder D haar toets merk. 'n Vraag wat sy verkeerd geantwoord het, het Moeder D saam met haar deurgegaan sodat hulle kon vasstel waar sy haar fout gemaak het. Moeder D het die spesifieke som met Kind D bespreek en hulle het dit saam oorgedoen. Sy het goed gedoen in die toets en 19/20 (95%) gekry en Moeder D het die datum sowel as haar punt op 'n aparte papier voor in die werkboek ingeskryf en hulle is terug sitkamer toe.

Kind D het haar Afrikaanse werkboek uitgehaal en moes daarin ook 'n toets skryf waarmee sy begin het. Lize was nog steeds besig met haar Wiskunde toets. Haar aandag het konstant gedwaal en sy het tussendeur met goed op die tafel gepeuter, wat daartoe bygedra het dat sy baie stadig gewerk het. Moeder D het haar aangemoedig om klaar te maak met die toets aangesien hulle nog ander werk gehad het om te doen. Toe sy klaar was, het hulle ook na die ouers se slaapkamer toe gegaan om die toets te merk. Hulle het dieselfde prosedure as met Kind D gevolg en Moeder D het vir Lize gehelp met die vrae wat sy verkeerd geantwoord het. Dit wil voorkom dat sy nalatige foute maak en ook meer as Kind D. Moeder D was egter deurentyd geduldig en het die leerondersteuning en korreksies met sorg hanteer. Sy het 14/20 (70%) vir die toets gekry en was moedeloos oor die foute wat sy gemaak het en het vir Moeder D om verskoning gevra. Moeder D was deurgaans teenwoordig en betrokke, wat in lyn is met haar onderhoud. Moeder D

en die dogters het saam met my uitgeloop en die dogters het gehardloop om die hek van die kompleks vir my te gaan oopmaak.

Die daaropvolgende Maandag het ek 9:00 opgedaag vir die tweede observasie en hulle het reeds met die skooldag begin. Hulle het met my aankoms met Wiskunde begin en die werk was oor sirkels, areas uitwerk, omtrek en so meer. Beide dogters het gekla dat hulle nie lus het vir die werk nie want hulle sukkel daarmee. Moeder D het gesê dat hulle net sukkel omdat dit nuwe werk is en dat dit mettertyd beter sal gaan. Sy het voorgestel dat hulle eerste die formules vir hulself neerskryf, alvorens hulle met die somme begin. Hulle het die les herhaal en Kind D het selfstandig voortgegaan alhoewel sy deurentyd vir Moeder D gevra het of haar antwoorde korrek is. Lize het gesukkel en het om hulp gevra en stadiger gevorder. Sy was onseker en het nie self probeer nie maar het vir Moeder D gewag om haar te help. Moeder D het weereens langs die tafel gestaan of in die sitkamer gewerk en was beskikbaar om hulle vrae te beantwoord en te help waar nodig. Kind D het tussenin vir Lize gevra waar sy trek met haar werk en dan weer voortgegaan met haar eie werk. Lize se aandag was weereens maklik afgelei en sy het tussendeur met haar liniaal gespeel en dan het Moeder D vir haar gesê om op te hou speel en aan te gaan met haar werk.

Kind D was klaar met haar Wiskunde en het met haar Afrikaans begin. Sy moes spoedlees doen. Sy word toegelaat om vir 'n minuut lank 'n voorgeskrewe stuk, uit 'n werkboek te lees en te oefen waarna sy met die eintlike spoedtoets begin. Sy lees die stuk dan stil vir 'n minuut en Moeder D werk uit hoeveel woorde sy per minuut gelees het. Na afloop van die spoedtoets moes Kind D vrae oor die stuk beantwoord en sy het daarmee voortgegaan. Lize was steeds besig met haar Wiskunde en Moeder D het gesê sy moet klaarmaak. Sy het haar Wiskunde voltooi en moes volgende Afrikaans doen, wat op 'n ander graadvlak as Kind D was. Sy moes diktee doen deur 'n leesstuk te voorbereiding te lees waarna Moeder D dit vir haar sou voorlees en sy dit moes skryf. Sy het die stuk gelees en Moeder D geroep, waarop sy geantwoord het dat sy net eers besig was met die wasgoed. Moeder D het toe teruggekom en die leesstuk vir Lize voorgelees en sy het baie foute gemaak. Moeder D het tussendeur hulle boeke gemerk en dit blyk dat sy deurgaans positiewe terugvoer in hulle boeke aanbring en uitwys watter korreksies hanteer moet word.

Ek het twee dae later die Woensdagoggend om 10:00 gearriveer vir die derde observasie, sodat ek ander vakke kon observeer. Kind D was besig om haar werkboeke reg te kry in die sitkamer terwyl Moeder D en Lize in die ouers se slaapkamer besig was met Engels. Lize het gesukkel en Moeder D het haar in die kamer gaan help haar dan in die kamer sodat hulle nie vir Kind D sou steur nie. Hulle praat Engels terwyl hulle besig is met die vak. Lize se aandag was weer maklik afgelei en dit was sigbaar deurdadig dat sy die heelyd die hond geroep en hom gevryf het terwyl Moeder D besig was om haar te help.

Ons het weer terug gegaan na die sitkamer toe waar Kind D besig was om 'n breinkaart op te stel vanaf inligting deur Vader D verkry op die internet, ter beplanning vir 'n stuk wat sy oor evolusie versus skepping ("*creation*") moes skryf. Moeder D het ook by die eetkamertafel gesit en was besig om die Wiskunde wat hulle tydens my vorige observasie gedoen het te merk en Lize het aangegaan met haar werk. Kind D het vir Moeder D gevra om na haar breinkaart te kyk en hulle het na die slaapkamer toe gegaan. Kind D het 'n geneigdheid getoon om die werk bloot so oor te skryf in die breinkaart en sy was nie werklik besig met opsommings nie. Sy het ook van die kernfeite uitgelos en Moeder D het voorgestel dat sy die breinkaart meer volledig moes maak voordat sy begin om die werkstuk te skryf.

Terug in die sitkamer, het Kind D met van die konsepte, byvoorbeeld 'mutasie', gesukkel en Moeder D om hulp gevra. Moeder D het voorgestel dat sy op die internet 'n soektog moes doen. Kind D het op "*Google*" vir meer inligting gaan soek. Lize het intussen vasgehaak met haar werk en Moeder D om hulp gevra. Sy moes woorde uitdink as voorbeeld vir die werk wat hulle gedoen het en Moeder D het gesê dat sy eers self daarvoor moes dink. Lize het egter besluit om op te gee en die werk te los vir later. Sy het 'n inkleurboek uitgehaal en begin inkleur. Kind D het vir Moeder D gevra om haar te kom help. Moeder D en beide dogters was naderhand by die rekenaar, maar hulle kon nie die konsepte voldoende begryp uit dit wat hulle gelees het nie en Moeder D het voorgestel dat sy die werk vir eers los en Vader D om hulp moes vra.

Kind D het die rekenaar afgesit en teruggegaan na die eetkamertafel, waar sy haar Afrikaans voltooi het. Moeder D het gesê dat dit tyd was vir lees en hulle het almal langs mekaar op die bank gaan sit, Moeder D in die middel. Hulle het met Afrikaanse lees begin en beurte gemaak

om 'n bladsy op 'n keer hardop te lees. Beide dogters lees met 'n liniaal. Kind D se lees blyk nie op standaard te wees nie en sy het onder andere die volgende foute gemaak: sy lees hy in plaas van jy, bietjie in plaas van beentjies en steek in plaas van sterk en sy het deurentyd die woorde geklank. Dit was duidelik dat sy sekere woorde nie verstaan het nie maar sy het steeds net voortgegaan met lees. Sy het ook tussendeur vir Moeder D gevra of haar uitspraak van die woorde korrek is. Lize lees beter en met meer intonasie. Moeder D het nie, terwyl ek daar was hulle begrip getoets deur vrae oor die leesstuk te stel nie.

Tydens al drie die observasiesessies het positiewe verhoudingsmomente tussen Moeder D en haar dogters voorgekom. Dit was veral sigbaar wanneer hulle op die bank gesit en werk het deurdat die dogters by Moeder D se arm sou inhaak of op haar skouers sou lê. Hulle was ook deurentyd vriendelik en geduldig met mekaar en het tussendeur grappies gemaak en gelag. Moeder D se ondersteunende ingesteldheid teenoor haar dogters was deurgaans opmerklik. Dit was duidelik dat hulle as gesin naby mekaar leef en werklik vir mekaar omgee. Die wyse waarop hulle teenoor mekaar sowel as teenoor my opgetree het was in ooreenstemming met hulle Christelike waardes en oortuigings.

Die dogters was merkbaar bewus van my teenwoordigheid alhoewel hulle nie deurentyd in my rigting gekyk het nie, en algaande oënskynlik meer ontspan het. Vanuit die observasies blyk dit dat hul werk in die meeste van die vakke op dieselfde graadvlak is en dat Moeder D hulle deurgaans help en begelei. Hulle het tydens al drie observasiesessies by die rooster gehou, wat 'n aanduiding is van Moeder D se struktuur en roetine. Die doelwitte en verwagtings wat Moeder D aan die dogters stel was tydens al die observasies merkbaar. Dit blyk dat Moeder D as fasiliteerder optree deur aan haar dogters die nodige hulp met detail te verleen sonder dat sy die werk vir hulle doen, ofskoon sy nie na haarself verwys het as 'n fasiliteerder nie. Moeder D kon egter nie vir Kind D help met die werk oor mutasie nie en het nie van haar kant af moeite gedoen om die antwoord te soek nie.

5.5.3 Bespreking

5.5.3.1 Mikrosisteem van Gesin D

Gesin D is vriendelik, liefdevol, gemaklik en ondersteunend teenoor mekaar, wat positiewe response (byvoorbeeld wedersydse respek en liefde) by die gesinslede ontlok en wat liefdevolle bemoeienis en samesyn met mekaar aanmoedig. Gesin D bring die meeste van hulle tyd saam deur, deur byvoorbeeld saam kerk toe te gaan, deel te neem aan kerklike aktiwiteite, Bybelstudie te hou, om die etenstafel te eet, te gesels, sportaktiwiteite te doen (byvoorbeeld skiet), fiets te ry, te kampeer en by vriende te kuier, wat die gesinsbande versterk.

Die diskoerse wat deur die onderskeie gesinslede onderskryf word het 'n invloed op Gesin D se keuse van aktiwiteite, die rolle wat hulle vervul sowel as hul interaksies en onderlinge verhoudings. In lyn met die patriargale diskoers, is hulle van mening dat elke gesinslid 'n spesifieke rol in Gesin D vervul, naamlik Vader D is die hoof sowel as die gesag in die huis, Moeder D is sy helper en moet hom ondersteun, en die dogters moet die ouers se wense en besluite gehoorsaam. Dit blyk dat Vader D in beheer is van al die besluite wat in Gesin D geneem word en dat hy beheer uitoefen oor alle aspekte van die gesinslede se lewens. Moeder D en die dogters het nie veel keusevryheid nie, maar aanvaar Vader C se opinies, besluite en oortuigings sonder om vir hulleself te dink. Moeder D se eie ervarings as kind het daartoe bygedra dat sy konflik vermy en nie vir haarself opstaan nie en dit is die voorbeeld wat sy vir haar dogters stel. Moeder D en Vader D het skynbaar hulle eie maniere van dinge doen en Kind D voel ingeperk onder die invloede en toon gevolglik 'n behoefte aan vryheid sodat sy dinge op haar eie manier kan doen. Die ouers poog om die dogters op te voed in ooreenstemming met hulle verwagte rolle sowel as die Christelike waardes wat vir die gesin belangrik is.

Die diskoers van Christelike verhoudings het 'n invloed op Gesin D se interaksies en verhoudings. Dit kom voor dat die ouers waarde heg aan verhoudings en dit is vir hulle belangrik dat die dogters 'n goeie verhouding met mekaar het. Die dogters deel al vir die afgelope drie jaar 'n kamer en hulle is gedurig in mekaar se spasie, wat hulle verhouding onder druk plaas.

Die proksimale prosesse in Gesin D vind plaas op individuele vlak sowel as met die ouers gesamentlik en verloop informeel. Die kwaliteit van hulle omgee-verhoudings met mekaar sowel as hulle vaardighede ontwikkel veral tydens hulle gesamentlike deelname aan byvoorbeeld skiet, geselsies om die etenstafel, fietsry en kampering. Die dogters is ook in proksimale prosesse betrokke in die gesin se godsdienstige beoefening aangesien hulle nuwe kennis, waardes en norme aanleer, byvoorbeeld eerlikheid, integriteit, respek, dienslewering en verantwoordelikheid.

Kind D en haar suster neem in hulle vrye tyd deel aan kuns-aktiwiteite by die huis sowel as tydens hulle kunsklasse, wat beskou word as 'n vorm van proksimale proses aangesien hulle op 'n gereelde basis saam aan dié aktiwiteite deelneem, wat moontlik toeneem in kompleksiteit namate hulle vaardighede ontwikkel, en dit bevorder ook hulle verhouding met mekaar. Dit wil voorkom of die aantal proksimale prosesse tussen hulle beperk is aangesien Kind D haarself nie beskou as 'n speel-kind maar eerder haar suster en sy noem dat hulle nie vir haar lekker is om gereeld deel te neem aan spelaktiwiteite met haar suster nie.

5.5.3.2 Mikrosisteem van Tuisskool D

Tuisskool D vind plaas in die konteks van Gesin D en word beskou as 'n mikrosisteem op sigself. Moeder D het 'n rustige en ondersteunende omgewing in Tuisskool D geskep waar haar dogters kan leer en ontwikkel, wat in die algemeen die interpersoonlike verhoudings sowel as die onderrig en leer in Tuisskool D skyn te bevorder. Moeder D kan nie vir haarself 'n onderrig-rol in Tuisskool D toe nie maar dit kom tog voor asof sy die rol van fasiliteerder (soms selfs onderwyseres) inneem. Moeder D handhaaf orde en roetine en voorsien so die struktuur waarbinne haar dogters in die tuisskool funksioneer. Sy verwag dat haar dogters by haar beplanning moet hou en dat hulle die doelwitte wat sy stel moet navolg, wat dui op die invloed van die patriargale diskoers. Moeder D is deurgaans teenwoordig en beskikbaar indien haar dogters hulp en ondersteuning verlang, en het ook 'n sterk rol gespeel as kontroleur van haar dogters se vordering.

Vader D was verantwoordelik vir die besluit om te tuisskool sowel as die keuses van die kurrikulums. Moeder D het nie sy besluit bevraagteken nie maar dit aanvaar, al was sy

aanvanklik nie ten gunste van die idee van tuisskooling nie. Hulle volg 'n gestruktureerde benadering tot onderrig en leer, waarin Moeder D poog om nougeset die voorskrifte van die kurrikulums te laat realiseer aangesien sy nie oor die nodige kundigheid beskik om self die proses te bestuur nie. Hulle begin in die oggende ongeveer 8:30 en werk tot hulle klaar is (ongeveer 14:00 – 15:00, afhangende van onderbrekings), en is vir ongeveer 5 – 6 ure besig met skoolwerk. Aandag word bestee aan die toereikende vaslegging van kennis en die inoefening van vaardighede.

Die mikrosisteem van die gesin dring egter wel dié van die skool in, byvoorbeeld hulle deelname aan kerklike aktiwiteite, afsprake by die tandarts vir Kind D se draadjies, die honde wat siek is, die tuinhulp sowel as takies wat in die huis verrig moet word. Dit wil voorkom of daar gereeld onderbrekings plaasvind, wat die skooltyd opneem. Moeder D moedig haar dogters aan om betrokke te raak by die kerklike aktiwiteite selfs op weeksonde aangesien sy klem plaas op die vervulling van die vrou se rol van dienslewering ook in die gemeenskap, wat ooreenstem met die waardes en eise van die patriargale diskoers.

Die wyse waarop die onderrig- en leergebeure hanteer word hou implikasies in vir die proksimale prosesse wat plaasvind, al dan nie. Moeder D is bewus van haar gebrek aan kennis in sekere leerareas en dat sy nie op haar eie haar dogters toereikend kan onderrig nie. Moeder D poog om die aanbiedingswyses van leerstof in die kurrikulums noukeurig te volg, wat dui op die invloed van die “kurrikulêre” diskoers en daar vind inderdaad verskeie proksimale prosesse tussen Moeder D en haar dogters plaas. Moeder D sal byvoorbeeld nie die antwoorde vir haar dogters voorsê nie, maar hulle begelei om self hulle foute agter te kom en die korreksies aan te bring. Moeder D se wyse van begeleiding, deur hulp, leiding en ondersteuning aan haar dogters te voorsien en waar sy kan die werk vir hulle te verduidelik indien hulle nie verstaan nie, maak dit moontlik dat toereikende leer kan plaasvind, wat haar dogters se ontwikkeling bevorder. Moeder D benut ook die beskikbare hulpmiddels, byvoorbeeld DVD's, CD's, die rekenaar en die internet en sal gereedelik hulp en raad van buite aanvaar, byvoorbeeld van professionele persone (sielkundiges) sowel as haar vriendinne. Daar is tye wanneer Moeder D nie op die kurrikulum of hulpmiddels kan staatmaak nie en sy het dan nodig om haar eie kennis en vaardighede te gebruik.

Dit wil egter voorkom of haar gebrek aan kennis daartoe bydra dat sy dan nie haar dogters toereikend kan help en begelei nie en die werk word dan Vader D oorgelaat.

Dit kom voor of Moeder D nie altyd konsekwent optree nie aangesien sy dit verkies om min eise en verwagtings met betrekking tot prestasie aan haar dogters stel (*“En toe die tannie nou vir Carmen en Lize baie begin druk en so aan en toe geniet hulle dit ook nie meer nie en toe het hulle ook net gesê hulle wil ophou.”*(4MR31); *“Ek glo nie eintlik daarin om ‘n kind aan te hou dwing teen hulle wil om ‘n ding te doen nie.”*(4MR31)). Dit dra daartoe by dat die dogters nie leer om take deur te voer nie en die geneigdheid toon om maklik moed op te gee, wat hulle ontwikkeling mag rem. Hierdie neigings manifesteer nie slegs met betrekking tot buitemuurse aktiwiteite nie, maar ook sommige leertake.

Dit blyk dat Moeder D se beskouing van die vakke sowel as leerinhoud beïnvloed word deur veral die Christelike verhoudingsdiskoers. Moeder D verkies dat haar dogters nie oor ander godsdienste en kulture leer nie, wat hulle blootstelling aan diversiteit verskraal. Moeder D beskou vakke soos Lewensoriëntering en Kuns en Kultuur as onnodig en verkies om dit nie as vakke in Tuisskool D aan te bied nie. Sy is van mening dat die dogters lewensgeoriënteerd is wanneer hulle volgens die Bybel groot gemaak word en sy stem nie saam met die kuns wat in Kuns en Kultuur aangebied word nie en verkies dat hulle eerder kunsklasse bywoon. Haar weglating van die vakke dra daartoe by dat belangrike inhoud in Lewensoriëntering en Kuns en Kultuur onbehandel bly. Die ouers stem eweneens nie saam met die uitgangspunte van evolusie nie en verkies om die tema vanuit ‘n Christelike oogpunt aan te bied.

Moeder D bied slegs Afrikaans en Engels op die dogters se onderskei graadvlakke aan, terwyl die res van die vakke op een graadvlak aangebied word. Kind D blyk oorwegend selfstandig te werk en te vorder. Sy is egter van mening dat sekere vakinhoud onder haar graadvlak is en dat sy daar niks nuuts leer nie, wat daartoe bydra dat sy gefrustreerd voel. In die observasiesessie het dit geblyk dat Kind D sukkel met lees, maar die leesperiode het voortgegaan sonder dat sy enige leerondersteuning ontvang het. Dit het ook in die observasiesessies voorgekom of Lize sukkel om by die hoër vlak van die leerinhoud by te kom en by te bly. Dit kom voor of sy nie volgens haar ontwikkeling gereed is om sekere van die inhoud te bemeester nie, wat daartoe mag bydra

dat sy swak aandag gee en stadiger werk en dat haar prestasie nie altyd bevredigend is nie. Dit blyk dat die gesin se dissipline en die goeie onderrigmateriaal daartoe bydra dat Lize wel vorder, maar haar vordering blyk nie optimaal te wees nie. Dit wil voorkom of daar nie in Tuisskool D voorsiening gemaak word vir die dogters se unieke behoeftes nie en dat die probleme wat hulle ervaar nie toereikend aangespreek en opgelos word nie.

Die assesserings, wat as deel van die kurrikulum gedoen word sowel as deur buite persone, voorsien aan Moeder D aanduidings met betrekking tot die kennis en vaardighede wat reeds bemeester is en dié wat nog aandag nodig het. Moeder D blyk deurgaans bewus te wees van die vlak waarop haar dogters funksioneer en sy bestuur die onderrig en leer dienooreenkomstig hoofsaaklik deur die herhaling van leseenhede.

Die onderrig- en leergebeure blyk tog ook negatief beïnvloed te word deur Moeder D se inkoop op die patriargale diskoers, aangesien sy haar man se wense uitvoer ten spyte daarvan dat sy nie oor die nodige kennis en vaardighede beskik om ooreenkomstig begronde onderwyskundige beginsels te handel nie en dus nie daartoe instaat is om altyd effektief deel te neem aan Tuisskool D nie. Die onderrig- en leergebeure skyn andersyds egter positief beïnvloed te word deur haar inkoop op die “kurrikulêre” diskoers, aangesien sy waarde heg aan onderrig en leer en staat maak op die kurrikulum om haar te help met inhoude sowel as die onderrig- en leerproses. Die invloed van die diskoers van Christelike verhoudings is ook sigbaar deurdat sy streef om die Christelike waardes en beginsels in haar hantering van die leerders in Tuisskool D uit te leef.

Vader D is van mening dat dit hulle plig is om aan hulle dogters opvoeding en onderrig te voorsien en sy primêre oorweging vir die tuisskool was om ‘n omgewing te skep waar sy dogters individuele aandag kan kry. Die tuisskool het hom instaat gestel om ‘n kurrikulum te kies wat na sy mening gehalte onderwys aan sy dogters verseker sodat hulle die kennis en vaardighede kan verwerf wat hulle in die toekoms sowel as in hulle beroepe mag nodig hê. Hy is betrokke by die tuisskool deurdat hy sy dogters soms in die aande of oor naweke help met die werk wat hulle nie verstaan nie. Dit kan dan gebeur dat Vader D se wyse van begeleiding daartoe bydra dat die dogters mettertyd kan deelneem aan meer komplekse leeraktiwiteite.

5.5.3.3 Mesosisteam

Gesin D funksioneer nie in isolasie nie, maar verkeer in interaksie met verskeie ander sisteme buite die gesin en skool. Moeder D wys daarop dat hulle gesin onder andere daarvan hou om tyd saam deur te bring by die huis, om soms saam skietbaan toe te gaan, plaas toe te gaan of om te gaan kamp, alhoewel hulle nie geïsoleerd lewe nie. Dit blyk dat die ouers die mesosistemiese vlak benut en ontgin, naamlik vir wedersydse verryking en relevansie van ervarings en blootstelling.

Tuisskool D vind plaas in die konteks van Gesin D en sterk wedersydse beïnvloeding vind plaas. Die diskoerse wat deur die gesinslede onderskryf word oefen 'n invloed uit op Tuisskool D en rig Moeder D se beskouing van onderrig en leer, hantering van die dogters, haar inkleding van hulle rolle, leerondersteuning en assessering. Die aktiwiteite waarby die gesinslede betrokke is, byvoorbeeld hulle kerklike aktiwiteite, neem soms hulle skooltyd op. Moeder D is van mening dat die tuisskool die gesinsbande versterk en dat dit haar instaat stel om by die huis te wees, kos te maak en sodoende 'n rustiger atmosfeer vir Vader D te skep. Moeder D stel dat die dogters soms dié skoolwerk wat nie in die dag voltooi word nie in die middag of oor naweke moet afhandel, netsoos met werkvoltooiing vanuit 'n institusionele skool sou gebeur het. Dit wil egter voorkom of Vader D nie gemaklik is hiermee nie en dat hy doelbewuste pogings aanwend om die gesinsisteam en tuisskoolsisteam geskei te hou. Hy is daarom van mening dat Tuisskool D nie 'n invloed op Gesin D uitoefen nie.

Gesin D is aktief betrokke by hul kerk en die dogters is in die Sondagskool. Dit gebeur ook soms dat van die kerkmaats op 'n Sondag tussen die twee eredienste oorkom na hulle huis en by die dogters kom speel. Die dogters se betrokkenheid by die kerk bied aan hulle die geleentheid om met kinders van dieselfde portuurgroep en oënskynlik dieselfde waardestelsel te sosialiseer, en dit ondersteun die aanleer en beoefening van waardes wat vir Gesin D belangrik is. Moeder D het vertel dat sy en die dogters ook tydens byeemkomste by die kerk gaan uithelp deur kos te maak, te bedien en op te ruim. Die verlore skooldae word dan in die vakansietye ingehaal in 'n poging om by hulle skedule te hou en seker te maak dat die dogters nie agter raak nie.

Tuissskool D was betrokke by 'n ondersteuningsnetwerk van gesinne wat ook tuissskoolonderrig aan hulle kinders voorsien. Die groep het op Vrydae tussen 12:00 en 13:00 bymekaar gekom en die kinders het deelgeneem aan sportaktiwiteite terwyl die moeders gesels het. Die groep het dan ook gereeld uitstappies vir die kinders gereël. Hulle kom nie meer bymekaar nie aangesien baie van die kinders hoërskool toe gegaan het en hulle nie langer genoegsame tyd tot hulle beskikking het om die groepsessies by te woon nie. Moeder D noem egter dat hulle steeds op individuele basis bymekaar uitkom en saam op uitstappies gaan. Die dogters kry op hierdie dae die geleentheid om met ander kinders te sosialiseer, wat daartoe bydra dat hulle sosiale vaardighede kan verbeter.

Die ouers het nie in hulle onderhoude verwys na hulle families nie, behalwe dat Vader D vertel het dat sy moeder by hulle woon en dat hulle min ondersteuning van die res van die familie ontvang.

Dit kom voor of die dogters gereeld blootgestel word aan individue buite die gesin- en tuissskoolsisteem. Moeder D noem dat die dogters in die middag saam met kinders wat in dieselfde kompleks woonagtig is sal speel. Die ouers het ook 'n wye vriendekring en die dogters gaan gewoonlik saam as hulle gaan kuier en speel dan met die vriende se kinders. Die dogters gaan soms op Saterdag saam met die ouers na die skietbaan toe of hulle gaan kuier by een van Moeder D se vriendinne waar hulle kunsaktiwiteite beoefen. Die ouers skeep ook geleentheid vir deelname aan buitemuurse aktiwiteite (gimnastiek, tennis, klavier, sanglesse en kuns) met die doel om die kinders se talente te ontwikkel. Die dogters het egter hulle deelname aan die aktiwiteite gestaak en is tans net betrokke by kunsklasse.

Vader D is van mening dat hulle oop is vir kontak met ander kulture, en hy vertrou dat hulle 'n sterk basis by die dogters gelê het. Hy vertrou sy dogters se oordeel en gun hulle die keusevryheid om self te besluit waarby hulle wil inskakel, al dan nie, wat nie ooreenstem met Moeder D se onderhoud nie. Dit kom voor asof die dogters aan 'n wye spektrum van ervarings blootgestel word, alhoewel die ouers steeds selektief kan wees met wie die dogters oorwegend sosialiseer. Dit kan hulle blootstelling beperk tot individue wat dieselfde godsdienstige en kulturele waardes, norme en oortuigings as hulle handhaaf.

Die ekologiese oorgangstoestande wat in Gesin D plaasgevind het hou implikasies in op mesosistemiese vlak. Die ouma wat by Gesin D ingetrek het oefen 'n invloed op Gesin D uit met betrekking tot hul interaksie met ander mikrosisteme. Vader D het gesê dat hulle ouma orals saamneem en dat hulle byvoorbeeld nie enige tyd kan gaan vakansie hou nie. Hy het ook daarop gewys dat hulle nie altyd kan doen wat hulle graag wil nie aangesien hulle haar te alle tye moet inagneem. Die ouma se teenwoordigheid het nie net 'n invloed op die interaksies en verhoudings in Gesin D nie maar hou ook finansiële implikasies in. Vader D is die enigste broodwinner en dit blyk dat hy min ondersteuning van die res van sy familie ontvang.

5.5.3.4 Eksosisteem

Gesin D sowel as Tuisskool D word beïnvloed deur die eksosisteem wat onder andere verwys na Vader D se werksverpligtinge. Moeder D het daarop gewys dat Vader D redelik onlangs vanaf Pretoria na die maatskappy se hoofkantoor in Johannesburg verplaas is. Hy kry nou minder geleentheid om tyd saam met Gesin D deur te bring aangesien hy vroeg in die oggende ry in 'n poging om die verkeer te mis. Hy probeer egter om vroeër by die huis te wees sodat hy tyd saam met Gesin D kan deurbring maar sit gereeld in verkeer vas oppad huis toe. Vader D het ook verwys na sy frustrasies by die werk aangesien hy nie huidiglik in sy veld werk nie (hy is 'n ingenieur maar werk in die finansiële departement) en hy is ook nou al vir 11 jaar in dieselfde posisie sonder bevordering. Die verkeer sowel as die frustrasies by die werk dra daartoe by dat Vader D in die aande gespanne by die huis kom en dit spoel oor na die gesinsisteem. Moeder D en die dogters gee hom sy spasie sodat hy kan ontspan alvorens hulle met hom gesels. Vader D het kortliks daarop gewys dat hy die enigste broodwinner is en dat hulle gebrek aan 'n ekstra inkomste finansiële implikasies vir Gesin D inhou.

Die skietbaan kan beskou word as 'n eksosisteem aangesien die ouers se sport beoefening vir hulle 'n geleentheid gee om van hulle spanning ontslae te raak en te ontspan, wat daartoe bydra dat hulle moontlik meer ontspanne is in Gesin D sowel as Tuisskool D. Andersyds geniet die dogters dit nie altyd om saam na die skietbaan te gaan nie en verkies hulle soms om by Moeder D se vriendin te gaan kuier en aktiwiteite te beoefen wat hulle geniet. Vader D sal soms die dogters neem om te gaan skiet (veral Kind D) en hulle leer om hul skietvaardighede te verbeter. Die

kurrikulums se waardesisteen en die onderrigprogramme wat hulle nougeset volg verteenwoordig invloede vanaf die kurrikulumverspreiders. Dit voorsien egter aan Moeder D 'n struktuur en leiding waarsonder sy verlore sou gewees het en wat die dogters se ontwikkeling in die algemeen kan bevorder.

Die ouers se betrokkenheid by die kerk bied blootstelling aan Christelike waardes, wat hulle dan aan die dogters voorhou, en wat die gesinslede se gedrag beïnvloed en rig deurdat hulle byvoorbeeld poog om te alle tye eerlik te wees en almal met respek te hanteer.

5.5.3.5 Makrosisteen

Gesin D behoort aktief aan 'n kerk ('n besondere subkultuur) wat uiteraard hul houdings, oortuigings, waardes, norme en gebruike beïnvloed, asook hul persepsies oor hulleself, ander en die samelewing, en hulle deelname aan die sisteme wat deel vorm van hul konteks. Dit blyk dat hulle kerk die patriargale diskoers eksplisiet ondersteun en Gesin D se beskouings van wat reg en verkeerd is word onder andere gebaseer op hulle godsdienstige waardes, norme en oortuigings en word gereflekteer in hulle opvoedingspraktyke, sosialiseringspraktyke sowel as Tuisskool D.

Dit is vir die ouers belangrik dat hulle as gesin na aan mekaar leef en hulle poog om hulle dogters volgens God se weë en die Christelike waardes groot te maak. Dit is duidelik dat hulle godsdien 'n direkte invloed uitoefen op hulle opvoedingspraktyke. Die ouers is wel oop daarvoor dat die dogters aan ander kulturele- en godsdienstige groepe blootgestel moet word. Hulle opvoedingspraktyke word andersins ook beïnvloed deur hulle onderskrywing van die "kurrikulêre" diskoers aangesien Moeder D die tuisskool praktyk ooreenkomstig die eise en riglyne van die kurrikulum organiseer. Aangesien die waardes in die twee kurrikulums wat Tuisskool D benut harmonieer met die Christelike diskoers, blyk dit dat die onderrig- en leergebeure ook direk hierdeur beïnvloed word.

5.5.3.6 Chronosistiem

Die deelnemers se intrinsieke ontwikkeling sowel as veranderings in die breër sosiale konteks het 'n invloed op Gesin D. Kind D en haar suster is in hulle adolessensie fase. Kind D se maturasie op kognitiewe vlak en die benadering wat Moeder D in die tuisskool volg het 'n wederkerige invloed aangesien sy na haar mening instaat is om selfstandig voort te gaan met haar werk. Kind D se vlak van kognitiewe ontwikkeling dra ook daartoe by dat sy meer komplekse werkboeke kan doen en ook aan meer komplekse aktiwiteite kan deelneem. Dit blyk egter dat Lize se kognitiewe ontwikkeling nie dieselfde is nie en dat sy nie daartoe instaat is om selfstandig te werk nie en dit ook problematies vind om aan die komplekser leeraktiwiteite deel te neem. Moeder D het nie verwys na enige sosialiseringprobleme wat deur die dogters ervaar word nie, ofskeen die 12-jarige Lize se belangstelling in Barbiepoppe dui op haar kinderlikheid. Dit kom voor asof die dogters verskeie geleenthede kry om met ander kinders te sosialiseer, wat daartoe bydra dat hulle emosionele- en sosiale ontwikkeling oorwegend gunstig daar uitsien. Gesin D bring baie van hulle vrye tyd saam deur in aangesig-tot-aangesig gesinstyd, wat die verhoudings in Gesin D sowel as die ouers se insig in hul dogters se ontwikkelingsstand sou kon bevorder.

Die dogters het toegang tot 'n rekenaar en internet, wat toegang tot hulpbronne moontlik maak, alhoewel dit blyk dat hulle nie hulle vrye tyd oorwegend agter die rekenaar deurbring nie, maar meer dikwels saam met mekaar, die ouers en hulle vriende, wat hulle motoriese- en sosiale ontwikkeling kan bevorder. Die hedendaagse tegnologiese hulpmiddele word wel in die tuisskool benut deurdat hulle gebruik maak van die DVD's en CD's wat in sekere van hulle vakke aan hulle beskikbaar gestel word. Gesin D het nie 'n televisie nie, wat hulle aangesig-tot-aangesig interaksies verder verhoog.

Die ekonomiese ontwikkelings het 'n invloed op Gesin D. Moeder D het daarop gewys dat die kunsklasse duur is en daarom is dit die enigste buitemuurse aktiwiteit waaraan die dogters tans deelneem. Die ouma wat by hulle woon plaas addisionele finansiële druk op Gesin D. Hulle is 'n enkel-inkomste gesin en dit kan druk op Vader C plaas as die enigste broodwinner, en hy het kortliks verwys na die gebrek aan 'n ekstra inkomste.

Die veranderings wat in 1994 op politieke gebied plaasgevind het, het veranderings in die kurrikulum sowel as die wêreld van werk teweeg gebring. Die ouers is ontevrede met die leerinhoud wat deel vorm van die kurrikulum wat in die institusionele skole gebruik word. Hulle is ook nie gelukkig met die vakke Kuns en Kultuur en Lewensoriëntering nie. Die ouers beskou hierdie vakke as onnodig en verkies om dit nie in Tuisskool D aan te bied nie, wat bydra tot kennisleemtes by die dogters. Die veranderings in die werksomgewing het daartoe bygedra dat Vader D nou al vir 11 jaar in dieselfde posisie vasgevang is en dat hy nie bevorder word nie. Dit blyk dat hy gefrustreerd is en vasgeloop voel en hierdie gevoelens versteur die interaksies en verhoudings in Gesin D sowel as Tuisskool D.

5.5.3.7 Persoon-proses-konteks-tyd model

Die interaksies en verhoudings wat in Gesin D en Tuisskool D plaasvind word uiteraard nie slegs beïnvloed deur die gesinslede se diskoerse nie, maar ook hul persoonseenskappe, die prosesse wat voltrek word, en die konteks en tyd waarin dit afspeel. Vader D wys daarop dat die dogters van mekaar verskil en dit oefen byvoorbeeld noodwendig 'n invloed uit op die ouers se hantering van elk.

Moeder D beskryf Kind D as 'n waaghals en noem dat sy georganiseerd is. Kind D se vermoë om te organiseer blyk vir Moeder D van hulp te wees, wat positiewe response (byvoorbeeld gerustheid, gelukkigheid en verligting) by Moeder D ontlok. Vader D beskryf Kind D as iemand wat besig en praterig is. Hy noem dat sy gewoonlik sê wat sy op die hart het, wat wrywing tussen hulle kan veroorsaak aangesien sy moontlik nie die reëls en eise wat aan haar gestel word gelate aanvaar nie. Dit kom soms voor dat sy nie in ooreenstemming met die ouers se wense optree nie, wat negatiewe response (byvoorbeeld teleurgesteldheid of ook strengheid) by die ouers ontlok en wat hulle interaksies met haar kan versteur. Moeder D beskryf Lize as rustig en sag, iemand met wie almal oor die weg kom. Vader D beskryf Lize as iemand met 'n "*don't care*" houding, wat nie maklik van stryk gebring word nie en wat ook nie gejaagd is nie. Haar rustige en gemaklike geaardheid kan positiewe response (byvoorbeeld toegeneentheid en rustigheid) by die ouers ontlok, wat intieme, liefdevolle bemoeienis met haar aanmoedig.

Moeder D se sagte, liefdevolle en ondersteunende geaardheid, as uitlewing van haar beginselrol as moeder en vrou, dien as aanmoediging vir die dogters om saam met haar deel te neem aan saamdoen-aktiwiteite in Gesin D sowel as Tuisskool D. Sy poog om deur haar nougesette navolging van die kurrikulum haar dogters verder aan te spoor om deel te neem aan die leeraktiwiteite in Tuisskool D. Vader D se vriendelike en sorgsame ingesteldheid spoor beide dogters aan om saam met hom aan aktiwiteite deel te neem, byvoorbeeld gesels, fietsry, skiet sowel as leeraktiwiteite.

Moeder D se gesinsgeskiedenis word gekenmerk deur verskeie ontwikkelingsrisiko's wat haar deelname aan die saamdoen- en leeraktiwiteite in Gesin D sowel as Tuisskool D rig en beïnvloed. Sy het in 'n gesin groot geword waar daar voortdurend konflik tussen haar ouers was, wat die interaksies en verhoudings in hulle gesin versteur het, en wat haar ontwikkeling moontlik gerem het. Moeder D se gedrag in haar eie gesin is dus minstens gedeeltelik reaktief, deurdat sy poog om konflik te vermy en om nie vir haarself op te staan nie.

Moeder D se toegewydheid, belangstelling en ondersteuning in die onderrig- en leerproses rig en mobiliseer die aktiwiteite en interaksies tussen haar en die dogters. Moeder D is van mening dat haar dogters die terugvoer, hulp, leiding en ondersteuning wat sy voorsien as positief ervaar, wat hulle skyn te motiveer om deel te neem aan die onderrig- en leergebeure. Kind D voel egter dat sy nie voldoende hulp ontvang nie, wat daartoe bydra dat sy sukkel met van haar skoolwerk. Dit kan dan haar motivering beïnvloed, wat haar deelname aan sommige van die take en aktiwiteite kan versteur. Moeder D is van mening dat beide dogters in die algemeen entoesiasties, gemotiveerd en bereidwillig deelneem aan die tuisskool aktiwiteite, maar dat dit ook 'n samehang toon met die aard van die aktiwiteite of werkstukke. Dit word bevestig deur die observasiesessies waar beide dogters nie lus was vir die Wiskunde nie aangesien hulle met nuwe werk begin het wat hulle moeilik gevind het. Kind D geniet kuns aktiwiteite, wat haar motiveer om deel te neem aan dié aktiwiteite buite skooltyd, sowel as aan haar kunsklasse en wat haar kunsvaardighede gaan bevorder. Moeder D is van mening dat die dogters se vordering suksesvol is en dié persepsie dra daartoe by dat sy gemotiveerd is om deel te neem aan ondersteunende interaksies met beide dogters, en om voort te gaan om Tuisskool D op dieselfde wyse te bedryf.

Moeder D noem dat sy nie 'n opgeleide onderwyseres is nie en dat sy 'n gebrek aan kennis in sekere leerareas sowel as 'n gebrek aan opleiding en insig in didaktiese vaardighede het. Sy maak gevolglik staat op die kurrikulum vir die nodige hulp en leiding in die vorm van voorbereide material, sodat sy goeie gehalte onderwys aan haar dogters kan voorsien. Haar nougesette navolging van die kurrikulum stel haar instaat om na haar mening effektief onderrig aan haar dogters te voorsien en meer spesifiek om die dogters te begelei en te ondersteun om aan komplekser leeraktiwiteite deel te neem in Tuisskool D. Moeder D se wyse van begeleiding dra daartoe by dat haar dogters leer om hulle eie kennis en vaardighede te gebruik of verder uit te brei en Kind D skep inderdaad die indruk van gevorderde persoonsontwikkeling. Haar assessering van die dogters stel haar instaat om die onderrig- en leergebeure te beplan aangesien sy kennis neem van hulle vordering en/of leemtes en dit doelmatig kan aanspreek.

Moeder D het nie melding gemaak van enige gesondheids- of sosialiseringprobleme of ander fisieke probleme by die gesinslede nie. Dit kom voor asof Lize se aandag maklik afgelei kan word. Haar sensitiwiteit vir faktore wat haar aandag kan aflei kan as 'n appèlmatige eienskap beskou word en hierdie probleem kan Moeder D mede-beïnvloed om 'n stil en rustige omgewing in Tuisskool D te skep en haar toesig te verskerp, wat Lize instaat stel om te fokus op haar werk. Vanuit die observasies wil dit egter voorkom of Lize se aandag ten spyte van die stil en rustige atmosfeer steeds maklik afgelei word en dat dit haar verhinder om toereikend aandag te gee aan haar skoolwerk.

Die proksimale prosesse word ook beïnvloed deur die konteks waarin dit plaasvind. Die waardes, norme en oortuigings wat deur Gesin D nagestreef word gee vorm aan die konteks. Die konteks van Gesin D is rustig, ontspanne en ondersteunend maar kan ook, weens die eise en reëls wat deur die ouers sowel as die kurrikulum gestel word, beskryf word as ietwat eng en rigied. Kind D toon 'n behoefte aan ruimte en om soms weg te breek uit haar huidige situasie sodat sy kan deelneem aan aktiwiteite wat haar gelukkig maak.

Die konteks van Tuisskool D wat binne die konteks van Gesin D bedryf word is ook rustig en ondersteunend, dog gestruktureerd, en Moeder D verwag dat haar dogters in ooreenstemming met haar beplanning en doelwitte moet optree en vorder. Moeder D voorsien aan haar dogters die

nodige leerondersteuning wat hulle motiveer om aan meer komplekse leeraktiwiteite deel te neem, wat daartoe bydra dat hulle kennis en vaardighede toereikend ontwikkel. Die konteks van Tuisskool D is nie vry van steurnisse nie, wat die onderrig- en leergebeure versteur en selfs vir langer periodes onderbreek.

Die verskillende kontekste sowel as die proksimale prosesse wat daar plaasvind verander oor tyd en word beïnvloed en gerig deur veranderende verwagtings en gebeure met betrekking tot die ontwikkelingsfase van die kinders en ouers in die gesin sowel as in die breër gemeenskap. Kind D is 13 jaar oud terwyl Lize 12 jaar oud is en hulle is albei in die adolossente fase. Die ontwikkelingsfase waarin die dogters verkeer gaan uiteraard hulle response en interaksies met individue in Gesin D en Tuisskool D sowel as daarbuite beïnvloed. Kind D se kognitiewe ontwikkeling stel haar in staat om meer komplekse skooltake uit te voer terwyl Lize dogter nie op dieselfde kognitiewe vlak funksioneer nie. Kind D is van mening dat sy tans genoeg blootstelling aan maats het, en dit blyk dat haar emosionele- en sosiale ontwikkeling gunstig daar uitsien.

Moeder D wend nie doelbewuste pogings aan om op hoogte te bly van veranderings wat in die wêreld gebeur nie. Dit wil egter voorkom of Vader D kennis neem van die veranderings wat plaasgevind het en dit is vir hom belangrik dat sy dogters voorberei word op hulle toekoms en hulle loopbane. Die ouers se gebrekkige kennis oor die leerinhoud van vakke dra egter daartoe by dat 'n belangrike vak soos Lewensoriëntering (waar leerders onder andere ingelig word oor beroepe) nie in Tuisskool D aangebied word nie en dat Vader D se behoeftes sodoende nie kan realiseer nie. Die ouers noem dat hulle oop is daarvoor dat hulle dogters aan individue van verskillende kulturele- en godsdienstige agtergronde blootgestel word, maar dit kom voor dat hulle steeds meeste van hulle tyd deurbring saam met individue wat aan dieselfde kultuur en godsdiens as Gesin D behoort.

5.5.4 Voorlopige beantwoording van navorsingsvrae

1. Wat is die beweegredes vir plasing in tuisskoling?

Moeder D het uit die staanspoor daarop gewys dat sy nog altyd self haar kinders wou grootmaak, maar dit het nie aanvanklik vir haar tuisskoling ingesluit nie. Vader D het toe, Kind D 4 jaar oud was, gesê hulle gaan tuisskool. Moeder D het as redes vir haar instemming om tuisskoling te onderneem Christelike redes sowel as haar ontevredenheid met die kurrikulum aangevoer. Sy beskou die Christelike redes as een van die hoofredes. Dit is vir Moeder D van kernbelang dat hulle gesin in ooreenstemming met die Woord van God moet lewe. Tuisskoling bied aan Moeder D die geleentheid om haar dogters in die Christelike weë eerder as die “*wêreldse patrone*” groot te maak. Haar besware teen die kurrikulum wat in die institusionele skole gebruik word hou ook verband met haar Christelike oorwegings nie deurdat sy nie haar dogters wil blootstel aan die ander godsdienste en kulture waarvan kinders op skool leer nie.

Dit kom voor dat die aanvanklike besluit om te tuisskool deur Vader D gedryf was. Hy is besorgd oor die gehalte van onderrig wat sy dogters ontvang en stel dat sy dogters in die tuisskool individuele aandag kan geniet sodat hulle kan presteer en in die toekoms beroepe kan kies wat hulle gelukkig sal maak. Vader D is ook van mening dat dit hulle verantwoordelikheid en plig is om self hulle dogters op te voed en te onderrig en dat hulle dit nie op die skool kan afskuif nie. Vader D het verwys na hulle Christelike geloof maar dit het nie soseer sy besluit om te tuisskool primêr beïnvloed nie. Dit wil voorkom of Vader D die tuisskool beskou as ‘n uitbreiding van hul besluit dat Moeder D self hulle dogters gaan grootmaak, wat in lyn is met die patriargale diskoers.

Hierdie redes het die ouers se aanvanklike besluit (ongeveer 9 jaar gelede) onderlê. Dit is egter nodig om te kyk na die mate waartoe die tuisskool tans nog in lyn met die oorspronklike redes funksioneer deur te oorweeg of die redes wel realiseer, sowel as om die wyse(s) te oorweeg waarop die redes realiseer, al dan nie. Die ouers het die verantwoordelikheid vir hulle dogters se opvoeding en onderrig op hulle geneem en die dogters ontvang wel individuele aandag. Die blyk dat sommige probleme wat na vore kom, byvoorbeeld met somme, oënskynlik op ‘n toereikende

wyse hanteer word, hetsy deur Moeder D of Vader D, wat die dogters se ontwikkeling skyn te bevorder. Dit gebeur egter dat ander probleme, byvoorbeeld Kind D se leesprobleme en Lize se swak aandag, nie toereikend aangespreek word nie, wat hulle ontwikkeling mag rem. Vader D is direk by die tuisskool betrokke en hy neem kennis van die dag-tot-dag bedryf van die tuisskool. Dit wil dus voorkom asof Vader D se rede vir tuisskooling nie altyd toereikend in Tuisskool D realiseer.

Dit blyk dat die redes deur Moeder D aangevoer steeds in Tuisskool D realiseer. Die ouers wend doelbewuste pogings aan om hulle dogters in ooreenstemming met die Christelike waardes te onderrig en kies selfs 'n kurrikulum wat op hulle godsdienstige oortuigings gebaseer is, wat laat blyk dat die Christelike redes bepaald nog in Tuisskool D realiseer. Moeder D se ontevredenheid met die kurrikulum het daartoe bygedra dat hulle 'n kurrikulum gebruik waarvan hulle hou nadat hulle verskeie opsies ondersoek het en sy verkies om nie Lewensoriëntering en Kuns en Kultuur in Tuisskool D aan te bied nie en dit lyk asof dié redes ook steeds in Tuisskool D van krag is.

2. Wat is die tuisskool leerders se persepsies van dié redes?

In haar onderhoud stel Kind D dat sy in tuisskooling is omrede dit haar ouers instaat stel om haar en haar suster volgens hulle Christelike waardes groot te maak en om hulle te beskerm teen die dinge in die wêreld waarmee hulle nie saamstem nie. Sy verwys eerste na die Christelike redes en wys daarop dat die Christelike standaard in die institusionele skole na hulle mening nie hoog genoeg is nie. Haar beskouing van die Christelike redes blyk ooreen te stem met dié van Moeder D. Kind D wys ten slotte daarop dat sy in tuisskooling is sodat haar ouers haar kan beskerm en hierdie rede was nie deur Moeder D óf Vader D geopper nie. Haar verwysing na die rede kan daarop dui dat sy moontlik die wêreld as onveilig ervaar en dat sy veilig voel by die huis.

In haar projeksie blyk sy bewus te wees van tekorte in haar onderrig sowel as in die hulp, leiding en ondersteuning wat sy ontvang, wat die omgekeerde van Vader D se wense weerspieël. Kind D het nie verwys na die kurrikulêre oorwegings, soos deur Moeder D aangevoer nie, wat daarop dui dat sy nie Moeder D se ontevredenheid met die leerinhoud as rede erken nie.

In haar projeksie verwys sy slegs na die Christelike rede vir tuisskooling, wat ooreenstem met Moeder D se rede, en waarmee sy akkoord gaan. Die ander redes wat deur Moeder D en Vader D aangevoer word, word nie in haar projeksie erken nie. Sy skyn dus nie waarde te heg aan die standaard van die skoolwerk of aan die inhoud daarvan nie. In haar projeksies voel die hooffiguur ingeperk en toon sy 'n behoefte om weg te breek uit die eng raam waarbinne sy moet funksioneer en om vry te wees om te doen wat haar gelukkig maak.

3. Wat is die diskoerse wat tuisskool opvoeders se tuisskool praktyk rig?

Vader D se sterk onderskrywing van die patriargale diskoers het daartoe bygedra dat die besluit om te tuisskool deur hom gedryf was en Moeder D moes dit aanvaar en dit deurvoer. Ook die vormgewing aan die praktyk van Tuisskool D het gedeeltelik van sy insette gekom.

Moeder D se redes vir tuisskooling blyk te artikuleer met haar diskoerse, naamlik die patriargale diskoers, die “kurrikulêre” diskoers sowel as die diskoers van Christelike verhoudings, en die redes word inderdaad deur die diskoerse versterk. Moeder D se sterk onderskrywing van die patriargale diskoers is sigbaar in haar behoefte om self haar kinders groot te maak, wat 'n indirekte invloed op haar redes uitoefen. Moeder D se onderskrywing van die “kurrikulêre” diskoers dra daartoe by dat sy die onaanvaarbare kurrikulum in die staatskole redes aanvoer en dié rede word deur die diskoers versterk.

Dit blyk dat Moeder D se beskouing van onderrig en leer gerig word deur al drie die diskoerse wat sy onderskryf. As opvoedingsdoelstelling beklemtoon Moeder D die versorging en ondersteuning van haar dogters, wat in lyn is met haar rol as moeder in die patriargale diskoers. Sy poog om hulle ooreenkomstig hulle vroulike rolle op te voed deur hulle aan die hand van die ouers se besondere waardesisteem voor te berei om eendag hulle vroulike pligte na te kom deur te help waar nodig en diens te lewer in die gesin, die kerk sowel as die gemeenskap. Moeder D heg waarde aan die intellektuele vorming (verwerwing van 'n kennisbasis en/of die aanleer van vaardighede) van haar dogters, maar is van mening dat sy 'n hulpmiddel, naamlik die kurrikulum, nodig het om haar te help om dié doel te bereik, wat verwys na die invloed van die “kurrikulêre” diskoers. Die invloed van die diskoers is wederkerig: enersyds het dit die seleksie van die

onderrigprogramme gerig, en omgekeerd rig die onderrigprogramme weer haar praktyk. Moeder D volg egter nie kortpaaie nie en sy poog om al die stappe wat deur die onderrigprogram voorgestel word uit te voer en voltooiing daarvan blyk 'n prioriteit te wees. Ten slotte dra Moeder D se onderskrywing van die diskoers van Christelike verhoudings daartoe by dat sy godsdienstige en sedelike vorming van haar dogters beklemtoon deur hulle in God se weë groot te maak.

Vader D se redes vir tuisskooling blyk te artikuleer met die patriargale diskoers deurdat hy daarop aandring dat hy en Moeder D die verantwoordelikheid vir hul dogters se opvoeding en onderrig aanvaar. Hy is nie tevrede met die standarde wat in die institusionele skole gehandhaaf word nie en wil vir sy dogters die geleentheid voorsien om die goeie gehalte onderwys wat hy so hoog ag te ontvang ter voorbereiding vir die toekoms. Vader D wil beheer uitoefen oor sy dogters se opvoeding en onderrig en die tuisskool stel hom in staat om te verseker dat hulle gehalte onderwys ontvang (wat individuele aandag insluit) en dat hy die kurrikulum sowel as die leerinhoud kan kies.

4. Hoe ervaar tuisskool leerders hul tuisskoolsituasie?

Vanuit die observasiesessies het dit geblyk dat Moeder D 'n rustige, ondersteunende dog gestruktureerde omgewing in Tuisskool D skep. Sy steun op die kurrikulum en is op grond van die produk redelik goed voorbereid, stel doelwitte en monitor haar dogters se vordering. Moeder D verwag dat die dogters selfstandig moet werk alhoewel sy deurentyd betrokke is en beskikbaar is vir hulp en leiding wanneer hulle probleme ervaar.

Kind D ervaar die tuisskool wel as gestruktureerd en veilig, maar ook as 'n plek waar sy dikwels sukkel met skoolwerk en nie die nodige hulp en begeleiding ontvang wat sy benodig nie. Vanuit haar onderhoud het dit geblyk dat Kind D die geleentheid verwelkom om by die huis te wees en daarvan hou dat sy nie huiswerk het nie, wat daartoe bydra dat sy die tuisskool geniet. Sy het genoem dat sy soms tyd het om deel te neem aan aktiwiteite wat sy geniet. Sy toon nie 'n behoefte aan meer maats nie en spreek die mening uit dat sy genoeg interaksie met ander het. Sy het egter ook laat blyk dat sy soms oorweldig voel deur die skoolwerk. Dit wil voorkom asof sy

soms ingehok voel en die behoefte het om uit te breek, wat daartoe bydra dat sy soms nie die tuisskool geniet nie, ofskoon sy dit nie direk erken nie.

5. Hoe gee die persepsies van tuisskool opvoeders en tuisskool leerders vorm aan die tuisskoolpraktyk waaraan hulle deelneem?

Moeder D se persepsie van tuisskooling is dat dit aan haar die geleentheid voorsien om by haar kinders te wees. Die tuisskool stel haar instaat daartoe om te kies waaraan die dogters blootgestel word, wat daartoe bygedra het dat sekere vakke nie in Tuisskool D aangebied word nie. Moeder D is ook van mening dat hulle nie die dag sonder God kan begin nie, en hulle begin daarom elke skooldag met Bybelstudie en gebed. Sy beskou onderrig en leer as noodsaaklik en is oortuig daarvan dat, indien sy die kurrikulum of onderrigprogram nougeset navolg, haar dogters toereikende onderrig ontvang en leer kan plaasvind. Moeder D se persepsies het daartoe bydra dat sy 'n gestruktureerde leeromgewing geskep het en dat sy al die riglyne wat deur die kurrikulums gestel word nougeset navolg.

Moeder D se persepsie van die tuisskool is volgens haar verklarings dat haar benadering werk en dat dit goed gaan in Tuisskool D. Sy is van mening dat haar dogters presteer en dat hulle vorder in ooreenstemming met die doelwitte wat sy sowel as die kurrikulum aan hulle stel. Hierdie persepsie het daartoe bygedra dat sy oor die jare heen die tuisskool op dieselfde wyse bedryf en steeds op die onderrigprogramme staatmaak vir hulp en leiding.

Kind D se persepsie van die tuisskool is dat sy dit geniet en geen probleem daarmee het nie, wat daartoe bydra dat sy deelneem aan die aktiwiteite in Tuisskool D. Sy is egter van mening dat sy nie die nodige hulp, begeleiding en ondersteuning ontvang wat sy verlang nie en voel op haarself aangewese. Sy is ook van mening dat sekere van die vakinhoud onder haar graadvlak is en ervaar dit nie as stimulerend nie. Bogenoemde kan daartoe bydra dat haar kennis en vaardighede nie toereikend uitgebrei word nie, wat soms bydra tot gebrekkige motivering en bereidwilligheid om deel te neem aan die aktiwiteite in Tuisskool D.

Vader D se persepsie van tuisskoling is dat dit hom in 'n posisie plaas om in beheer te wees van wat hul dogters leer sowel as die gehalte van dit wat geleer word. Hy is van mening dat dit goed gaan in die tuisskool en dat sy dogters kwaliteit onderrig ontvang oor die onderwerpe wat hy goedkeur en dat hulle goeie vordering maak. Sy persepsie gee direk vorm aan die tuisskool aangesien die meeste besluite wat daar geneem word, byvoorbeeld verandering van die kurrikulum, deur hom gedryf word. Dit kom voor asof Vader D dikwels die tuisskool praktyk aanpas en na sy mening verbeter deur die onderrigprogram te verander. Hy blyk direk betrokke te wees by die tuisskool aangesien hy vertel dat hy nou sy dogters se leer beheer en dat hy sy dogters help met die werk wat hulle nie verstaan nie.